

A Hunyad-Zarándi Református Egyházmegye Parciális Zsinatainak végzései

Kolozsvár
2007

A Hunyad-Zarándi
Református Egyházmegye
Parciális Zsinatainak végzései
1686–1718
1810–1815

Erdélyi Református Egyháztörténeti Adatok

A Kolozsvári Református Teológiai Intézet
Protestáns Egyháztörténeti Tanszékének
és az Erdélyi Református Egyházkerület
Központi Gyűjtőlevéltárának
kiadványsorozata

A sorozatot szerkeszti
Buzogány Dezső
Sipos Gábor

Készült az Erdélyi Református Egyházkerület
Misztótfalusi Kis Miklós Sajtóközpontjának nyomdájában
Felelős vezető: Tonk István
Műszaki szerkesztő: Bálint Lajos
© EREA 2007

A Hunyad-Zarándi
Református Egyházmegye
Parciális Zsinatainak végzései

1686–1718

1810–1815

Összeállította, sajtó alá rendezte, bevezető tanulmánnyal,
jegyzetekkel és mutatókkal közléteszi
Buzogány Dezső – Ósz Sándor Előd

Megjelent
az Erdélyi Református Egyházkerület
és a

támogatásával

Szerkesztette
Buzogány Dezső

*A borítólap illusztrációja
a Kenderesi Református Egyházközség
jegyzőkönyveinek rajzaiból készült*

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

BUZOGÁNY DEZSŐ, ŐSZ SÁNDOR ELŐD

A Hunyad-Zarándi Református Egyházmegye Parciális Zsinatainak végzései

Cluj-Napoca: Erdélyi Református Egyházkerület, 2007.

296 p. ; 17×24 cm

ISBN 978-973-7971-32-6

A Parciális Zsinat mint a lelkészi nemesség fóruma

A lelkészi rend

A Sepsi Református Egyházmegye vizitációs jegyzőkönyveinek kiadásához írt üdvözlő sorainkban olyan kérdést vetettünk fel, amelyet, akkori megjegyzésünk szerint, egyháztörténetírásunk nem artikulált súlyához és jelentőségéhez mérten. A lelkészi rend 16–17. századi önszerveződéséről gyanítottuk, hogy az a világi nemesi rend mintájára történt. Míg korábban a katolikus egyház püspökei főrendnek számítottak és részt vettek az ország kormányzásában, a protestáns klérus vezetői nem, bár a lelkészi kar sok mindent megőrzött az egyházat szolgálata jogán megillető, nemesi státusból és kiváltságokból. A hazai reformáció felekezeti sokszínűségében és rétegződésében egyik felekezet sem állhatott elő ezzel a kizárólagos igényrel. A 16. századi országgyűlésnek, mint intézménynek, tehát hova tovább rendeznie kellett a felekezeti megoszlással együtt járó jogi kérdéseket is, annál is inkább, mert a reformáció fokozatos térhódításával és a népességet érintő felekezeti arány átcsoportosulásával új helyzet állt elő. Van egyháztörténész (pl. az egyházjog jogtörténetével is foglalkozó Pokoly József), aki úgy ítéli meg az erdélyi helyzetet, hogy a reformáció terjedésének első évtizedeiben az országgyűlésben jelentősen meggyengült, sőt teljesen megszűnt az egyházi jelenlét, ennek pedig jótékony hatása volt az intézmény működésére nézve, voltaképpen ez állította semleges területre, ahol egyenlő távolságot tudott tartani valamennyi felekezettől, tehát jogosítványát először gyakorolta jelentős egyházi jelenlét nélkül, amellyel a parlamentáris demokrácia csíráját hordozta magában. Az országgyűlésnek tehát a felekezeti törésvonalak mentén kiépülő új egyházi struktúrákat valahol el kellett helyeznie a rendi társadalom széles skáláján, azoknak pedig nem szánt más közjogi státust, mint korábban volt. A reformáció egyházai tehát gyakorlatilag megörökölték a középkori katolikus egyház társadalmi helyét és állapotát.

A 17. században a protestáns egyházak már erőteljesen magukon viselték a nemesi rend szerveződésének és működésének jeleit. Ekkor tájt a feltételezettnél markánsabban jelentkezett a lelkészi rend részéről is azon igény és törekvés, hogy rendként illeszkedjék be a korabeli társadalom jól behatárolt keretei közé. Ennek az igénynek adott hangot az egyház 1659-ben, a Küküllőváron tartott zsinaton, ahol a háborús idő miatt a generális zsinat arra kényszerült, hogy „homagiumot” adjon a fejedelemnek. Az egyház feltételeket állított, ezek közül a 6.-at idézzük: *Mivel az nemes ország tőlünk homagiumot kíván, mely ez ideig soha tőlünk nem kívántatott, úgy tetszik nekünk is, hogy mi is méltán kívánhatjuk, hogy mind magunk s mind posteritásunk nemeseknek reputáltassanak közönségesen.*

A tudatosodás egyik jele, többek között, az önálló, belső törvénykezéshez való jog, amelynek fóruma az egyházmegyei, más néven a parciális vagy rész-zsinat volt (ti. az egyházkerület egy részének, egyházmegyéjének a zsinata, ellentétben a Generális Zsinattal). A nemesi rend struktúrája és elve szerint építkező lelkészi kö-

zösség egyedül csak itt élhette meg egyházi/nemesi státusát. Ide, vagyis a parciálisra kerültek azok az ügyek, amelyek az egyházi személyeket (*personae ecclesiasticae*) érintették. Egyházi személynek tekinthető a 17–18. században nemcsak a lelkész, hanem valamennyi egyházi tisztségviselő a mestertől a harangozóig, egyházfitól a gondnokig és consistoriális tagokig. A lelkésznek nem öröklődés folytán, alanyi joggal járt a nemesi előjog, nem is járhatott, hanem, mielőtt bekerült a lelkészi rendbe, tehát felszentelték. A nemességet tehát nem a személy kapta, hanem az intézmény, vagyis az egyház (ezért terjedt ki még az eklézsia zsellértelkeire is bizonyos könnyítések tekintetében). Alább néhány adalék következik az egyházi élet legalsóbb szintjéről arra nézve, hogy a 18. századi Habsburg rekatolizáció ellenére is tovább élt a lelkészi-rendi jelleg néhány eleme.

Egyházi kiváltságok Hunyad-Zarándban

Vajdahunyadon a 17. század végén (1696) a helyi lelkész kiváltsága volt az, hogy *futás alkalmatosságával szállása a várban legyen, a kút felett való házban [...] minden időben*, fizetését, ugyanazon rendelet értelmében, a fiskustól kapta (akárcsak a hátszegi lelkész¹). Évente szabadon (taxa nélkül) értékesíthetett 80 veder bort – ez pedig kiemelt nemesi kiváltság volt mindig –, a lelkészi lakás mögött lévő kertje pedig mentes volt minden adótól.² Ezen felül évente 8 mázsa sót kapott, (akárcsak a vármegye többi lelkésze),³ amikor pedig a város erdőt osztott, *a papnak is annyi részt adnak abból, mint egy más nemes embernek*⁴, az egyházközség minden földjének termését pedig (a helyi mester földjén kívül) mind a maga hasznára fordíthatta.⁵

A lelkészi fizetés egy részét jelentő terménybeli hozzájárulás beszedésekor a lelkészé volt az elsőbbség (a hívek addig nem vihették haza terményeiket a mezőről, amíg a lelkésznek kijáró részt be nem szolgáltatták),⁶ bor eladáskor addig senkinek sem volt szabad bort kimérni a faluban, amíg az egyház bora el nem fogyott.⁷ Ezen felül adatunk van arra is, hogy a helybéli kis- és középnemeseikkel egyenlő félként beszélt (1771-ben Lisznai Incze István esperes *par pari* módon, tehát egyenlő félként utasította rendre Bartsai Ferenc marossolymosi nemest).⁸ A nemesi státus nemcsak kiváltságokkal járt, hanem köteleességekkel is: a helyi közösség elvárta a lelkésztől, hogy nemes emberként is viselkedjék és *ne ereszkedjék helytelen*

¹ A fizetés megvonását tartalmazó panaszlevelet talált 1802-ben a vizitáció. Hunyad-Zarándi Református Egyházmegye levéltára az Erdélyi Református Egyházkerületi Levéltárban Protocollumok (A továbbiakban: HZLvt. Prot.) I/5. 523/a.

² Az egyházközség ládáját 1799-ben felleltározza a vizitáció, ennek során pedig ismerteti a leltárba újra felvett levelek tartalmát. HuZaL-Jkv. I/5. 328–329.

³ HZLvt. Prot. I/5. 330.

⁴ Uo. 343.

⁵ Uo.

⁶ Uo. 824.

⁷ A Rákosdi Református Egyházközség levéltára. I/15. 2.

⁸ HZLvt. Prot. I/3. 25–26.

*dolgok cselekvésére és a faluban közönséges paraszt conversatioba ne elegyítse magát.*⁹

De nem csak a lelkész élvezhette a lelkészi rendet megillető kiváltságokat, hanem azok is, akik valamiféle tisztséget viseltek a helyi gyülekezetben. Az nagypestényi egyházfiról mondja a vizitáció, hogy görög valláson lévő *egyházi nemes ember*, akinek a szolgálata azzal *recompensáltatik, hogy a nemes vármegye szolgálatyára nem küldetik*.¹⁰ Hasonló visszaélés ellen emelte fel szavát 1800-ban a nagyrápolti helyi közösség is, amikor a vizitáció előtt bepanaszolták a szolgabírókat, amiért erőszakosan elvitették az eklézsia zselléreit katonának, *holott nemes fundus a zsellérek lakóhelye is*. A vizitáció végzi: *van egy királyi decretum a vármegye archivumában, azt ki kell kérni, és legyen a parochusnál, melyet mindenkor, amikor a zsellérek[et] publicum servitiumba hajtyák, megmutathasson a szolgabírónak*.¹¹ Az egyház számára adott kiváltságot egyaránt élvezhette a harangozó, az egyházfi, a zsellér vagy bármelyik egyházi tisztségviselő,¹² és erről külön kiváltságlevele volt a gyülekezetnek az *eklézsia ládájában*.¹³

A parciális zsinatok ideje

Említettük, hogy a lelkész nemességét egyetlen fórumon élhette meg és gyakorolhatta: az egyházmegyei gyűlésen. Nézzük meg most a bennünket érdeklő egyházmegye eme jelentős intézményét közelebbről is. A Geleji-kánonokban világosan meghatározott időpontokban kellett Parciálíst tartani, évente három alkalommal: Gergely pápa napja (márc. 12.) körül, közvetlenül az általában júniusban esedékes Generális Zsinat és Mihály nap (szept. 30.) előtt. Az, hogy 1703–1704, 1706–1709-es évekből nem maradt ránk egyetlen jegyzőkönyv sem, valószínűleg a kuruc-labanc szabadságharc következménye, ugyanis bevett szokás volt, hogy *tempore belli silent leges*. Úgy tűnik, hogy a vizsgált időszakban viszonylag pontosan betartották a kánon előírásait. 27 év alatt a Generális Zsinat előtti maradéktalanul megtartották, mindössze öt alkalommal (1687, 1688, 1691, 1705, 1711) maradt el a tavaszi Parciális, és öt alkalommal az őszi (1687, 1690, 1700, 1710, 1711), 1688, 1699, 1713 őszen pedig két alkalommal gyűltek össze. Kilenc évben ún. semipartialist is tartottak. Az egyházmegyét, nagy területi kiterjedésére való tekintettel, négy körzetre, ún. *districtusra* osztották: Zárandi, Marosi, Sztrigy- és Egregy-menti, illetve Hátszegi. A *semipartialison* csupán egy vagy két régió papsága gyűlt össze. Ilyenkor általában csak néhány ügyet tárgyaltak meg, akárcsak a rendkívüli parciálisokon. Úgy tűnik, hogy ebben az egyházmegyében a semipartialis töltötte be a rendkívüli parciális szerepét, ugyanis újabb zsinat összehívása,

⁹ HZLvt. Prot. I/4. 23.

¹⁰ Uo. I/5. 531.

¹¹ Uo. 452.

¹² Azonban nem minden esetben nyújtott védelmet az egyházi rend. Az 1643. évi marosvásárhelyi zsinat kimondotta: *A tudatlanokat, kik az Ecclesia kenyerét méltatlanul veszik, ő kegyelmek szárnyaik alá ne vegyék, hanem a dominus terrestrisnek az olyan jobbagság előtt bujdosókat, akik az egyházi szolgálatra alkalmatlanok, kiadják.*

¹³ HZLvt. Prot. I/5. 330.

amelyen a papság teljes létszámban képviseltette volna magát, komoly gyakorlati akadályokba ütközött.

Helyszín

Érdemes megvizsgálni a zsinatok helyszínéül szolgáló gyülekezetek sorát is. A 17. század folyamán Déva volt az egyházmegye központja, és 1711-ig az esperesek – egyetlen kivételtől eltekintve – mind innen kerültek ki. Az 1686–1694. között kilenc, az 1702–1719. közötti időszakban pedig hat alkalommal tartották itt a parciális zsinatot. 1695-ben a nagyrápolti parciális megbotráncozva vette tudomásul, hogy a gyülekezetek nemesei közül némelyek *becstelen szókkal illetnek, olyan ítélettel lévén felöllünk, mint a Christus felől a zsidók, hogy hordóüressétő, edax, eszem-iszom emberek volnánk*, és mivel Déva városa mindig szívélyesen fogadta az egyházmegye lelkészeit, elhatározták, hogy attól kezdve minden gyűlést ott tartsanak.¹⁴ Történt mindez 1702-ig, Jenei Sámuel esperességének kezdetéig, amikor újra visszatértek a több helyszín gyakorlatához. Hét alkalommal tartottak parciális zsinatot Vajdahunyadon, Hátszezen és Nagyrápolton, hat alkalommal Kéménden, Rákosdon és Algyógyon, ötször Alpestesen, négyszer Lozsádon, kétszer Marosillyén és Marossolymoson. Csupán egyszer volt helyszín Óraljaboldogfalva, Folt és Bajesd. Az, hogy Bajesden parciális zsinatot tartottak, egyetlen bizonyítéka annak, hogy a faluban létezett református gyülekezet.¹⁵

A zsinaton általában az esperes elnökölt, akadályoztatása esetén őt a jegyző helyettesítette. Sajnos a mellettük szolgáló assessorok nevét sem tudjuk, a jegyzőkönyvek címsorában az elnöklő neve mellett csupán *caeterosque confratres* kifejezés szerepel.

Vizsgált ügyek

A vizsgált időszakban összesen 369 ügyet tárgyalt a parciális zsinat. Ezek közül pontosan 250 ügy házasságjogi. A fenti adatok tükrében nyugodtan megállapíthatjuk, hogy a parciális zsinat működésének egyik meghatározó szegmense a válókezesetek tárgyalása volt.

Végkimenetelüket tekintve, a válópereket két csoportra oszthatjuk. 1. A zsinat nem talált nyomós okot a házasság felbontására, ezért a feleket kötelezte, hogy egyezzenek meg, az elszökött házastársnak vissza kellett térnie. 2. A zsinat helyett adott a keresetnek és kimondta a válást. A végzés időnként utal a közös vagyon elosztásra, illetve a feleség hozományának visszaszolgáltatására. Ezen kívül az ártatlan félnek – ha volt ilyen – engedélyezte az újbóli házasságkötést (*ad secunda* vagy *ad alia vota transmittáltak*), a vétkes felet pedig eltiltotta az újbóli házasságkötéstől (*ligába vetették*). A liga lehetett végleges vagy időleges. Ez utóbbi addig tartott, míg az ártatlan fél házasságot kötött. Nagyon érdekes, hogy a 19. századi joggyakorlattal ellentétben, a vizsgált időszak válást kimondó végzései nem rendelkeztek

¹⁴ HZLvt. Prot. I/1. 162.

¹⁵ Uo. I/2. 42.

a felbontott házasságból született gyermekek egyik vagy másik szülőnél való elhelyezéséről.

A parciális fellebbviteli fóruma a Generális Zsinat volt. A Generális szerepe 1696 után nőtt meg, amikor a július 1-én, Nagyenyeden tartott zsinat kimondta, *hogy extra manifestum adulterii casum* [nyilvánvaló házasságtörés esetén kívül] *a partialisokban divortium ne légyen* (azaz ha szemmel látott vagy maga nyelve vallása nem létszen) [...] *decernáltatott*.¹⁶ Ezután a parciális csupán megvizsgálta az ügyet, és továbbküldte azt a Generálisra. Arra is volt példa, hogy a Generális visszautalta a parciálisra, és így a válás kimondása akár évekig is elhúzódhatott. Példaként hozhatjuk fel a rákosdi Budi Bálint esetét, aki 1714 őszétől 1718 októberéig pereskedett Számfilla (valószínűleg: Zamfira) nevű feleségével.¹⁷

Az ügyvédek

Szintén a válóperek rendjén kell beszélnünk az ügyvédekről, hiszen a parciális zsinaton az ilyen jellegű ügyeken kívül alig volt szerepük. A pereskedők számára nem volt kötelező az ügyvédvállás, ki-ki maga is képviselhetette a vádat, vagy védhetette önmagát. Gyakran olvassuk, hogy *procurator ipsemet* (ő maga az ügyvéd). Számos olyan esettel is találkozunk amikor a pereskedő fél édesapját vagy fivérét bízta meg ügyének képviselésével. 1695-ben például a marosillyei Popa Mária édesapját, Popa Dániel *olá esperest* bízta meg férje, Jánosi György elleni válókeresetének beadásával.¹⁸ A feltérképezett időszakból tizenkilenc hivatásos procuratort ismerünk. Az alábbi felsorolásban nevük után zárójelben azon időszakot tüntettük fel, amelyben az egyházmegye parciális zsinata előtt képviseltek valamely ügyet. Sajnálatos módon a Hunyad vármegye jegyzőkönyvei ebből az időszakból nem maradtak ránk, így azt a tevékenységet, amelyet világi törvényszékeken fejtettek ki, nem tudjuk nyomon követni. Íme a névsor: Belényesi István (1686), Marosvásárhelyi Kőműves Ferenc (1686–1692), Csorba Ferenc, dévai (1688–1697), Csengeri Mihály, szászvárosi (1688–1699), Ungur János (1688–1690), Pécsi Sámuel (1689), Szikra István (1690), Losádi Litteráti György (1691–1702), Ungur Gáspár (1692), Galambfalvi Mihály, szászvárosi (1693–1696), Thordai János (1694–1698), Csáki István (1697–1702), Nagy Miklós (1697), Polgári András, dévai (1701–1702), Lugosi Mózes (1712 előtt), Dobolyi István (1712–1718), Békési Pap Imre (1713–1717), Sinka András, dévai (1716–1718) és Balia Sámuel (1718).

A jogásznak készülő hallgatók extraneusokként tanultak a kollégiumokban, és nem kellett aláírniuk a kollégium törvényeit. Csupán azok neve maradt fenn a diáknévsorokban, akik először belső, egyházi hivatalra készültek, és csak később döntöttek a világi pálya mellett. Így találtunk rá hat prókátorra a kollégiumi diáknévsorokban: Pécsi Sámuel (Nagyenyed 1686), Szikra István (Nagyenyed 1665), Thordai János (Nagyenyed 1677), Polgári András (Marosvásárhely 1692), Dobolyi

¹⁶ SzékEhmLvt Prot. I. p. 299; 1713 utáni másolatban: Pokoly–Nagy gy. nr. 12 p. 1; BodCons 63. Az adatot Sipos Gábornak köszönöm.

¹⁷ HZLvt-Prot. I/2. 61., 71., 90., 138.

¹⁸ Uo. I/1. 155–156.

István (Nagyenyed 1703), Békési Imre (Nagyenyed 1689).¹⁹ Az említett ügyvédek közül hárman, Csengeri Mihály (1669–1670), Pécsi Sámuel (1687) és Szikra István (1670) a Kisebb kancellária írnokai voltak.²⁰ A zárójelbe tett évszámok az ottani kifejtett működésük idejét jelzik. Sajnos a többi ügyvédről csupán szórványos adataink vannak, vagy éppen semmit nem tudunk róluk.

Adminisztrációs ügyek

Nagyságrendben a következő csoport az egyházmegye adminisztratív ügyeinek rendezése. Ezekből összesen hatvanhatot találunk a vizsgált anyagban. Ide sorolandó az esperesek illetve a jegyzők választása, bizonyos lelkészi és tanítói fizetéssel kapcsolatos kérdések rendezése stb.

Érdemes felfigyelni arra, hogy az 1686–1702. között eltelt 16 év alatt a Parciális mindössze 16 adminisztratív kérdést tárgyalta. Ezeknek többsége, szám szerint nyolc ügy, a lelkészek és mesterek fizetésére vonatkozik. A további kérdések közül meg kell említenünk a marossolymosi gyülekezet önállósodási kérését,²¹ Jenei Sámuel jegyzővé választását,²² illetve az alpestesi gyülekezet ügyét, amelyben azért marasztalták el az egyházközséget, mert az 1697 októberére meghirdetett országos böjtöt nem tartotta meg.²³

Az 1705–1719-es időszakban már jóval több adminisztratív ügyet tárgyalta a Parciális. Ebben az időszakban is a lelkészi, tanítói fizetésekkel kapcsolatos, illetve az egyházközség jövedelmeit illető kérdések vannak többségben. A Habsburg-be rendezkedés elsősorban a quartából származó jövedelmeket veszélyeztette, ám ebben az időszakban egyre több gyülekezeti taggal, illetve patrónussal került konfliktusba az egyházi hatóság. Ebben az időszakban három alkalommal váltott esperest, illetve jegyzőt az egyházmegye. Jenei Sámuel esperessége (1702–1711) után magával vitte az egyházmegye pecsétjét. 1712 márciusában az egyházmegye új pecsétet készíttetett, így annak első leírását is ebből a jegyzőkönyvből ismerjük: *figuraja a Noé galambja olajággal*.²⁴ A legtöbb probléma a Hátszeg-vidéki gyülekezetek körül merült fel, hiszen néhány településen a románajkú lakosság többsége az unitus egyházba tér, de akadtak olyanok is – elsősorban a helyi kisnemesek –, akik megmaradtak reformátusnak, gondoskodtak református lelkész tartásáról, tehát gyakorlatilag új gyülekezetet alapítottak.²⁵ Ez a képlékeny állapot tetten érhető és követelhető a parciális zsinat jegyzőkönyveiben is, gyülekezetek vitatkoznak a primátus

¹⁹ Jakó Zsigmond–Juhász István: *Nagyenyedi diákok 1662–1848*. Kriterion Bukarest. 1979. 97, 106, 111, 113, 123. Tonk Sándor: *A Marosvásárhelyi Református Kollégium diáksága 1653–1848*. Szeged 1994. 35.

²⁰ Trócsányi Zsolt: *Erdély központi kormányszata 1540–1690*. Akadémiai kiadó Budapest 1980. 366., 369., 371.

²¹ HZLvt-Prot. I/1. 106.

²² Uo. I/1. 98.

²³ Uo. I/1. 194.

²⁴ Uo. I/2. 14.

²⁵ Sipos Gábor: A reformáció továbbélése a hátszegi románok között. In: *Annales. Cultura – Historia – Philologia*. 2/A Budapest 1995. 241.

felett, sok gyülekezet megpróbál önállósodni. 1705-ben Demsus és Galac kérdése került elő, 1714-ben Nagycsula próbált leválni Hátszegtől, ugyanezen évben Nagypestényben volt valamilyen jellegű *difficultas*.²⁶

Több esetben foglalkoztak a parciálison a gyülekezetek ingatlan javaival. 1714-ben az alpestesi templom építésének elmulasztását kérték igen szigorúan számon a gyülekezeten,²⁷ 1717-ben pedig az Ursza Miklósnak bérbe adott algyógyi egyházi szőlőről tárgyaltak igen részletesen.²⁸ Feltűnően sok adminisztratív jellegű végzés foglalkozik a hátszegi gyülekezettel. Ezek közül a legjelentősebb Bajesdi Popa Farkas József ügye, akit a püspök nevezett ki az egyházközség másodlelkészének, ám két lelkész tartása a gyülekezet anyagi erejét meghaladta.²⁹ Ezen túl előkerült az eklézsia zselléreinek kérdése is, bizonyos jövedelmek és adósságok körüli gondok, a lelkész és a hatóságok viszonya stb.

A parciális mint az egyháziak fegyelmi széke

A parciális zsinatok jogosítványai közé tartozott harmadik szegmensként az egyházi rendhez tartozó személyek (lelkészek, iskolamesterek) felé és ellen gyakorolt jogszolgáltatás. Ezekből 29-et találunk a vizsgált időszakban. Nagy részük ún. fegyelmi tárgyalás, ahol az esperes – a maga hivatalánál fogva – perbe idézte a vétkes lelkészt. A fegyelmi tárgyalás szabályos perként zajlott le, amelyre az alperes akár prókátort is fogadhatott a maga ügyének védelmében.

Kisebb számban bár, de előfordult az is, hogy a lelkészt külső, tehát nem egyházi rendhez tartozó személy idézte perbe a parciális zsinaton, amely *competens forum* volt az ilyen jellegű ügyeknek is. A vizsgált anyag két ilyen esetet tartalmaz. 1694-ben Ambrus András hátszegi ferences szerzetes Köpetzi István alpestesi lelkészt idézte perbe, amiért a római katolikus ifj. Puj János mátkáját, Jósika Klárát a református Telegdi Benjáminnal összeeskette. 1700-ban pedig szintén Köpeczi Istvánt citálta a zsinat elé a csernakeresztúri Bíró Jánost, amiért szerződött vele, hogy földjét felszántja, de a lelkipásztor nem tartotta be ígéretét.³⁰

Ezen ügyek közé sorolhatjuk az ugyanazon egyházközség lelkipásztora és iskolamestere közötti pereskedéseket is. 1689-ben Kémeri Mihály vajdahunyadi rektor pereskedett Vásárhelyi Istvánnal, 1690-ben Jenei Sámuel dévai lelkész rektorával, Kassai Istvánnal, 1696-ban pedig Albisi Sámuel lozsádi lelkipásztor Szentpéteri Márton odavaló tanítóval került konfliktusba.³¹

A lelkipásztorok ellen indított fegyelmi eljárások közül csupán négyet, a legmarkánsabbakat emeljük ki. 1689-ben Bikfalvi Tamás nagybarcsai lelkipásztor Musnai Mihály nagyenyedi lelkész mátkáját eskette össze nem református ifjúval.³² Belényesi Grausser Dávid brádi lelkipásztort visszaeső alkoholistaként 1700-ban

²⁶ HZLvt-Prot. I/2. 12., 45., 51.

²⁷ Uo. 46.

²⁸ Uo. 111–112.

²⁹ Uo. 23.

³⁰ Uo. I/1. 237.

³¹ Uo. 66., 75., 171.

³² Uo. 55.

többször idézték törvénybe. Lelkeszi jellegének elvesztése után, 1702-ben lezajlott válópere is.³³ Csáki Miklós hátszegi lelkész szintén alkoholproblémái miatt került a Szent Szék elé, ám halála az ítélelhozatal előtt bekövetkezett.³⁴ Dési Miklós marosillyei lelkészt pedig pedofília vádjával akarták kizárni az egyház szolgálai közül.³⁵

A parciális mint feljebbviteli szék

A parciálison tárgyalt ügyeknek egy negyedik szegmense a gyülekezeti tagok ellen indított fegyelmi eljárás. Ez abban az esetben történt egyházi törvényszéken, ha az illető egyházi törvény ellen vétett. Előfordult olyan eset, amikor református párt más vallású lelkész esketett össze. Legtöbbször azokat idézték törvénybe, akik az egyházat anyagilag megkárosították, vagy valami olyant tettek, ami megbotránkoztatta a gyülekezetet (pl. káromkodtak). A büntetés általában az excommunicatio volt. Egyetlen olyan személyről beszélhetünk, aki hosszú ideig a Parciális Zsinat látószögében volt. Ez Békési Pap Imre, akiről már az ügyvédek sorában szó volt. Két alkalommal azért idézték perbe, mert a hunyadi gyülekezet egységét és békeségét fenyegette, 1696-ban reformátusokat akart a görögkeleti egyházba téríteni,³⁶ illetve 1716-ban Keresztúri B. Péter lelkipásztort akarta elmozdítani a gyülekezetből.³⁷ 1713-ban azért idézték perbe, mert egyazon ügy al- és felperesének ígéretet tett ügyük védelmére.³⁸ 1715-ben pedig azért találták hibásnak, mert az alpestesi gyülekezetnek adományozott Bibliát nem adta át idejében az egyházközségnek, és az adományozó Békésitől visszalopta.³⁹

A kiadásról

A kiadványban szereplő források három kötetből származnak. Mindhárom a Hunyad–Zarándi Református Egyházmegye levéltárából származik, amelyet jelenleg az Erdélyi Református Egyházkerületi Levéltár őriz (B 4-es fond).

Az első, I/1 jelzetű protocollum az egyházmegye legrégebbi, vegyes jegyzőkönyve. Ívrét nagyságú, 280 számozott oldalt tartalmaz, pergamenkötésű és Körtvélyesi György esperességének (1686–1702) idején vezették. Tartalmaz parciális zsinati, illetve vizitációs jegyzőkönyveket, generális zsinati meghívókat; első oldalain az egyházmegye gyülekezeteinek lajstromát, espereseinek, főjegyzőinek és a vizsgált időszakban szolgált lelkipásztorainak névsorát találjuk, az utolsó oldalakra néhány, az egyházmegye igazgatása szempontjából jelentős dokumentumot másoltak be. Ez utóbbiakat a Miscellanea fejezetben közöljük.

³³ HZLvt-Prot. I/1. 235., 237–238., 249–250.

³⁴ Uo. I/2. 78–83.

³⁵ Uo. 151–153.

³⁶ Uo. I/1. 182–183.

³⁷ Uo. I/2. 83–87.

³⁸ Uo. 39.

³⁹ Uo. 72.

A második, I/2 jelzetű kötet ívrét nagyságú, pergamenkötéses és 158 utólag számított oldalt tartalmaz. Az 1705–1719 közötti parciális zsinati és vizitációs jegyzőkönyveket, illetve ezen időszak néhány generális zsinati meghívóját olvashatjuk lapjain. A kötetekben szereplő vizitációs jegyzőkönyvek *A hunyad–zarándi református egyházközségek történeti katasztere* című kiadvány három kötetében láttak napvilágot, s e kötetek függelékében közöltük az egyházmegye gyülekezeteinek történeti névtárát is, tehát jelen kiadványunk csak a parciális zsinati jegyzőkönyveket tartalmazza. A Generális Zsinatra szóló meghívók az *Erdélyi református zsinatok iratai* című kiadvány I. és II. kötetében hamarosan ugyancsak napvilágot látnak.

Az 1720–1809-es időszakból sajnos nem maradt ránk parciális zsinati jegyzőkönyv, csupán a vizitációs jegyzőkönyvek utalnak arra, hogy ezeket a zsinatokat megtartották.

A harmadik, II/1 jelzetű, ívrét nagyságú, félbőr kötésű protocollum 1810-től 1840-ig terjedően tartalmaz kizárólag parciális zsinati jegyzőkönyveket. Ebből az anyagból csupán csak az 1810–1815 között rögzített jegyzőkönyveket közöljük.

Az átírásról

A szövegek átírása során az *Erdélyi Református Egyháztörténeti Adatok* korábbi kötetekben megállapított alapelvek szerint jártunk el. A szó eredeti hangalakját igyekeztünk változatlanul hagyni, még akkor is, ha ez ellenkezik a mai magyar helyesírás szabályaival (pl. *mellyet*, *ekklézsia* stb.). A *tz* és a *ts* hangjelöléseket *c* illetve *cs* betűkkel írtuk át. Hasonlóképpen, ha az *i* betű *j* hangot, illetve az *s* betű *zs* hangot jelöl, azt a mai hangalak szerint átírtuk (*ifjú* helyett *ifjú*, *sendely* helyett *zsendely*). A magánhangzókra mindig a mai helyesírás szerint tettük ki az ékezeteket. A szavak egybe- és különírásakor, illetve a kis és nagy kezdőbetű használatakor a mai helyesírás szabályai szerint jártunk el. A középpontozást értelemszerűen használtuk. A tulajdonnevek hangalakját változatlanul hagytuk, közismert nevek esetében az ékezeteket egységesítettük. A többtagú helyneveket a mai helyesírás szabályai szerint egybeírtuk, ám az eredeti nagy kezdőbetűket meghagytuk (pl. *NagyRápoli*). A latin főneveket a latin nyelv szabályai szerint – ékezetek nélkül – írtuk át, a latin tövű, de magyarul ragozott igék toldalékaira viszont kitettük az ékezeteket.

Az utólagos megjegyzéseket, betoldásokat dőlt betűvel szedtük. A nyilvánvaló elírásokat [!]-el, az általunk tett kiegészítések [-]el, a kiszakadt vagy olvashatatlan részeket [...]el jelöltük. A kihúzásokra, és egyéb szövegbeli módosulásokra lábjegyzetben hivatkozunk. A kötetek oldalszámát szögletes zárójelben közöljük.

Ezúton köszönjük meg Csáki Boglárka vallásánárnak, illetve Sándor Attila nyugalmazott lelképásztornak a szövegek átírása során nyújtott segítségét, illetve az Erdélyi Református Egyházkerületi Levéltár két munkatársának, Sipos Gábornak és Dáné Veronkának az igen hasznos szakmai tanácsokat és a lektorálást.

A Parciális Zsinatok jegyzőkönyvei

1686–1719

1686 november, Kéménd

[38.] Anno 1686. 7. Novembris Partialis instituitur Kéméndini per reverendum ac doctissimum virum dominum Georgium Körtvélyesi etc.

Deliberatum in causa Francisci Eötvös de Déva: Tizenötödnap adatik Eötvös Ferentz uramnak, hogy azmely dévai praedikátor és scholamester uraimék fizetési-nek felvételivel vádoltatik, 3 delegata personak előtt magát expurgállya etc.

Causa Michaelis Ungur de Déva, qui constituit procuratorem Franciscum Kömüves de eadem Déva, qui dicit: Ez okan kellett feleségemet, Zudor Máriát citáltatnom, hogy engemet sok károkna kétélvel hitetlenül egynéhány ízben elhagyott. Azmi leggnagyobb, Isten ellen kárakodott, hogy nincsen Isten, mert ha volna, meghhallgatná. Mellyre nézve tölle absolutiot kívánok, minthogy maga kötése is azt contineállya, ha penigh ebben tagadást tenne, exmissiom adatván, az Szent Széknek jövődöben comprobálni kész leszek.

Maria Zudor constituit procuratorem generosum Stephanum Belényesi, pro nunc de Déva.

Incta per constitutum et jam praespecificatum procuratorem suum replicat taliter: Ím értem az uramnak ökegyelmének ellenem való súllyos fele[le]tit, micso-da okokra nézve akar mellőlem elállani, hogy [1.] infideliter maliciose elhadtam volna, 2. javait dilapidáltam, 3. káromkodtam volna. Azmi penigh az divortiumra való okokat illeti, azok kettek, kiváltképpen az adulterium és az infidelis maliciosa desertio, de én ezekben nem incurráltam, hanem maga mellől való elállásra maga adott ökegyelme okot, kenyerit, [39.] kertit előllem elzárván, ruháimot elzállago-sítván mód nélkül vert, taglott, gyermekemmel edgyütt házától elűzött, úgymint be-csületes férfi szokta feleségét tartani, nem tartott, elébbeni uramtól maratt ruháim eladván, úgy tápláltam magamat sőt magát is, már annyira jutottam, hogy ha az Szent Szék arra fogna menni, nemhogy az divortium onussának praestálására, de még csak inquisitiona is elégtelen vagyok, én az divortiumnak oka nem vagyok, sőt most is redeálni jó conditiok alatt kész leszek, ha penigh ugyan az Szent Szék divortiumat fogna adjudicálni, minden ökegyelminél elkölt jövaimot refundáltatni kívánom, magát ligaban hagyatni.

Deliberatum: Szent Partialisunk sem divortiumra, sem exmissiora való okot nem lát, azért ökegyelmek összeadattatnak, úgy mindazonáltal, mind a két részről jobbítsák magokat, egymáshoz való szelídségben éllyenek, külömben valamellyik fél házasságh bontogatásának oka lészen, magistratus keziben adatik.

Deliberatum ad instantiam Petri Eötvös de Déva contra uxorem suam Helenam Dévaj etc.: Világosan constál, hogy Dévaj Ilona Eötvös Péterné az ide fellyebbvaló esztendőkbén, gyermekszülésben meghsérvűt volt, mely mia az vizeleti se éjjel, se

nappal megh nem áll, mely ma is rajta van, sőt ugyan meggyógyulhatatlan, melyet hittel meghvalla, de Eötvös Péter uram defraudáltatván, tudatlanul feleségül elvőtte volt. Azért Agendanak (Aedit. Várad. 1653. pag. 205. § III.)¹ continentiaja szerint az ártatlan félt Partialisunk felszabadította, az asszont ligaban hagyván, hogy ezután senkit se defraudállyon.

1687 február, Déva

[46.] Anno 1687. 19. Februarii instituitur Déva per reverendum ac doctissimum virum Georgium Körtvélyesi seniore, caeterosque confratres etc.

1687 június, Vajdahunyad

Anno 1687. die 11. Junii Partialis instituitur VajdaHunyadini per reverendum ac doctissimum virum Georgium Körtvélyesi seniore, caeterosque confratres etc.

Beretzky Georgy excommunicatiojára facultáltatnak az dévai és alpestesi ministerek.

Eötvös Ferencz tizenhárom forintról és ötvenegy pénzről való quietantiaját producálta az curatoroknak, azért tetszett az Szent Társaszágnak, [!] hogyha továbbra kezénél tarttya azon ecclesia pénzét, tartozzék annuatim minden egy-egy forint után tíz-tíz pénzt adni. Tiszteletes Váralyai Dániel uramat őkegyelmét peniglen kövesse megh és az communicatiohoz admittáltassék, ha ezen kívül valami fogyatkozási nincsenek.

Tóth Sára per procuratorem reverendum dominum Andream Miklósfalvi contra infidelem maritum Stephanum Székely alias Szász sic allegat:

Ezért kellett férjemet az Szent Partialis eleiben citáltatnom, hogy házassági hozám való kötelességét megrontotta, melyet relatoriammal comprobálni kész vagyok, kihez képest divortiumot kívánok, én ugyan halálában nem gyönyörködöm.

Pro Incto nemo.

Deliberatum: Nyilván constál Székely alias Szász Istóknak fertelmes parázna-sága, kihez képest ártatlan felesége divortióztatik és ad secunda vota transmittáltatik, parázna férjét penigh (mivel felesége halálában nem gyönyörködik) az tiszt kötelessége szerint büntesse, ezmellet ligaban is hagyatik.

¹ Melotai Nyilas István: *Agenda, az az anyaszentgyházbeli szolgálat szerint való tselekedet*. Várad 1653. Szenci Kertész Ábrahám, RMNY 2505.

1688 június, Alpestes

[48.] Anno 1688. die 30. Junii Partialis instituitur Alpestesini per reverendum ac doctissimum virum Georgium Körtövélyesi seniore tractus Hunyadiensis, caeterosque confratres.

Deliberatum: Bába Mika küldgyön levelet az ura után Havasalföldiben hiteles embere által, és hivattassa hűti mellé, és választételit praesentálja az következő Partialisban, akkor eligazodik dolga.

Hunyad vármegyében Alpestesen lakó nemes Bíró János causaja, ugyan Alpestesen lakó Váradi Mária asszony mint Incta ellen, pro Actore procurator Franciscus MarosVásárhelyi.

Actor: Meggyűlöltem, engem elhagyván, nekem nem is kell, hozzám soha sem vészem.

Incta replicat: Elhattam, mert barmot sem kellene úgy verni, mint engem, halált szenvedek inkább, mint visszamennyek.

Deliberatum: Noha mi harmadfél esztendőől fogva szorgalmatosson vizsgáltuk, mi lehet ez kegyetlenségnek és gyűlötségnek az oka, de semmit sem találtunk, kihez képest egygetértvén az országh directorával is, kötésekkel igyekeztük sopiálni, nem tehattuk, separatióban is sok ideigh voltanak, de óránként csak nőtt az gyűlölség közöttök. Mivel azért mi ennél többet nem cselekedhetünk, a legényt tiszt-kézhez bocsáttuk, mint házasságh rontására s hitetlenségnek szerzésére nyilvánvaló okadót, és perpetua ligában vetvén, az ártatlan menyecskét ad secunda vota admittáljuk. Ex Agenda sub Titulo: Az elválásnak okairúl. § VI.

Causa egregii Stephani Bökös de Rákosd advertus uxorem Barbaram Farkas ut Inctam, constituit procuratorem Franciscum Csorba.

Actor: Esperest uram ökegyelme pecsétivel hívtam hűti mellé, miért nem jött, adgya okát, protestatur de caeteris.

Pro Incta procurator Franciscus MarosVásárhelyi: Ím értem s hallom hogy tiszteletes esperest uram pecsétivel engemet hivatott hűti mellé, de én úgy tudom, hogy nem én hattam el őtet, hanem ő hagyott el engemet egynéhány rendbéli dolgok miá, kikben nem voltam vétkes, három úttal engemet vert s taglott, hogyha mások házamhoz nem jöttenek volna, talám ugyan meg is ölt volna, nem is pálcával, kor-báccsal avagy vesszővel, hanem kötőfejszével. Eziránt én véllem míg élt is, férfiút olyant nem láttam, mivel maga is egynéhány úttal beszélte, hogy ő bizony impotens, úgy tudom, hogy magának vagy on akarattya az elválásra, azért azt kívánom a Szent Szék előtt, hogy absolváltassam, protestatur de caeteris.

Actor replicat: Tagadom hogy az az ember volnék.

Incta dicit: Exmissiot kívánok a Szent Partialistól.

Deliberatum: Adatik exmissio.

[49.] Causa Michaelis Bíró de Déva, adversus conjugem Chatarinam Vásárhelyi ut Inctam, constituit procuratorem Franciscum Csorba.

Actor: Ez okon kellett feleségemet a Szent Szék eleiben citáltatnom, nem tudom mi okon kellett elmenni házomtól. Voltam magam szölejében, és meghha-

gyám neki, hogy hozzon ennemvalót, és házomhoz menvén, hát sohol is nincsen feleségem. Azért méltó okát akarom kérdeni, miért hagyott el, mert nem csak egy-szeri cselekedete, voltunk még az Szent Szék előtt és a Szent Széknek intésit nem fogatta, azért azt kívánom, adgya mostan méltó okát, miért kellett elhadni. De caeteris protestatur.

Incta replicat: Nem keresett semmit, mint istenfélő férfiú ruházattyára és ételére gondot nem viselt feleségének és vallásának elhagyására kényszerítette; azonban kötötte magát, hogy vallásunkra áll, de nem praestálta.

Actor: Tagadom mindezeket.

Incta: Exmissiot kíván.

Deliberatum: Exmissio adatik.

1688. szeptember 18, Óraljaboldogfalva

[49.] Anno 1688. die 18. Septembris SemiPartialis in OrlyaBoldogfalva per Georgium Körtvélyesi seniore et caeteros fratres.

Causa nobilis Samuelis Fodor de Abrugbánya ut Actoris contra nobilem foeminam Catharinam Alsó consortem suam, nunc Deo jurante, via divortii sejungendam sociam ut Inctam. Pro Actore procurator Michael Csengeri:

Ezért kellett nekem az Inctat citáltatván lite prosequálnom, hogy a fellyebb expirált esztendőben az Anyaszentegyháznak jó rendtartása szerint magamnak hites és örökös társul elvévén az Inctat, annak minden requisitumit effectuáltam, mivel is bizonyos időkhig együtt lakván, hozzám hittel tölt kérését és fogadástételit (hogy tudniillik, boldog vagy boldogtalan, szerencsés vagy szerencsétlen állapotomban, mint hites feleségem segítségem leszen) meg nem tartotta, becsületemet laedálta, nemzetségemet szidalmazta, ládáimat felverte, jobbágyit maga oncsokfalvi házánál tolvaj kiáltásával rám támasztotta. Magamat concernáló javaimot s portékáimot házától kihányatta, végbúcsúmat kiadta, de nevezetesen szikellérséget mondott ellenem, azaz nem tart olyan férjet, ki felesége helyett magának szikellért tartson. Melynek nagyobb következhető gonosz kimenetelért magamat in anno 1687. die 12. Augusti házától abstrahálván, magátúl is abstineálván, Abrugbányára atyám házához confugiáltam, holott is ad diem usque circiter 12. Julii [50.] anni 1688. propter majus malum evitandum boldogabb kimenetelit várván dolgomnak, commoráltam. Melyben ennyi idő telvén, mi okra nézve, az Incta maga tudgya, indíttatván, becsületes embereket visszamenetelem felől requirált izengetések és levelek által, in anno praescripto 1688 Szent Péter nap előtt két héttel, tudván hittel hozzá tölt kötelességemet, ismét az Incta mellé redeáltam. De csakugyan látván az Inctanak hozzám való mordságát és illetlen maga kedvetlenségit, kényszeríttem mindkettőnknek becsületünket helyreállítanom, másokat nem scandalizálnom, lel-künk idvességünket is megnyervén, ezúton az Szent Széket terhelnem és búsitanom. Protestálván insuper arról, hogy ha in praesenti negotio juxta causae reique meritum et exitum lapsu temporis oly dolog jöhetne még napfényre, mely a szent házassággal meg nem állhatna edgyütt, amellet is serum ne legyen haereálnom. Kívánom azért a jure, hogy actionem és propositionem szerint az Inctától divortiumom legyen, a Szent Szék kegyes decisiojában s dispositiojában lévén az, hogy ha a liga

annectáltathatik-é, nem-é. Mellyet ha az Incta tagadna, etiam de praesenti vivis testimoniis suae penes exmissionem fusiens az Incta ellen doceálni kész leszek. Et protestatur de reliquis.

Pro Incta procurator Johannes Ungur.

Incta negat: Sőt amikor a dominus Actor ellenem sinistre allegál, amelyeket data exmissione megbizonyítom, hogy nem úgy, mint ura hűtös feleségével élt, de se becsületeset, sem pedig semmi külső-belső provisiokat nem látván, részegségben, tobzódásban töltvén többire az időt, magamot illetlenül vervén, szidván, árvám javait, ládáimot felfervén s lovaimat magával elvitte, eltékozolta, kirúl latius [!] declarálni fogok annak idejében. Et protestatur.

Actor replicat: Amelylek ez forumot nem concernállyák, azok ellen protestálok, contradicálok, amelylek concernállyák, iudicium alá bocsátok.

[51.] Deliberatum: Exmissio adatik, a causanak decisioja Novemberben következő Partialisunkra differáltatik, mindazáltal ha pro confluxu fratrum extraordinario a régi bevött usus szerint pro sustentatione őkegyelmek ft. 12 deponálnak, 27. praesentis Háczegre Isten engedelméből confluálni készek leszünk.

1688. szeptember 27, Hátszeg

Partialis anno 1688. die 27. Septembris Háczegini ad instantiam nobilis Samuelis Fodor de AbrugBánya ut Actoris et nobilis foeminae Chatarinae Alsó, consortis praedicti ut Inctae celebrata.

Causa continuata nobilis Samuelis Fodor de AbrugBánya ut Actoris contra nobilem foeminam Chatarinam Alsó, pro tunc consortem suam, nunc vero Deo iurante via divortii penes exmissionem sejungendam sociam ut Inctam. Pro Actore procurator idem qui supra.

Constál liquidissimo elébbeni propositiomból, miért kellett az Inctaval litigálnom, melyben már az Szent Széktől exmissiom lévén, ha miket vel in toto, vel in parte liquidissime, vel per circumstantias juxta tenorem literarum relatoriarum legitime confectarum in facie Sanctae Sedis verificálhatok és doceálhatok. Az szerint deliberatumot is az Szent Széktől kívánok, fennhagyván azt, hogy ex oppositio-nibus partium nagyobb lumen lehetne a dologban, amellől nem recedálok, protestálok. Az divortiumot urgeálok, et Actor in reliquis refert se ad seriem propositionis praemissam domini Actoris in omnibus et protestatur de reliquis. Liceat inter, contra Inctam et ejus documenta et literas relatorias contendere, si necesse fuerit.

Pro Incta procurator: Jelenn, qui supra.

Értem a dominus Actornak ellenem való propositioját, kihez képest noha én azért mentem a dominus Actorhoz, mind férjemhez, hogy istenes életet őkegyelmével éltem volna, de mivel mindenekre s minden gonosságokra őkegyelme adott okot az elválásra, ha az Szent Szék is arra való okot talál, én nem ellenzem, de úgy, hogyha őkegyelme olyan relatoriakkal akarna valamit ellenem bizonyítani, melyben vétkem nem volna, vagy a Szent Szék ligával vagy egyéb poenával engem aggrávná, kívánok a Szent Széktől két becsületes inquisitorokat, pro communi inquisitione, melyből ártatlanságom világosabban appareálhasson. Azonkívül levélre őkegyelme költön, mivel őkegyelme urgeállyá a divortiumot.

Deliberatum: Jóllehet az Actor sok és terhes dolgokat comprobált az Incta ellen relatoriajában, melyekkel az Incta utat nyitott az infidelis desertiora. Mindazáltal az Incta megfogyatkozván tudatlanság miatt maga ártatlanságának procurálásában, azért Szent Társaságunk ex superabundanti újjabb exmissiot enged communis inquisitoria. Minekokáért az Incta az következő Partialisra elégedendőképpen készítse magát. Melyre is becsülletes atyánkfiait, úgymint Tarcsai Mihályt, Küküllővári Pétert és Tállyai Pált exmittállyuk.

[52.] Deliberatum in causa nobilis Stephani Bekes ut et consortis ejus, nobilis foeminae Barbarae Farkas: Bekes Istvánnak és feleségének, Farkas Borbála asszonynak egymás között való egyenetlenségekben, amint az relatoriakból láttuk, semmi elválásra való elégedendő ok közöttök nem találtatik, és ami eddig való egyenetlenség volt is közöttök, Farkas Borbála asszony volt az oka. Azért tetszett Szent Társaságunknak, az jövődő Partialisig terminus engedtetik mind a két félnek az békességre. Ha pedig az üdők alatt valamelyik fél a békességet nem akarja, akkor végső válasszok lészen.

Deliberatum is causa Bába Mika: Mivel dévai Szöcs István elmúlt 1687-ben 18. Septembris terhessen allegált volt Bába Mika ellen, de actioját félben hagyván, Havasalföldébe szökött. Bába Mika pedig azalatt minden Partialisunkban compareált, nem lévén ki vádollya, mi sem kárhoztattuk, ura kereseti alól absolválljuk, ad secunda vota transmittállyuk. Szöcs Istvánt pediglen, ha vissza találna jőni, jure talionis ligaba vettyük, ha maga mentségére nem producálhat.

1688 november, Rákosd

Partialis instituitur Rákosdini anno 1688. 1. Novembris per reverendum ac doctissimum dominum Georgium Körtvélyesi pro tunc tractus seniore.

Végére menvén edgymás között, micsoda difficultasok vadnak ecclesiajinkban mind az praedikátori, mind penig az scholamesteri fizetés iránt, írásban rendben szedtük és tiszteletes püspök uram ökegyelme ratiocinatioja szerint orvoslásra, az MarosVásárhellyen 7. praesentis celebrálandó SemiGeneralisra felküldöttük.

Deliberatum in causa nobilis Stephani Bekes ut et consortis ejus, nobilis foeminae Barbarae Farkas: Mivel Farkas Borbára asszony hitivel bizonyíttya, hogy fenn meghnevezett Bekes István uram mindazolta is, azmiolta edgyütt lagnak, az matrimoniale debitumot, amint férfi szokta feleségének, nem praestálta, és magát Bekes István uram még fellyebb megnevezett Farkas Borbára asszonnyal való edgybenkelése előtt Isten igasságos ítéletiből rajta esett terhes betegsége után, recognoscállya némely részről való megherötelenedését. Azonban meghorvosolhatatlan gyűlölség és idegenség is lévén fenn meghnevezett Farkas Borbára asszonytól férjéhez, praenominált Bekes István uramhoz, mellyet noha külömb-külob utakon orvosolni igyekeztünk, nem orvosolhattuk. Azért edgymástól elszakasztjuk, és ad secunda vota mindenik félt transmittállyuk. Úgy mindazonáltal, hogy [53.]

1689 március, Algyógy

Pro Incta nemo.

Actor hactenus jam introscriptus postulat juxta propositionem introscriptam divortii absolutionem.

Deliberatum: Világossan constál, hogy Szent Társaságunk az domina Inctanak ex superabundanti adott volt újabb exmissiot, de erős impositionkat és szép inté-sünket posthabeálván, semmit causájában nem moveált, nemhogy az következen-dő, de negyedik Partialisunkon is nem compareált, Partialisunknak nem kicsiny contemptussával, sőt elébbeni deliberatumunk szerint nagy okot nyújtott az infidelis desertiora, az Actornak is tőle való elszakadására. Azért az dominus Actort az prae-nominált Inctatúl, úgymint Alsó Katától, Szent Társaságunk elsza-kasztja, az Actort transmittálván ad secunda vota. Ami praetensiojuk vagyon pedig edgymás külső javai iránt, nem concernálván minket, kéressék forumán.

Levata causa Martini Gocsa de Algyógy contra uxorem suam Juditham Kerekes etc.

Az legény hiti mellé kívánnya.

Incta replicat per patrem suum Georgium Kerekes et dicit: Nem megyek, mert nemcsak rongál, hanem még Istenem szolgálattjától is eltiltott.

Actor: Tagadom.

Incta: Exmissiot kívánok, megpróbálom.

Deliberatum: Datur.

Alpestessi Bíró János, mivel még az nemes vármegye tiszteivel dolgát nem igazította, nincs hozzá mit szóljunk. Igazítsa ott elsőbben.

Deliberatum in causa Martini Takács Losádiensis contra et adversus suam consortem, Margaretam Hosdát de Arany.

[57.] Becsülletes embereknek (Nota bene: Az losádi esküttek közönségesen attestálnak.) relatiojokból vettük Takács Mártonnak jámborságát, hogy okot nem adott feleségének, Hosdáthi Margitnak tőle való elfutásra. Nem lévén semmi co-pula carnalis közöttük, Takács Márton hitihagyott feleségétől, Hosdáthi Margittól elszakasztjuk, juxta tenorem canonis 73., Hosdát Margit pedig hamis hitiért köves-sen ecclesiat, és véle az tiszt a Takács Márton kárát Istenhez való buzgóságából restituáltassa.

Rápolti Antal Mártonné még nem sufficienter várta az urának visszajövetelit, azért nem divortióltatik. Antal Ferenczet pediglen az dominus terrestris cogállya a békességre feleségével.

Actum coram consistorio ecclesiastico VajdaHunyadiensi, praesentibus reve-rendo Georgio Körtvélyesi seniore tractus, Stephano Köpeczi, Gasparo Váradi etc., ecclesiarum AlPestes et Rákosd ministris etc.

Constál bizonynyossan, hogy teleki Szakács András mátkájával, Danika Máriával legitime contrahált, de mivel post contractum kitudódott várhoz való jobbágysága (mellyet amint hitek szerint becsülletes személyek referállyák, dolgának kezde-tiban tagadott), az asszonyember elméjében olyan alteratit csinált, hogy sok töre-kedésünk után is meg nem egyezhettek egymással. Visum est juri, juxta theolo-

gos, tam nostros, ut Amesium Cas. Consc.² liber 5. cap. 36. num. 3., quam Pontificios Eponimia Parochorum de Sponsalibus num 10. rat. II. et Agenda Ecclesiae Reformatae de sponsalibus rat. 6., egymástól elszakadgyanak és mind a két fél nubat cui velit. Mi az hetvennegyedik canon szerint, ut quis alicui nubat invitus, senkit nem cogálhatunk.

1689 június, Vajdahunyard

[58.] Anno 1689. die 9. Junii ad instantiam reverendi ac clarissimi domini Michaelis Musnai, ecclesiae reformatae N[agy]Enyediensis ministri, Partialis instituitur Hunyadini per reverendum ac doctissimum dominum seniore Georgium Körtvélyesi caeterosque fratres.

Actio reverendi ac clarissimi domini Michaelis Musnai, ecclesiae reformatae N[agy]Enyediensis ministri contra generosam Evam Boldogfalvi de eadem ut sibi sponsalibus rite celebratis et fide desponsatam sponsam etc.

Tiszteletes Szent Partialis, a Christusban szerelmes atyámfiak! Edgyen-edgyen kegyelmeteknek elhiszem, tudtára esett miképpen lett legyen a dologh énközöttem s nemzetes Boldogfalvi Éva asszony között. Én anno 1689. esztendőnek első hónapjának napján³ jöttem volt alá ide Hunyad vármegyében tekintetes nemzetes Gergocs Mihály uram házához az fellyebb megemléttetett személynek látására azon véggel, hogy ha Isten után a személy énnemem tetszenék, s én is őkegyelmének, jövőendőbeli házastársul magamhoz venném. Mind a leánynak, s mind pediglen nagyobbik atyafiának kedvek lévén az dologhoz, ugyanott az tekintetes nemzetes Gergocs Mihály uram házánál kezünket, gyűrűnket egymásnak adtuk s annakutánna másnap az szent házasságnak rendi szerint meghesküttünk, annakutánna kértenek őkegyelmek azon, hogy halasztanám az hazavitelit egy kevés időkigh, mígh elkészítenék. Én az őkegyelmek kérésit meghhallgattam s tettem fel három vagy négy heteket, hogy annakutána sok jóakaró uraimnak tetszésekből utánna jönék. De őkegyelme, nemzetes Boldogfalvi Éva asszony, nem tudom micsoda tekintetre nézve (én azt már nem vizsgálom), mégh talám az én hitemnek beszédinek melegsége szájába megh sem hűlt volt, hitit megszegte, mással sponsalibus celebratis jövőendőbeli házasságh fejiben megheskütt (quod inauditum est), melly cselekedetivel nekem adatott hitit megszegte, s magát hitihagyottnak lenni meghmutatván, engemet híremben, nevemben, mind a belső s mind a külső magistratusok előtt meghölt és az egész ecclesiat felette igen meghbotránkoztatta s az szent ministeriumot meghmocskolta. Kérem azért kegyelmeteket alázatosan, ez dologban bona conscientia betekintvén, amit az igasságh dictál, mind az én, s mind pedig az őkegyelme résziről ez köztünk való zűrzavarnak szakadgyon vége. Engemet, mivelhogy az hit volt [59.] egymás között való kötelességünk, hitit megh nem tartván, elszakasztott magától, az őkegyelméhez való kötelességemtől liberállyon, őkegyelmit pediglen érdeme szerint ligaba vesse, és ha valami egyéb méltó poenat

² Guiliemus Amesius: *De Conscientia et Ejus Jure, vel Casibus Libri Quinque*. Amsterdam 1630.

³ A pontos dátum hiányzik.

a canonban feltalálhat, si juris imponálja. Insuper laesum meum honorem cum arrha sponsaliorum restituat et protestatur de reliquis.

Pro Incta nemo.

Deliberatum: Az dominus Actornak az domina Incta felől való propositioja minden circumstantiában igaz és előttünk bizonyosan constál. Azért visum est juri, hogy az Actor az Inctától absolváltassék et ad contrahendum cum alia facultáltassék. A domina Incta pedig, mivel, amint az Actornak adott hitit más személynek adott hitivel elrontotta, úgy a másodiknak adott hitit is az Actornak adott hitivel gyanússá tette, azért ehhez se admittáltassék, sőt még a contrahendo cum tertio is juxta canonem LXXIV. arceáltassék. Insuper, noha világos canon ez ilyen dolgot patrálók felől nem extál, ingyen sem gondolván canont író boldogh emlékezetű eleink, hogy az istenfélő ember illy dologh cselekedésre praeoccupáltassék, mégis ut scandalum ecclesiae tollatur és hasonlóra aliis via praecludatur secundum aliquam similitudinem facti az LXVI. canon szerint excommunicáltassék. Denique laesum Actoris honorem debite cum arrha futuri conjugii sibi data, restituálja. Salvo tamen in his omnibus iudicio Sanctae Synodi Generalis manente.

1689 június, Nagyrápolt

[61.] *Partialis Synodus instituitur Rápotini [!] anno 1689. die 17. Junii quae anticipat Generalem Synodum Albae futuram, in quam convocamur a clarissimo domino Stephano Horti, superintendente, cujus convocatoria sic sonat:*⁴

[63.] Levata causa Stephani Brassai de Rákosd.

Deliberatum: Brassai Istvánnénak eleitől fogva való tékozlása mind a mostani exmissio szerint lett relatoriából, mind Szent Társaságunk előtt sokszor forgott elébbeniekből, régen is nyilván vagyon. Tékozlásához járulván ez is, hogy a gyermekét is a nagy részegeskedésnek miatta az korcsomán eladta, és beitta. Hogy azért erről való iudiciumunkban ne láttassunk praecipitálódni, tetszett Szent Társaságunknak az Szent Generalist erről consulálni. *Judicium Sancti Generalis: Jure divortiáltatik, meglehet a separatio.*

Levata causa Michaelis Bíró de Déva.

Noha az Actor elküldötte relatoriáját, mindazonáltal nem lévén kinek mellette causáját tovább is ágálni, lévén olly dolog az litigans felek közt, melly Bíró Mihálynak is personalis praesentiaját kívánja. Azért personaliter compareállanak mindketten az jövendő Partialison, válaszok lészen.

Levata causa Martini Gocsa de AllGyógy.

Deliberatum: Világossan constál, hogy Gocsa Márton feleségének, Kerekes Judithnak tőle való elszakadásra felettébb való keménységével nagy okot nyújtott, emellett Istenünk dicsősége s vallásunk kissebbsége ellen való káromkodásra is kifakadott. Melyre nézve méltó volna, hogy külső magistratus kezébe adattatnék.

⁴ Horti István meghívólevelét nem másolták be, később Veszprémi István 1711-ben, illetve 1712-ben kelt zsinati meghívóját írták be az üresen maradt oldalakra.

De minthogy az ecclesia pia mater, azt condonállyá hac tamen conditione, hogy ebéli cselekedetiért Istenét s az ecclesiat kövesse meg. Egyszersmind obligállyá is magát, hogy ennekutánna minden abéli magaviseletlenségének renunciál és feleségét az isteni szent szolgálattól nem tilalmazza, sőt maga is a templomot gyakorollya.

Pro Incta procurator: Mivelhogy az Actor az Szent Partialisnak letett és készen levő istenes deliberatumát nem várta, hanem lite pendente, a Szent Társaságnak nem kevés kissebségével az Inctat per secundas et tertias personas captiváltatta. Melyre nézve kívánom, hogy az Actor maradjon fogságban. Azkik pedig auctori voltak, ha elégedendő kezeset nem állítanak, azok is fogságra vitetessenek.

Deliberatum: Justum petit.

Causa egregii Martini Herczeg de Losád contra uxorem suam, nobilem foeminam Annam Szabó, qui constituit procuratorem Franciscum Kőműves de Déva et dicit per procuratorem suum: Ezért kellett a praenominált Inctat citáltatnom kegyelmek Szent Társasága eleibe, hogy midőn Isten rendelése s az Anyaszentegyház jó rendtartása szerint feleségül elvettem volna, [64.] véle erős contractusom volt, hogy engemet megbecsül, árváimnak, javaimnak rendes gondgyát viseli, de azt nem praestálván, mellőle való elállásra nagy utat adott, mert hitetlenül mellőlem elállott, in horis et locis suspectis suspecte viselte magát, melyre nézve azt kérem, si juris tőlem divortióltassék. Hac tamen protestatione, hogyha mostan producált testimoniumim elégségesek nem volnának, ne légyen serum a Szent Széknek továbbra is exmissiot adni. Protestatur ad ultoriam.

Pro Incta ipsa sola. Replicat et dicit: Ökegyelme maga, a férjem adott utat és nagy okot hozzám való kemény magaviselésével mellőle való elállásra. Azért positis ponendis én kész vagyok redeálni.

Deliberatum: Igaz dolog, a domina Incta ellen terhes circumstantiak vadnak, de mégis az dominus Actornak mostan producált relatoriaiból nem látunk egymástól való elszakadásra elégséges okot, minthogy azért az Actor továbbra való exmissiora kívánczik, admittáltatik, posito tamen, hogy jövőendőben világossabb testimoniumokat exhibeálljon.

Deliberatum in causa Catharinae Kapronczai contra maritum, Martinum Antal: Világossan constál Kapronczai Katának mind producált testimoniumiból, mind pedig hittel tett relatiojából, az urának, Antal Mártonnak felettebb való férfiúsága, mellyet az asszonyember semmiképpen nem supportálhat, sőt mikor akarattya ellen congregiálni kellett is férjével, mindenkor cum periculosa febris szenvedte. Azért Szent Társaságunk férjétől elszakasztva, mivel három esztendőktől fogván ezen dologért felesége mellől el is állott, az asszony ad secundas nuptias transmittáltatik, az férfiú pedig keressen magához illendő társot.

1689 június, Gyulafehérvár

[65.] *Actio reverendi Georgii Körtvélyesi, senioris tractus Dévensis occasione Synodi Generalis, Synodum Partialem ex mandato clarissimi episcopi cum sibi adjunctis celebrantis Albae Juliae 20. Junii 1689. adversus reverendum Stephanum Köpeczi, ministrum ecclesiae AlPestes.*

Illyen okon kellett megszólítanom a dominus Actort, hogy őkegyelme fellyebb elmúlt Januariusban tiszteletes Musnai Mihály uramat mátkájával, N. Boldogfalvi Éva asszonnyal proprio ausu longo tempore ante nuptias az 67. canon ellen copulálta, melybül rút dolog következett, ergo tisztitúl priváltassék. Protestatur.

Inctus replicat: Nem tagadom, de nem tudtam a canont, s a következő dolognak következését sem gondolhattam meg. Azért bocsátom magamot a Szent Partialis judiciuma alá nagy alázatosan.

Actor: Haec excusant a tanto, non a toto.

Inctus: Idem agnoscit humilissime.

Deliberatum: Visum est juri, secundum canonem 67., hogy az Inctus a dominus Actornak propositioja ellen vétkezett, mellyet maga is cum submissa sui humiliatione agnoscál, azért a megemlített canon szerint puniáltassék, salvo tamen manente iudicio canonis 65. et gratia Sanctae Synodi Generalis.

Nota bene: Judicavit Sancta Synodus Generalis nondum adesse tempus gratiae. Tandem mense Augusto accessit gratia unde pristino statui restitutus.

1689 november, Lozsád

[66.] *Anno 1689. 23. Novembris Partialis instituitur per reverendum ac doctissimum virum dominum Georgium Körtvélyesi, seniore ecclessiarum dignissimum, Losádini.*

Deliberatum ad instantiam praestantissimi domini Michaelis Kémeri, rectoris scholae V[ajda]Hunyadiensis.

Igaz dologh, Szent Társaságunk agnoscállya, hogy Kémeri Mihály atyánkfia nem másat, hanem maga fárratságának jutalmát kívánnya, de tiszteletes Vásárhellyi István és Kémeri Mihály uram őkegyelmek között, mint békességnek fia az békességet jóvallyuk, mellyre nézve becsületes atyánkfiat tiszteletes Vásárhellyi uramhoz [!] secus quod defertur non aufertur.

Deliberatum in causa Michaelis Bíró, de Déva contra uxorem suam Catarinam Kőműves alias Vásárhellyi.

Világosan constál Kőműves Kata asszonynak házasságbeli erőtelensége, melyre nézve férjével való egyesülésre alkalmatlan. Minekokáért Szent Társaságunk férj-től elszakasztja, úgy mindazonáltal, hogy ha másszor férhez talál menni, meglássa mind maga s mind az atya mást ne defraudállyon, secus másszor semmi respectus nem lészen reája.

Causa generosi Georgii Földvári de Tancz ut Actoris contra generosam dominam Juditham Buda pro tunc consortem nunc vero via divortii sejungendam sociam ut Inctam, pro Actore procurator Michael Czengeri etc.

Ezért kellett az domina Inctat in jus adtrahálnom, hogy tudniillik ezelőtt egy-néhány esztendőkkel az szent ecclesianak és az Anyaszentegyháznak bevett jó rendtartása szerint hittel öszveszerkesztvén Isten bennünköt, magzatokkal is megháldott volt az Isten. Ehhez képest edgyütt éltünk, túrtünk és szenvedtünk sok holmi altercatioit [67.] és darabos szavait és böcstelen szavait patiálván, az Inctanak becsületes attyát és annyát s atyafiait respectálván azaránt. Mindazáltal immeror [!] lévén az Incta az én sok tűrésemről és engedelmességimről, maga ductussát követvén, in absentia mea házamtól kedvem s akaratom ellen ezelőtt mintegy 5 héttel elment. Hivatván tiszteletes Isipi György falunkbeli református praedikátor által hiti s kötelessége mellé, de nem redeált, reserválván úgy magát, soha velem edgyütt nem lakik, se testinek se lelkinék nem kellek. Ezzel sem lévén contenta, sokaknak hallatukra engemet in contemptum et vitae periculum paráznának kiáltott, insuper ezen materiában idegen testimoniumokat kívánván ellenem adtrahálni és szerzeni, jóféle gyöngyököt ígért a fatensnek, csak ellenem adtestatiot tegyen. Ezeken kívül sok holmi gyalázatos szókkal és szitkokkal illetett és szidalmazott, mellyeket annak idejében ellenem elociálni kész leszek. Kívánom azért a jure, hogy ha mi paráznaságot tud ellenem, doceálván, érdemem szerint szokott büntetéssel büntettessen, alioquin talion convincáltassék az Incta, si juris attendo haec, hogy ha miket emellett penes propositionem praemissam doceálhatok, cum omnibus circumstantiis salvum sit protestando de reliquis, et sic az Szent Széknek judiciuma által penes producenda et exhibenda, divortiumot kívánok. Pro Incta quis.

Domina Incta constituit patrem, generesum dominum tanquam naturalem tutorem plenipotentiarum, caeterosque fratres aliosque in hac causa procuratores in specie vero Stephanum S[zent]Georgyi, ministrum ecclesiae Illyeiensis et Sedis juratum notarium tantum hac vice cum venia Sanctae Synodi Partialis.

Deliberatum: Partialisunknak közölünk álló s rend szerint való procuratora nincsen, soha nem is volt, hogy pedig tiszteletes notariusunk kötelességének letételivel felvegye, sem az Actornak azellen való protestatioja, sem őkegyelme tiszti, sem eddig való ususunk, sem penig a domina Inctanak legitima citatioja nem engedi. Azonban Társaságunkban sokszor ágálni szokott nemes Vásárhelyi Ferencz procurator jelen lévén, folyamodgyanak ahhoz őkegyelmek.

[68.] Pro Incta generosus dominus Johannes Buda: Azmint ezelőtt is, mostan is az dilatio mellett haereálok, mivel mostan készületlen vagyok, az denominált procuratort nem tartom elégségesnek, mivel nagy az causa.

Actor replicat: Ha szintén az Inctanak dilatio adattatik is, én az exmissiot magam részről meghkívánom.

Deliberatum: Az domina Inctat úttjától megh nem gátolhattuk, mindazáltal paterne intyük őkegyelmét, az jövődő Partialisra oly készülettel legyen, hogy meghfelelhessen. Az dominus Actornak penig, minthogy Actor semper debet esse paratus az exmissio meghadatik.

Deliberatum ad instantiam Jahelis Margitai: Vegyen informatiot az ura elveszése felől, válassza lészen.

Levata causa Martini Gocsa de AlGyógy contra uxorem suam, Juditham Kerekes etc.

Instálok mégis az Szent Partialisnak, az rápolthi deliberatum állyon megh, akkorbeli vetkeimet megbocsátván.

Deliberatum: Az rápolthi deliberatum minden punctumban megháll, az menecske Karácsonnigh redeállyon, secus magistratus keziben adatik.

Levata causa Andreae Fekete contra uxorem suam, Helenam Ferencz. Constituit procuratorem naturalem tutorem, Michaellem Ferencz, genitorem suum.

Pro Actore procurator Franciscus Kőműves alias Vásárhellyi etc. et dicit: Ez okon kellett feleségemet, Ferencz Ilonát citáltatnom az Szent Székre, hogy Isten törvénye, az Anyaszentegyház jó rendtartása szerint feleségül elvöttem volt, de hozzám hitit, kötelességit megh nem tartotta, hanem másokhoz társul adta magát. Rendkívül szidalmazott, [69.] rútított, életem elfogyatásában munkálkodott, mercuriumot, légyaszlagot akart venni, vétetni, hogy meghétesen, sok egyéb illetlen dolgokat cselekedett, melyre nézve tölle divortiáltatni kívánok si juris. Ezeket penig de praesenti hiteles testimoniumokkal comprobálom.

Pro Incta: Azt kívánom, mindazokat azmit leányom ellen proponált, comprobálly, azmellyet ha meghcselekedhetik, ám vállyanak el.

Deliberatum: Az Actor mindazokott valamellyeket propositiojában letött, de praesenti helyes és hiteles testimoniumokkal comprobálta. Azért Szent Társaságunk az asszont férjtitől elszakaszttya, az Actort ad secunda vota transmittálly, az asszont penig ligaban hadgya és excommunicálly.

Levata causa uxoris Nicolai Fogarasi, Barbara Ferencz contra praenominatum Nicolaum Fogarasi.

Ez okon kellett praenominált Fogarasi Miklós urat citáltatnom az Szent Székre, hogy másoknak sok törekedésire, noha akkor sem szerettem, feleségül hozzája mentem, de előttem unalomban ment, kiváltképpen ha bort talál inni, rettenetes húgyos, melyet nem szenvedhetek, melyet is data exmissione comprobálni kész lészek, melyre nézve tölle divortiáltatni kívánok, mivel féltemben mentem hozzája, tartván attól, hogy udvarbíró uram meghfogat.

Pro Incto: Mindezeket tagadom, melyet az dévai nemes uraimmal megbizonyítani kész vagyok.

Deliberatum: Mind az két részről exmittáltatnak actiojoknak comprobálására.

[70.] Levata causa Andreae Drávai contra uxorem suam, Elizabetham Takács, qui dicit per procuratorem suum, Franciscum Kőműves etc.

Ez okon kellett praenominált Takács Ersébethet citáltatnom, mivel feleségül elvettem volt, de minden igaz ok nélkül elhagyott, melyre nézve hiti mellé kívánom.

Incta replicat: Simpliciter tölle divortiáltatni kívánok, mivel akkor sem szeret[tem], az atyám fejszeveréssel kényszerített, sőt praedikátor uramot is tilalmaztam hogy megh ne eskessen.

Actor replicat: Nem kénszerítésből, elszánt szándékkal jött hozzám s eskütt megh velem.

Incta iterum dicit: Vagyon bizonyságom s meghbizonyítottom.

Deliberatum: Az Incta exmittáltatik szavainak meghbizonyíttására.

1690 január, Déva

[75.] Anno 1690. 19. Januarii Partialis instituitur Dévae per reverendum ac doctissimum dominum Georgium Körtvélyesi seniore tractus, caeterosque fratres.

Deliberatum in causa reverendi domini Samuelis Jeney et praestantissimi domini Stephani Cassai, scholae Dévensis rectoris.

Vagyon valami szava az dominus rector productoma ellen Jeney uramnak, de bizonyági de praesente jelen nincsenek, azért a következő Partialisra jobban reákészüllyenek, akkor jó válaszok leszen, mindazáltal azalatt az békességre igyekezzenek.

Az atyafiság a békességre vitt bennünket.

Jenej Sámuel ms.

Cassai István mp.

Causa continuata generosi Georgii FöldVáry ut Actoris contra dominam Juditham Buda praedictam ut Inctam. Procurator pro Actore idem, qui supra et a priori suae propositioni inhaerendo, juxta Sanctae Sedis deliberatione, per nos exmissione a jure sibi concessam literas quasdam relatorias super praemissa sua propositione legitime confectas exhibendo. 2-dum. Eadem cum suis circumstantiis divortium sibi ut praemissam est a jure elargiri cupit. Protestando de reliquis pro Incta quis.

Pro Incta Stephanus Szikra cum solenni protestatione praemissa: Én protestálok azon, valamellyek énnekem tam in praesenti, quam in futuro hasznomra és jómra szolgálhatnak, azokrúll szóllanom és praetendálnom suo modo ac etiam tempore salvum legyen, és utamat is elkövetném. Protestatur cum [!] de reliquis.

Primum et ante omnia, azt akarom meglátni, hogy ha az propositionban letött dolgok elégségesek-é ad solvendum matrimonium vagy nem. Protestatur.

Actor replicat: A Szent Szék deliberatioja mellől nem recedálok, mellyben nekem exmissio adatván, az Inctanak is dilatio cum conditione engedtetett. Ergo de merito tartozik megfelelni, azmint maga is az dominus plenipotentarius in facie Sanctae Sedis tagadásra vette az dolgot, melly simpliciter meritum rei, ergo exmissionak egyéb úttya itt nincsen, minden cavillumat abscondálván, vel agat, vel negat. Protestatur. Relatoriumot exhibeálnom kész vagyok.

Incta: Én in primordio rei vagyok, ezelőtt énnekem csak delatiom adatván, praecise méltán megláttattatom, protestatur.

Actor: A dilatio meritummal volt öszvekötvé. Ergo exmission kívüll való úttya nincs.

Incta adhaeret superioribus.

[76.] *Deliberatum*: Annak dijudicáltatásának még idejét nem láttuk, Losádiban emanált *deliberatumonkat* is *in suo vigore* megtartjuk.

Incta de merito: Elvárom, *propositiojában* felöltött ellenem való dolgokat, azokhoz semmit nem *annectálván*, mely is nem szabados, *futuram ad Sedem* az Actor ökegyelme *comprobállya*, mert én az Actort hitetlenül el nem hadtam, hanem az Actor *saevitiajával* alligált, nem is idegen országra, hanem *propter defensionem corporis* vármegyénkben főtisztemhez és atyámfiához mentem, magamat annakutánna, hogy *recipiállyon* megkínáltattam *iterato*.

Hogy peniglen néha-néha zúgolódtam, azt hozta az ökegyelme nem rendes magaviselete, hozzám való szeretetlensége és keménysége, mivel, mint gazda, nem-hogy jövait szaporgatta volna, hanem magam javait is *praeter nelekttum* [!] vesztette, éjjel-nappal rossz társaságokkall ivott és részegeskedett, gyakortabb részegen haza jövőn étszakának idején, ajtókat, egyebeket rontott, magamat is káronkodó szitkokkal, ördög attával és ezekhez hasonlókkal szidott, vert, meztelen fegyverrel kergetett, nem ruházott.

Sőt betegségemben is, ha mások hozzám nem láttanak volna, Isten nevében nem cselekedtenek volna, éhel kellett volna meghalnom, más idegen személyeket, hiti s kötelessége ellen ajándékozott, és illetlen, Isten törvénye ellen való cselekedetivel a házasságnak kötelét tellyességgell felbontotta. Hogy peniglen én valaha a paráznasságának mások előtt való kimondására hamis tanúkat akartam volna fogadni, azt soha nem cselekedtem, hogy életének elfogyására igyekeztem volna, hanem volt olly személy, aki holmi dolgait tudván, nekem jelentette, annak mondtam, ha énnekem valójában és igazán, azmint az dolgok vadnak, megmondgya (az uram mindenembűll kifordítván) egynéhány szem gyöngyöcském maradt, abbűll egynéhányat adnék nékie, de nem avégre, hogy hamissan reá esküdgyék. Más és egyéb ezekhez hasonló cselekedetit, melyekről protestálok, *data exmissione cum omnibus circumstantiis* doceálni kész leszek, *doceálván* protestálok, a *divortiumot* és *ad secunda vota* *transmittáltatásomat* az *Inctusnak* penig *ligaba* vettetését, *javaimnak*, valamelyek lehettenek, *viisszaadattatását* megkévánnom *sero* nem legyen, de *caeteris* protestálok, sőt az gyermekekrűll is akkor *serum* szóllanom ne legyen, *protestatur*.

Actor *ad haec*: Tagadom, hogy csak ez két speciést töttem volna fell az *propositiomba*, melyeket ökegyelme *declaráll*, azért első és mostani iratásomhoz s *propositiomhoz* tartván magamat, kész vagyok most is, ezután is az Szent Szék ítéleti szerént, több *exhibitak* szerént *expediálván*, az *Incta* ellen *doceálnom* és az szerént *judiciumot* is vennem, de *caeteris* *protestatur*.

Incta adhaerendo superioribus, *protestatur*.

Incta exmittitur ad inquisitionem.

[77.] *Causa continuata nobilis Martini Herczeg de Losád ut Actoris*, contra *nobilem foeminam Annam Szabó pro tunc consortem*, nunc vero via *divortii* *sejungendam* *sociam intinctam*, pro Actore procurator Michael Csengeri.

Mivel az Szent Szék előtt, már *causam* ennek előtte *discutiáltatván*, elégségesképpen nem *doceálhatván* *deliberatum* szerént az *Incta* ellen, ideo újjab *exmissio* részemről *exmittáltatott* volt, *per hoc* azon újjab *legitime* emanáltattatott *testimoniumimat* *in facie Sanctae Sedis* *exhibeálván*, a *divortiumomat* *ut supra* *finaliter*

megkéránom az Szent Széktúll, az elébbeni minden exhibitaimmal edgyütt ezeket de recenti exhibeálván, protestatur.

Pro Incta quis ipsa sola personaliter.

Deliberatum: Noha sok és terhes circumstantiaji vadnak az Inctanak, mellyeket mind mostani, mind régi productumibúl az Actor comprobált, de világos adulteriumul semmi nincsen, kihez képpst lelkünk esméreti, hogy elválasszuk, reá nem ereszt, visum est ergo juri, hogy az Incta, septimo se manifestum adulatoriumárúll magát purgállya, botrántoztatásáért ecclesiat követvén ad maritum redeállyon, és vivam in Domino, tartóztatván tovább magok botrántoztató életét.

Actor apellat ad Generalem Synodum.

Deliberatum. Admittitur apellatio.

Causa nobilis personae Andreae Bíró AlPestesiensis, mint Actornak felesége ellen, úgymint Hajdú Borka asszony ellen, pro Actore procurator Franciscus M[aros]Vásárhellyi: Illyen dolog végett kelletett citáltatnom az Inctat, mi oktúl viseltetvén, engemet sok ízben elhagyott, de az atyafiai visszaküldték hozzám, magamhoz vöttem, most utollyára penig elhagyott, hívtam hiti mellé emberséges emberek által, melyre azt mondá, énnekem nem kell se testemnek, se lelkemnek, azért nem megyek. Azért azt kívánom, ha méltó okát nem adhattya, nem is adhattya, divortióltassam. Protestatur de caeteris, ha penigh bizonyítani kívánnak, megbizonyúl.

Pro Incta quis Incta quoque cupit exmitti et si quid penes exmissionem exhibendo docere poterit, juxta idem iudicium sibi elargiri cupit, et protestatur.

Deliberatum: Utrisque exmissio datur.

Levata causa uxoris Nicolai Fogarasi.

Deliberatum: Ferencz Borbára comperiáltatott mindenekben vétkesnek lenni, nem az férje, nincsen is ok az elválásra. Azért férjét megkövetvén, redeállyon hiti mellé, ha nem akarja, az külső tiszt Istenhez való buzgóságábúl cogállya, ha ugyan engedetlenkedik, excommunicáltatik.

[78.] Deliberatum in causa Joannis Bíró junioris de AlPestes: Mivel Bíró János az külső forumon hit szegéséért és házasság rontásáért meglakolt, az ecclesia is, mint pia mater, kebelében veszi, mitigálván ellene való terhes deliberatumát, ad secunda vota transmittállya, úgy mindazáltal, hogy cselekedetirül Istent és az szent ecclesiat kövesse meg, és jövendő házasságában ne éllyen botrántoztató életet, hanem kegyesen és istenesen.

1690 március, Vajdahunyad

[83.] *Partialis Synodus instituitur Hunyadini ab anno 1690. 8. Martii per reverendum ac doctissimum dominum virum dominum Georgium Körtvélyesi seniore tractus Hunyadensis.*

Deliberatum in causa relictæ piæ memoriae Michaelis Tarcsay: Az 28-dik canon szerént addig az praedicator az ecclesiaba be nem mehet s nem szolgálhat, mfg az fizetést meg nem adgyák ökegyelmek.

Protestatio Elizabethae Takác, consortis Andreae Dráva de Rákosd, quae comparuit coram nobis, cujus maritus se absentarit, licet Actor fuerit.

Causa continuata generosi Georgii FeöldVáry de Tancz ut Actoris contra generosam dominam praementionatam Juditham Buda, uti pro Actore procurator idem qui supra, Michael Csengery.

A vero Deo jurante penes exmissionem literas suas relatorias ad agravandam et conciendam Inctam producendo ac exhibendo, de merito dicit.

Mivel secundum evangelicam doctrinam ac etiam copulam carnis ketten minekünk egy testté kellett lennünk, azminthogy egy test is voltunk mindaddig, mígh erkölcsében a domina Incta, az ördögnek és az testnek is után megvesztegettétvén, az szent ecclesianak jó rendtartása szerént, egyszer nekem adott hitit és hozzám tött kötelességét sem tartván, nem laedálta és violálta. Mindazáltal, noha ugyan énnekem a domina Incta minden javaimat kiváltképpen penig jó híremet és nevemet, annál is inkább életemet és fejemet, mindenkor és mindenütt segíteni, promoteálni, és minden utakon megtartani, oltalmazni tartozott volna, de immemor lészen hozzám való hitirül és kötelességéről, mindazokat posthabeálta, jó híremben, nevemben megsértett, mocskos, gyalázatos szókkal illetett, szabados nyelvét ellenem sokaknak hallatára zabola néküll felszabadétván és halált érdemlő szókra kifakadván, másoknak kurvájának mondott, nős paráznának kiáltott, az emberi nemnek szaporodására bennem való természeti alkalmatosságot és potentiat enerválni, extirpálni igyekezett, adómmal és ajándékokkal ellenem tanúkat állítani, és azok általl életemnek elfogyatásában, taliter qualiter munkálódni, cum suis congruis circumstantiis et per hoc nem feleségemmé, vagy segítségemmé, hanem titkosképpen való ellenségemmé lenni láttatott. Ezért ut supra levatamban és propositiomban fellött divortiumot, propter majus et prius malum subsequendum a jure méltán megkívánom, et protestando de reliquis, minthogy az nős paráznaságért nekem, az articulus szerént comperiáltatván az dolog, meg kellene halnom, a domina Incta exhibeálván és doceálván ellenem sufficienter poenam condignam a jure statutum subire ac tollerare necessitor alioquin propositiomban inserált taliot (hasonló poenat, mellyet érdemlettem volna) a domina Incta ellen juxta Articulos Regni super inde editos pronunciáltatni kívánom, és az én exhibitam után, elvárván a domina Incta minden exhibitait és documentumit is, azok ellen excipiálván, contendálván, és azokra replicálnom suo loco et tempore salvam sit, ac etiam de praesenti, et protestatur pro Incta quis

Pro Incta procurator Joannes Ungur:

Incta de merito: Értem az dominus Actornak penes exmissionem ellenem való propositioját, [84.] hogy hitetlenül elhadtam volna. Hírében, nevében laedálván, nős paráznának mondtam volna, életének fogyására való dolgokban magamat elegyéttem volna, holmi ajándékokat adván, hogy az dominus Actor ellen hamisan fateállyanak, és hogy az emberi nemnek szaporodására való alkalmatosságát extirpállyam. Én azért az előbbi propositiom szerént, mellyet dévai Partialisban celebráltam, az dominus Actort hitetlenül el nem hadtam, hanem az maga rossz erkölcstelenségéért, részegeskedéséért, leginkább halálos veréssel való fenyegetéséért, propter majus malum evitandum, nem másuvá idegenhez, hanem atyámfiahoz s főispán uramhoz kellett nagy kényszerítésébül az dominus Actornak ideig elmen-

nem. Kínáltattam is magamat, mind akkor, mikor az házatúl kivert az dominus Actor, mind annak utánna, hogy vegyen vissza, de vissza nem akart az dominus Actor venni, hogy penigh valami szókra kifakadtam volna, az maga erkölcstelensége, részegeskedése cselekedtette velem, noha azokat is nem olyan formában, mint az dominus Actor ellenem magyarázza, mondottam, hanem úgy mint más ember szavait, s nem is valójában, de úgy, hogy ha az olyan dolgokban részes, magát megcorigállyá, életét megjobbítsa, azmint az ura szokta az feleségét dorgálni, gonosz cselekedetirül inteni, magam is hasonlóképpen intettem mint uramat, hogy penig ezen propositiom így legyen, penes exmissiombúl [!] való exhibitaimbúl világosan et sufficienter constáll, azért az dominus Actor divortiumot a jure méltán nem kívánhat, sőt magát, magam azt kívánom, hogy rendeletlen életét megjobbítsa, és ezután velem edgyütt istenes életet éllyen, maga exhibitai ellen contendálnom késő ne legyen, de reliquis protestatur et de ulteriori remedio.

Actor ad hoc replicat: Mivel ordo est Actorea rerum, Actori etiam incumbit proba, kész vagyok exhibeálni és doceálni propositiom szerént, és az szerént ut supra dictum est, judiciumot is várni, maga peniglen az domina Incta, dévai de merito tött propositioban rész szerént divortiumot emleget, világosan felvévén azt, hogy ex parte sua ad secunda vota transmissio, ex parte vero domini Actoris liga ítéltessék, mostani propositioban penig az divortiumot láttatik simpliciter tagadni, melly contradictio in adjecto, ergo volenti nulla injuria. Az első dévai propositioja mellől recedálni nem engedem. Ergo: Olvastassék ez én exhibitam, annak utánna az domina Incta részérüll való exhibitak ellen contendálnom salvum sit et protestatur de reliquis.

Incta replicat: Igaz dolog, hogy az dévai Szent Partialiskor a domina Incta divortiumot kívánt és az dominus Actor ligaba vettessék, de mivellhogy akkor még az inquisitio előtt volt az dolog, jól végére nem mehettünk. Mostan is penigh, mikor az inquisitio celebrátatott, olly vallókat nem kaphattunk elő, azmellyek talán arra is utat mutattak volna, azokrúl is protestálunk, hogyha mégis tovább kívánatik mennünk, azokat is inquiráltatni késő ne legyen.

Actor adhaeret prioribus in omnibus et protestatur.

Deliberatum: Világosan constáll, hogy Buda Judith asszony, házassági obedientiaval ellenkező nyelveskedésével nagy okot és alkalmatosságot nyújtott férjének magátúl való elidegenedésére és szeretetének meghűlésére, sőt hírében nevében, nős paráznának sok ízben kiáltván, meg is ölte. De hogy talionak színe alatt feleségétül divortióltassék, arrúl sem törvényünk, sem exemplumunk nincsen. Azért semmiképpen lelkünk ismereti egymástúl el nem szakaszthattya, el sem szakasztya, hanem ez Incta férjének sokképpen megsértett böcsülletit debite restituálván, adhibito legitimo contractu [85.] readjudicáltatik. Az Actor is ad rehabendam uxorem, mind az kettő penig ad vivendum in Domino paterne in nomine Domini admoneáltatik. Salvo tamen in his omnibus iudicio Sanctae Synodi Generalis.

Protestatio generosi domini Georgii FöldVáry contra deliberatum: Én protestálok, hogy ha engem megh talál étetni, vagy én ellene haragomban valamit cselekedni, adgyon számot annak lelke, azki restitutioját urgeálta.

Deliberatum: Minket az mi lelkünk esmérati semmirül nem vádol. Ennél többre nem mehettünk, előttünk forgatván az apostoloknak amaz szavait: Non sunt facienda mala ut eveniunt bona.

Deliberatum ad instantiam rectoris scholae Hunyadiensis: Az didactrumnak fel-szedése felől segítséget kíván, azért főbíró uramat requirálljuk.

Főbíró nemes Zejk László uramat de praesenti requirálá Szent Partialisunk, hogy contentáltassa őkegyelme, mellyre is ígéretet tön őkegyelme.

1690 május, Déva

[86.] *Semipartialis celebratur Dévae 11. Maji 1690.*

Levelében losádi Bálintfi István megnyomorodott feleségétől illegitime divortiumot sollicitál.

Deliberatum: Amely Isten feleségedet a te bűneidért és atyád gonoszságáért megnyomorította, annál keressed gyógyulását. Ha nyomorúságában reá gondot nem viselsz, hamis hitű vagy, és alábbvaló az hitelennél. Sőt a magistratus kezében is adatol büntetésre. Az fiad is, amely asszonyt eljeddett, azzal dolgát igazítsa, hogy rosszul ne járjon.

Deliberatum in causa Petri Kerekes de Déva: Különöző életek négy esztendőktől fogva sok botránkoztatására vagy az ecclesianak, semmi okát felesége, Szűcz Sára nem adhatván férjéhez. Azért Társaságunk különözésben nem patiállya, hanem readjudicállya, sőt hogy az nemes vármegye tiszt ad reditum, Istenhez való buzgóságuktól viseltetvén, cogállják, az Úr nevében kérjük őkegyel-meteket.

1690 május, Folt

*Partialis instituitur Folthini 30. Maji anno 1690. per reverendum ac doctissimum virum dominum Georgium Körtvélyesi seniorem, caeterosque confratres, quae anticipat Synodum Generalem M[aros]Vásárhellyini 4. Junii celebrandam in quam hoc modo convocamur:*⁵

[88.] Acta ejus Synodi:

Deliberatum: Kéméndi Boldisár megholt feleségének másodízen való atyafiát az 68-dik canon ellen el nem veheti, mert másodízen való sógora.

Deliberatum ad instantiam generosi domini Danielis Fodor de SzászVáros: No-ha volenti non sit injuria, mindazáltal, minthogy az feltött terminusnak edgyike, úgymint közelebb eső Berthalan napja hátra vagy, nemes Fodor Dániel uram ex superabundanti azt is várja ell, és ha addig tiszteletes Sz[ent]Györgyi uram nem contentállya, azután lássa mit cselekeszik. SzentGyörgyi uram penig hogy becste-lenséget ne hozzon az szent ministeriumra és jobbágyságot gyermekire, intyük. Egyéb iránt quod semel placuit, alias displacere nequit, senkit nem kárhoztathat őkegyelme.

⁵ A Bajcsi András által írott zsinati meghívót kihagytuk, szövegét lásd az *Erdélyi refor-mátus zsinatok irataiban*.

Causa Andreae Bíró de Alpestes:

Mivel már harmadszori alkalmatossággal compareáltam kegyelmetek Szent Partialisán, actiot is írtattam feleségem, Hajdú Borka ellen. De contumacia ducta nem compareált, melyre nézve tölle absolutiot kívánok penes exmissionem doceálván.

Deliberatum: Lelkünk ismérleti előtt Hajdú Borbára paráznsága nyilván vagy on annyival is inkább, mivel fajtalan cselekedetei, szavai, szívének, életének tisztátalanságát mutatták, előttünk per contemptum nem compareált. Azért jámbor férjét tölle elszakasztjuk, ad secunda vota transmittáljuk, úgy mindazáltal, hogy a nemes vármegye tiszteit lator feleségének megbüntetésére kényszerítse, nem kételkedvén mi is benne, hogy őkegyelmek is tiszteket ne követnék, holott is mikor absolváltatik, ecclesiat kövessen, ad secunda vota penig ne transmittáltassék.

[89.] Deliberatum ad instantiam relictæ reverendi domini Michaelis Tarczaj: Adgya ki az adósságról való regestrumot, az ecclesiak is intettetnek, intra octavum contentállyák az relictat, külömben vigore praesentium eltiltatik a praedikátor, nyolcadnap után ne szolgállyon.

Deliberatum: Rút és mocskos cselekedetei lévén losádi Fekete Andrásnak Hajdú Borbárával, mégis ex superabundanti ad quindenam magát, ha lehet purgállyá, ha nem, a tiszteket kiadattatik és excommunicáltatik.

1691, Déva

[94.] Anno 1691. 17.⁶ *Semipartialis instituitur Dévae.*

Causa Michaelis Gálfi de Losádi contra Stephanum Farkas de eadem, Losádi.

Prior constituit procuratorem Franciscum M[aros]Vásárhelyi: Illyen dolgot akarok a Szent Partialis eliben terjeszteni, mivelhogy mind a két féltől, edgyiktől sem volt citatio, a Szent Partialis előtt megedgyezvén mind a két fél, mivel pedig elsőben az én jegyes mátkámat eljedzette volna, de nem legitime jedzette el, mert az én mátkám akkor is azt mondotta Farkas István uramnak sok emberséges embernek füle hallattára, hogy én bizony nem szeretem, hozzá sem mégyek, hanem akit Isten énnekem parancsolt, megmutattya, ajándékomat sem attam, mivelhogy énnekem nem tetszett. Amellyet peniglen ha tagadna is Farkas István uram, nem tagadhat, mert engemet kényszergettenek, el is akartanak vinni, avagy el is vitt is [!] erőszak szerint, mint illyen potentiariust én nem szerettem, most sem szeretem: Azért a Szent Partialis előtt divortiumot kívánok, de caeteris protestatur.

Posterum constituit procuratorem Georgium Literatum de Losád.

Pro Incto: Értem mit proponál az Actor ellenem, hogy őkegyelmének elsőben eljedzett mátkáját potentiose elvettem volna, én ezen protestálok, edgyszersmind tagadom is, azon ember nem vagyok, hanem inkább az dominus Actor az én elsőben eljedzett és kezembe adott mátkámnak minekutánna erőszakossan holmi jegyét a kezében tött, mellyet őkegyelmének nem kellett volna cselekedni contra jurem

⁶ A hónap nevét nem jegyezték fel.

regni et ecclesiasticam [!]. Hogyha pedig abba kételkednék a Szent Szék, kész vagyok igaz pecsétet két rendbéli relatoriaiimmal comprobálni, hogy ő volna az én mátkámnak első jegyese, s nem az Actor. Azért azt kívánom az Szent Széktől, igaz relatoriamat meglátván, kötelessége mellé visszaadgya, amaz Decretalis sententia szerint, qui prior tempore potior jure, de caeteris protestatur.

Deliberatum: Constál bizonyosan, hogy thóti Cserna Mária mind losádi Farkas Istvánnak, mind ugyan losádi Gálfi Mihálynak adott jegyet jövőendő házasság fejében, de Farkas István jedzette el elősször. Az is constál, hogy a megnevezett leányzóknak kedve idejig megemléttet Farkas Istvánhoz nagyobb volt, noha sok kénszergetés után, de bizonyos az is, hogy mind a leánynak, mind az atyafiaknak előbbeni indultatok igen meghűlt, hajlott a másodikhoz, úgymint Gálfi Mihályhoz, illy okokért:

1. Mert gondviselő bátyjának és sógorának szakállának elvágásával azon leányoknak atyafiai fenyegették.

2. Mert a leány a házánál igen rendeletlenül viselte magát, az [95.] étszakának nagyobb részét lövöldözéssel töltvén el, mellyel nem csak elidegenítette, hanem igen meg is ijesztette a leányzót.

3. Mert a második leány csendessen viselvén magát, azzal maga kedvellésére mind a leányt, mind az atyafiait úgy felindította, hogy repudiato priori, restitutive sponalibus, et in facie Sedis adhaereáltak a másodikhoz. Azért mivel tum juxta juristas, tolluntur sponsalia renunciatione alterutrique, tum juxta canonem 74. Nemo potuit cogi ad alicui nubendum, tum Agendorum de solutione sponsalium fol. 212. § 4., az elsővel való contractus nem volt erőszak nélkül, visum est juri: az elsővel való kötelessége alól absolváltatik, úgy mindazáltal, hogy laesum ejus honorem restituat, sumptus refundat, et onus absolutionis, ft. 12 deponat. A másodikval való connubiumra pedig admittáltatik, illy reménységgel, hogy olá vallását elhadgya, és a Jesus Christus tudományát acceptáll[y]a. Salvo tamen in his omnibus jure clarissimi domini superintendentis.

Inctus apellat ad clarissimum superintendentem et Generalem Synodum.

Deliberatum: Admittitur.

1691 június, Alpestes

[97.] *Partialis instituitur in Alpestes 1691. 19. Junii per reverendum Georgium Körtvélyesi seniore tractus, caeterosque fratres.*

Par literarum convocatoriarum clarissimi superintendentis.⁷

[98.] Acta ejusdem Partialis:

Reverendus Samuel Jenei eligitur in notarium.

Deliberatum ad instantiam Barbarae Bornemissza conjugis Pauli Czimbalmos: A dévai ecclesia keresse fel a gyűlölségnek okát per inquisitionem s orvosolgya, ha orvosolható. Ha nem orvosolhattya, reportálgya a Partialisnak, ott megorvosoltatik. Azalatt pedig a supplicans separáltatik a férjétől.

⁷ A püspök levelét nem másolták be.

Resolutio ad supplicationem Clarae Bereczk de Losádi: Admittitur ad reconciliationem.

Deliberatum ad instantiam generosae Helenae Brádi contra maritum suum, Georgium Sebesi, exhibitum postquam personaliter coram nobis ex utraque parte constituti conscientiose difficultates suas exposuissent.

Bizonyossan constál mind a két félnek hiteles attestatiojokból a férfi erőtelensége, kihez képest mind a 73-dik canon szerint, minthogy copula carnalis non fuit, nec conjugium fuit, mind az Agendának erről való determinatioja szerint, numero 3., mind penig quod maximum, hogy paráznaságtól megoltalmaztassék az asszony, juxta 1Cor 7:2,⁸ ahhoz illendő férfi kívántatik, azért ettől divortióltatik, et ad nubendum alteri admittáltatik, restituant interim utrinque dotem. Ami kárvallás iránt való kereseti vagyon penig Sebesi György uramnak az asszony körül, külső forumot, nem miénket, concernál, azért a politicus magistratust requirállya. Hasonlóképpen az asszony is, melynek refusiojára utrinque kezek beadásával kötelezék is magokat.

[99.] Causa nobilis Stephani Bertalan de Rákosd ut Actoris, contra nobilem foeminam Annam Kónya pro tunc consortem suam, nunc vero Deo dante iterum restituendam ac readjudicandam ut Inctam:

Ezért kellett énnekem az Inctat citáltatván lite prosequálnom, hogy ennek előtte circa diem 15. Maji anni praesentis 1691. az szent ecclesianak jó rendtartása szerint hites feleségemmé adoptálván, velle ugyan edgyütt kevés időig is lakván, rákosdi házamtól, mi okokra nézve, maga tudgya, (mellyeket hogy specificállyon, stricte a jure megkívánom) kedvem s akaratom ellen elment, kit is medio tempore becsülletes nemes emberek által hiti s kötelessége mellé hogy redeállyon, legitime admoneáltam, mellyet hozzám nem praestált, sőt ez ideig denegált. Kívánom azért, hogy mostan is in facie Sedis admoneáltassék a reditusra, mellyet ha cselekeszik, bene quidem, alioquin ligaban maradgyon, protestálván super poena articulari super hujusmodi negotiis [!] edita. Nekem pedig újjabb házasságra továbbra is utam ne denegáltassék.

Pro Actore procurator Michael Csengeri protestatur de reliquis.

Pro Incta ipsa in persona inquit: Énnekem az őkegyelme házánál a dolog nem kell, mi az oka, nem tudom, se maga, se háza nem kell.

Deliberatum: In facie Sedis az hites ura kezében adatik, ha szépszerint vissza nem akarna menni, az itt való esküttek ötszáz forint bírság alatt kényszerítettnek megfogni s főispán uram kezébe vinni, mint hitihagyott házasságrontót.

1691 november, Rákosd

[100.] Anno 1691. 7. Novembris Partialis instituitur in Rákosd.

Actio senioris Georgii Körtvélyesi contra et adversus nobilem foeminam, Elizabetham Nemes de M[aros]Vásárhely, admodi reverendi ac clarissimi viri domini

⁸ 1Kor 7,2: *De a paráznaság miatt minden férfiúnak tulajdon felesége legyen, és minden asszonynak tulajdon férje.*

Stephani Vásárhelyi verbi Dei in ecclesia V[ajda]Hunyadiensi ministri meritissimi uxorem.

Illyen okon kellett a Szent Partialis eleiben citáltatnom a praenominált személyt ökegyelmét. Mivel a felső napokban praeter susurratorem quorundam gyalázatban keveredvén, ut quae sunt occulta notificentur a 44. canon szerint pro documento becsülletes atyámfiai által inquiráltattam, melly inquisitio olyan dolgokat hozott napfényre, amellyek mind a ministeriumi tisztasággal, mind a házassági zelussal e diametro ellenkeznek, sőt paráznaságát is comprobállyák, mellyek is exhibeálandó relatoriamból megvilágosodnak. Azért si juris, az 71. canon szerint ártatlan férjétől divortióltassék, és az 84. canon szerint poenáltassék. Actor protestatur de ulteriori.

Pro Incta: Jóllehet tiszteletes esperest uram ökegyelme propositioja szerint lehettenek a fellyebb való napokban holmi susurratiók feleségem becsülletesi ellen, mindazonáltal úgy ítélem, hogy azok nem verificálódnak.

Pro Actore: Az idő és az alkalmatosság megmutatta ha azok verificálódnak-é vagy nem, ha a Szent Partialis jóvá hadgy[a], exhibeálok a relatorium, s megmutatta.

Deliberatum: Bevesszük a relatorium, hogy megvizsgállyuk.

Deliberatum: Minthogy tiszteletes Vásárhelyi Istvánné asszonyom, Nemes Ersébet asszony ökegyelme szent ministeriumi tisztasággal s házassági zelussal e diametro ellenkező paráznai cselekedetei, illetlen magaviseleti a producált relatoriakban letött terhes circumstantiakból, szemmel látott dolgokból s maga ökegyelme szája vallásából, lelkünk ismereti előtt bizonyossokká tettünk. Mind a 84. canon s mind az apostol szerint tiszta feddhetetlenséget kívánván az szent ministeriumi élet mind a ministerben s mind háza népiben, azért az 71. canon et 1Kor 7,15⁹ erejével, jámbor istenfélő férjétől mint parázna elszakasztatik, és hogy ecclesiae scandalum tolláltassék, vigore canonis 81. excommunicáltatik. Salvo tamen iudicio manente Sanctae Synodi Generalis.

[101.] Incta apellat.

Deliberatum: Admittitur.

1692 március, Déva

[106.] Anno 1692. die 5. Martii Partialis instituitur Dévae per reverendum ac doctissimum dominum seniore tractus Dévensis reverendum dominum Georgium Körtvélyesi et reverendos caeteros assessores.

Acta hujus Synodi:

A solymosi ecclesia el akar szakadni, illyen okokra nézve:

1. Az Isten bennünket annyira megszaportott, hogy egy praedikátort tisztességesen eltarthatunk.

2. Ruinából templomunkat felvettük, helyünk arendas hely lévén, tartunk az mostani német világban, ha közinkben idegen papot hoznak bé, nem lévén praedikátorunk.

⁹ 1Kor 7,15: *Ha pedig a hitetlen elválík, ám váljék el, nem vettetett szolgálás alá a keresztyén férfiú vagy asszony az ilyen dolgokban.*

3. Harmadik vasárnap a mi napunk, mivel Lélek szerint többen kívánunk, a praedikátorok töllünk való messze léte miatt periclitál élete az gonosz időben.

Ha megengettetik az kívánságunk szerint, hogy praedikátort tartanánk, bene quidem, ha pedig nem, mi protestálunk, soha többé a mater ecclesiabeli papnak nem fizetünk, készebbek leszünk udvari papot tartani.

Deliberatum: a. A fizetés rendit adgyák ki az ecclesia könyvében, ne változtassék successu temporis.

b. Közzülünk való ministert vigyenek.

c. Míg őkegyelemek azt elérik, addig ha szolgál a kéméndi praedikátor, amire szolgál, fizessenek meg őkegyelmek.

His praemissis, sem a 32. canonnak, sem a kéméndi és harói ecclesiáknak mi praejudicálni nem akarván, meg nem engedhettyük, mindazáltal nem is contradicálunk, csakhogy őkegyelmek amaz punctumokra ígérjék magokat írások által, és a Generalistúl, s akiktől el akarnak szakadni, érjenek véget, kik is protestálnak, ha successu temporis őkegyelmek megaprózódnak, s papot nem tarthatnak, többé nem recipiállyák.

II. Agitur causa Hunyad vármegyében Déván lakó nemes Lugosi János uramnak mint Actornak, úgy Hunyad vármegyében Déván lakó Fekete Báthori Annók asszony ellen per procuratorem Franciscum Vásárhelyi:

Illyen dolog végett kellett citáltatnom a domina Inctat: 1. Hogy nem férfinak való, mert a beli lejár, mellyet nem tagadhat, mert [107.] exhibeálandó relatoriamból doceálok. 2. Sok ízben halálomra igyekezett, a császár őfelsége szekeressét étczakának idején reám küldötte, aranyacskámat, tallérocskámat elvették, magam is meg akartanak ölni. 3. Az Úr Istentől vagyok életben, de tetőlled holt, mellyet doceálok. 4. Bőjös bájos boszorkányokhoz folyamodott, azok által akart guruzsoltatni, és magának is az Inctanak vagyon akarattya az elválásra. Azért elválást kívánok, de caetero protestatur.

Pro Incta procurator Franciscus Csorba: Bizonyítsa meg, hogy így vannak mindezek.

Deliberatum: Minthogy az Actor mindazokat, amiket az Incta ellen való propositiojában íratott, minden contradictio nélkül comprobálta, lelkünk ismereti is meggyőződött igazságáról, azért az Szent Partialis az Agendanak elválásról írott harmadik és hatodik punctuminak erejével az Actort az Inctától elszakasztjuk, ad secunda vota transmittállyuk, az asszonyt pedig admoneállyuk, hogy tudva, nyavalyájának eltitkolásával mást meg ne csallyon.

III. Agitur causa Barbarae Bornemisza contra maritum suum Paulum Czimbalmos de Déva.

Actix per se: Elválást kívánok, mert impotens, rosszul is tractál, mint exhibeálandó relatoriamból bizonyossan constál.

Pro Incto procuratores Franciscus Kőműves et Franciscus Csorba: Ím halljuk az Actrixnak hozzám való feleleteit, azt én simpliciter tagadom, engemet is a Szent Partialis bocsásson ki usque ad futuram Sedem, ezek ellen comprobálni készek leszünk. Protestatur de caeteris.

Actrix: Most szakadgyon vége.

Deliberatum: Mivelhogy az idegen nemzethez folyamodott s a tisztinek senkit is nem agnoscált, majd esztendőől fogva elég ideje lévén az causájának eligazíttatására, nem adatik exmissio, szóllyon ad meritum, továbbá így nem patíállyuk.

Intus: De merito. Ím hallom, az én feleségem mit felel énhozzám s miket comprobál ellenem. Dato ha szintén én ötöt vertem, taglottam volna is, azért cselekettem, hogy kívántam volna, hogy haza jöjjön, mert nekem feleség kellett, mivel penig fogattam, hogy bort nem iszom, volt oka miért, és aszt megállottam volna, de hogy láttam, hogy engemet megvetett, nem láttam mit tenni búmban, elmentem s ittam a korcsomán. Ha azt mondtam, hogy én nem vagyok asszonyembernek való, amíg Isten engemet betegséggel meg nem látogatott, nem voltam impotens, mert előbbeni feleségemmel tele háznéppel voltam, várt volna Istentől hogy meggyógyullyak, [108.] azután panaszkodott volna, most is azt kívánom, rediállyon hiti mellé, nem adhat elég okot az elválásra, hogy penig én az én Istenem ellen vétettem, hogy megeskütem, vagyon ecclesia megbüntettem [!]. De caetero protestatur.

Deliberatum: Mivel Czimbalmos Pálnak házassághoz megkívántatott férfiúi erőtelensége előttünk mind az asszony relatoriajából, mind az férfiúnak maga tanúbizonyosságából constál, azért az asszonyt (mivel férfiat kíván) férjétől elszakasztyuk vigore canonis 73. et ad secunda vota transmittálljuk. A férfiú penig maga erőtelenségének megvallásával házassodgyék, ha megházasodik.

IV. Agitur causa Petri Kerekes de Déva contra conjugem suam Sárám Szőcs ut Inctam. Procuratorem constituit Franciscum Csorba: Kívánom, hogy hiti mellé redeálljon.

Pro Incta procurator Franciscus Kőmőves: Nem szeretem, soha velle nem lakom, mivel erővel adott neki az apám.

Deliberatum: Bizonyossan constál, hogy az atya erőszakkal attá az férjének, s csak egy napig való békességes lakás sem volt köztök, azért lelkünk isméreti hozzá erővel nem kötelezheti.

Deliberatum in causa Michaelis Várallyai Csizmadia de Déva: Mivel Fodor Sára edgyszer már ecclesiat is követett, mégis az elmúlt ősszel a németekhez a táborba szökött, istenfélő férje hozzá való kötelesség alól felszabadéttatik, ad secunda vota transmittáltatik, a felesége penig, mint parázna, tisztkezéshez adjudicáltatik.

V. Agitur causa Michaelis Eliber contra uxorem suam Claram Csinádi:

Hiti mellé redeálljon, mivel én szerettem, s szeretem, azután én is magamat megjobbétom.

Incta non comparuit.

Deliberatum: Mivel az asszony ispán úr szolgálója, kérjük őkegyelmét, őkegyelme cogállja az urához való reditusra, az ura engedelmeiből szolgálhattya tovább is őkegyelmét, ha kívántatik szolgálattya.

Deliberatum ad instantiam Helenae Horvát: Nincsen hatalmában edgyik félnek is, hogy egymásnak szabadságot [109.] adjon, méltók, hogy a tisztől is megbüntettessenek, ha hitek mellé nem állanak.

1692 június, Algyógy

[111.] Anno 1692. 13. Junii Partialis instituitur AlGyógyini.

1. Agitur causa Johannis Körösi de Déva contra conjugem suam Mariam Szina per supplicationem.

Deliberatum: Mivel felesége paráznsága maga supplicatiojából constál, nem akarván rehabeálni férje, mi sem kényszeréthetjük, hogy parázna feleségét vissza vegye, ezért tölle elszakasztjuk, a férfiat ad secunda vota transmittáljuk.

Deliberatum ad instantiam Mariae Szina: Noha violatis conditionibus pacta violantur, mindazáltal (jóllehet a férje nem rehabeálta, s úgy sonál penig a gratia) mi a gratiat nem hántorgattyuk, két hétig ecclesiakövetése állyon fel. Insuper paráznságáért ligaban marad.

2. Agitur causa generosi domini Ladislai Rácz de Déva, contra conjugem suam Helenam Gyöngyösi de KisToronya.

Illyen dolog végett kellett tiszteletes esperest uram pecsétivel citáltatnom az Inctat, nem tudatik, mi októl viseltetvén, sok rendben engemet latornak pronuncióált, egyik az, másik az penig, hogy sok emberséges embereknek ládait felverte, benne való edgyet-másokat ellopott, harmadik az, hogy sokszor mind énnekem, mind peniglen másoknak mondotta, hogy ha edgyeser kimehetek Magyarországra, soha többé veled nem lakom, egy rendben meg is cselekedte, öt heti gyermekét rajtam hatta, sokszori magaviseletlensége constál, mellyet ha tagadna is, nem tagadhat, exhibeált relatoriamban doceálni kész vagyok, azért azt kívánom a Szent Partialistól, hogy finaliter divortiállyon. Protestatur de caeteris.

Pro Incta nemo.

Deliberatum: Noha mindazokat, mellyeket az Actor az Incta ellen propositiojában feltött, exhibeált relatoriajából comprobálta, de mivel az Incta per contemptum contumacia ducta nem compareált s nem is compareál soha, mégis pro meliori elkövetkezendő Partialisra admoneáltassék, akkor újjabb igazításba vesszük dolgozat.

[112.] 3. Causa generosae Catharinae Ribiczei de Illye contra maritum suum Eliam Kriscsori de eadem.

Illyen okon kellett admoneáltatnom a Szent Partialis eleiben az Inctust, nem tudatik mi októl viseltetvén, a laboncok közzé ment, mikor a laboncokkal megjött, rút, fertelemes szitkokkal szitkozódott, mind Isten ellen, mind az világi emberek előtt nem keresztyén emberhez illendő szokat szóllott. Amikor megjött, semmit sem hozott, hét esztendő alatt nem tartott, a gyermeket is nem ruházta, magamat sem ruházott, mezítelen fegyveres kézzel étczakának idején kergetett, ha én vétkes lettem volna, volt páca, korbács, nem karddal büntetett volna, mellyeket ha tagadna is, nem tagadhat, bocsásson ki a Szent Partialis, ad futuram megbizonyítom. Protestatur de caeteris.

Inctus: Tagadom mindezeket, hanem mikor mit cselekettem is, üstökömet kapta, nem ok nélkül cselekettem, mert engem cigánynak mondott, s holmi rossz híreket hallottam felőle. Arról szépen intettem, de karddal nem kergettem, mellyeket data exmissione comprobálok.

Deliberatum: Mind a két félnek a következő Partialisig exmissio adatik.

Causa egregii Pauli Krakkai contra conjugem suam Annam Pap.

Részeg koromban akaratom ellen vetették el velem, nem is igaz papi hivatalban való pappal, hanem bitang rácz pappal esküntenek meg velle, nem is vallásomon való, gyermekét is megölte, s azonkívül tékozló. Ergo divortiumot kívánok, de caeteris protestatur.

Pro Incta Franciscus MarosVásárhelyi: Ím hallom a dominus Actor mit irat elle-nem, hogy akarattya ellen atták volna, simpliciter tagadom, mert kedve volt hozzá. Azért, hogy sok szép javakat, úgymint 600 ~ hatszáz forint érő javakat attunk a le-ánnyal s annak örült. Azért a Szent Partialis bocsásson ki, s mindazokat compro-bálni suo tempore kész leszek, hogy azt irattya penig, hogy a gyermekét megölte volna, tagadom, nem voltam tékozló, vesztegető. Protestatur de ulteriori.

Deliberatum: Mind a két fél exmittáltatik, de úgy, hogy canon szerint mindenik vallatásokban ecclesiiai személyek is legyenek a regiusok között.

1692 július, Vajdahunyad

[113.] Anno 1692. 9. Julii Semipartialis instituitur per reverendum dominum seniore Georgium Körtvélyesi, VajdaHunyadini.

1. Levata causa generosi domini Ladislai Rác, qui constituit procuratorem generosum Casparem Ungur.

Actor dicit: 1. Minekelőtte valaki szóllana az Incta mellett, onus non comparationis, ft. 1 deponat statim et de facto. 2. Aki akar szóllani képében, doceat de constitutione. 3. Esperest uram előtt tött constitutioja meg nem állhat, mert ország törvénye szerint a constitutionak notarius előtt kell lenni.

Deliberatum: Tiszteletes esperest uram őkegyelme előtt tött constitutioját Rác Lászlóné asszonyomnak őkegyelmének a Szent Partialis secus legitima constitutionak ismerné s admittálná, de mivel per contemptum nem akar compareálni, s resolválta is magát, hogy nem compareál, azért a constitutus procurator szavát a Szent Partialis meg nem hallja.

Actor porro dicit: Ha prenominált, már két ízben citáltatott feleségem a maga forumát, a Szent Széket contemnálta, úgy látszik nincs miért halassza absolutiomat, azért most is a Szent Széktől finalis absolutiot kívánok.

Deliberatum: Noha volna igaz utunk lelkünk ismeretinek sérelme nélkül, hogy prononciálnánk, mégis semel pro semper, ex superabundanti solemniter a dévai sokadalomkor esendő Semipartialisra admoneáltassék, egyébiránt ha az harmadik admonitiót is contemnállya, finaliter a relatoria szerint prononciálunk, mely ha az Inctanak nem tetszenék, sibi imputet, mert tartozunk a sérelmes félnek satisfactiot tenni.

2. Levata causa Catharinae Ribiczei de Illye, per fratrem suum geminum Johannem Ribiczei dicit: Az Inctus adgya be relatoriaját, azt kívánom, lássam kikkel és mit próbál.

Pro Incto Franciscus Csorba de Déva: Az Actrixnak kívánsága szerint beadom relatoriamat, mely szerint finalis absolutiot kívánok.

Deliberatum: Mivel Ribiczei Kata ura ellen való propositioja szerint semmit sem comprobált, az Inctus peniglen exhibeált relatoriajából feleségének nagy kurvaságát eléggé megbizonyította, azért az jámbor férfiat parázna feleségétől elszakasztjuk, s ad alia vota transmittállyuk, a kurvát peniglen tiszt kézhez adjudicállyuk, és az ecclesiastica censura alatt hadgyuk.

[114.] Levata causa Pauli Krakkai contra conjugem suam Annam Pap.

Utraque pars exhibuit relatorias, quibus perlectis sic deliberat Sancta Sedis.

Deliberatum: Mivel Krakkai Pál 1. Ante justam aetatem házasodott. 2. Annya consensussát nem adhibeálta. 3. Részegen házasodott. 4. Az Isten és az ecclesia rendelését contemnálta, nem pappal, hanem labonccal eskettetvén meg magát. Azért házassága nem házasság, hanem scortatio volt, nem is Isten, hanem homo conjunxit. Visum est ergo juri: egymástól szakadgyanak el, mint scortatorok adattattassanak tisztkézhez büntetésre, az ecclesiából excommunicáltassanak, et ad secunda vota addig edgyik se admittáltassék, valamíg a tiszték előtt dolgokat el nem végeznek, ecclesiat nem követnek, és tisztaságokról jó életekkel nem attestálnak. Insuper amit jegyben egymásnak attanak, adgyák vissza. Lopásáról való judicium penig nem minket illet, hanem külső forumot.

1692 augusztus, Déva

Anno 1692. 1. Augusti iterum Semipartialis instituitur Dévae per reverendissimum doctissimum virum Georgium Körtvélyesi, seniore tractus Dévensis et Zaránd caeterosque fratres reverendos.

Continuatur levata causa generosi domini Ladislai Rác contra conjugem suam Helenam Gyöngyösi de KisToronya.

Actor dicit: Mivel az Incta contumacia ducta a Szent Partialist contemnálta, nem levén semmi mentsége, propositionban említett delictumi iránt, sem peniglen ellenem semmit se nem próbált, sem próbálni nem is akar, azért alázatosan kérem az Szent Partialist, ígérete szerint vegye végső igazításba dolgomat, tekéntvén eddig való fáradozásomat, s haszon nélkül való költségemet, s finaliter absolvállyon, mint foedifragatól.

Pro Incta nemo.

Deliberatum: Noha az Incta, mind a magyar nemzetnek régi törvényes rendtartása, mind ennek a mi Társaságunknak ab antiquo observált usussa azt hozzák magokkal, hogy per non venit elveszthetné causáját, annyival is inkább, mivel már háromszori Partialisunkra becsülletes atyánkfiaival serio megintettük, hogy tovább is ne contemnállya forumunkat, hanem compareállyon maga igasságának demonstrálására, de contemptim csak azt felelte, száz papok gyűlésére citállyák is, ő bizony soha nem mégyen, lássák mit cselekesznek velle. Mindazonáltal pro sedanda ulterius conscientia, az dolgot, amint Isten tudnunk atta, megvizsgáltuk, és infidelis desertrixnek találtuk, mivel nemcsak secedált a marito, sed etiam hoc egit obstinate ut secedat. Mert az ura híre nélkül csak fogton fogta magát, s öt-hat hétig odajárt.

1692 október, Kéménd

[115.] Anno 1692. 21. Octobris Partialis instituitur Kéméndini per reverendum doctissimum seniore dominum Georgium Körtvélyesi.

Deliberatum ad supplicationem Johannis Körösi: Noha ritka példa, mindazáltal, minthogy már az asszony reconciliált, nem állhatunk ellene, de meglássa, hogy úgy álljon, hogy ismét el ne essék, azonban a gratias levelet az ecclesia ládájába adgya bé.

Agitur causa Helenae Horvát contra maritum suum Georgium Csinádi.

Ez okon kellett uramat a Szent Partialis eleiben citáltatnom, hogy énnekem, mint házastárs szokott, nemhogy gondviselőm, táplálóm volna, de még a magam keresetemet is elvesztegette, s én tartom. Házát elatta, egyszóval semmije sincs, nem életre való, azért a Szent Partialistól divortiumot kívánok.

Pro Incto nemo.¹⁰

1693 március, Vajdahunyad

[122.] Anno 1693. 4. Martii Partialis instituitur VajdaHunyadini per reverendissimum dominum seniore dominum Georgium Körtvélyesi, caeterosque assessores.

1. Levata causa generosae dominae Mariae Nalácsi, contra consortem suum Johannem Csula seniore.

Pro Actrice procurator generosus dominus Andreas Nalácsi, Actricis parens: Az első propositiomban megírt conditiokhoz tartom magamat, most is redeálni kész vagyok, ha nem adoptál, azon propositiomban írott talion convincáltassék.

Pro Incto Michael Galambfalvi procurator: Protestál. Az Actrix adott alkalmaztosságot arra legelősször, mikor antequam nem divortiáltattam volna, denuo mind peniglen parafernumát kívánta, amellyett extorqueáltak is énrajtam, mellyet comprobálok is, méltán kívánhatom hát a divortiumot. 2. Hitetlenül egynéhányszor elhagyott. 3. Az Szent Széknek instantiájára visszafogattam volt. 4. Fenyegetődzött azon, magát felakasztja, vagy vízben öli, avagy peniglen magát megéteti. 5. Sem egyszer, sem másszor négy esztendő alatt velem nem volt közö. 6. El nem üztem, sőt kértem, hogy el ne mennyen. De caetero protestatur.

Actrix: Mindezeket in instanti comprobállyá, secus azt kívánom, hogy díjomon maradjon.

Deliberatum: Mivel Csula János uramnak mind in visitatione Hátczogini anno 1693. 12. Januarii emanált deliberatumunk szerint nemzetes Nalácsi Mária asszonyt readjudicáltuk, mind penig mostani Partialisunk alkalmaztosságával az Actrix offerállyá magát s redeálni kész, de mindazáltal contumaciter az Inctus repudiállyá s resolutioja ez, hogy simpliciter soha velle nem cohabitál, noha admo-neáltuk paterne, és következhető poenáltatását eleibe attuk, azért a relatoriak ezeket mutatták:

¹⁰ A végzést nem írták be a jegyzőkönyvbe.

[123.] 1. Nem feleségének, hanem szolgájának tartotta, nem levén gazdaasszonyi szabadsága házában. 2. Kegyetlen halálos vereségekkel verte, vérit kiontotta ok nélkül. 3. Most is fenyegeti, hogy egy csontya éppen nem marad, ha visszamegyen. 4. Alattomban kurvasággal vádollya, lévén négy esztendeje miolta velle nem coeált, holott nincs esztendeje, hogy gyermeke lőtt, mellyet sem mostan exhibeált relatoriajából nem comprobálhatott, sem hogy comprobál, magát nem compromittállya. Ergo, mind a talionak rendi, mind az Agendanak erről való 6. § szerint az Actrix divortiállyuk, ad secunda vota transmittállyuk, magát pedig a férfiat jure talionis ecclesiastica censura alá vettyük. Az Actrix díjjának adjudicálása pedig (úgy tetszik minekünk) nem minket illet. Salvo tamen in his omnibus jure episcopali.

Levata causa Helenae Horvát:

A kéméndi Partialisban említett kívánságomhoz tartom magamat.

Deliberatum: Szent Pál apostol szerint, amely férfiú gondot nem visel az ő cselédére, alábbvaló az hitetlennél, 1Tim 5 v. 8,¹¹ azért Horvát Ilonát élnetetlen, semmirekellő férjétől négy esztendőktől fogva való szenvedése után elszakasztyuk s ad secunda vota transmittállyuk.

Deliberatum in causa Johannes Gombkötő: Noha fogarasi Szócs Máriát Gombkötő János eljeddette volt, mindazáltal, minthogy a leány jegyét visszaküldötte s róla lemondott, azért az 74. canon szerint felszabadétyuk, keressen illendő személyt magához, a leányhoz semmi közünk, mivel Fogarasban lakik.

1693 május, Nagyrápolt

28. Maji anno 1693. Synodus Partialis instituitur Rápoltini per reverendum doctissimum dominum seniore Georgium Körtvélyesi, caeterosque assessores.

1. Agitur causa nobilis ac generosi domini Ladislai Rác ut Actoris contra conjugem suam ut Inctam, Rebekam Fodor de Várad.

Actor ipsemet dicit: A feleségem mind bujdosóban vagyon s mind nyilvánvaló kurva, noha citata nem compareált, tudván vétkét, azért az Szent Széktől finalis absolutiot kívánok, megtekintvén relatoriamat.

Deliberatum: Constál Rác Lászlónénak, váradai Fodor Rebekának nyilvánvaló paráznsága, mellyet producált relatoriaján kívül comprobált non comparitiojával is, azért az férjet, mint ártatlan félt, kurva feleségétől divortiállyuk, ad secunda vota transmittállyuk, úgy mindazáltal, hogy kurva feleségének érdeme szerint való megbüntetésére kényszerítse a magistratust, kit is azon deliberatumunk vigorával mi is tisztünk szerint intünk a gonosznak megbüntetésére. Azonban Isten nevének segítségül való hívásával ezután szemessebb legyen a házasságban.

¹¹ 1Tim 5,6: *Ha pedig valaki az övéiről és főképen az ő házanépéről gondot nem visel: a hitet megtagadta, és rosszabb a hitetlennél.*

2. [126.] Csinádi Kata, Szegedi Pálné a pestesi ecclesiában fattyat vetett, reconciliatoria kívánczik.

Deliberatum: Ha elvégezte a tisztekkel dolgát annak rendi szerint, a reconciliatoria admittállyá Köpeczi uram, ad secunda vota penig nem transmittáltatik mindaddig, míg az urával dolga annak rendi szerint el nem igazodik.

3. Idősbik Csula János supplicatioja a Szent Partialishoz, melyben liga alól való absolutiot kíván, véghez menvén az vármegyén idősbik Naláczi András urammal való békessége.

Deliberatum: Mivel Naláczi András urammal való megedgyezésről semmit sem producált, megkívánnjuk azért: 1. Hogy olyan testimonialist mutasson, melyben legyen plena assecuratioja affelől, hogy sem Naláczi András uram, sem az őkegyelme leánya sem külső, sem belső forumon, Partialison vagy Generalison nem persequállya. 2. Mivel hitihagyott Csula János uram, eziránt is a tiszttel érjen végett, s mutasson testimonialist. 3. A botránkozásért reconciliállyon, his potiori ad secunda vota transmittállyuk.

4. Chriscsori [!] Gábor felesége hiti mellől régen elment, kívánnya azért, hogy vagy bonis modis redeállyon, vagy penig, ha bizonyos okot adhat, finaliter divortiótállassék.

Boldogfalvi Clara non comparuit, mindazáltal Boldogfalvi János uram terhes okait adgya secessiojának.

Deliberatum: Intimállyuk a jó mód alatt való edgyességeket, ha ugyan nem lehet, inquirállyanak a következő Partialisig, s akkor producálly ki-ki igasságát.

5. Agitur causa Helenae Farkas de Losád contra maritum suum Andream Marton etiam de Losád.

Akarja az Actrix megtudni mi okon küldötte el házától az Inctus. Protestatur de caetero.

Pro Incto, non comparuit, praetendálván a bátya, hogy ura szolgálattában lévén öccse, nem felelt semmit.

Deliberatum: Legitime lévén citatus ante octavum, könnyű lött volna hírt [127.] tenni neki, de szokások a contumacia, a minap nem compareáltak pecsétünkre. Mégis ex abundanti compareállyon okadásra következő Partialisra, intyük, külömben ha mi rajta esik, sibi imputet.

6. Causa Annae Oláh

Három estendeje miolta az ura elszökött, velle három hétig lakott, addig is semmi connubialis conjunctioja vele nem lévén, senki nem is tudgya hova lött, nincs is semmi reménsége visszajövele felől, azért az menyecskét felszabadíttyuk, ad secunda vota transmittállyuk.

1693 október, Déva

*Acta Synodi Partialis anno 1693. 20. Octobris Dévam per reverendum seniore
dominum Georgium Körtvélyesi convocatae.*

1. A 4. Junii praedikátori hivatalban szolgált a losádi mester ad 20. Octobris, kíván contentatiot az egész proventusból.

Deliberatum: Noha az egész jövedelemből rend szerint esnék a mesternek 144 kalongya búzából gel. 36, metr. 2, bor 171 vederből circiter 42. Mindazáltal tetszett az Szent Széknek, hogy a mester 27 veder borral és 20 kalongya búzával s két vékával legyen contentus, várakozván a többiről az ecclesia mindaddig, míg a Szent Szék újjjobban disponál.

2. Levata causa Helenae Farkas de Losád, contra maritum suum Andream Marton etiam de Losád.

Deliberatum: Minthogy Marton András feleségét, Farkas Ilonát repudiálta, s contumaciter, okadásra Partialisunknak nagy contemptussával két ízben citatus admonitus, nem compareált, azért főtiszt uraimékat alázatossan kérjük, méltóztassanak alsó tiszt uraiméknak parancsolni, cogállyák vagy okadásra harmadik Partialisra, vagy penig rehabeálásra, ez lévén régi constitutionk szerint az ilyen difficultasok eligazításának úttya. Külömben mi senkitől ne okoztassunk, ha az ilyen ecclesiasticae disciplinae contemptor ellen severa ecclesiae animadversioval élünk, és az innocens parst justificállyuk.

3. Resolutio ad instantiam generosi Ladislai Rác:

Elég ideje lévén Rác Lászlóné váradi Fodor Rebeka asszonynak az Rác László deliberatúmának infringálására, de sem első, sem második Partialisunkon satis superque admonita nem compareált, [128.] igasságának productiojára tiszteletes esperest urunk őkegyelme negyed- vagy ötödmagával a Körösben való létében is időt s alkalmatosságot szolgáltatván, semmit sem allegált, ott is helyben nem compareált, amit penig valami eltévelyedett relatoriajában allegált, maga ellen vagy inkább, hogy sem mellette. Ergo tetszett az Szent Széknek, hogy elébbeni deliberatúmnak a maga vigorában megmaradgyon.

4. Causa continuata nobilis Gabrielis Kriscsori de eadem Kriscsor ut Actoris contra praedictam Claram Boldogfalvi pro tunc consortem suam, nunc vero Deo jurante via divortii sejungendam sociam ut Inctam.

Pro Incta: Constál elébbeni citatiomból és subsequált admonitiomból, miért kellett az Incta ellen list moveálnom az Szent Szék színién, amint az akkori levata és deliberatum világosson declarállyá, azért minthogy citatiomra és admonitiomra nem compareált, inobediensnek vagy contumaxnak láttatik lenni, mellyel is hozám hittel tett kötését laedállyá és violállyá. Ergo méltó okát nem adhatván absentiajának, si juris megkívánom, hogy ad secunda vota transmittáltassam, maga peniglen ligaban maradgyon, semmi méltó okot nem szolgáltatván töllem való elmenetelére vagy elidegenülésére. Protestatur de reliquis.

Deliberatum: Az harmadik Partialisra ha nem compareál, finalis deliberatioja léssen az innocens félnek.

5. In causa Actoris tacentis et absentis egregii Jakobi Olasz de Benczencz ut Actoris contra nobilem foeminam Barbaram Elekes veluti consortem et Inctam penes citationem mota praefata consors ejusdem, Barbara Elekes per legitimum suum procuratorem nobilis Michaelis Csengeri de primaria absolutione protestatur. Interim liceat se omnibus juris facultatibus Inctae defendere et protestatur de reliquis.

6. Kéméndi Boldizsár uram leányának Váradi Dániellel való mátkasága rendetlenül esvén, egymáshoz való kötelességek alól absolváltatnak, intyük az atyát is, ne kényszerítse gyermekét, hozzá valónak adgya, nem is részségségből cselekedgye.

1694 március, Lozsád

[133.] Anno 1694. 7. Martii Synodus Partialis instituitur per reverendum dominum seniore, caeterosque fratres Losádini.

I. Actio reverendi domini senioris Georgii Körtvélyesi ratione officii, contra reverendum dominum Samuelem Albisi, ministrum ecclesiae reformatae Losád.

Illyen okon kellett a praenominált személyt ökegyelmét kegyelmetek eleiben hívnom, hogy ökegyelme egy kurvaságáért jámbor férjétől elszakasztatott, excommunicatoria adjudicáltatott, sem politice, sem ecclesiastice meg nem lakolt Szabó Annók nevű kurvát egy ismeretlen legénnyel proprio ausu copulált, mely cselekedet ezek aggravállyák: 1. Gyanús volt az asszonyember szabados volta felől maga is ökegyelme, külömben 200 forintig nem evincáltatott volna. 2. A legénnyről nem canon szerint attestáltatott. 3. Az attestálók aequae ignoti erant. 4. A publicatio is canon ellen esett. 5. Az ország törvényével is ellenkezik. Approbatae Constitutiones part. 1 tit. 5. art. 4. 6. A legény mingyárt elszökött. Azért ha admonitiora méltó, admoneáltassék, ha correptiora, corripáltassék, ha depositiora, deponáltassék, ad iudicium usque clarissimi superintendentis. Protestatur de ulteriori.

Pro Incto ipsemet: A dolgot nem tagadom. Így felelek a punctumokra: Ad primum: Egy asszonynak illyen szavából voltam gyanús a publicatio után. Úgy hallottam, (úgymond) hogy az asszony, minekutánna elvált Herczeg Mártontól, talám ligaba vettetett. De én elküldvén Herczeg Mártonhoz e dolog felől, bona fide attestált, nem tudgya vetették-é ligaba vagy nem, sőt azt mondotta, hogy magát vetették volt ligaba, de az alól tiszteletes püspök uram felszabadította, mellyel engemet a gyanútól absolvált. Annyival is inkább, hogy Korodi uram fide sua attestált az asszony tisztasága felől, hogy peniglen feleltettem 200 forintig, azt cselekettem pro futura cautela. Ad 2-dum En aequivalentianak gondoltam viva duorum testimonia a bizonságlevéllel. Ergo, hogy ebben canon ellen impingáltam volna, nem ítélem. Ad 3-tium Nem voltak ignotusok, mert itt lakos emberek voltak, kik annakelőtte itt telepettenek volt meg az ecclesiaban. Ad 4-tum Ezt agnoscálom. Ad 5-tum Nem ellenkezik. Ad 6-tum Arról nem tehetek.

Actor reponit: Ad 1. Mindazok importállyák a gyanút. Herczeg Márton maga obligálta volt magát, hogy meg nem házasodik, senki ligaba nem vetette, Korodinak penig ebben a gyülekezetben tíz pénzig való hitele nincsen, sáros ember is. Ad 2. Ha bene noti bonae fidei az attestatorok. Ad 3. Circiter [134.] esztendő

alatt laktak itt, jövevények voltak, innen meg elmentek. Ad 5. Ellenkezik, mert arról való attestatitot kíván, azhova való az ignota persona. Ergo judiciumot kívánok.

Inctus ad 1., 3. et 5.: Ezeket nem tuttam, itt új ember voltam.

Actor: Excusat a tanto, non a toto. Nem messze laktam őkegyelmétől, könnyű lett volna consulálni s az a difficultas nem volna. Ergo stat justitia.

Inctus: Ha így van a dolog azért amit cselekedtem ex defraudatione, nem ex certa scientia cselekedtem.

Actor: Arról már nem tehetek, ugyancsak judiciumot kívánok.

Deliberatum: Megismeri az Szent Partialis Albisi uramnak nagy fogatkozását, és a canonokban való impingálását. Hogy őkegyelme vasárnap nem publicálta, megkívántatván mind az asszony részéről, mint gyanús személy részéről a politica és ecclesiastica attestatoria sc[h]eda, mind a legény részéről az helyéből levél, vagy ott lakos emberek által való attestatio juxta Approbatae Constitutiones part. 1. tit. 5. art. 4. Azért vétett őkegyelme ezekben az 65. canon ellen. Hogy penig férjétől kurvaságáért elszakasztatott, excommunicatoria adjudicáltatott kurvát copulált, megismeri az Szent Partialis ebben is őkegyelmének igen infirmitassát. De mivel sok utakat, (noha nem mindenben elégségeseket) követett el őkegyelme a copulatiokor, nem ítéli az Szent Partialis, hogy ex certa scientia cselekedte volna, hanem ex infirmitate, hitelt adván őkegyelme az hamis attestatoroknak, kik által defraudáltatott. Melyhez képest az 66. canonnak vigora szerint nem ítéllyük méltónak, hogy büntetessék, hanem az 65. canon szerint őkegyelme saevere corripialtassék, annakfelette admoneáltassék, hogy ha őkegyelme többször ex incircumspectione ehhez hasonlóban incurrál, őkegyelme az 66. canon szerint deponáltassék. Tiszteletes esperest uramat penig az egész Partialissal őkegyelme coram deprecállya fogatkozásról. Az kurva penig elébbeni poena alatt maradgyon, ad reconciliationem usque ne admittáltassék, míg a tisztól nem poenáltatik. A defraudans penig, nevezet szerint Korodi, ecclesiakövetésre adjudicáltatik.

II. Egregia Barbara Nagy de Déva personaliter coram jurato notario Samuele Jenei constituit plenipotentiarium genitorem suam egregium Nicolaum Nagy de eadem.

[135.] Praefatus egregius Nicolaus Nagy ut plenipotentarius filiae suae, Barbae Nagy constituit procuratorem egregium Georgium Literati de Losád.

Illyen okon keltetett Hunyad vármegyében M[aros]Németiben resideáló Csengeri Istvánt citáltatnom, hogy az elmúlt 1692. esztendőben becsülletes emberek által jártatván, hogy szerelmes édes leányomat neki adnám jövődöbeli feleségül, mely becsülletes emberek kérésekre, magának akkori obligatiojára, hogy ő nemes személy, odaattam. Medio tempore, mit gondolván, mint afféle erkölcstelen ember, édes gyermekemet verte, rongálta, üzte, kergette, úgy hogy még más emberek kerte alatt is egy ingalyban kénszerítettett háltni. Ezt látván én is, mint édesatya, szánakozván édes gyermekemen, elhozta házától, de nem avégre, hogy vissza ne bocsássam (mivel beteges is volt), hanem akartam azt, hogy emberséges emberek előtt obligállya magát, noha annak előtte is cselekedtem edszer. De mind azutántól fogva sem maga meg nem talált, sem más emberséges emberek vagy praedicatorok által nem requirált annak módgya szerint. Azért azt kívánom az Szent Partialistól,

exmissiom adasson az ellene való inquisitiora, hogy ezeket és ezeknél nagyobbakat comprobálhassak, annakutánna divortiumot kívánok. De caetero protestálok.

Pro Incto quis? Non comparuit.

Deliberatum: Adatik exmissio.

III. Continuatio causae egregiae Helenae Farkas de Losádi.

Illyen okon kellett harmadszor is Losádiban lakó praenominált férjemet admoneáltatnom az Szent Partialisra, hogy az Szent Partialis elébbi deliberatuma szerint, adgya okát mi okon kellett engem repudiálni, ha okát adhattyá, bene, ha nem, azt kívánom, rehabeálljon. Protestatur de reliquis.

Andreas Márton de Losád constituit plenipotentiarium fratrem suum germanum, Stephanum Márton de eadem coram juratum notarium Sanctae Sedis, Samuelem Jenei.

Pro Incto plenipotentarius respondet: Az első citatoria nem compareált az öcsém, azért mert az úr, Barcsai uram szolgája lévén, az őkegyelme szolgáltyába oda felküldetett, kerestetvén, de nem találtam. A második citatiokor is az asszony jószágába küldetett szedni.

Deliberatum: Az Szent Partialis ezeket méltó mentségeknek ítéli, most már felellyen.

Inctus: Készületlen vagyok a felelésre, azért az őkegyelmek kívánságira, hogy megfelelhessek exmissiot kívánok.

[136.] Actrix: Kívánom, hogy de praesenti finaliter deliberálljon az Szent Partialis.

Deliberatum: Denominállya az Inctus, mikre kér exmissiot, írassa ki, s arra adatik exmissio.

Inctus ad deliberatum: Procuratorban megfogyatkoztunk, nem szólhatunk ad meritum.

Actrix: Mi arról nem tehetünk, elég idejek volt reá, háromszor lévén citatus, tudván azt is, hogy Partialis lesz Losádiban. Ergo instálunk az Szent Partialisnak, hogy ne dilatállya dolgunkat, finaliter decidáltassék.

Inctus: Ad meritum ezt mongya: Minthogy alkalmas időtől fogva lakott az öcsémmel, s gyermeke nem lett, az öcsémet impotentiával vádolta, voltanak egyéb rendeletlen szavai és cselekedete is, melyeket data exmissione comprobálok.

Actrix: Harmadik forum lévén ez az Inctus előtt, azt kívánom, ex tempore doceállya.

Deliberatum: Non obstante eo, hogy az harmadik Partialis, de justa ratioit adván non comparatiojának, nem is exmittáltathatott. Mostan azért exmittáltatik, de úgy, hogy következő Partialison finalis decisiojok lészen.

IV. Resolutio ad instantiam Catharinae Csinádi de Alpestes:

Csinádi Katával nem cohabitálván férje sok időközön, következett onnan paráznságba való esése, mellyért férje fejére állani nem akart, mind politice, mind ecclesiastice meg is lakolt. Férje rehabeálni nem akarja, mi sem kényszeríthettyük. Azért ad secunda vota transmittálljuk, éllyen Istennek, a férje is depositis deponendis, megházasodhatik.

Deliberatum ad instantiam generosi Johannis Csulai de eadem. Noha csulai idősbik Csulai János feleségével, Naláczi Máriával való litigiumában, nemcsak contumaxnak, hanem infidelis desertornak is találtatott. Mellyért is mind excommunicáltatott, mind tiszt kézhez ad puniendum adjudicáltatott ob infidelitatem, mindazonáltal, minthogy a tiszt (mi októl viseltetvén, mi azt nem vizsgállyuk) poenáltatását elhallgatta, post longam ipsius excommunicationem in gremium ecclesiae, minekutánna Istenét, és az szent gyülekezetet [137.] az hátczogi közönséges templomban nagy töredelmeséggel megkövette volna, recipiáltuk. Mostan penig sok becsülletes emberek intercessiojokat, és maga terhes kórságos voltát megtekintvén, accedálván ez is, hogy Naláczi Mária férhez ment, ad secunda vota transmittáltuk, úgy mindazonáltal, hogy rajta levő nyavalyáját attól, akit akar veni, el ne titkollya, istenessen élyen, külömben ha magában lészen fogyatkozás, többé semmi dolgában magunkat nem elegytyük.

1694 június, Kéménd

*Anno 1694. 15. Junii Partialis celebratur Kéméndini per reverendissimum seniore Georgium Körtvélyesi, caeterosque Sanctae Sedis assessores.*¹²

[139.] Anno 1694. 15. Junii

1. Causa Annae Enyedi de Rápolt:

Instál a Szent Partialisnak, három esztendeje vagyon mialta az ura, Szakács János, mostani Buda Gáspár uram szakácsa, hitetlenül elhatta, elkövetett minden istenes utakat-módokat az rehabeálásra, de semmit nem tehet velle, nem becsüllí sem a Szent Partialis pecsétét, sem esperest urunkat, citatus, simpliciter compareálni Székükön nem akar.

Deliberatum: Constál bizonyossan, hogy az asszony mindazokat elkövette, mostan közelebb tekintetes Jósika Imre uram is a Partialisra admoneálltatta, de simpliciter compareálni nem akar, sőt a keresztyéni libertassal ellenkező zsidói elválásról való levelet küld feleségének s tölle is azt kíván, mely becstelenségére vagyon szent vallásunknak. Azért tekintetes nemes Buda Gáspár uramat intyük, Istenhez való szeretetiből vagy cogállya, hogy feleségét rehabeálly, felesége ellen liti-gállyon, vagy, mint hamis hitűt, ne tartsa, külömben articulariter fogunk requirálni a főtiszteknék.

2. Anno supranotato die 25. Junii reassumpta causa honestae foeminae Barbarae Nagy alias Serémi, Stephani Csengeri in possessione M[aros]Némethi possidentis consortis ut Actricis contra praedictum Stephanum Csengeri alias dictae Actricis ut Inctum.

Pro Actrice procurator Johannes Thordai: Constál elébbi propositiomból, miért citáltattam az Inctust, melykori ígéretem és protestatiom mellett exhibeálok, és azt mondom, hogy mivel lucide constálnak mindazok, kiket allegáltam, azok mellett penig in abundantia való excessussi az Inctusnak, nevezet szerint: Paráznságí, kik-

¹² Vespémi István püspök 1694. május 18-án kelt zsinati meghívóját kihagytuk. Lásd az *Erdélyi református zsinatok iratai* című kiadványban.

ben, hogy én is tovább véle való lakásommal az szerint a regula szerint, facientes et consentientes etc. ne részesüllyek, juxta exhibendam relatoriam azt kívánom a jure, hogy mint olyan fajtalan embertől divortióltassam, és ad secunda vota felszabadéttassam, ő peniglen juxta demerita delictorum in exhibita specificandorum arról írott törvény szerint halállal büntetessék, melyről az Szent Szék a külső magistratusoknak transcribállyon, kívánom. De caeteris protestállok.

Pro Incto nemo.

Deliberatum in causa Borbarae Nagy: Constál bizonyossan, hogy M[aros]Némethi Csengeri István nem nemes ember. Ergo error est in persona. [140.] Nemcsak iffjú legénykori, hanem mostani paráznsága is nyilván vagyon. Cítáltatott, iterato is admoneáltatott Partialisunkra, megesküött, hogy Isten ötét úgy segéllye, ha ezerszer citállyuk is, nem megyen, contemnálta Partialisunkat. Feleségét is rosszul tartotta, inquisitor s admonitor atyánkfiait fenyegette. Summa: Mindenekben contumaxnak s tisztátalannak lenni magát megmutatta. Azért felesége tölle absolváltatik, ad secunda vota transmittáltatik, maga penig excommunicáltatik, és minthogy az esküttek is az tiszteknek paráznságáért kiadták, azon poena alatt hagyatik.

3. Deliberatum ad instantiam Gabrielis Bekes de Losád: Bekes Gábor repudiáltatván eljeddett mátkájától, juxta canonem 74. absolváltatik, az leány penig mindaddig ligaban marad, míg a legény megházasodik, azután is míg tőlünk legitima absolutioja nem léssen, férhez ne mehessen, mivel minden dolga álnokság volt a leánynak.

4. Continuatio causae Gabrielis Kriscsori contra conjugem suam Claram Bodog[falvi].

Constituit pro procuratore Franciscum Csorba: Emlékeztetém az Szent Partialist fellyebbvaló Partialisokban tett jó ígéretére, látván a Szent Partialis, hogy már harmadik Partialison nem compareált, engemet fáraszt, ok nélkül hurcol, azért én absolutiot kívánok.

Incta non comparuit.

Deliberatum: Megvallyuk azt: 1. Hogy ennek az Szent Társaságnak ab initio observáltatott articulussa ez, hogy ha harmadik Partialisra a citata persona nem compareál, amittit causam. 2. Mind Boldogfalvi János uramat, mind néhai Imre uramat admoneálta Szent Társaságunk, hogy húgok ne vonnya ki Társaságunkból magát, mert gyalázatot vall. 3. Most is observált [141.] ususunk szerint mature admoneáltattuk, hogy finalis decisioja léssen causajanak, kihez képest Chriscsori Gábor uramat salva conscientia absolválhatnók et ad secunda vota admittálhatnók, mindazáltal ex superabundanti pro bono commodo az urat őkegyelmét főispáni kötelességére kényszerítjük, hogy most közelebb Juliusban Hunyadon eső sokadalomkor cogállya az ott esendő Semipartialisban személy szerint való comparatoria, különben Isten s emberek előtt protestálunk, a legényt absolvállyuk, amazt penig, adhibita ecclesiastica censura, a Generalis judiciumáig ligaba vettyük.

Kéméndi Gábor és Boldizsár székek felől való suplicatiojokra tett válasz: Törvény úttjától senkit el nem fogunk, keressék őkegyelmek törvénnyel, edgyetértvén Jaxiné asszonyommal.

1694 július, Déva

Anno 1694. 27. Julii Semipartialis instituitur Dévae per reverendum seniores Georgium Körtvélyesi et assessores Sanctae Sedis reformatae tractus Dévensis ad requisitionem reverendi domini patris Andrea Ambrus, ecclesiae romano-catholicae in Hátczog sacerdotis.

Pater Ambrus Hunyad vármegyében a romano-catholica ecclesiában missionarius, superiorinak parancsolattyaából proclamáltatta tiszteletes Köpeczi István uramat, alpestesi református prédikátort ilyen dolog iránt, hogy anno 1694. circa finem Aprillis, nemzetes iffjabbik Puj János uramnak gyűrűváltott és kézbeadott mátkáját, Jósika Clarat minden divortium nélkül mással, úgymint nemzetes Telegdi Benjámin urammal, akkori Hunyad vármegyei hites notariussával megeskötötte az romano-catholica ecclesianak praejudiciumával és a nemes országban bevett igasság ellen. Azért azt kívánom, hogy őkegyelme az országnak és canonnak rendi szerint convincáltassék, annak penig rendi az, hogy kétszáz forintig megbüntettesék és tisztitől priváltassék. Ezek felett megkívánom azt is, hogy amely haszontalan költséket és utazásokat kellett azmiatt szenvednem, őkegyelme refundálja. [142.]

Pro Incto procurator Michael Csengeri de Szászváros cum protestatione dicit: Hogy independentiával vagy contumaciával ne causáltassam, debita cum submissione az Szent Szék színén compareáltam, de hogy sine observato juris processu, mindenekre condescendállyak, azt nem cselekedhetem: Ergo salvum sit de omnibus excipiálnom, contendálnom, ac etiam servatis de jure servandis, az actio és acquisitio ellen magamat tueálnom és defendálnom. I. Megkívánom azért, hogy ez rövid szoros és incompetens terminuson, az ellenem erigált actio in alium terminum competentem differáltassék, juxta universarum juristarum regulam, tempore enim belli, messis et vindemiarum silent leges et earum executiones: ergo ez actio és acquisitio de jure stricto in terminum competentem differtur, alioquin protestatur, et in ea parte appellatur. II. A dominus litigans contra me ut Inctum non est Actor competens, ratio 1. mert az actioban feltett ifjú Puj János uram nem várván a dolognak egész kimenetelit, ad vota secunda se transtulit, és újjabb matrimoniumba magát ingerálta, és így az abbéli jussát őkegyelme per subsecutum conjugium invalidálta, ruente enim fundamento, ruunt supraedificata. 2. Mert az személyek, úgymint Telegdi Benjámin mostani felesége, Jósika Clara, annak édesanyja *excepto vitrico* (mostoha attya) ante copulam ad religionem reformatam convertáltak, most is abban vadnak, attyokfiai is, kik ezen causaban ingessiot tettek volt, magokat aziránt deponálták, ergo a romano-catholica religion levő papi rendek őkegyelmek processussok alól absolváltattak, et per consequens actio cadit. 3. Mert a memoria hominum in tota Transsylvania nem hallatott, sem agitáltatott, hogy ha mi exorbitantia történt reformatus praedicatorok között, ilyen színű casusban, azt valaha romano-catholicus papi rendek prosequálták és determinálták volna, hanem in suo foro competenti. Elsőben az esperestek, consequenter penig a püspökök more solito cum suis adjunctis dirigálták, determinálták, amint azt az Approbata Constitutio part. 1. tit. 5. art. 4. tractálja s declarálja: Ergo a dominus litigans pro hic et nunc judicialiter amoveáltassék, alioquin protestatur et in ea parte appellatur, secundo nem is annyira peres, azért eziránt a dominus reverendus pater őkegyelme positis ponendis querulans inkább vagy supplicans, ergo várja el őke-

gyelme tiszteletes esperest uram őkegyelme, az actioba inserált Inctus ellen abbéli, processus szerint való acquisitioját, és ha contentuma lészen őkegyelmének, [143.] bene quidem, alioquin keresse fel őkegyelme sérelmének úttját, de hogy ez processuson specificált pater őkegyelme admittáltassék, contra usum antiquum ac etiam Sanctae Sedis praejudicium sententia pronunciáltassék, nem lehet, qui non utitur enim privilegio, abutitur eo, alioquin interim et insuper protestatur et appellat. Tertio: És ha casu quo, judicialiter admittáltatnék is őkegyelme (mellyet nem reménlek) religionknak fautori, patronussi és curatori megbántódtatni láttatnának, és netalán a juris ordo és a praedominium is ecclesiankba bájöhetne az unio ellen, melyet serio el kell távoztatni, és nem is az Szent Széket praecise, hanem in genere az egész református nagy urakat és fő-fő papi rendeket, professorokat concernállya. Ergo ut supra a dominus Actor rationibus praemissis amoveáltassék, causaja is őkegyelmének differáltassék, aliqui protestatur et appellat in locum solitum. Quod vero rei meritum attinet pro salvanda conscientia Sanctae Sedis, si necessum fuerit, data exmissione, futuram uberiozem ad cautelam quoad omnes circumstantias kész lesznek doceálni és magamat az actio és acquisitio ellen absolváltatni et protestatur de reliquis.

Actor replicat: I. Azt teszi fel az Inctus, hogy non in tempore competenti, mivel aratásnak idején vagyon, citáltattam őkegyelmét, melyre én azt felelem, hogy már régen volt kívánságom, hogy az Szent Szék dolgomat eligazítsa, ha erre az időre haladott, oka nem vagyok. Azért azt kívánom, hogy a mi causánk finaliter most eligazíttassék, alioquin solemniter protestálok, ha mi haszontalan költséget kell tennem, őkegyelmét megkeresem. II. Amint őkegyelme mongya, hogy Puj János uram, végít nem várván a dolognak, transivit ad secunda vota, melyre én azt felelem, hogy Puj János uram, látván az őkegyelme kezen fogott és gyűrűt váltott mátkáját őkegyelmétől törvény nélkül elvivén, máshoz hittel köteleztettnék lenni, maga is vallása szerint való forumon absolváltatott, és azután házasodott meg. III. Hogy az Inctus azt mongya, minekelőtte nemes Telegdi Benjámin uram elvette volna mostani házastársát, mind annya s mind maga convertált volt, melyre én azt mondom, hogy nem keresém én azt, minémű hitben vagyon a menyecske, hanem a legény, melyhez volt kötelezve jövődöbeli házasságra, catholicus és vallásunkon való most is, azért a leánynak el kellett volna tölle székönkön válni, és azután férhez menni, azt pedig nem cselekedvén, elválás nélkül ment férjhez, [144.] és azért keresi a romano-catholica ecclesia tiszteletes Köpeczi István uramat, hogy búzájába vetette az sarlót. Azonban azt is mongya őkegyelme, ha illyen causa történt, nem agitáltatott az romano-catholicus papok előtt, melyre én azt felelem, most is nem kívánom azt, hogy azok előtt agitáltassék, hanem itt in foro competenti. Azért is hoztam és citáltam ide, hogy pedig őkegyelme azt mongya, hogy én abban a causaban őkegyelmével nem perelhetek, erről protestálok, mivel tudom azt, hogy az Szent Széken, igaz causaja lévén, minden keresztyén embernek igasságot szoktak tenni, azért én is azt kívánom, hogy az én causam az Inctus ellen most eligazíttassék. Azt is mongya az Inctus, hogy az ecclesianak és az uraknak praejudiciumára lészen, és valami praedominiumot is emleget, ha az én felvett causam itt tovább agitáltatik, melyre én azt felelem, közönséges igasságot ha ki kíván, azzal semmi hatalmasságot nem cselekszik, nékem is feltett céloim nem egyéb, hanem az, hogy istenessen az Szent Széktől causam eligazíttassék. Azt is mongya őkegyelme,

hogy ez a causa fő-fő papi rendeket és professorokat illet és nem Partialist. Én pedig arra azt felelem, hogy én elégségesnek ítélttem lenni az Szent Széket ezen dolognak eligazítására, és azért jöttem az Szent Szék eleibe, hogy dolgom eligazíttassék most finaliter, hogy többet fáradnom és költenem ne kellessék. De caetero protestálok, hogy ha mi kárba esem, őkegyelmén megkeresem, amit eddig költöttem is, hogy most őkegyelme refundálja, kívánom.

Inctus iterum prioribus adhaerendo, annectit hac declaratione: Nem mondom, azt sem mondtam, hogy forumom, competens bírám és terminusom is annak idejében nem lehetett volna s nem is lehetne, hanem csak urgeáltam s urgeálok is azt, hogy e mostani incompetens terminuson, aratásnak ideje lévén, következő példának eltávoztatásáért megfelelni nem tartozom az őkegyelme ellenem való actiojára, sem competens Actor primario, sem az említett mátkásodott legény, úgymint Puj János uram ellen ratione praevia, sem tiszteletes esperest uram őkegyelme iránt praerogativa és praejudicium nélkül nem lehetne, minthogy az őkegyelme inspectioja és bottya alatt lévén az Inctus őkegyelme, juridice őkegyelmét illeti, hogy citáltassa és jure prosecuálja, és ha mit fog érdemelni a copulajért, meg is büntethesse, de hogy őkegyelme a maga jussát másnak conferálja, alienumnak [145.] és praejudiciosusnak láttatik lenni. Ergo primario tiszteletes esperest uramé és nem említett reverendus pater uramé az primaria actio és acquisitio. Insufficiensnek sem tartom az Szent Partialist, s írásom sem mutattya, ez causának discussiojára, hanem csak praealludálok arra, hogy ha mikor penes juris processum itt a causa determináltatván és cum tota serie ac processibus exinde qualitercunque subsecuturis penes appellationem sanior revisiora transmittáltatik, abba a processusba specificáltam a fő-fő papi rendeket és professorokat, kik előtt is méltán meglehet a finalis decisio, itt peniglen simpliciter abscindáltatik, minthogy citation inchoálta causáját, a juris ordo így kívánna lenni, de amint mondtam, az actio nem őkegyelméjé, hanem esperest uramé, az exmissiot is azért tettem és inseráltam specificé, hogy nagyobb lumen nélkül ez causat vagy most, vagy ennekutánna az Szent Partialis nem decidálhattya, és amint megírtam penes exmissionem pro nunc vel tunc fiendam decisiót kívánom, et protestatur de reliquis. Ami pedig a köcség dologát illeti, maga a reverendus pater őkegyelme útyát elhagyván és rendes processussát nem folytatván, sibi imputet, a költség nem readjudicáltattathatik, sem az eddig való, sem az utána következő.

Deliberatum: Minthogy juristarum communis regulája ez, hogy tempore belli, messis et vindemiarum silent leges, ergo et actiones, mind pedig külső, belső forumon observált regula, hogy akármi féle causansnak tovább való útyát s legitimus processussát el nem foghatni, illendő mentségnek ítéli az Szent Partialis az in causam attractus tiszteletes Köpeczi uram mentségeit. Azért Partialisunknak rendelt idejére sine ulteriori tandem dilatione, differáltatik, Köpeczi uram is intetik, akkor cum omni apparatu készen legyen. Ha pedig titulus pater uram őkegyelme fáradságát s tovább való költségét sajnálja, per nos licebit, tegye le őkegyelme actioját s vegye fel esperest uram ratione officii, és ha mit vétett Köpeczi uram, intentállyon poenat, mellyel, ha titulus pater uramék benne contentusok lesznek, bene, ha hol nem, vigyék fellyebbvaló competens forumra őkegyelmek.

1694 november, Hátszeg

[146.] Anno 1694. 2. Novembris Partialis instituitur Hátczogini per reverendum dominum seniore Georgium Körtvélyesi, caeterosque reverendos assessores.

I. Quod attinet actionem superiori Partiali institutam reverendi patris Andreae Ambrus contra reverendum dominum Stephanum Köpeczi, pacificatio taliter est peracta:

Anno 1694. die 1. Novembris recognosco per praesentes, hogy lévén énnekem, Ambrus Andrásnak Hunyad vármegyei paternek, úgy, mint delegata personának az én superiorimtól tiszteletes Köpeczi István uram ellen valami action a Telegdi Benjámín és Jósika Clara megesketése iránt, istenessen megedgyezvén, letettem minden actionat ökegyelme ellen. Amellett evictiot is fogattam minden háborgatók ellen, ha kik a mi religionkon lévők között ezen dologért háborgatnak, melynek nagyobb bizonyására adtam ezen kezem írását, pecsétimmel megerősítvén.

Post scriptum: Eddig való fáradságomért és költségemért leváltam ökegyelmétől tíz forintot, mellyel contentáltattam.

Pater Andreas Ambrus mpr.

Hoc chirographum sine ulla mutatione ex originali transcriptum, fideliter consignatum per Samuelem Jenei, Sanctae Synodi Partialis juratum notarium ms.

2. Csengeri István reconciliatoria admittáltatik, úgy, hogy poenáltatásáról a magistratus által attestatioja legyen. De caetero megházasodhatik, élyen Istennek, elhagyván tisztátalan életét.

3. Minthogy a külső tisztt nem követte tisztit s Brassai Péternének, Annóknak leengette vétkét, noha nős parázna lévén, halált érdemlett volna, bízzuk Istenre külső megbüntetését, reconciliatoria admittályuk.

4. Continuatio causae generosi Gabrielis Chriscsori contra conjugem suam Claram Boldogfalvi, ut infidelem desertricem.

Emlékeztetem az Szent Partialist már egynehánszori deliberatumiban tett jó ígéretire, megtekintvén sok fáradságomat, költségimet, minthogy feleségem redeálni semmiképpen nem akar, absolváltassam. [147.] Annyival is inkább, hogy proxime 16. Octobris becsülletes szolgabíróval hivatam kötelessége mellé, de csak azt felelte, hogy ahhoz tartsam magamat, miben elindultam. Az annya pedig ezt adjiciálta, én a leányomat papok székire nem bocsátom, mert az én leányomnak elég atyafiai vadnak, akik megfelelnek Chriscsori Gábor uramnak. Azért csak divortiumot kívánok.

Deliberatum: Hat Partialisunkon compareált Chriscsori Gábor uram hiti mellől elállott felesége, Boldogfalvi Clara miatt nagy submissioval, felesége pedig toties quoties citata, paterne admonita, per contemptum egyszer sem compareált, resolválta is magát, hogy soha hiti mellé nem redeál, hanem kövesse azt, amiben elindult, az annya is, mint hiteles relatoriakból bizonyos, úgy resolválta magát, hogy leányát papok székire nem bocsátta, elég atyafiai vadnak leányának, kik megfelelnek Chriscsori Gábor uramnak. Azonban anno 1694. 15. Junii tett deliberatumunk szerint az úrfiat, tekintetes nemes Naláczi György urat (ökegyelme lévén

akkor a főispán képe) requiráltuk, hogy őkegyelme is az Székünkön való compariora kényszerítse, de csakugyan nem compareált, s sem semmit férje ellen ennyi idők alatt nem allegált. Ergo lelkünk ismereti kötelez, és az Erdélyi Generalisnak az ilyen contumax fél felől való conclusuma, az Agendanak erről való 5. punctuma, és az apostol szava 1Cor. 7,15, si infidelis sese separet, separatus esto.¹³ Mi is azért Chriscsori Gábor urat hitihagyott feleségétől végképpen elszakasztyuk, ad secunda vota transmittálljuk, Boldogfalvi Clarat penig az 15. Junii tett deliberatumban levő admonitio szerint, ecclesiastica censura alá vettyük.

1695 január

Anno 1695. 6. Januarii deliberatum ad instantiam Valentini Jacab de Rákosd:

Constál, hogy Jacob Bálinth Farkas Katának mind negyedízen való attyafia, mind harmadízen való attyafiának cselédgye, melyhez képest, hogy magunktól megengedgyük házasság által való egybenmenéseket, canonunk ellen nem lehet, egyébaránt ha a külső magistratus és tiszteletes püspök uram megengedi, per nos licet.

1695 február, Marosillye

[154.] Anno 1695. 8. Februarii Partialis et visitatio instituitur Illyeini per reverendum dominum seniore Georgium Körtvélyesi, caeterosque assessores.

1. A pestesi difficultasnak eligazítására deputálta az Szent Partialis tiszteletes Kismarjai és Jenei Sámuel uraimékat.

2. Az hosdátí mester admoneállya Bányait, hogy a pestesi difficultasnak eligazítására menő atyafiak comparitiojáig elkészülyön az számadásra, külömben úttyát követtyük.

3. Simpliciter az hunyadi ecclesia örökségét, mellyet Thót András testált, el nem adhattya a summus patronus nélkül, ha eladgya, úgy adgya, hogy hasonló vagy jobb örökséget vehessenek véle. Ha penig el nem adgyák, fordítsák valami közön-séges ecclesia javára velünk edgyetértvén.

4. Dániel János és Kendeffi Gábor uram dolgát ami nézi, vagyon úttyok, köves-sék.

5. Reverendus senior, Georgius Körtvélyesi solemniter protestatur: Albisi Sámuel uram, a losádi praedikátor, nem emlékezvén meg az 1694. esztendőben 4. Martii, ugyan Losádiban emanált és őkegyelmét circumscribált deliberatumirúl, engem felettébb suggillált, hogy elsőben, nem jó lelkiismerettel peragáltam a mostani

¹³ 1Kor 7,15: *Ha pedig a hitetlen elválík, ám váljék el, nem vettetett szolgaság alá a keresztýén férfiú, vagy az asszony az ilyen dolgokban.*

losádi visitatiot. 2. Valamit íráttam, ex ranchore íráttam, amelly régi. 3. Ígéreti szerint igen mocskoson írt rám. 4. Gyalázott az háczogi Partialisban, hogy nem úgy viselem magamat, mint atya, noha az őkegyelme lelke legyen bizonyosság, hogy mikor medio tempore Losádiba általbocsátám a perkásziak marhája kergetésekor *lőtt, lélek, kurafiával való szitkozódásért meginttettem. A szászvárosi ötvössel való dolgáról is admonitiót tettem*,¹⁴ úgy viseltem magamat mint atya, most is ex superabundanti nem provocáltam. Azért protestálok iterum, hogy őkegyelme superse-deállyon s szabja magát a canonokhoz, külömben ha többször impingál, megmutatom, hogy bírāja leszek. A Partialis penig admoneállya, hogy componállya magát és tartson számot a 85. canonra. Egyébiránt ha vét, ne legyen serum mindezekkel nekem és successorimnak aggraválnom.

6. Gyógyi Kenderesi Mózes imprudenter jedzette el kurva szekeresnét, transmitáltak ad prudentiora sponsalia.¹⁵

[155.] 8. Causa Francisci Váradi contra conjugem suam Catharinam Enyedi.

Ezért kellett feleségemet in jus attrahálnom, hogy az atyám kurvaságban találta. Tisztítsa magát, ha vétkes litállyon, ha nem, tisztulyon.

Pro Incta ipsemet cum fratre germano: Tagadom mindezeket, ha kívántatik, kész vagyok magamat hitemmel megmenteni, ha nem, bizonyítsa reám, én penig (adgyon az Szent Szék exmissiot) s talán őreá bizonyíthatok.

Deliberatum: Minthogy az Actor exmittáltatván a visitatiokor, mégis semmit sem próbált felesége ellen, az Incta penig magát kész menteni hitivel, most is ex superabundanti mind a kettő exmittáltak, hogy mind a két fél a gyanú alól felmenekedhessék s az scandalum tolláltathassék.

9. Causa filiae reverendi domini Danielis Popa, senioris Illyeiensi valachorum, Mariae, adversus maritum, egregium Georgium Jánosi de Déva.

Quae loquitur per parentem: Ezért kellett praenominált Jánosi György uramat a Szent Szék eliben citáltatnom, hogy a fellyebb való esztendőkbén vevén el őkegyelme az én leányomat hitese feleségül, őkegyelme nem tartotta úgy, mint férj szokta feleségét tartani, hanem őkegyelme verte, fegyverrel kergette, azonban házassági kötelességét is őkegyelme másokkal való fertelmeskedéssel felbontotta, mellyet exhibeált relatoriamból megbizonyítok, melyhez képest az Szent Széktől azt kívánom, hogy leányom őkegyelmétől divortáltassék, ad secunda vota transmittáltassék.

Inctus per procuratorem, Johannem Ribiczei: Nem tagadom, én vettem volt el az őkegyelme leányát hitese feleségül, az is igaz, hogy volt közöttünk veszekedés, de fegyverrel nem kergettem, hanem fogta magát s pénzemet, szalonnámat és egyéb alkalmatosságomat felrakta, elvitte, házamat pusztította. Az penig, mivel vádol, nem vagyok.

[156.] Actrix: Olvastassék a relatorium, igaz amivel vádolom.

¹⁴ A dőlt betővel szedett részt utólag kihúzták.

¹⁵ A 7., vizitációra vonatkozó pontot lásd *A hunyad-zarándi református egyházközségek történeti katasztere* című kiadványban, II. 443.

Inctus: Tréfából, játékból mondtam.

Deliberatum: Hiteles becsülletes nemes emberek vadnak, kik Jánosi György uram szájából ilyeneket hallottak: 1. Hogy térdre állatta feleségét, hogy elüsse a fejét, de reménkedett, hogy ne ölje meg az 3 húgai szerencséjéért, s úgy nem ölte meg. 2. Krajnik Péternek áruba vétette feleségét, ígért 100 forintot mellé, amaz kért 200 ft. 3. Azzal kérkedett, hogy ha annyi kancája volna, amennyi asszonnyal volt közü, azolta miolta a felesége nélkül vagyon, el nem férne a Folti uram lazurai udvarán. Azért előttünk viselvén Dávid cselekedetét 2Sám 1:2–16, az ő szája tett öllene bizonyosságot, hogy parázna. Azért legyen parázna s kövesse magistratus tisztit. A menyecske pedig absolváltatik, ad alia vota transmittáltatik. Ami praetensiojok vagyon pedig, szalonái iránt egymáshoz, politicusokat és nem minket illet, követ-hetik útokat.

Búza Sigmond suplicatiojára való válasz: Nem rendi, hogy maga inquireáltasson felesége ellen, hanem intra quidenam a 44. canon szerint purgállyá felesége magát.

1695 június, Marossolymos

[157.] Anno 1695. 7. Junii Partialis instituitur Solymosini per reverendum dominum seniore Georgium Körtvélyesi, caeterosque confratres.

[158.] I. Minthogy a losádi mester következett volna, hogy a Generalisba tiszteletes esperest uramékkal elmennyen s absentálta magát, kihez képest a Szent Partialis helyiben rendkívül deputálta az hosdái mestert, kinek fáradságáért tartozzék a losádi mester 4 forintokat adni, ha pedig pacifice nem akarná megadni, vigore praesentis az egyházfi ősszel tartozzék négy forint árú borát eltartani.

II. Actio instituitur spectabilis generosi domini Alexandris Buda de Galacz contra uxorem suam spectabilem ac generosam Mariam Váradi de Kéménd.

Actor constituit procuratorem Michaellem Galambfalvi de Szászváros. Causa spectabilis, generosi domini Alexandris Buda de Galacz uti Actoris contra et adversus suam conjugem generosam dominam Mariam Váradi de Kéménd veluti Inctam, pro Actore procurator egregius Michael Galambfalvi.

Actor per constitutum procuratorem proponit et dicit: Illyen okon kellett énnekem a feleségemet citáltatnom az Szent Partialis eleiben, amelyről protestálok. A fellyebb elmúlt anno 1693. die 20. Septembris Hunyad vármegyében Magyar-Brettye nevű faluban tekintetes nemes Cserményi Máthé nemes udvarházánál tiszteletes nemzeti Békési Ferencz uram, az hátczogi orthodoxa ecclesianak hűséges lelkipásztora copulálván bennünket az Szentírásnak kötelivel, hogy pedig tisztes-ségessebben legyen egyben való kelésünk, lakodalmazásunknak napját egyenlő tetszésből rendeltük volt anno 1694. esendő Februarii die 2. ugyan fenn megemlített vármegyében levő faluban a fenn megnevezett udvarháznál. Annakutánna, tisztes-ségesen éltünk egymással, gyermekkel is megáldott Isten bennünket. Annakutánna, cum protestatione mondom, anno 1694 két vagy három héttel Pünköszt után, hitiről nem emlékeztvén meg, engemet elhagyott az Incta, azért kellett citáltatnom az Szent Partialis eleiben, adgya okát miért állott el mellőlem, hogyha méltó okát

nem adhattya s ollyant nem doceál, mellyért divortióltatnánk egymástól, azt kívánom cum protestatione az Compillataban megírt articulus szerint part. 1. tit. 1. art. 8., hiti mellé a visszajövetelre adjudicáltassék, hogyha pedig adjudicáltatik s nem akar redeálni, ne légyen késő az articulus [159.] szerint való utakat, módokat elkövetni, de caeteris protestatur, Actor liceat plura.

Pro Incta procurator egregius nobilis Michael Csengeri de Szászváros personali sua praesentia etiam comparente praefata domina Incta, Maria Váradi. Fratres suos carnales et uterinos majores et minores scilicet, Andream Váradi, Josephum Váradi et Franciscum similiter Váradi de Kéménd suos plenipotentarios in casu necessitatis constituit.

Minekelőtte de merito a Szent Partialistól iudiciumot obtineálnánk, annak előtte a dominus Actor propositiojára én illyen praegnans ratiokat instituálok in facie Sanctae Sedis, mellyek méltán engemet arceáltak és ma is arceálnak ad simplicem reditum, ac exinde matrimonium subsequendum, akarván eziránt az ecclesiastica disciplinat judicialiter eltávoztatni. 1. Mert a tiszta és rend szerint való mátkásodásnak, annál inkább az egész copulanak vagy connubiumnak az szülőknek és atyafiaknak consensussokkal kívántatik meglenni, ut habetur in Decreto Tripartito part. 1. tit. 29, e pediglen az egész atyafiak consensussa kívül esett, mert noha némely levelet producáltanak lenni a méltóságos tekintetes nagymegyeri Keresztesi Sámuel uram levelének, de ahhoz is, maga subscriptioja nélkül lévén, suspicio fért, melyben frauksnak láttatott latitálni, fraus enim et dolus nemini patrocinari debet. 2. Valamint hogy a hadakozásra, és az hazának oltalmára az asszonyi állatok alkalmatlannok lévén, azt a törvény vetette az ő férjekre juxta Decretum Tripartitum par. 1. tit. 19., úgy hasonlóképpen a jószágának gondviselését is azokra bízta, ezt pedig ökegyelme a dominus Actor simpliciter denegálván és posthabeálván, és így praecise csak a debitum matrimoniumot vagy carnis copulat amplectálni igyekezett, mely a recta ratioval ellenkezik. 3. Öszvekelésüknek utánna személyemhez magam és nevetlen fiacskám jószágához semmi curáját vagy provisioját nem láttam, sőt gyakorta távozván töllem vagy házamtól, idegenségét inkább hogysem egyenességét tapasztaltam ökegyelmének hozzám, nevezetessen pedig ezekben, úgymint haza vagy hozzám jövetelinek alkalmatosságival (salva existimatione Sanctae Sedis permanente) ac etiam praemature iudicio dominorum iudicum adhibito lapostetűvel ökegyelmétől eltöltem, mely is nem kicsiny suspiciot importált magával. 4. Edgyütt való lakásunkba nem istenes, sőt tilalmas utakon való békességet és szeretetet akart közöttünk (varázslása által) szerzeni, confugiálván némely asszonyemberekhez, hogy egy halat mérvén vagy méretvén szemérem testéhez (haki ezt cselekedhetné, ajándékot venne ökegyelmétől) és azt megsüttetvén, velem étetné meg, és így a szeretet közöttünk vígeálván, durálhatna, mely mind Isten, mind emberek törvényével ellenkezik. 5. A mi copulánk után, feles idestova való járása-kelése lévén ökegyelmének, a maga ökegyelme és mások nyelvek vallások után, olly alkalmatlan és becselen hírt hallatott ökegyelme felől, hogy per vias illicitas prohibitum [160.] commerciumja is lett volna ökegyelmének némellyekkel. 6. Addálhatni ezt is ex superabundanti, hogy öszvekelésüknek előtte ijesztéssel inkább, és árva nevetlen fiacskám jószágának ide[ge]nnek kezekre való kelésekkel rémítettek, hogyha a copula közöttünk nem subsequál, melly is nolens, mintsem volens copulanak mondatik, a rend szerint való copulanak pedig voluntarianak kell lenni. Mindezekre

azért és több egyéb ratiokra nézve, hogy ökegyelmétől magamat avocáltam és abstineáltam, ezekből törvéntelen idegenségem nem láttatik lenni, különben is amint fellyebb is attingálám, az ecclesiastica disciplinat akartam elkerülni, quibus sic habitis, hogyha ezeket ökegyelme tagadná, data exmissione futuram ad Sedem liceat per omnes circumstantias penes inquisitionem jussomat tueálmom, és a causanak merituma szerint judiciumot is várnom et protestatur de reliquis.

Actor replicat: Az Inctanak énellemem való replicáját tagadom, mindenekben valamelyek az Szent Széket illetik, egyébiránt olyyakat is comportál az Incta, amellyek nem az Szent Széket illetik. Amelyről protestálok solemniter, a következő Partialison producállyon ellenem mindeneket. Protestatur de caeteris.

Incta juxta priorem replicam cupit exmitti.

Deliberatum: Conceditur exmissio.

III. In causa Nicolai Vekei de Hunyad deliberatum: Hunyadon lakó Vekei Miklósné Szöcs Anna crimináltatik azzal, hogy parázna, edgyütt is fogták meg Udvarhelyi Jóseffel a kölyukban. Azért a 44. canon szerint purgállya magát, hogy nem actualis parázna, mely végett tiszteletes Köpeczi uram alpestesi praedikátor mesterével és a hunyadi szolgabíróval exmittáltatnak, úgy hogy intra dies 15 meglegyen az inquisitio. Ha paráznának találtatik, a tiszta büntesse meg, ha nem bízik igasságához, s újjólag minthogy már férjével egyben férkeztek, politice végezzék dolgokat, kövessék meg Istent és az szent ecclesiat, éllyenek edgyütt, ha tisztának találtatik is, a nagy botránkoztatásért, ugyancsak ecclesiat kövessenek, minthogy edgyütt fekeve találták Udvarhelyi Jóseffel.

IV. Resummitur causa Francisci Váradi contra conjugem suam Borbalam Enyedi.

Deliberatum: Váradi Ferencz, Enyedi Borka exmittáltatván a fellyebbvaló [161.] Partialisban, hogy edgyik a másik ellen való gyanút comprobállyá, Váradi Ferencz felesége ellen elegendőképpen nem próbál producált relatoriájából, sőt maga a menyecske tertio se kész hitivel is magát megmenteni, azért mi is nem condemnálhattuk. Az Incta penig minthogy egynehány rendben maga szája vallásából való tanúbizonyosságokkal producált relatoriájából, hogy parázna az ura, comprobálta. Ergo minthogy maga szája vallása tette paráznává, legyen parázna s büntetessék mint parázna, a menyecske penig tölle elszakasztatik, ad secunda vota transmittáltatik.

V. Continuata causa Annae Enyedi de Rápol, cum marito suo Johanne Szakács.

Tiszteletes uraim, a kegyelmetek deliberatumának erejével semmire nem mehet, kérem azért kegyelmeteket, tétessen kegyelmetek igasságot.

Deliberatum: Négy esztendeje lévén, miolta Enyedi Annát Szakács János hitetlenül elhatta, azulta minden utakat-módokat mind felesége, mind a mi deliberationk által, hogy redeállyon hiti mellé, elköveltünk, de semmit sem effectuálhattunk, azért az 73. canon és az Agendanak 5. punctuma, és az Szent Generalisnak az illyen contumax fél felől való determinatioja szerint az innocens félt tovább hozzá való kötelességre nem adigálhattuk, hanem ad alia vota transmittállyuk. Az hamis hitű és azolta sok gonoszságokba is keveredett félt azon allegált canonnak erejével

minden ecclesiái disciplina alá vettyük s tiszt kezéhez adjudicállyuk, a tisztet pedig az Isten nevében tisztinek elkövetésére kényszeríttyük.

VI. Inchoata causa Stephani Vincze contra conjugem suam Evam Pap.

Actor per semet: Az Szent Partialison azért kellett megjelenem, hogy engemet az én hitese feleségem elhagyott, hiti mellé magam híttam, de visszajönni nem akar, ok adásra a Szent Partialis eliben citáltattam, itt is nem compareált, igazítást kívánok.

Incta non comparuit.

Deliberatum: A következő Partialison igazítása léssen, újjonnan admoneálván feleségét.

1695 november, Nagyrápolyt

[162.] Anno 1695. 16. Novembris Partialis instituitur Rápolytini per reverendum dominum seniore Georgium Körtvélyesj et reliquos reverendos dominos assessores.

Ubi sequentia tractantur:

1. Deliberatum: Nagy kisebbségnek s becstelenségnek tartya Szent Társaságunk, hogy mikor ecclesiái dolgainknak igazítására tiszteletes esperest uram ökegyelme által canonunk szerint convocáltatunk, kiváltképpen olly helyekben, mellyekben nemes főember possessorok vadnak (tisztesség annak, aki nem ollyan), előllünk elszöknek, s némelylek becstelen szókkal illetnek, ollyan ítélettel lévén felöllünk, mint a Christus felől a zsidók, hogy hordóüressető edax, eszem-izsom emberek volnánk. Ez nagy opprobriumnak elhárítására (megtapasztalván a dévai szent gyülekezetben levő nemességnek és városiaknak Istenünkhöz és hozzánk, szegény együgyű szolgálaihoz való buzgó igaz szeretetét Szent Társaságunk), tetszett közönségessen, hogy ezután ambulatim ne legyen Partialisunk, hanem, hogy Déva pro sede perpetua Sacri Conventus semel pro semper designáltassék.

2. Levata causa generosi Alex[andris] Buda.

Actor per procuratorem Michaellem Galambfalvi adhaeret superiori és azt kívánja, hogy per non venit, sententian maradjon az I[ncta], et juxta priora readjudicáltassék.

I[ncta] non comparuit.

Deliberatum: Bizony dolog, hogy az I[ncta]nak comparatioját necessitálta volna fellyebb való Partialisunkban beíratott sponsoja, mindazáltal pro hic et nunc pro meliori et finaliter nem deliberálhatunk, a következő februariusi Partialisunkban az asszony ollyan készüllettel compareállyon, hogy mindazokat, amellyeket az Actor ellen allegált, comprobállya, mert causajokat finaliter decidállyuk.

[163.] 3. Ad instantiam Annae Váradj, ancillae viduae generosi quondam Michaelis Vajda.

Kilenc esztendeje múlt, miolta Váradj Annát hitetlenül Komlós György nevű ura elhatta, azalatt pedig fertelmes paráznsági világassak, két gyermeket is csinált,

világos relatoriakból constál. Azért az ártatlan asszonyt férjéhez való kötelessége alól absolválljuk, ad secunda vota transmittálljuk, az hitetlen paráznát pedig tisztkéhez adjudicálljuk.

4. Causa Andreae Bereczk de Losád contra conjugem suam Annam Herczeg per parentem suum.

Hunyadon megparancsolta volt tiszteletes esperest uram, hogy megbékélljünk feleségemmel, de Herczeg Márton uram nem akarta. Ahol akart, az időtől fogva ott járt, azért már én is vissza nem vészem, hanem elválást kívánok.

Pro Incta procurator Michael Galambfalvj:

Minthogy leányomat Berecz Gáspár fiának attam, tudván, hogy nehéz ember, kívánságom szerint arra kötötte magát a vőm apja, hogy ha nem szeretné az edgyüttlakást, megosztozik fiával. Most azért kívánságunk az, hogy osztozzanak meg, s a leányom, akárhol lakjék az ura, vele lakni kész, de ipával nem lakik, mint-hogy nem velle eskütt meg.

Actor: Fiam ha elmégyen, lássa, de én semmit sem adok ez bódogtalan időben.

Inctus: Quod semel placuit alias displicere nequit. Annyival is inkább add ki a fiad részét, mivel fenyegeted a leányomat, ki tudgya, úgy bánsz véle, mint a feleséggel, ebben is bele vered a kést.

Actor: Nekem semmi közöm nincs hozzá, de én részt a fiamnak, míg élek nem adok.

Deliberatum: Sem a legénynek nincs oka reá, miért repudiálla feleségét, sem feleségének, hogy vissza ne mennyen, mi senkit meg nem osztoztathatunk, ha az atya nem akarja, hanem edgyik a másikat rehabeálla, különben kényszerítjük a tisztet, hogy articulariter cogálla mind a két részt ad rehabendum et reditum.

[164.] 5. Continuatur causa Stephani Vincze.

Actor: Feleségemmel semmire sem mehettem, dajkaságra is állott, Partialison sem compareált, s gyermeke is lett, úgy hiszem, időnek előtte. Sok rossz hír érkezett hozzá, azért vissza nem vészem, elválást kívánok, data exmissone próbálok el-lene.

Incta non comparuit.

Deliberatum: Inquiráltasson, s az szerint lészen válassza.

Deliberatum ad supplicationem Johannis Körösj in Déva commorantis: Keres-sen jámborabb feleséget magának, amaz, penig ha valaha előkerül, ölesse meg a tiszt.

6. Causa Barbarae Olá adversus conjugem Georgium Füstös de AlGyógy per suum parentem procuratorem:

A solymosi Partialisban visszaatta vala kegyelmetek férjének leányom, de még ottan elhatta, visszavenni sem akarja, azért kérem a Szent Partialist, kötelessége alól szabadétsa fel leányomat, most sem compareált.

Deliberatum: Admoneáltatik comparatoria, ha mi rajta esik, magának tulajdo-nétsa.

Deliberatum ad instantiam Georgii Szakács de Rápolt:

Constál ex testimoniis fide dignis, hozzájárul három becsülletes praedikátor atyánkfiainak is attestatioja, hogy Szakács Györgynek a felesége a Veterani uram trombitássával elszökött. Azért ezt az ártatlant ad alia vota transmittállyuk, az hitetlen parázna pedig ha valaha előlkerül, ispán uram büntesse mint paráznát.

1696 február, Déva

[171.] *Partialis instituitur Dévae, 18. Februarii anno 1696. per reverendum seniore dominum Georgium Körtvélyesi et caeteros confratres.*

Primo: Tiszteletes Albesi Sámuel losádi praedicator és Sz[ent]péteri Márton, egymás között egyenlenségért citáltatván Partialisra, így proponállyák egymás ellen dolgokat:

Propositio reverendi Samuelis Albesi: Sz[ent]Péteri uramban a veszekedésnek lelke lakozván, nemcsak objecta occasione kész az háborgatásra, hanem azt keresve keresi, mellyet cselekedetin kívül ökegyelmének ilyen szavai is bizonyítottanak:

1. Hogy ecclesiankban jó eleve megmondotta, hogy ujjat vonson papjávall, konczát senkinek nem engedi, és nem akar semmiben is inkább függeni papjától, mint a pap ökegyelmétől.

2. Azzal járt a faluban még első intratajában, két éles tör nem fér egy hüvelyben.

3. Azt mondotta, hogy ha professori erővel rajta nem vehettek, bizony inkább nem veszen más.

4. Magához képeest semmiben hajt mindeneket, azt mondotta egykor, excipiállyá a collegium professorait, de a papok közzől akármellyikkel is szembe mer állani s kész megdisputálni, sőt volt olykor, hogy az enyedi és kolosvári collegiumok tiszteletes professorit az attájával szidta és az szászvárosi mester, mint az ebit kivetette házából.

II. Propositio: Mert amiolta Losádiban lakik, többire botránkoztató életet élt, mivel rossz conversatioja volt az asszonyokkal:

1. A hosdái lakatosnénál ura hon nem létében sok napig lakott.

2. Együtt is conversálkodott ugyanazzal suspecta horakon is.

3. A lakatosnét egyedül is látták bemenni a scholaba.

4. Benézvén egy leány egy házba, látta az mestert egy mezételen asszony lábai között.

5. Látták köppeneyg alatt a lakatosnét a mesterrel edgyütt a szőlőben.

6. Megvallotta a lakatosné, szereti az mestert, s ha az ura meghalna, hozzá is menne s még azt is, volt közi véle.

7. Másnonnan jött gyanús személyekkel is szóban forgott.

III. Ezekért hogy intettem, kezdett gyűlölni, és átkozódó énekekkel énekelni.

IIII. Az Istennek tiszteletét nem devote vitte véghez, nevetéssel, inasokra való hunyorítással gyakortal.

V. Supplantator, mert az visitatio előtt az esküttekhez elment, azt mondotta, vagy a pap elmegyen, vagy én, de egy portán véle nem lakom, kihez képeest gyalázni kellett ott engemet, s mondgya meg, miért gyalázott.

[172.] VI. A haragnak nemcsak szerzője, hanem megtartója is volt. Kerülte velem való békességes beszélgetést, másoktól süvegvetéssel is elbúcsúzott, éntőllem nem.

VII. Miolta provocatióban vagyunk, fenyegetőződött.

Mindezeket penig data exmissione, doceálni kész vagyok. Azért azt kívánom a Szent Partialistól, hogy addig is, mint gyanús személly, tisztitól emoveáltassék, hogy a szent ministerium is, több is ne mocskoltassék.

Martinus Sz[ent] Péteri dicit:

1. Mindezeket tagadom.

2. Megkévédom, ellenem való vádolásokat comprobállyá őkegyelme.

3. Illyen okokért volt közöttünk az veszekedés:

1. Őkegyelme híre nélkül harangoztattam, a 24. zsoltárnak csak három első versét mondtam elé, és ígervén nem praedicálhattam, hétfőn ezért veszett össze velem, nasutusnak mondott. Rápolton is Jenei uram Bereczk Gáspár uram előtt nasutusnak mondott.

2. Egy deák felvállata a praedicállást, hogy nem praedicállott, nekem imputálta.

3. Az 34. zsoltárt, vers 6 és 7, az 36. [zsoltárt] vers 3, az 68. [zsoltárt] vers 1–2 mikor énekeltem (cítálta kétszer-háromszor is) nehezen esett őkegyelmének.

4. Mindezekből őkegyelme mások előtt ezt hozta ki, hogy én irrogenitus vagyok, mert nevetek cultus alatt a templomban. Ipsissimis hypocrita, nincsen hitem, scandalizator vagyok, kurvás vagyok.

Data exmissione én is mindezeket megpróbálom, és ha őkegyelme ellenem való vádolásit meg nem próbálja, talion convincáltassék.

Reverendus minister haec negat.

Deliberatum: Minthogy az juristák azt tartják: Bonus habetur qui malus esse non probatur, a mester usque ad causae decisionem nem suspendáltathatik, mivel az ecclesia is mindenben megdicsérte, kövessék őkegyelmek tiszteteket. Hogy penig eddgyik fél is gyanús ne legyen, communis inquisitiona rendeltetnek négy böcsülletes atyafiak, tiszteletes KisMarjai György uram, Huszti János uram, Pércsi Miklós uram, Békési Ferencz uram, hogy 18. Martii Losádiban legyenek. Kik is intra quindenam dolgokat úgy végezzék, hogy 12. mensis Martii finaliter ez a causa decidáltassék.

Deliberatum ad instantiam reverendi domini Francisci Békési in causa fratris sui uterini, generosi Emerici Békési:

Minthogy Békési Imre a visitation vádoltatott azzall, az ecclesiat el akarta hitetni, mellyért is kemény deliberatum íratott ellene az [173.] visitoroktól. Ez nagy nota alatt nem akarván maradni, kévannya az Szent Partialistól, hogy a vádoló személy adgya ki azokat, akik hallották, hogy hitető volna. És ha Békési Imre peragálhattya magát, kéván az nota alól való absolutiot, ha hol nem, maradgyon rajta az a piszok. Melly kívánságát őkegyelmének a Szent Partialis helyyesnek ítélvén, megengedte.

Continuatio causae generosi domini Alexandri Buda de Galacz:

1. Először azt kévantom, doceállyon ellenem, hogy parázna vagyok, mivel az első allegatiomkor is azt kévántam. Liceat plure.

2. Hogy impotens vagyok.

3. Hogy én életének elfogyására igyekeztem volna vagy titkon, vagy nyilván.

4. Én férfiú lévén, elhadtam volna hitetlenül, hogy olyan személy vagyok, mert valamelly elhadgya az ő hűtös társát, az immáron láttattatik mással közösködni. Az Actor azt kívánja, az Incta mikor exhibeál, ezeket abunde doceállyá ellenem, annakutánna méltó lézsek az elválásra. De caeteris protestatur.

Pro Incta procurator Joannes Tordai praemissa solemnī protestatione dicit:

Bizonyos dolog, hogy a Szent Szék engemet exmissiora kibocsátott, arra az inquisitoria nekem utrumot is adott, magok atyokfiait bocsátván ki exmissiom mellett való inquisitiomra, kit [!] mellett méltóságos gubernator urunk önagysága compulsorium mandatura vigorával böcsülletes nemes vármegye tagja is jelen volt, azmit comportálhattak az Szent Partialistól kiadattatott utrum mellett, ez megvagyon, de azokban is az őkegyelmek inquisitioiban propter contumaciam testium, kik ad testandum nem akarván compareálni, hátra maradtanak (praemonitusok lévén, hogy ne compareállyanak) de quo protestatur, ulterius is némelly persona fateált, de post fassionem megesmervén vétkét, hogy hamissan fateált, megbánta és megszánta. Továbbra, minthogy a dominus Actor már általhágta az Szent Partialistól énnekem exmissiomra kiadattatott utrumokat, és újj utrumokat inducál, akiknek a specificált utrumiban a Szent Partialisnak emlékezetī sincsen, láttatik ebből maga nekem utat adni, hogy ezeknek megbizonyítására énnekem üdöm adassék. Mert ha őkegyelmének első propositiojában erre szándéka lett volna, hogy illyeket bizonyítsak őkegyelme ellen, amikor az többit, akkor ezeket is a Szent Szék utrumba íratva volna, mellyel az dolog megrövidítettett volna. De ebből az tetszik ki, hogy őkegyelmének vagyon kedve ezzel az újjétással az dolognak tovább való haladására, his omnibus rationibus praemissis, azt kívánom az Szent Széktől, hogy nekem újjabb exmissiom adassék mind az őkegyelme újjabb kívánságinak megbizonyítására, akiket abban nem tagadok, cum praemissa protestatione, hogy én dolgom lett volna, akiket peniglen azon protestatio mellett tagadtam, hogy őkegyelme ellen nem controvertáltam, azokra exmissiot sem kívánok, de ellenben ut supra az én defectusimnak, kikben absentálták magokat az fatensim, annak correctiojára több ehhez járulható homályos dolgokkal edgyütt, hogy mindenek megvilágoséttassanak, iterato az újjabb exmissiot megkérve. Cum protestatione azon túl az Szent Partialisnak finalis deliberatiojához salva juris facultatem permanente magamat engedelmesen submitálni akarom, hogy a Szent Szék is salva conscientia deliberálhasson. Et protestatur ad ulteriora.

[174.] Actor dicit: Jó emlékezetiben lehet a Szent Széknek, mikor én allegáltam, azmely kitetszik az allegatiomból, mivel az Incta azt kívánta, hogy divortióltassék, én arra azt mondtam, olyan doceállyon énellem, amellyből kijöjjön az, hogy méltó oka legyen az divortiumnak. Azért iteratis vicibus azmit kívántam az fellyebbvaló beíratatásomban, most is méltán kívánom, casu quo, hogyha továbbra kell lépnünk, nekem is adassék exmissiom, mert én sem egyszer, sem másszor exmissiom nem adatott, penigh az Verbőczy Decretumában part. 2. tit. 31. világos írás vagyon, hogy azoknak egyszer exmissioja adatott, másszor exmissioja az olyannak nem adatik. Hogy peniglen valakit attól vagy én, vagy peniglen az én atyámfiak tilalmaztak volna az fateáltatástól, azmit fellyebb írásából az In Causa[m]

attracta procuratorának béíratatásából constál, azért in instanti ezt kévánom, doceállyon, másképpen az allegatam szerént readjudicáltassék az Incta, kévánom!

Incta adhaeret prioribus et dicit: Méltó ratioim vadnak kibocsáttatásomra, sőt maga az Actor feleletiben többet láttatik annuálni, mintsem controvertálni. Ergo pro saniori Sanctae Sedis et ultimaria deliberatione, az exmissiot ut supra megvárom. Protestatur de reliquis.

Deliberatum: Az Actor úgy látszik, mostani propositojában világoséttya csak első proposioját, és távoly akarja vetni magától azokat az okokat, amellyekért lehetne az divortium, nem ítélyük azért nova propositionak. Az Incta ha szintén deficiált is az vallatásnak valami részében, arról judiciumot nem tehetünk, hanem ha az vallatásokat elolvassuk, és úgy mutatódik ki előttünk az fogyatkozás, melly kimutatódván, keressen magának remediumot. Tetszett azért, hogy elolvastassék.

Incta annectit: Exhibeáltam ugyan az Szent Szék parancsolattyára, de cum ea protestatione, hogy az micsoda errorok a testisek nem compariatiojok miatt, és akik compareáltak is, azoknak némellyikének hamis fassiojok megvallása miatt esett errorok corrigáltatására, emellett megírt ratiokra nézve sane pronunciálhasson a Szent Szék, újjólag exmittáltassam, mely mellől nem is recedálhatok, azért eszserént való judiciumot várok, protestálván de caeteris.

Actor non permittit, holott az fellyebb citált locusból, úgymint a Verbőczy Decretum part. 2. tit. 31. világosan tanét a Decretum, többször nem adatik exmissio.

Incta subjungit: Maga recedált az Actor amellől, amikor actiojában maga is kévánnya az exmissiot, ergo quod licet uni, licet et alteri volenti nulla injuria, protestatur de caeteris.

[175.] Deliberatum: Bizonyos az, hogy az producált relatoriakból nem látunk elég okot az elválásra, az is bizonyos, hogy az gyűlölség töllünk orvosolhatatlan. Azért noha lelkünk sérelmével nem divortiálhattuk az asszont ökegyelmét az Actortól. Mindazonáltal, hogy elég legyen az lelkiismeretnek, nem ítélyük contrarium juri si etiam publicatis attestationibus, parte Incta, sic postulante, interrogentur nondum interrogati, quibus ad quindenam producendis, válaszok legyen ökegyelmeknek, melly terminust is, ha ökegyelmek elmulatnák, kár követi ökegyelmeket, sibi imputent.

Continuatio causae Stephani Vincze de Losád, constituit procuratorem Franciscum Csorba de Déva.

Kelleték penes citationem megszólletanom feleségemet, ki felől is rossz hírek löttenek, mint felső allegatiomban megmutattam, melyről most in instanti producálok. Azért a Szent Széktől divortiumot kévánok.

Causa sive apologia nobilis foeminae Evae Pap, consortis nobilis Stephani Vincze, ut Inctae contra et adversus suum nobilem conjugem, Stephanum Vincze de Losád, veluti Actorem, pro Incta procurator Michael Galambfalvj.

Ím értem az uramnak allegatiojából, hogy nem compareáltam volna, azmelyre cum protestatione azt mondom, mikoron az én uram, az Actor engemet feleségül elvött, semmi nyavalyám nem volt, egészséges ember voltam, két vagy három hétig egymással éltünk, azmely nyavalyába estem, az ökegyelme házától lött, az mia nem compareálhattam. Data exmissione kész leszek comprobálni annak idejében,

ad secundum, hogy felgyógyultam, Markoczán Péter uram őkegyelme dajkának engem megfogadott, az második citatoria őkegyelmek nem bocsátottak, azmellyre exmissiom adattatván, kész leszek comprobálni.

Deliberatum: Elegendő mentségnek ítéli a Szent Partialis, nem tartozik azért az nem comparationak onusával.

Incta: Az házától az Actor engemet vitt az anyám házához beteg, ezt mondván, gyógyéttassad magadat, kész leszek ft. 12 adni, azki meggyógyét, énnekem sem egyszer, sem másszor semmit nem küldött s nem adott, azon betegségben, azmellyet az őkegyelme házánál rám ragadt, ott nyertem. Avval nem elégedvén meg, hanem engemet sok méltatlan bosszúságokkal illetett, némettel gyalázott, hogy én avval közösködni, azmellyet nego. Hogyha pedig tagadna az Actor, data exmissione kész vagyok comprobálni, hogy az Actor mindannak az oka, mert engemet nem úgy tartott, [176.] mint emberséges férfiú szokta házastársát tartani, illetlen szókkal imitt-amott gyalázott, amellyet nem kellett volna cselekedni, data exmissione, azmennyiben Isten segét, kész vagyok comprobálni, azmellett divortiumot, de caeteris protestatur Incta.

Deliberatum. Noha az Actor az Incta ellen terhes relatoriat producált, eleget is várakozott utána, mindazonáltal, hogy az Incta is ne fojtassék [!] meg igasságában, datur exmissio, úgy mindazonáltal ad quindenam próbállyon, férjének jó válasza leszen, ha mához két hétre nem producál.

Causa continuata Barbarae Oláh de Rápolt. Az uram vakmerőségre vetette magát, citáltam az Szent Partialisra, de azt mondotta, két ökrével fizeti is meg, de többé papok eleibe nem megyek, azért a Szent Partialistól finaliter deliberatumot várok, divortiumot is kívánok.

Deliberatum: Inhabilis az ura ad connubium. Azért juxta canonem 77. az asszony férjétől elszakasztatik et ad secundas nuptias általbocsátatik. Az ura pedig ligaba vettetik, ha házasodni akar, mondgya meg erőtelenségét.

Deliberatum in causa Johannis Debreczeni de Lugos:

Constál feleségének, Kőmíves Katának gyógyulhatatlan nyavalyája, húgyosság, parázna is, ura is halálban forgott miatta, azért ez az ártatlan fél absolváltatik, az asszony pedig ligaba vettetik.

1696 március, Déva

[177.] Anno 1696. 12. Martii rursus Partialis instituitur ob quasdam graves causas loco solito Dévae per reverendum seniore Georgium Körtvélyesi et reliquos confratres.

I. Resumitur causa egregii Stephani Vincze contra conjugem suam Evam Pap.

Post examinatas relatorias deliberatum: Pap Évának nyilvánvaló kurvasága noha világossan nem constál, mindazáltal szemtelen paráznához illendő magaviselete, iffjú legény előtt szemérmének kimutatása, mind az, hogy franczus, bizonyosan constál. Ezt pedig, hogy férjétől kapta volna, nem bizonyos, sőt szavai béhozák mindazt, hogy kitől kapta, maga sem tudja, mind hogy az anyja is volt volna

ollyan. Hogy pedig, vádgya szerint, urától kapta volna, semmit sem bizonyíthat, sőt az urának gyermekségétől fogva való tisztaságáról, jámborságáról uno ore téznek tanúbizonyságot a losádiak. Ezek szerint vagy tisztátalan ágyba kapta, vagy fajra járó nyavalya. Ergo, hogy az Agenda szava szerint se az egészséges, se ágyékokból származandó magzattyok meg ne vesszenek, egymástól elszakasztyuk, a férjét ad alia vota transmittállyuk, az asszon amit kapott, viselyle, s nyavalyájának megjelentésével férhez mehet.

II. Continuatio causae spectabilis Alexandris Buda etc., procurator idem qui supra.

Ut supra allegati propositionibus az Actor kívánnya a Szent Széktől, úgy folytassa a törvényt. Hogyha pediglen exhibeálni akar az Incta, olyant exhibeállyon, amelly nem secularis emberek által ment véghez, hanem az Szent Széktől exmittáltatott regiusok által, egyébaránt azt kívánom, hogy ha olyant nem exhibeál, ne teneáltassék az Szent Szék előtt, amelyről annak előtt én egynéhányszor prohibeáltam, hogy exmissioja ne adassék, de caeteris protestatur.

Pro Incta procurator idem qui supra, egregius Michael Csengeri: Fide merito solemnī protestatione praemissa penes exmissionem exhibit binas literas relatorias pro iurium suorum tuitione in annis, diebus ac locis inibi specificatis legitime confectas et emanatas, penes quas etiam dicit.

[178.] Constál világossan, hogy in anno 1695. 5. Decembris emanált relatoriaban specificált egynéhány fatensek relatiojokból és fassiojokból, hogy a dominus Actor post jam initum matrimonium olly dolgokba involválódott, és egyelétette [!] magát, mellyek expresse az szent házasságot laedállyák. Több egyéb, ezen materiát segítő gravis circumstantiak is accedálván, láttatnak azt importálni, hogy nem az szeretetnek regulaja, hanem a jószágnak kívánása és apprehensioja vitte inkább a dominus Actort az connubiumra, vagy carnis copulara. Ex praemissis azért, ex ore duorum vel trium testium tam juxta Sacram Scripturam, quam etiam canonem firmum est omni verbum, nem hagyván ezt is hátra, hogy mivel a dominus Actor ökegyelme maga nem alkalmaztatása, idestova való haszontalan járása-kelése, a jószágra és portiozásra való incuriaja és invigilantiaja, gyakorta esett borozása, és abból következett illetlen maga viselése, köntösseiből gyakor levetkeződése, részegen imitt-amott széjjel hajadon fővel és mezétláb való járása, emberséges embereknek jámbor intéseket, jó tanácsokat s tanácslásokat nem fogadása, sőt azoknak contemnálása, mind magam, s mind régi becsülletes mostani nemzetem is becsülletek megsértődésével annyival elidegenétette és szívét is a domina Inctanak az Actortól úgyannyira avocálta, hogy már amint juramento mediante a domina Incta magát resolválta és determinálta, készebb inkább a világot eleiben venni, és bujdosóvá lenni, ligaban maradni, sőt quod Deus avertare dignetur, még veneno is a világból magát kiköltöztetni, mintsem a dominus Actorral ökegyelmével egy matrimoniumban, a modo in posterum, edgyütt élni és kínlódni. Quibus itaque rationibus praemissis pro salvanda conscientia praestat inter nos angelice divortium pronunciari (salvo tamen existimatione dominorum iudicum prudente) quam diabolice iterum et ulteriorum in praesenti matrimonio conjungi ac perseverari debere. Incta itaque refert se de caetero ad seriem literarum hactenorum jam agitarum, vel in posterum agitarum matrice videlicet seu protocollo

Sanctae Sedis insertarum, vel inserendarum. Interim Incta si juri ita visum fuerit, liceat etiam plura, et ne sit serum pro sui defensione producere et exhibere, protestando ad ulteriora. Incta itaque verbis declarat: Insuper ut supra a divortiumot méltán megkívánom.

[179.] Deliberatum: Minthogy az eddig producált relatoriakból (mint fellyebbvaló deliberatumunk is tartya) nem látunk elegendendő okot a divortiumra, lelünk isméreti megsértésével egymástól el nem szakasztyuk, de öszve sem adgyuk, lévén olyan terhes okok propositiojában feltéve az Inctanak, mellyek úgy megháborétották, hogy a békességre nem megyen penitus, sőt veneno is kész magát találni. Azért separatioban hadgyuk és a 89. canon szerint tanquam rem difficilem et arduam ad iudicium clarissimi episcopi et Synodi Generalis cum tota sua serie transmittimur.

III. Tiszteletes Albisj uram és scholamestere fellyebb való actiojok alkalmatosságával exmittáltatván communis inquisitoria, exhibeálták az inquisitorok relatoriajokat.

Interea Albisi uram solemniter protestál, hogyha az nem elég mestere aggravalására, ulterius is kész világossabbakat comprobálni. A mester is, Sz[ent]Péteri Márton protestál, hogy magát megigazéttya s nem recedál a visitatioban béirt determinatióról.

Reverendus dominus senior protestatur: Minthogy tiszteletes Albisj uram nem vévén jól eszébe, hogy Actor vagyok-é vagy nem, kihívott a törvényből, örömet cedáltam, de mivelhogy az Szent Partialisnak úgy tetszett, ennek a causanak suscítálásában, hogy benn légyek mint bíró, Albisi uram is nem kívánnya, hogy ki-mennyek, hanem legyenek benn mint bíró.

Deliberatum: Constál, hogy tiszteletes Albisj Sámuel uram terhessen vádolta mesterét mind visitatiokor, mind actiojában Partialisunkon, mellyeket sufficienter nem comprobált, noha gravis circumstantiákából nagy gyanússá tette, aminémű: A lakatosnéval való suspecta conversatioja, éjjeli nálla való hálása, vele való ivása. Papjától is modo debito nem függött, hozza egy valló azt is, teremttével szitkozódott, más azt, hogy a praedicatioját ócsárolta. Azért, hogy tovább maradgyon az ecclesiában, nem engedgyük. Albisj uram is, hogy az scandalum tolláltassék, meg nem maradhat. Ha penig az ecclesia adhaereál ökegyelméhez, egy vasárnap reggeli alkalmatossággal finita concione ökegyelme complanállya, megvallván maga foggyatkozásit, így megmaradhat functiojában.

[180.] Reverendus dominus Samuel Albisj non contentus iudicio Synodi Partialis, apellat ad Synodum Generalem.

1696 június, Déva

[182.] Anno 1696. 20. Junii Partialis instituitur per reverendum dominum seniore Georgium Körtyélyesi et caeteros confratres.

*Nota bene: VajdaHunyadi Békési Imre gonoszsága allegáltatik tiszteletes Jenei uramtúl.*¹⁶

¹⁶ Más kézzel beszúrva.

Instituitur actio reverendi Samuelis Jenei pro tunc ecclesiae reformatae Vajda-Hunyadensis ministri, contra generosum Emericum Békési, ibidem Vajda-Hunyadini, in bonis conjugis suae et orphanorum suorum residentem ut Inctum.

Procurator ipsemet.

Régtől fogva sok méltatlan szenvedésim vadnak Békési Imre hallgatómtól, melyek mind micsodák legyenek, suo tempore necessitati ita postulante szabad legyen az őkegyelme iránt való aggravatoria allegálnom, cum protestatione íratom. Közelebb pedig, amint eleitől fogva szokás volt, az ecclesiában esett botránkozásoknak elháríttására tiszteletes esperest urunknak bizonyos atyafiakkal esztendőnként az ecclesiákba való kimenetele, újj szokás ez is, hogy tiszteletes visitator uraimék lelkek esméretire kényszerítvén, mind az ministert, mind az hallgatókat, ami botránkozást a két részről tudnak, kiadgyák, examen nélkül be is írják. Esett illen dolog, hogy Békési Imre uram gyenge hallgatóimat in publico loco, korcsmán, ellenem való rancorból, gyenge tudományokban ingatta, javallván azt, hogy járjanak az oláh templomban, melyet, hogy elhallgassak, lelkem ismeretinek tisztasága nem engedte, ezért bérrattam az elmúlt visitatiokor, mely is, hogy nagy botránkozás lött légyen, tiszteletes visitator uraimék agnoscálták s deliberáltak is felölle.

I. In Partiali Synodo anni praesentis mensis Februarii loco solito celebrata tiszteletes Békési Ferencz uram instantiajára az visitatiokori vádot és deliberatumot újjonnan examenre vonta az Szent Partialis. Mellyben ismét illyen difficultasim vadnak: 1. Tiszteletes Békési Ferencz uram nem allegálhatta volna öccse actioját, jelen nem létemben, nem is lévén constitutioja. 2. Úgy látszik praejudicált a Szent Partialis: 1. tiszteletes esperest uram és tiszteletes visitator uraimék tiszta lelkiesméretinek, holott őkegyelmek is a visitatioban Partialis képét viselvén, deliberatumra deliberatumot íratott. 2. Praejudicált a régi consvetudot. Ergo aut penitus tollatur visitatio, aut alia modalitas in visitatione observatur, hogysem illy nagy böcstelenség s pör következék a szegény ministerekre. Lött illyen deliberatum, hogy magát purgállyá az infidelis vádlók ellen (mert nállam levő levelében s írásokban ez titulusom őkegyelmektől), ha magát purgálta, producállyá, ha hol nem, liberáltassam az infidelitas alól, az scandalosus turbator juxta votum sui vigore deliberati poenáltassék.

II. Ugyanazon visitatiokori deliberatumhoz tött conditiokhoz (melly ez vala, hogy őkegyelme az egyházi rendeknek illendő böcsületeket megadgya, másként excommunicáltatik) magát nem tartotta, mind magamat [183.] személyly szerént, mind az szent ministeriumot közönséges helylen, piacon böcstelenétette, illetlenöl emlékeztvén felöllünk.

III. Amikre nem volt őkegyelme exmissus, azokra vallatott, nagy böcstelenségemre, quod majus ad, utrumokban magam és feleségem neveit is denominálván contra jura Regni, mégpenig ok nélkül, mely az relatoriából constáll, mellyért articulariter homagiumon maradt őkegyelme. Ergo azt kívánom, hogy a Szent Partialis méltatlan szenvedésimet vindicállyá, propositiomat sancte ruminállyá et quantum in se est, a reust poenállyá, ami pedig a Szent Széket nem illeti, jussom keresésére mutasson utat továbbra is. Protestatur de reliquis, liceat plura.

Deliberatum: Hogy Békési Imre uram nem praejudicált volna szent vallásunknak, ámbár magok állhatatlanságoknak próbálására mondotta, hogy csak az oláh

templomban kellene menni az hunyadi reformatusoknak, tagadhatatlan, mindazáltal most előttünk verificáltatott, hogy nem animo malignante et perverso cselekedte. Tiszteletes Jenej uram is, hogy a visitatiokor az atyafiak eleibe terjesztette, jól cselekedte, de minthogy sem ökegyelme, sem a visitorok, sem a testiseknek, sem a vádoltattnak indulattyokat nem láthatták által, nem csuda, ha úgy ment véghez az deliberatum. Azért Békési uram akármicsoda indulattal cselekedte, csak méltó az reprehensive, és hogy serénnyen vallása tisztaságára s az ministerium böcsületire vigyázzon, intetik. Visitor és Jenej uraimék, sőt mások is, tanulynak szemese lenni az vádban és annak bevételeiben. Hogy penig contra jus inquiráltatott Jenej uram felesége ellen (noha nem tanult semmit is ökegyelmek ellen) ökegyelme, mint pars laesa, keresse az vármegyén, a Partialis is levele vagy böcsülletes atyafiai által annak idejében instál az tisztek előtt. Mindazáltal intyúk az Úrnak nevében ökegyelmeket, hogy restituti honore laeso, békéllyenek meg egymással, nem adván tovább is okot szent vallásunk mocskoltatására.

II. Levata causa nobilis foeminae Evae Ötvös, alias consortis nobilis Andreae Sinka de Déva uti Actricis, contra et adversus eundem Andream Sinka ut Inctum. Pro Actrice procurator Johannes Thordai, et alii quorum intererint:

Illyen okon kellett a Szent Partialis eleiben in jus attrahálnom a dominus Inctust, hogy engemet Isten törvénye szerint való öszvekelésünkör úgy vett magának feleségül, hogymint igaz férfiú szokott, és rendi tartya, feleségével istenessen és kegyessen éllyen. De a dominus Inctus ezekkel mindenekben ellenkezőt követett el velem, nem úgy, mint feleségét, hanem szolgálójánál is alábbvalónak tartott mindeddig is, mód nélkül s ok nélkül való kemény verésekkel tractált száma nélkül való ízben, mellyek miatt sokszor el kellett küszöbét futva, szaladva hadnom, sőt nem is akarván többé redeálnom [184.] hozzá. In anno superiori 1694. 26. Februarii tiszteletes esperest uram ökegyelme és más becsülletes emberek interpositiojára bizonyos conditiokra redeáltam, de attól fogva is ugyancsak azon ember volt. Isten tudja, mennyit szenvedtem a becsülletért, most már ultimarie die 27. proxime praeteriti mensis Maji, amit rajtam elkövetett, minden igaz ok nélkül nekem rohant, Isten s emberi törvény ellen vereséget töltött el rajtam, a küszöbbe rontván fejemet, vert, taglott, sarkantyúzott, véretem kiontotta, sebekben ejtett, melly sebeket 10 forintnál alább a borbély is suscipiálni nem akart. Emellett tékozlása, részegeskedése, emiatt mindenek előtt való becsületi elvesztése, magát a részegeskedés miatt mindentől való kiforgatása, semmiképpen sem engedheti véle való lakásomat. Továbbra, mint hallatik, elébbi felesége is a maga keze miatt esvén ágyba, abból fel sem költ, meghalt, melytől én is igen félek. Affelett maga nyelve vallása, hogy elválom az illyen s illyen atta leányától, ha különben nem lehet, seresnéhez mégyek, mégis okot keresek az elválásra. Ezen kívül sok különféle excessusi nyilván vadnak. Minthogy azért tiszteletes esperest uram előtt ugyan ökegyelme által emanáltatott contractusunk is azt tartya, hogy mellyikünk okot ad arra, reus legyen, és az ártatlan absolváltassék, mellyet is exhibeálok si juris etiam de praesenti, kiket ha tagadna a dominus Inctus, data exmissione ellene doceálni kész vagyok, et sic his et similibus rationibus azt kívánom az Szent Szék törvényétől, hogy divortióltassam és ad secunda vota sine ullo impedimento transmittáltassam. Ne kényszeríttessem illy lelki rossz gyötirelemben végezni nyomorult életemet. Amint penig nem-

hogy engem ruházott volna, de az édesanyám házától odavitt köntösömet is maga szaggatta sokszor le róllam, akit nem is ottan viseltem el, mellyért minthogy az őkegyelme keze miatt viseltem a sebét, a borbélynak való fizetést is megkívánom ítéltetni a törvénytől. Protestatur de ulterioribus.

Pro Incto in persona: Hogy megvertem most, azért cselekettem, mert szemtől szemben nős paráznának mondott, mellyet megbizonyítson. De caetero sokszor veretlen szökött el tőlem, mégpenig mindenkor dolog idején. Köntöst is olyat, mint szegény [185] egyházi nemes embertől lehetett, csináltattam, de azt is nem az én házam körül való provisióban, hanem az annyánál szaggatta el, meg is veretett napámmal, attyafiaival, megrekesztvén az házban. A más feleségem pedig, hogy nem kezem miatt holt meg, tudgyák emberséges emberek. Hogy iszom, apámról maratlat iszom, nem az ő annyától hozottat, az házamat is meglopta s úgy ment el. De caetero protestatur.

Actrix dicit: Ante contractum praespecificatum nagy okunk volt arra, melyre nézve az a contractus úgy meghatározott bennünket, hogyha valamelyikünk magaviseletlensége megnyomja edgyik a másikat, elállhassunk egymás mellől, vigore divortii, adhaerendo prioribus penes exmissionem propositionibus felvett ratiomat doceáлом, et sic protestatur.

Inctus etiam cupit exmitti.

Deliberatum: Exmittuntur.

1696 szeptember

[185.] Anno 1696. 4. Septembris extraordinarie ad requisitionem spectabilis generosi domini Alexandri Buda Partialis instituitur per reverendum dominum seniore Georgium Körtvélyesj, caeterosque assessores.

Actor per seniore ipsum: Az Szent Generalis deliberatumát in specie exhibeálta Buda uram, mely szerint való satisfactiot kíván. A deliberatum így sonál:

Deliberatum in causa spectabilis ac generosi domini Alexandri Buda de Galacz uti Actoris, adversus spectabilem ac generosam dominam Mariam Váradj de Kéménd uti Inctam, in Synodo Generali in oppido N[agy]Enyed, die 1. Julii anno 1696. Celebrata, conclusum:

Miképpen a dévai Szent Társaság nem látott elégséges okott őkegyelmek között a divortiumra, úgy nem lát az Szent Generalis is, azért avagy egymás ellen tovább is mind a két fél doceállyon azon Partialis előtt (azidő alatt külön lévén őkegyelmek), avagy istenessen békélyenek öszve, és mint keresztyén házások, lakjanak edgyütt.

Exhibita in eadem Synodo Generali anno, die locoque supra[nota]tis per Andreám Bajcsj, pro tunc juratum notarium Sanctae Synodi Generalis.

Et erat obsignatum sygillo autentico ejusdem Sanctae Sedis Generalis. [186.]

Pro Incta procurator idem qui supra, penes protestationem dicit:

Oltalmazzon Isten, hogy mind a Szent Generalistól, mind pedig az Szent Partialistól okot láttatnék szolgáltatni az independentiara, aminthogy most sem szolgáltatam, compareáltam, ezután sem szolgáltatok, compareálok, csak annak rendes

ideje és competens terminussa tempestive essék értésemre. De mivel most a két nagy hatalmas nagy monarcha nagy fegyverben, sőt netalán conflictusban volt és vagyon is, melyből közönségesen spargálódnak a tumultusra és megzendülésre való hírek, kihez képest tempore belli silent leges, pro hic et nunc incompetens terminusnak láttatik lenni a dominus Actornak instantiaja mellett promulgáltatott Partialis Szék. Külömben is igen brevis lévén a terminus, csak ad octavum a közönséges tumultusra nézve, csak compulsoriat is ad fassiones recipiendas, sem ítélőmester uramat, sem gubernator urunkat őnagyságát nem tudván hirtelenséggel hol keresettni, nem hozathattam, mely szerint az újjabban való vallatást végben vihettem volna. Ergo adattassék énnekem competens terminusom a haza közönséges csendességében, hadd tueálhassam causamat, és annak és annak idejében exhibeálni kész leszek, de hogy e mostani szoros terminuson jus ligatum alá rekesszen a Szent Partialis, mint kegyes atya, tudom nem cselekeszi, nem is cselekedheti, de caetero protestatur.

Deliberatum: Sok időktől fogva litigatiojok lévén Buda Sándor úrnak és őkegyelme feleségének, nemes Váradi Mária asszonynak egymás között, öt rendbeli Partialisunkon eddig exmissio után is semmi házassági köteléknek elbomlására való dolgot nem comprobált az asszony őkegyelme sufficienter. Nem is ismeri a Szent Partialis elegendő mentségnek az admonitio rövidségét, mivel a készülésre eléggé admoneálta őkegyelmét a Szent Generalis istenes deliberatuma. Azon szent deliberatumnak második ága szerint a békesség szerzésébenn is fáradozzanak mind politicus becsülletes személyek, mind közzülünk való tiszteletes atyafiak, de azt is az asszony őkegyelme semmiképpen nem acceptálta. Az idők felháborodása sem elég mentség, mivel az csak harmadnap. Azért in salva conscientia most sem látunk semmi méltó okot az elválásra, hanem az asszonyt őkegyelmét férjének readjudicállyuk, Buda uramat penig intyük, hogy rothatt beszédével, rossz magaviseletével ne adgyon továbbra is okot a gyűlölségre, hanem éllyen istenessen, mint keresztyén férfiú szokott élni feleségével, és tartsa előtte az apostolnak amaz szavát, aki háza népére gondolt nem visel, alábbvaló az hitetlennél.¹⁷

[187.] Incta apellat in Synodum Generalem. Deliberatum: Admittitur

1696 november, Déva

[187.] Anno 1696. 22. Novembris Synodus Partialis instituitur per reverendum seniore[m] Georgium Körtvélyesi, loco solito Dévae.

I. Generosus dominus Alexander Buda instat per procuratorem Michaellem Galambfalvj: A Semigeneralis az apellatit nem ítélvén helyesnek, azt kívánom, hogy a fellyebbvaló Szent Partialis deliberatuma maradjon meg a maga vigoreban.

Deliberatum: A fellyebbvaló deliberatumunkat egészen in suo vigore meghadgyuk, mely így sonál: Sok időktől fogva etc., a Semigeneralisnak intimatiojából

¹⁷ 1Tim 5,8

hozzáadván azt, hogy ha redeálni nem akar az asszony, juxta Compillatae Constitutionis Regni part. 1. tit. 1. art. 8., tisztt uraimék cogállyák ad reditum.

II. Causa nobilis Sigismundi Búza de Déva uti Actoris contra, adversum suam nobilem conjugem Mariam Kozolai de eadem, veluti Inctam. Pro Actore procurator egregius Michael Galambfalvi de Szászváros.

Actor per procuratorem constitutum proponit et dicit. Illyen okon kellett énnekem citáltatnom az in causam attractat, a fellyebbvaló esztendőben kurvaságban találtatván, hozzám való kötelességét meg nem tartván, az Istennek 10 parancsolattya ellen vétkezett, tisztaságban magát nem tartván, egy magához hasonló complices Linka János nevű latorral el-elállván, paráználkodván. Azért azt kívánom, a Verbőczy Decretumában, part. 1. tit. 105., hogy feje elüttessék, amellet az Szent Partialis kötelessége alól engemet felszabadétson, amelyről semel et semper protestálok. Kötelessége alól felszabadétván, a seculare forumon utomat követhessem, amelyről semel et semper protestálok. De caeteris az Actor protestál, ne legyen késő, ha kívántatik többet is szóllanom.

Deliberatum: Constál Kozoli Máriának nagy kurvasága a vármegye tisztei communis inquisitiojából, el is szökött latrával a büntetés előtt. Ergo Búza Sigmondot kötelessége alól felszabadéttyuk s ad alia vota transmittálljuk, de úgy is, hogy pro virili a tisztek előtt kurva feleségét persequállya.

[188.] Deliberatum: Ács János kurva feleségével való kötelessége alól felszabadítatik, ad alia vota transmittáltatik.

1697 február, Déva

[191.] Anno 1697. 26. Februarii Partialis instituitur loco solito Dévae per reverendum seniozem Georgium Körtvélyesj.

Resolutio ad supplicationem Johannis Linka et Mariae Kozolyi:

Mivel illegitime költetek öszve, s mai életetek is paráznaság, dolgotok igazításához nem szólhatunk, onnan felyül való informatiot várunk irántatok.

1697 június, Déva

[191.] Anno 1697. 6. Junii Partialis instituitur per reverendum seniozem Georgium Körtvélyesi loco solito Dévae etc.

[193.] Resolutio ad postulatum ecclesiae reformatae Dévensis:

Hogy kegyelmetek igyekezik az ecclesianak használni s praedicatoroknak fizetések iránt succurrálni, Isten álgya meg kegyelmeteket érette. De hogy az eddig praedicatoroktól usuáltatott földekről, részekről és szőlőkről tiszteletes esperest uram cedállyon, ha szintén őkegyelme akarna is, mi meg nem engedgyük, mindadig is, valamíg az Szent Generalis juridice nem cedál, illyen okokra nézve:

1. Mert ad parochiam pertinent, ergo parochust illetik.
2. Mert decretalis praescriptiot töltöttek benne a praedicatorok.

3. Mert a fejedelmek brachionale mandatumai is azt contineállyák, hogy nehogy dissipállyuk, sőt inkább az ecclesia jóvait másunnan is egybengyűjtsük.

4. Mert az Szent Generalistól kell minekünk kisebb dolgokban is dependeálnunk.

5. Mert úgy láttyuk, hogy kegyelmek abból akarna fizetni a praedicatoroknak, ami a praedicatoroké.

6. Mert ezzel az egész Erdélyi Reformata Ecclesiában levő parochiaknak és parochusoknak kárt tennénk.

7. Mert kárabb a földnek elveszése az Isten dicsősségének a városból való kiköltözésénél.

Ha pedig kegyelmek violenter invadál, arról protestálunk!

[194.] Újhelyi N. Pálné Bányai Ilona instantiaja.

Citáltattam az uram által, akkor el nem jöhettem, most compareáltam, az uramat admoneáltattam, s őkegyelme el nem jött. Ennekem volnának okaim az elválásra, ezért kegyelmektől absolutiot kívánok. Az okok pedig ezek:

1. Aláhuddozik.

2. Nem elégséges az eltartásra.

3. Nem asszonyinak való.

Deliberatum: Ha az ura nem compareált, az asszony citáltassa az jövő Partialisra az urát, és azokat, amiket ellene tett, comprobállya.

1697 november, Déva

[194.] *Partialis instituitur Dévae 6. Novembris anni 1697.*

1. Octobrisra a nemes országtól rendeltetett böjtöt negligálta az alpestesi ecclesia és transferálta az utána következő vasárnapra, quo jure cselekedte, adgya okát tiszteletes Köpeczi István uram, amelyről judiciumot vár a Szent Partialistól tiszteletes esperest uram.

Tiszteletes Köpeczi uram excusállya magát, hogy őkegyelme nem contumacia ductus cselekedte, hanem gondolta, hogy már győzedelmet adván Isten az őfelsége hadának, obtineáltuk a votumot, nem szükség tovább megtartani. De újjólag is parancsolván erről a nemes ország, nem látta volt még a comissiot, amelyben intimállyák őkegyelmek az ecclesiasticusoknak, hogy continuállyák.

Deliberatum: Hellyesnek ítili ugyan a Szent Partialis az őkegyelme excusatioját, sed non in toto, hanem őkegyelmét inti, hogy efféle dologban őkegyelme másszor szemes legyen.

Causa levata generosi domini Ladislai Rácz de Bolgárfalva contra uxorem suam, generosam dominam Catharinam Horváth per procuratorem generosum dominum Georgium Losádi.

Illyen okon kellett fenn declarált hites társamat a közelebb celebrálandó Szent Partialisra citáltatnom, mi októl viseltetvén, sine ulla ratione, hiti mellől elállván, engemet, hites társát elhagyott, ki intimatiojából esett legyen, nem tudom. Azért ha

a Szent Partialisnak is úgy tetszik, azt kívánom, hogy hiti mellé redeálljon. De caetero protestálok.

Incta: Instálok, hogy az Szent Partialis lássa meg, hogy én nem reformata lévén, azon kívül is nativa nobilis lévén, ez a forum competens forumom-e, avagy nem? Oka mert Approbatae Constitutionis part. 3. tit. 6. art. 1.: A nemes ember csak [195.] coram suo competente iudice tartozik törvényt állani.

Deliberatum: Az instantia igaz, mi is helyben hadgyuk. Azért mi is requirállyuk egész társaságunkkal Popa Daniel uramat tiszteletes Nádudvari István uram által, hogy ezen dolgot mentől hamarébb igazítsa és ne halassza.

Causa Stephani Molnár contra uxorem suam, Catharinam Molitoris per procuratorem Franciscum Csorba.

Ezért kellett citáltatnom és megszóllíttatnom ide a Szent Szék eleiben, mivel-hogy tudom, hogy hites feleségem, most is annak tartom, azért hozzám nem akarja hiti szerint kötelezni magát. Azt kívánom, hogy okát adja, miért nem akar velem megelégedni. Azért azt kívánom, hogy a Szent Szék előtt mondja meg minden névvel nevezendő vétkeimet. Én úgy tartom most is, mint hites feleségemet, ha tud valamit felöllem, compareálljon a Szent Szék előtt, ha nem compareál, a Szent Szék adjon énnekem utat, hogy én ne lakjam úgy, hogy mihez tartsam magamat. De caetero protestálok.

Incta constituit procuratorem praenobilem ac generosum dominum Stephanum Csáki de Déva.

Pro Incta: Midőn a Szentháromság maga dicsőségére tanácskozik, embert terem, Gen 1,26¹⁸, és a szent tanácsról így deliberál: Nem jó egyedül lenni,¹⁹ hanem társat ada az embernek, asszonyállatot. Ennek penig fő végét mondja Őfelsége, hogy ez szent nemben is Istennek szent magva szaporodjék, melly szent deliberatutum usuálta, usuállya ma is minden, valaki ez nemben ezen végre él házasságban. Ezen szent véggel ellenkeznek pedig házassági életekben a pogányok, ellenkeznek a paráznák, impotensek, a testvérrel bujálkodók és sodomiták etc. Én is azért szent ecclesiamnak s vallásomnak bevett usuálandó jó rendtartása szerint, életemnek arra ért idejében, mind Szent Pál 1Cor 7:28²⁰ megengedte, olly végre köteleztem volt magamot az Actorhoz őkegyelméhez, hogy nemünk szerint ut habetur ibidem 3.,²¹ éllünk azon szabadsággal, megírt és keresztyének között usuálandó jó végekre, és hogy igaz kézi munkájával táplálván, egymás fogyatkozásit in justis et licitis supportálhassuk együtt éltünkben. De az Actor őkegyelme iránt együttlétünkben nemcsak tapasztaltam, sőt etiam post secreta nostra colloquia, post multas meas saepissimas admonitiones, post rixas, post verbera, úgy akart velem continuo élni,

¹⁸ 1Móz 1,26: *És monda Isten: Teremtsünk embert a mi képünkre és hasonlatosságunkra, a uralkodjék a tenger halain, az és madarain, a barmokon, mind az egész földön, és a földön csúszó-mászó mindenféle állatokon.*

¹⁹ 1Móz 2,18.

²⁰ 1Kor 7,28: *De ha veszel is feleséget, nem vétkezel, és ha férjhez is megy a hajadon, nem vétkezik, de az ilyeneknek háborúságuk lesz a testben.*

²¹ 1Kor 7,3: *A feleségének adja meg a férj a köteles jóakaratot, hasonlóképpen a feleség is a férjének.*

engemet éktelenül olyanokra, mely keresztyének s még pogányok között is talán majd hallatlan nemem ellen kényszeríteni s kívánta velem élni, melyben nem az fenn declarált szent véget tötte volt fel, hanem Isten törvénye és az szent házasság ellen való dolgokat, mellyért ellenkező kívánságához való nem [196.] engedelmes-ségem miatt az Actornak ökegyelmének hallatlan, Istentől és politiai törvényektől is tilalmas szitkait, rajtam tött sokféle és gyakor veréseit, vérben keverését, halállal és tagaim megcsonkításával való fenyegetőzéseit nem tolerálhatván, kételenítettem az Actor mellől elállani és divortiumot a Szent Széktől alázatosan impetrálni, ins-táltván azon, hogy a Szent Szék istenesen vegye fel, discourállyon ügyemről, és discutiállya causamat juxta regulam illam canonicam: Cum sunt jura partium obscura, non Actori, sed in causam attractae est favendum potius, et enim quamvis dicat rea, ob id quod in causam sim attracta, tamen ego ob id non sum scelerata, uti habetur in prologo Tripartiti Decreti tit. 13. et de merito judex in judicio, hanc debet et est obligatus severe partem, tam in foro conscientiae, quam in foro poli-tico, ut habetur in prologo Tripartiti tit. 15. Melly ellen ha az Actor ökegyelme ta-gadást tenne, data exmissione ad futuram sedem Sanctae Synodi, az Actor ökegyel-me ellen comprobálni igyekezem és el sem mulatom. Protestatur.

Az Actor mindezeket tagadja, hogy ő nem olyan ember, hanem kívánnya, hogy az Incta amellyeket íratott, doceállya, sőt protestál, hogy ha nem comprobáltatik, serum ne legyen minekünk is ellene juridice procedálni.

Deliberatum: Datur exmissio pro Incta.

Causa Annae Bertalan de Rákosd contra et adversum nobilem Andream Bekes itidem de Rákosd. Pro Actrice procurator generosus Stephanus Csáki.

Illyen okon kelletett az Inctust ökegyelmét citáltatnom a Szent Székre, quod in anno praesenti diebus Februarii vett volt el feleségül az Inctus ökegyelme, és öke-gyelmével többet fél esztendőnél lakván, türtem, szenvedtem és a szent házasság-nak köteliben együtt akartam volna ökegyelmével lakni, de azt az causat és méltó okot mindaddig ökegyelmében tapasztalván, az impotentiat. Azért kívánom, a Szent Szék istenesen divortiállyon, az Actor ökegyelme házához vitt parapher-numimot és minden bonumimot, lakadalmi solenitasra költ költségemet megadat-ván. Melyről ha az Actor ökegyelme taliter qualiter tagadást tenne, de praesenti is tiszteletes falunkbeli praedikátor urammal meritalis circumstantiakkal doceálok, és ha ehhez a Szent Szék kívánnya, juramentumomat is deponálom. Kívánom azért, a Szent Szék istenesen finaliter deliberállyon, és engemet ad secunda vota transmit-tállyon. Actrix protestatur.

Inctus procuratorem constituit naturalem parentem, Georgium Bekes.

Pro Incto: Az erőtelenséget nem tagadhatom, mivel Isten bocsátotta reám.

Deliberatum: Mivel Bekes András maga sem tagadja az ő házasságának complementumát elbontó erőtelenségét, sőt mind a két fél solemniter confirmállják hitekkkel, tetszett a Szent Társaságnak, hogy öközotte és Bertalan Anna között le-gyen separatio juxta canonem [197.] 73. Accedállyon mindazáltal, hogy mindket-

ten esküdjének meg, hogy egymást nem ismerték.²² Ami a lakadalomra költ, mivel örömrre költ, nem adjudicállyuk, hanem csak a paraphernumot restituállyá.

Ad mandatum clarissimi domini superintendentis Stephani Veszprémi, causa generosi domini Alexandri Buda est ventilata, et post ventilationem hoc deliberatum:

In anno 1696. 4. Septembris ezen materiában való deliberatomunkat az Incta apellálta. Azon apellatit anno eodem 4. Novembris FejérVárat tiszteletes püspök uram Semigeneralison revideáltatván, az Partialis deliberatomát helyben hagyta és executiora demandálta, ha többet nem doceálnak. Mely Generalis deliberatomát az Actor 22. Novembris reportálván, kívánta executioját, melyről a Szent Partialis deliberált s bocsátotta magistratus kezében, minthogy többet nem doceált, juxta deliberationem ultimam anni 1696. die 22. Novembris extradatam. Melyről is az in causam attracta procuratora által inhaereált az apellationnak. Azután visitatoria jövőn tiszteletes püspök uram, az Actor deliberatomát suspendálta, maga praesentiajának eligazítására. De minthogy mindeddig vicissitudines temporum elhalasztattak, az Actorea pars urgeálta ökegyelmét. Melyhez képest sub dato ultima Augusti anni 1697. FejérVárról tiszteletes püspök uram datált, tiszteletes esperest uramnak ökegyelmének szőlő levele jóllehet azt tartya, hogy az Partialis végye újjólag finalis revisiora, és ha mi arduum lenne pedig benne, maradjon a Generalisra. Mely tiszteletes püspök uram levelére, jóllehet a Szent Partialis recapitulálta, de megmaradott az 1696. 22. Novembris írt deliberatoma mellett in toto, nem lévén semmi újabb egyéb productomok. Amely következhető productomokról pedig protestál mostan az in causam attracta, producállyá püspök uram levele szerint a Generalisra.

[198.] Causa nobilis foeminae Evae Zudar, antea quidem nobilis Georgii Herczeg de Losád consortis, nunc vero via divortii sejungendae personae ut Actricis contra et adversus nobilem Georgium Herczeg de Losád, antea quidem maritum, nunc vero via similiter divortii sejungendam personam ut Inctum. Pro Actrice procurator generosus nobilis Michael Csengeri de SzászVáros.

Ezért kellett a dominus Inctust lite prosequálnom, hogy tudniillik in annis antea elapsis az szent ecclesianak jó rendtartása szerént copuláltatván, bizonyos idők alatt együtt éltünk, melly együtt való lakásunkban, circiter intra annos tres, a debitum matrimoniumot, mitől viseltetvén, ökegyelme tudja, éntöllen simpliciter denegálta, mellyet nem egyébnek, hanem impotentianak méltán pronuciálhatni, bizonyos jeleit és alkalmatosságát per inquisitiones legitime confectas ac etiam earum circumstantiarum liquidálhatni. Kívánom azért, hogy juridice a praesenti thoro absolváltassam és divortióltassam, mellyet hogyha tagadna a dominus Inctus, kész vagyok etiam de praesenti doceálni, et si juri ita visurum seret (mellyet nem reménlek) data etiam exmissione fusius juxta praemissa doceálok, et Actrix protestatur de reliquis.

²² Az utóbbi mondat teljes egészében ki van húzva.

Pro Incto procurator Martinus Herczeg, naturalis parens: Ezek ellen nem contendált, hanem megismerte ezt az erőtelenségét, sőt sokat is munkálódott, hogy magát gyógyíthassa, de nem lehetett.

Deliberatum: Világossan constálván, mind bizonyságokból, mind hit szerint való solemnis fassiojokból mindkét félnek, hogy az Inctus impotens és circiter három esztendőig közöttök carnalis copula nem volt. Deliberáltuk azért az 73. canon szerint, hogy az Actrix separáltassék, ad secunda vota admittáltassék. A más fél penig, míg meg nem gyógyul, valakit ne defraudállyon.

Helena Bányai penes exmissionem per procuratorem Nicolaum Nagy dicit: Amire kéredzettem, relatoriamban világossan comprobálom.

1698 március, Déva

[203.] Anno 1698. 5. Martii Partialis celebrata loco solito Dévae.

Causa honestae foeminae Mariae Szegedj uti Actricis, consortis generosi Johannis Caposj, contra et adversum praespecificatum suum maritum ut Inctum.

Ilyen okon kellett a dominus Inctus mellől elállván mostan in jus attrahálnom, hogy in capillis atyámtól destituta árva lyán lévén, nyavalyás anyám mellett mostohaatyám keze alatt éltem, midőn az emaritationmra való időm eljött volna, jóllehet sollicita volt naturalis anyám educationmról, elocált is ugyan a dominus Inctus ökegyelme után, de kedvem s akaratom ellen. Jóllehet egy darab időig való lakásom volt az Inctussal ökegyelmével, de azok is kedvetlen és keserves napok voltak, mert nemhogy hozzáédesített volna, sőt maga illetlen viseléseivel, részegeskedéseivel, és hozzám való egész incuriajával, ami szikrája volt is a szeretetnek, ökegyelme kioltotta, és maga szolgáltatott okot, egymástól való távolylétünk alkalmazosságával is hasonló dolgokat követvén, rossz cselekedeteit tetészte még a dominus Inctus ökegyelme idegennel való közösülésével. Mely két ratiokra mind politiai, mind ecclesiastica törvények szerint az Szent Partialistól méltán és alázatosan a divortiumot megkívánom. Mellyeket ha az Inctus ökegyelme taliter qualiter tagadna, stante Sede doceálni kész vagyok, exhibeálván édesanyám ellen való ökegyelme mocskos levelét is. Et Actrix in reliquis protestatur, in omnibus refert se ad literas suas inquisitionales.

Pro Incto in sua persona comparuit et dicit: Részegeskedésemért ha az Szent Partialis divortiál, lássa, a mással való közösülést tagadom, melyet hogy ökegyelmek reám fognak, ar[ról] protestálok is.

Pro Actrice: Ad responsionem primam: Jóllehet én is prioribus az kegyelmed részegeskedését pro ratione divortii nem tettem fel, mellyek jóllehet olyan accessoriumok és gravis circumstantiak az egymástól való külön lakásunkra, hogy quoniam ebrietas est causa omnium malorum. Abból következett ökegyelmének rossz magaviseletlensége, szitkozódási, mazurrá való létén reám való rossz provisioja, fenyegetési, verési és ad futura mi következett volna, quoniam non est determinanda veritas, abbahagyom. [204.] Ad secundam rationem: Kegyelmed de merito a dologhoz szállott, simpliciter tévén tagadást, mellyet actionm mellett stante Sede doceálni ut supra kész vagyok, mely elégséges ok a divortiumra. Mely iránt dato

sed non concessio, ha deficiálnék is, stál és comprobálom fellyebb megírt ratiomat, hogy kedvem s akaratom ellen emaritáltattam kegyelmed után, melly is, úgy gondolom, sufficiens ratio az Agendanak punctumi szerint való edgyik articulusra, melly is fundáltatott a magyarországi Decretomon, mellyel az Szent Szék is él. Et Actrix protestatur.

Inctus ad haec: Hogy erőszakosan atták volna nekem, nem constál, sőt contrariumot mutat velem erőszak és minden erőltetés nélkül való megesküvése.

Actrix exhibet. Inctus non contradicit.

Deliberatum: Tagadhatatlan dolog, hogy sufficienter az Actrix comprobálta az Inctusnak mind részegségét, mind tékozlását, annya ellen való mocskos írásit, és Isten ellen való szitkozódását. Sőt vagyon olyan tanú is, ki reportállya paráznsággal való maga dicsekedését, mellyek ugyan terhes vádok, de mindazonáltal nem tellyességgel sufficiensek a divortiumra. Ergo ad salvandam conscientiam a következő Partialisra többet apportállyon az Actrix, az Inctus pedig maga ártatlanságának tueálására exmittáltatik.

Anno 1698. 5. Martii causa nobilis foeminae Evae Ötvös alias Szombathj, nobilis Andreae Sinka de Déva alias consortis ut Actricis, contra eundem dominum Andream Sinka ut Inctum. Pro Actrice procurator nobilis dominus Johannes Thordaj.

Jóllehet in anno superiore 1696. 20. Junii instituáltam volt levatam által actiot a dominus Inctus ellen, de bizonyos okok miatt most újjabban kelletvén fakadnom akkori propositiomban feltett kívánságimra, recurrálok. Azon okokra nézve azért a divortiumot megkívánom, és ha abban a propositiomban specificált patratumit tagadgya, exmittáltatván az Szent Széktől, kész vagyok mindeneket futuram ad Sedem doceálni. Protestatur ad ulteriora.

Pro Incto procurator nobilis dominus Stephanus Csákj.

Inctus replicat: Minthogy minden actioban haec tria denecesse sunt: [205.] Tempus, locus et persona, denecesse megkívánom, specificállya a domina Actrix és adgya rendre elő azt az esztendőt, azt a napot, mitől fogva és miként akar engemet aggraválni, mert azhova őkegyelme ad priora mutat, azoknak az akkori specificationomban nyaka szakadott, ergo hic et nunc pro rationibus non stabunt. Protestatur ad ulteriora.

Deliberatum: Szabadságot ad Szent Társaságunk a domina Actrixnak arra, hogy mind elébbeni, mind most proxime lött secessioinak okairól valamit allegálhat a dominus Inctus ellen, allegállya, és minthogy Szent Társaságunk igazította régi propositiojában letett ratióra, most is azoktól nem arceállya.

Pro Incto addit etiam suas rationes penes quas cupit exmitti:

1. Ratio: Minden verés, szidás nélkül sokszor házamtól étcakánként clancularie elment, maga tudgya, hol járt. 2. Házamnál való improvisioját, ha magam vagy édesanyám által intettem, gyakran fogta magát, edgyik atyafiaitól másikhoz oda-járt, sok dolgaím hátramaradásával. 3. Két rendben is reám utca hallatára tolvajt ki-áltott. 4. Atyafiaival s anyyával megveretett, rongáltatott, halállal is fenyegetett. 5. Szomszédim hallottokra gyalázott, szidott, gyilkosnak, nős paráznának kiáltott. 6. Die 2. Martii anni currentis édesanyámmal isteni tiszteleten lévén, házamra küldött, mindenemből felpraedáltatott, propter iis et similibus ha verés, szidás etc. sokszor

rajta esett, mindenkor maga kereste. Illyen independens és indomabilis asszonyi állattal hogy lehessen lakásom, ha a Szent Partialis remediumát nem talállya, ítéllye meg az Szent Szék, mellyekről én is, ut supra in futura Sede doceálok. Protestatur de reliquis.

Ad haec datur exmissio.

Causa honestae foeminae Annae Barokj de M[aros]Vásárhely, consortis egregii domini Martini Nagy de Déva uti Actricis, contra et adversum praespecificatum maritum suum, ut Inctum. Pro Actrice procurator egregius nobilis Stephanus Csáky. [206.]

Illyen okon kellett az Inctus ökegyelme mellől elállván az Szent Partialis eleibe in jus attrahálnom, hogy, nem tudatik micsoda októl viseltetett ökegyelme, egybekelésünktől fogva nem mint legitima feleségét, nem mint maga testét, csontyát, hanem Isten s politikai törvénnyel ellenkezőképpen tartott, minden ok nélkül való veréseit azelőtt is semmiképpen nem állhatván, kéntelenítetttem volt menedékhelyet jámbor istenfélő ispán uram által magamnak keresnem. Ki is áratatlan voltomra oculatus testisem lévén, ügyemet szánván, sequestrált és vitt volt ahhoz a jó példájú házhoz, melyben és ki által educáltattam és maritáltattam volt, ahonnan viszont az Inctusnak arra rendeltetett emberi által való interpositiojokra, a dominus Inctusnak ökegyelmének minden jóra való maga ajánlására, jóllehet redeáltam volt in anno 1696. diebus Martii. De nem hogy az Inctus ökegyelme magát recoligálta és engem tagjának agnoscált volna, sőt post meum reditum nagyobb dühösségekkel ellenem naponként effervescált: 1. Rongált, keresetlen fákkal, vaskalánnal, többire minden nap, sokszor napjába háromszor is annyira vert, taglott, hogy gyakran szívfogásban verése miatt holtelevenen fetrengettem. 2. Tüzes vaskalánnal lábamat szánszándékkal annyira égette, hogy egy hónapig házamból ki sem mehettem. 3. Terhes állapotomban is hasonlókat rajtam elkövetett, Istenem volt csak életemnek és méhem gyümölcse életének őrizője, azon szelídhethetetlen természetit és hozzám való hidegségét az Inctus ökegyelme ellenem gyakorlotta s megmutatta illyen cselekedetivel is. 4. Hogy egyúttal úgy sánta Rácz Szabó feleségével (ez keresztyénségben hallatlan például) engem el akart cserélni, sőt azon embert kézbeadásra is azon cserének megállására urgeálta, toldalékul mellém száz aranyat kérvén, Isten úgy segéllyével affirmálta ezen suppositumában az Inctus ökegyelme, perseverálván más várasunkbeli embert is velem feleségéért cserében kínált, supplementumra az elválásnak taxáját magától megígérvén letenni. 5. Gyakran házába bérekesztvén és asztal mellé verésivel szorítván, tüzes üszögökkel [207.] hajigált. 7. [!] Gyakran fenyegetett, hogy varrásomban bízom, de kezemet úgy egybentöri, rontya, hogy sem magamnak jó, sem más szolgálattýára alkalmas ne legyenek. 8. Azzal is az Inctus ökegyelme kérkedett, nagy ajándékot adna maga vagy az atya, aki elválasztaná. 9. A legszebb szavai hozzám Isten ellen káromkodó s hazánk törvényével ellenkező atya, teremtette szitkok voltak. Mely fenn specificált panaszokat mind testem töredelmével, mind lelkem sérelmével ad diem 3. Martii anni currentis azmellyen is rútul elvert, taglott, siralmassan húztam-vontam, mellyeket tovább tolerálnom testemnek félszekegye vagy életem elfogyása nélkül tellyes lehetetlenségemnek látván, kéntelenítetttem menedékhelyet magamnak keresvén, az Szent Partialis eleiben ügyemet terjeszteni. His praemissis itaque et similibus annexis

rationibus mind Isten, politiai és canonicalis törvények szerint és azoknak erejek által, méltán a divortiumot és ad secunda vota való transmissiot az Szent Partialistól alázatosan megkívánom. Mely patratumit, ha az Inctus ökegyelme tagadná, data exmissione comprobálni kész leszek, et de reliquis Actrix protestatur.

Pro Incto procurator egregius nobilis Johannes Thordaj.

Inctus cupit exmitti.

Deliberatum: Ex utraque parte datur exmissio.

Causa nobilis Johannis Fekete de Losádj uti Actoris contra et adversam Annam Vincze de eadem Losád, consortem suam ut Inctam. Pro Actore procurator egregius nobilis dominus Stephanus Csákj.

Minthogy néhai édes feleségemtől az halál által lett divortiumom, per secunda vota kéntelenéttetvén, és vettem volt el feleségül az in causam attractat ökegyelmét, extálván quidem in capillis, in specie virginitatis, ineálván a matrimoniumot anno praeterito 1697. 17. Julii, mely nap után is az Incta ellen való defectusokat sok jelekben experiáltam, mellyet in apertum producált és publicummá tett az in causam attracta 17. Januarii anni praesenti való fiúgyermek boldog születésével, mellyet, ha az Szent Szék calculál és computál, edgyütt való lakásunk teszen 6 hónapot, amely csecsemőt én magam gyermekinek nem recognoscálok. A gyermek pedig, hogy legitimae aetatis és defectumok nélkül való, való dolog. Minthogy azért az [208.] ilyen dolog legnagyobb elválásra való ok, méltán az Szent Széktől kívánok divortiumot, és ad futura vota való transmissiot, et Actor in reliquis protestatur.

Incta non comparuit, sed fraudulenter neglexit.

Deliberatum: Constál bizonyossan, hogy Vincze Annóknak lakodalma lett 17. Julii, lett gyermeke 17. Januarii. Az is constál, hogy a gyermek ép, egész, élő, ma is életben van, haja, körme etc. megvagyon. Azért hat holnapi lévén, méltán nem ismeri magájénak legitimus férje. Mi is azért a tisztátalan asszonytól ártatlan férjét elszakasztyuk, és ad alia vota transmittálljuk, a paráznát pedig tiszt kézhez adgyuk és ecclesiastica censura alá vettyük.

Deliberatum in causa Stephani Váradj:

Minthogy Váradj Miska felesége mind szent vallásunkat káromlotta, mocskolta, mind pedig felesége kurva, azért tölle elszakasztyuk, s ad alia vota transmittálljuk. Lakollyon kurva felesége a magistratus előtt mind kurvaságáért, mind szent vallásunk mocskolásáért.²³

Protestatio Stephani Molnár per procuratorem Franciscum Csorba: Én compareáltam, hogy pedig hallom, mit próbál ellenem a feleségem, ő nem compareált, erről protestálok.

²³ A teljes bekezdés ki van húzva.

1698 május, Déva

[209.] Anno 1698. 28. Maji Partialis instituitur ad convocationem reverendi domini senioris Georgii Körtvélyesj loco solito.

Causa continuata generosae Mariae Szegedj, ut Actricis contra Inctum penes exmissionem a Synodo Partiali extradatam, annectit haec sequentia:

Ez jelenvaló Szent Partialis Székin exhibeálni kész vagyok mind olyan collateralis Inctus ökegyelme fogyatkozásiról, mellyek vergálnak ad meritum mind szántsándékos cselekedetiről, mellyek az szent házasságban lévő carnalis copulatio ellen lévén. Kívánom, hogy exhibitamat az Szent Szék bévevén, olvastassa és végye istenes discursusban, mellyeket rámára vonván az Agendanak punctumira, finalis deliberatit a Szent Széktől alázatosson impetrál. Et Actrix ad ulteriora protestatur.

Pro Incto: Non comparuit.

Deliberatum: Újjab productumi is reportállyák az Actrixnak, hogy férje sokak előtt kérkedett paráznságával, maga magát paráznává tette, mi mindazonáltal nem divortiólhattuk, meghatározván bennünket a Szent Generalis praescriptioja: Hanem ebben az Szent Generalis útban való igazétását kívánnjuk, annyival is inkább, hogy az úrtól ide kérezvén, KáránSebes felé ment.

Reassumpta causa nobilis foeminae Evae Ötvös, alias Szombatj ut Actricis contra et adversus nobilem Andream Sinka de Déva, alias maritum dicti Actricis ut Inctum. Pro Actrice procurator idem qui supra.

Jóllehet az közelebb elmúlt Szent Partialison ezen causaban exmissiom volt, melly mellett noha inquisitionat reportáltam ugyan, de szükségesképpen az alább megírt kívánságimat annectálni kényszerítettem: 1. Azt kívánom, hogy maga a dominus Inctus (amint a tanúk béhozzák) kérkedett és keresett okott a divortiumra, azért annak alkalmatosságával való expensat in toto tartozzék maga megfizetni. 2. Divortiólaltván az Szent Szék deliberatumából, nekem jutandó gyermeknek (ha eltékozlott jószágiból a domina Actrix valamit recuperálhat, ide értetvén az ökegyelme [210.] attya által elidegenedett külső-belső örökségek és mindenféle bonumok), azoknak rata portiojok kiadassék suis modis. 3. Úgy tetszván az Szent Széknek, hogy divortiólaltassunk, nekem ad secunda vota általmenetelem szabados lehessen, a dominus Inctus penig ad ulteriorem prosecutionem a nemes vármegye vicetisztei jurisdictiojok alá relegáltassék, és mindaddig is ligaban legyen, míg finaliter ökegyelmek kezek alatt való forumon a dolog decidálódik. Én penig de praesenti az Szent Széktől divortiumot várok juxta praemissa, exhibeálván documentumimat. Protestatur ad ulteriora.

Pro Incto per priorem specificatum procuratorem ad proxime praemissa Actricis haec superaddit:

Minthogy a causanak inchoatiojában az Actrix ökegyelme az előtti valókra, mellyek ante pacificationem fennforgottanak volt, kérdezett, mellyet deliberative az Szent Széktől obtineált is, azért hic et nunc ökegyelme többre nem mehet. Hogy penig olyat íratott ökegyelme, mely non est praesentis fori, erre pedig in primordio causae citatus nem voltam, exmissiom is nem lett, ellenem való indebita actionak

látván, kívánom in poena ejusdem indebitae actionis convincáztatni, si juris. Inctus protestatur ad ultra.

Actrix dicit: Előbbeni actiom ellen semmit nem írtam, libera exmissiom mellett amint reportáltam, feltett célokat is végben menni reménlvén, annak méltó consequens kívánságomat tettem le, úgyhogy si juris erit. Adhaerendo prioribus protestatur.

Inctus sua continuando dicit: Megkívánom, hogy az Szent Partialis forgassa fel a pacificatio előtt való causanak inchoatioját és abból emergált levatakat. 2. Vonnja utána az Szent Partialis, hogy mikor deliberative Actrixá tétetett, mit íratott akkoron, azmellyek mellett azoknak comprobálására kéredzván exmissiora, ezek mellé exmissioja proclamatioja mellett Actrix őkegyelme íratatásit is jó formában a Szent Szék vesse össze. Világossan kijő belőlle plus proposuit modo, quam petiit in exmissione sollicitando, sőt ollyat íratott mostan őkegyelme levatájába, amely nem a divortiomhoz való, sőt absolute íratva annélkül a juristak clausulája nélkül, mellyet őkegyelme (sero) superaddálni kíván, melyhez képest haereálok írásom szerint az indebitanak poenáján. Protestatur.

Actrix subjungit: Retorqueáztatni kívánom a poenat.

[211.] Deliberatum: Noha ollyan testisek Sinka András ellen nincsenek, akik pudendum in pudendo et obscenum in obsceno vidissent, mindazonáltal gravis circumstantiak, az 6., 39., 46., 47., 48., 49. fassiok szerint virtualis paráznságát attestállyák. Maga nyelve vallásit penig non extortae, imo eo fine prolatae, hogy elválhasson, paráznságáról juxta testes 8-ik, 38., 41., 42., 45-dik, s az Németiben költ relatoria egészen comprobállyák, kihez képpst paráznának pronunciállyuk, divortiállyuk. A más részt penig, minthogy okot arra nem szolgáltatott, ad alia vota transmittállyuk. Politiat azmi concernál, abba magunkat nem avatlyuk. In his tanem omnibus salvo manente iudicio Sanctae Synodi Generalis.

Inctus protestatur et cupit novum.

Deliberatum: Nem tartóztatlyuk meg úttýában, azmiben tovább magát igazét-hatly.

Nobilis Johannes Fekete de Losád per procuratorem suum, Stephanum Csáki sollenniter protestatur super eo, hogy az novizansok őkegyelmek ellenem való actiojoknak citatiojokra compareáltam és defendálni magát exhibitájával hodie per totum kész lött volna, de az Actorok őkegyelmek nem proclamáltattak.

Actor: Mi is készen voltunk, de procuratorunkban fogyatkoztunk meg. Et protestatur.

Molnár István per procuratorem suum, Franciscum Csorba kéri Csáki István uramtól, hogy az feleségét adgya vissza.

Catharina Bagaméri per procuratorem Stephanum Csáki:

Két úton jársz. Törvényben vagyunk, mégis szolgabírád küldesz reám, fenyegetőződöl ellenem. Azért azt kívánom, hogy juris calumnian convincáltassál, avagy kezest állass, mint residentiatlan ember.

Deliberatum: Meg kell vallani, hogy exorbitált az törvény ellen, de tudatlanságból, hogy Csáki uram ellen fenyegetőződött, non est nostrae potestatis remederi, keresse őkegyelme úttýát. [212.]

Incta: Penes datam exmissionem exhibet literas suas exhibitorias relatorias, penes quas caepit divortium, et si necessum fuerit juramento etiam proprio et parata assertionem suam affirmari, protestatur.

Deliberatum: Nem foghattuk meg az legént is igasságában, hanem az következő Partialisra maga igasságát ineállya, a menyecske is akkorra többet apportállyon, mert ez nem elég.

1698 október, Déva

[212.] *Partialis Synodus instituitur Dévae 2. Octobris anno 1698.*

Causa nobilis foeminae Annae Vincze tanquam novizantis Actricis antea nobilis Johannis Fekete de Losád consortis, nunc vero in causa divortii constitutae personae contra et adversus praefatum Johannem Fekete antea virum et maritum suum, nunc vero in casu similiter divortii constitutam personam velut Inctum. Pro Actrice procurator nobilis Michael Csengeri de Szászváros.

Ezért kellett énnékem a Szent Partialist penes novum újjolag molestálnom és sollicitálnom, hogy noha processus ellenem nem volt inchoatus a Szent Partialis protocollumában, mindazáltal constál világosan a Szent Partialis deliberatumából, hogy per non venit convictanak és exterminatanak pronunciáltattam. Constál az is ex producendis, hogy mikor citata voltam, betegségem miatt, és nem contumaciam miatt nem compareálhattam. Procuratoromnak is más foglalatossága lévén, nem compareálhatott, amint leveléből kitetszik, causamat nem procurálhatta. Ergo, mivel nec per se, nec per procuratorem dolgomat nem procurálhattam, sem procuráltathattam, helyes deliberatom pronunciáltatott a Szent Partialistól ellenem. Ergo juxta contenta Decreti utrisque partibus litigantibus egyszer a novum megengedetik, kihez képest non obstanti priori iudicio Sanctae Sedis ac sententia super inde lata et pronunciata, juxta literas inquisitorias, pro hic et nunc exhiberi debendas ac etiam si necessum fuerit ad communizandum, exmissionk adatván a Szent Partialistól, rationibus subjiendis, újjabb determinatit várunk. Mert amint implicite látatik engemet az Actor in facie Sanctae Sedis culpálni, azt maga hatalmával nem lehetett volna executioba venni, vádolván azzal, hogy post tempus copulae vel conjugii terhesnek ismervén engemet lenni, in scandalum reformatae ecclesiae ac etiam Sanctae Sedis studio et sponte velem együtt nem lehetett volna lakni, hanem vagy a Szent Partialis, vagy a külső forumon kellett volna igazításba vétetteni. Melly cselekedetivel inkább láttatik magát, mint [213.] engemet prodálni és a Szent Társaságot is scandalizálni. 2. Várta volna el a gyermekszülésnek idejét és terminussát, ne vert, se rongált volna törvény kívül, mert ugyanis míg a megszentíázott asszonyi állapotokat vagy leányzókat nem szokták addig exequáltatni vagy megbüntetni politice, míg a puerperium meg nem lészen. Ókegyelme penig mindezek ellen vétvén, úgy tetszik, méltán a divortiumat, méltán nem intentálhatta, és ha volt vagy lenne is, poena nélkül őkegyelme sem elabálhatna az eddig vagy ezután következő deliberatom mellől, mert az exhibendak szerint subolfaciálván azt maga nyelve vallása szerint, hogy terhes lettem volna legyen, studio lakott velem, mellyet, hogy egyszer elszenvedett, továbbra is a decretom szerint el kell

szenvedni. Vis itaque praemissis rationibus a Szent Partialistól juxta priora, újabb deliberatíot várok, et protestatur de reliquis.

Pro Incto ipsemet Inctus: Ezekre azt mondom, hogy a novummal tizenötöd napig kellett volna procedálni, de mivel a terminus elmúlt, nem szólok hozzá.

Actrix: Mivel a belső forum nem külső, az efféle cavillumokkal, exceptiókkal nem szokott élni, hanem de merito szóll, azért azt kívánom, hogy hozzászólyon, mert én megbizonyítom, hogy betegségem miatt nem jöhöttem, és akkor dilationak kellett volna lenni.

Inctus: Én megbizonyítom, sem árvíz, sem ellenség, sem beteg nem volt.

Actrix quoque in contrarium prompta est.

Deliberatum: Tiszteletes püspök urunknak, Vincze Annának mind supplicatiojára való válassza azt hozván magával, hogy tölle elvált ura addig meg ne házasodhassék, míg a menyecske maga dolgát vagy verificálja, vagy beléhozza. Mind ugyan püspök urunknak erre extradatált novuma, mind a Szent Generalisnak 1698. 9. Junii írt deliberatoma azt tartván, hogy Vincze Anna admoneáltassék, hogy férje ellen producáljon, másképpen az ura, Fekete János a Partialis deliberatoma szerint absolváltatik. A Szent Partialis azért mind a két részről való productumokat megvizsgálván, feltalálta Vincze Annának még leánykorában való kurvaságát, hogy egy Péter nevű béressel el is akart szökni, ki is az ágynak szegezte, reá fekütt, egy ágyban s egy házban csak ketten háltnak, a nadrágjában kotorászott, éjjel a marháknak együtt adtanak enni. Azt is mondotta, ha tudta volna, hogy Fekete Jánosnak adják, inkább elszökött volna a béressel. Anyja és atyafiai is féltették ettől, mikor ura eljegyzette, elbútt és a legényt várta, hogy eljöjjön, átkozta is, hogy meg nem állotta fogadását. Sőt egy becsületes regius atyánkfia bona fide referálta, adommal tentálták, hogy a Vincze Anna részére írja a relatoriat. Melyre nézve a Szent Partialis a maga 1698. 5. Martii írt deliberatomát helylén hadja in toto. Salve manente tamen jure clarissimi superintendentis.

Actrix apellat.

Deliberatum: Non exmittitur apellatio. Rationes: 1. Mert in primordio a pure emanáltatott deliberatumra, novumra nem kéredzett. 2. Mert jóllehet taliter qualiter novumat kért, de azzal is simpliciter nem élt. 3. Mert a Szent Generalis Fekete Jánosnak adott válaszában láttatik a mi deliberatumonkat helyben hagyni. Mert minden productumok ellene inkább, mint mellette militálnak. Mindazáltal senki nem ellenzi, ha ad revidendum püspök uram eleibe teszik a deliberatumot. [214.]

Borsai Ábrahám és Kéméndi Éva, felesége között való pacificatio, his conditionibus:

1. Hogy a feleségét soha többé amaz ördög scholajából kikölt szitkokkal nem szidja. 2. Magát a korcsomákon való részegeskedéstől, italtól megójjja, hanem ha találna hozatni is bort, mint más emberséges emberek, feleségével mértékletesen él. 3. Istenesen mind a két részről élnek, a templomot gyakorolják. Hogyha peniglen ezek ellen cselekednek, primo az excommunicatio, deinde az articularis poena, a maga Borsai Ábrahám uram ökegyelme szabad akaratja szerint való obligatioja szerint procedáljon.

Causa continuata Stephani Molnár ut Actoris, contra et adversus uxorem suam Chatarinam Bagaméri, velut Inctam.

Actor pro se: Azt kívánom a Szent Partialistól, vagy feleségemet adja vissza, vagy finaliter absolváljon.

Pro Incta: Közelebb való Szent Partialison a Szent Szék contra jura Regni ut habetur Decreti Tripartiti, ut habetur part. 2^{dae} tit. 31. ex gratia gratificálódott secundaria exmissioval az Actornak ökegyelmének kívánom azért, hogy exhibeállyon akár mint hogy jus canonicum mixtum politico, vigore Decreti part. 2^{dae} tit. 32. Si autem Actor in attestatione sua per omnia defecerit, tunc reus simpliciter ab impetione Actoris absolvi debet. Itaque adhaerendo superioribus, mostan is, ha a Szent Szék kívánja, exhibitamat kiadni kész leszek és juramentumomat is deponálom, a jus canonicum in punctis II. 30. et 45. Item Tripartiti Decreti prologi tituli 13., 15. az bírákat ökegyelmeket arra kötelezik, azmint primordio institutionis causae levatamban megíratam. Ergo Incta cupit simpliciter et de toto divortium. Et protestatur ad ultra.

Actor: Az igasságtól nem vonszom magamat, adja meg az enyimet, kit reá kötöttem, én sem ellenzem a divortiumot.

Incta reponit: Volenti non sit injuria, itaque exhibet suas relatorias et cupit deliberatum.

Deliberatum: Noha mind a két fél, Molnár István és Bagaméri Kata kívánják a divortiumot, de minthogy a Szent Generalis extra manifestum adulterium, ha mi divortiumnak kellene lenni, pure magának reserválta. Itt penig adulteriumot egyik sem próbál a másik ellen. Amellyeket látunk a relatoriában, azokra el nem választ-hatjuk, sőt a pacificatiót intimáljuk, amellyet ha nem akarnának, ott, nem mielőttünk keressék az elválást.

Deliberatum ad instantiam Andreae Sinka: Minthogy in omni judicio misericordia et virtus conjunctae esse debent (Prologus Tripartiti tit. 14.), et in harum conjunctione consistit aequitas, megengedi a Szent Partialis, hogy comprobálja, hogy rabsága miatt mulatta el a novizatiót intra quindenam, és hiteles testimoniumokat comportálván, tiszteletes esperest uram és ökegyelme akiket akar hivatni, két vagy három becsületes atyafiak eleiben, ab hoc termino élhet a novummal, hogy a következő Partialison dolgát procurálhassa. Mellyet ha elmulatna, ha mi rajta esik, sibi imputet.

1699 február, Déva

[215.] Anno 1699. die 24. Februarii Partialis Dévae celebratur per reverendum dominum seniore Georgium Körtvélyesi et reliquos reverendos fratres.

I. Ad instantiam generosi nobilis supremi judicis deliberatum:

Megtekintvén Szent Társaságunk azt, hogy a főbíró uram ökegyelme szolgálattya nélkül nem lehet, azért az ökegyelme instantiajára az ökegyelme varró-asszonyát, Vásárhelyi Katát reconciliatoria admittállya, mellyet így relaxált, hogy szombatn estve felálljon s reggel vasárnap absolváltassék.

II. Ad instantiam nobilis generosae Mariae Szegedj deliberatum:

Negyedik esztendeje forog, miolta az nyavalyás supplicans Szent Székünkre jár s bennünket sollicitál divortióltatásáért. Fellyebb megírt deliberatuminkhoz hozzá-tévén azt is, hogy férje sem nem munkálódgya felesége előtt való justificáltatását előttünk, sem maga mentségire documentumot (exmissus lévén régen) nem akar producálni. Accedálván az is, hogy ennyi idők alatt úgy viselte magát, mint azelőtt, hitetlenül él. Mi prioribus omnibus delictis computatis lelkünk ismételten sérelme nélkül divortiólnók, ha a Szent Generalis nem suspendálta volna magától az ilyen személyeknek separáltatását. Azért judiciumunkat subjiciállyuk tiszteletes püspök uram censuraja alá, instálván mi is az sérelmes fél iránt, hogy megtekéntvén őkegyelme relatoriajít s azok szerint való deliberatuminkat, méltóztassék őkegyelme is censuráját adjiciálni és, ha lehet, divortiólni. Nem lévén semmi reménség külömben is soha edgyütt való lakások felől, mint az eddig negyedik esztendőnek forgása alatt való hosszas várakozás velünk experiáltatta.

III. Ad instantiam Helenae Magyarí adversum maritum Michaelém Ferencz de Losádj, deliberatum:

Ferencz Mihály hitit megszegte mikor ok nélkül feleségét elűzte, [216.] megutálta az ecclesiat, mikor citatus lévén, elő nem jött, sőt mocskosan szóllott. Azért ecclesiakövetésre adjudicáltatott. Ha penig ártatlan feleségét intra quindenam vissza nem veszi, a nemes vármegyének tisztei Istenhez és a törvényhez való kötelességek szerint, mint az szent házasságnak rontója és a hazára bűnével Isten haragját vonó embert a Generalis Synodusnak arról való conclusumának 2. punctuma amint tartya, megbüntessék.

IV. Ad instantiam Annae Pap deliberatum:

Mínthogy semmi reménség nincsen férje megjövetele felől, itt károkat tévén, keresd meg tiszteletes püspök uramat, mert nincs szabadságunkban, hogy absolvállyunk, ha méltó kívánságod vagyon is.

V. Deliberatum in causa Stephani Molnár:

Intimáltuk a békességet, de véghez nem vihettük, nem látván azért semmi elválásra való méltó okot közöttük s anno 1698. 24. Novembris Fejérvárott lett Semigeneralis cogálván bennünket a finalis deliberatoria, mi conscientiose tartozunk finaliter pronuciálni. Azért mi readjudicállyuk, cum poena articulari Compilatae Constitutionis Regni part. 1. tit. 1. art. 8.

Nota bene: Bagaméri Kata asszony in causa matrimonii Szent Partialistól ellene pronuciált deliberatumát prohibeállya.

VI. Continuata causa Andreae Sinka penes novum Actoris, qui exhibet et petit in personali sua adstantia.

Kegyelmetek demerito in rei veritate dirimállya és disentiállya dolgomat.

Inctus per procuratorem praescriptum dicit: Az Szent Partialis deliberatumából constál, hogyha doceálhattya azt, hogy fogsága miatt nem élhetett novummal, facultáltatik újjonnan novummal élni. Mit doceált, mit nem az Szent Partialis deliberatuma szerint, az nállam nem constál, sufficit, hogy én de [217.] praesenti

sufficienter doceáлом azt, hogy az Actor ante Sacrosanctae Partialis celebrationem volt fogva, nem utánna, amikor novummal való élésének ideje volt, et sic novumát corruáltatni és condescendáltatni kívánom. Protestatur ad ulteriora. Addito: 20. Maji praeteriti anni 1698. már megszabadult volt a rabságból, az Szent Partialis penig celebráltatott 28. Maji, et sic nem impediálta novummal való élésben.

Deliberatum: Jóllehet némethi Balás Pribák utolszori fassiojában láttatik ellenkezni az elsővel, mindazonáltal elég lévén ezen kívül is az Actor convictiojára, semmiben Szent Társaságunk nem recedál elébbeni deliberatuma mellől, hanem azt in vigore meghadgya.

1699 október, Déva

[218.] Anno 1699. 7. Octobris Partialis celebratur Dévae loco solito per reverendum dominum seniore Georgium Körtvélyesj etc.

Sinka András instálván azért, hogy Németiben reconciliállyon, arra a Szent Partialis nem mehet, a reconciliatoria admittáltatik, de Déván reconciliállyon.

Causa generosi Andreae Barcsai de N[agy]Barcsa ut Actoris contra et adversam generosam dominam Elizabetam Nagy SzepsiSz[ent]Györgyi [!] consortem suam in causa divortii tanquam Inctam.

Pro Actore procurator Stephanus Csákj de Déva:

Világos törvénye vagyon a mi szent Istenünknek, hogy minden asszonyi állatnak egy tulajdon férje légyen az szent magnak szaporétására, a paráznaságnak ellenben eltávoztatására. Istenünknek ezen törvényéhez és a politiai jó rendhez akarván én is életemet szabni, azon szent végre vettem volt magamnak tulajdon feleségül a domina Inctat ecclesiának jó, bevett, usuált és naponként usuálandó szokása szerint, hittel kötelezván magamat az Inctához, ea tamen conditione, hogy tisztességében és tisztaságában megmarad. A domina Incta penig Istenünknek szent parancsolattyát, politiai és canonicumi törvényeket posthabeálván, attá volt magát idegen férfiakhöz, ágyamnak förtöztetőjévé, szent házasságomnak rontójává lett. Ehhez accedált varázslók után való küldése, azokkal való tanácskozása, ellenem való hitetlensége, és ami nagyobb, életemnek elfogyatására való eltökélt szándéka, melly lekem megsebhető nagy okaira nézve kéntelenéttetem a domina Inctat in jus attrahálnom, instálván [219.] az Szent Partialisnak, istenes discussioba vévén ügyemet, deliberative exmissiom adassék, futura Sede actionat a domina Incta ellen comprobálni kész lések. Protestatur ad ulteriora.

Incta constituit plenipotentiarium parentem suum naturalem, generosum dominum Paulum Nagy. Idem vero plenipotentarius dictae filiae suae procuratorem constituit Michaellem Csengerj.

Pro Incta procurator Michael Csengeri de Szászváros: Minekelötte a dominus Actornak actioját vagy propositioját pro se dictae dominae megolvastatnám, primo et ante omnia liceat universis et singulis jurium processibus, eorundemque facultatibus in judicio uti, contra quae omnia exhibita vel in posterum exhibenda domini Actoris instrumenta literalia, vel fassiones juxta regni jura excipere, contendere, ac

exinde iudicium juri divino ac humano consonum elargiri. Itaque praemissis praemittendis, Incta excipit et dicit, salva existimatione ac iudicio Sanctae Sedis permanente, ez a terminus contra dominam Inctam nem durálhat, annál inkább deliberatum vagy sententia ellene nem pronuntiáltathatik, ratio, mert még a Generalis Dieta nem expirált, durante vero dominorum regnicolarum Dieta, az egész hazában indifferenter minden forumokon a pars litigansok in iuribus utriusque fori nem procedálhatnak. Ergo keressen ökegyelme magának competens terminust, akkor megfelelünk, servatis tamen de jure servandis. Nobilis enim non nisi legitime citatus convinci vel absolvi debet, et quidem in competenti termino, loco et foro, e penig incompetens terminusnak láttatik lenni, ergo ut supra, nem durálhat. Secundo: Példa is ilyen színű materiában, hogy az Szent Széken agitáltatott volna, [220.] a protocolomból (ha vagyon) kitetszik, akkor miben állott és miben decidálódott, de hogy rajtam kezdődgyék az példa, az Szent Szék bölcsen megítélheti másoknak következő példájokra. Et verbis liceat plura, protestando de reliquis.

Actor ad haec: Similiter cupit salva juris facultate in omnibus permanente et dicit. Exceptionem jam introscriptam non tenere, ratio: I. Világos dolog, sőt törvényes a szent ministeriumnak, hogy in spacio revolutionis unius anni bizonyos hónapok, hetek és napok rendeltetnenek az canonicalis törvényeknek folyására, melyet akarván tiszteletes Körtvélyesi György uram ratione officii sui practizálni, ad praesem convocáltatta az Szent Széket, nem is penig extraordinarie, hanem az esztendőnek erre a napjára és idejére. II. Ez mostani Dieta penig, melyet a domina Incta pro exceptione előhoz, nem az politianak conformis törvényéhez alkalmaztatott volta, hanem extra ordinem Ófelsége decretumából lött az arról exmittált regalisnak continentiaja szerint, melyet itten nem szükség most forgatni. Úgy tudom penig, az Szék is bizonyos lehet benne, hogy azon Dieta, melyet ökegyelme forgat, elabált is, de ha de praesenti fenn volna is, nem abrogál az Szent Széknek, mert az törvényből lett, amaz penig parancsolatból, quamvis mixtum canonicum politico, de nem köttetett ezen Szék a politiai törvényhez annyiban, hogy az ennek praejudicálhatna. III. Úgy vagyon, hogy nobilis nisi legitime citatus et ad competens forum etc. tartozik felelni, a citatio penig, úgy tudom, praemittáltatott, a forum is competens et in termino suo celebrátatik. His ergo praemissis rationibus non tenet exceptio. Actor itaque juxta suam allegationem cupit deliberatum Sanctae Synodi de praesenti. Protestando ad ulteriora. [221.]

Incta adhaerendo prioribus, replicat et annectit: Non agitur quicquam de cursu ejusque publicatione sed de termino cursus a publicationis, melyben méltán még lehetne valakit absolválni vagy condemnálni, mert amint obiter a dominus Actor az Incta ellen való actioját erigálta, noha még abban in merito semmit sem feleltünk az Incta részéről, sem pro hic et nunc felelni sem akarunk. Mindazáltal világossan elucescál az Incta ellen erigált Actornak actiojából, hogy finito divortio inter partes litigantes a magistratusnak is az ő autoritassa és azokból következhető iudicium subinferálódik, melyet én csak pro lumine dominorum iudicum és nem pro discussione rei hozok elő. Ergo tiszteletes esperest uram ökegyelme autoritassa in vigore maradván és e mostani terminus is durálhatván, netalán e mostani időben ez alkalmatossággal a jó rend turbáltatnék. Mert ugyanis nem mindenkor a törvényre kell vigyázni, hanem az időnek folyására és folytatására, úgyhogy ha e mostani ter-

minus megállhatna, következendőképpen az Szent Partialisnak és a pereseknek is exemplumává tétettnék, melyet kívánok corruáltatni. 2. Ami a decretumnak, hogy az Őfelsége commissiojának tenorát illeti, a maradgyon meg in suo vigore, melyhez mi is egészen ragaszkodunk. Ergo ut supra engemet őkegyelme nem aggrávlhat in praesenti termino. 3. Jura non sunt confundenda, a dominus Actor ha más terminusra rejiciáltatik is per deliberatione Sanctae Sedis, úttját az Incta ellen követheti, de én succumbálván vagy aggrávltatván tanquam in non competenti termino, miképpen álléthatnám fel causamat, ország törvénye ellen láttatik lenni, ergo a praesenti termino a dominus Actor amoveáltassék. Protestatur de caeteris. [222.]

Deliberatum: Nem lát semmit ollyat Szent Társaságunk a domina Incta utolsó íratásában, melyre a dominus Actor plenarie fellyebb való íratásában meg nem felelt volna, mikor demonstrálta, verbis declarálta azt, hogy Canon és régi usus szerint esett a terminus, eleitől fogva ususban lévén, hogy non obstante eo, hogy Ország Gyűlése volt promiscue Septemberben, Octoberben etc. Partialisok celebráltattanak, 89. canonunk is igazét, ad festum Michaeli dicatum. Ergo competens terminusnak ismeri Szent Társaságunk egyben való gyűlésünket.

Incta apellat in ea parte.

Actor contendit.

Deliberatum. Rendes úttjától nem foghattyuk el az Actort, azért exmittáltatik.

Incta juxta priorem replicam refert se ad priora, et protestatur.

Actor contendit.

Causa Sarae Demetri de AlPestes ut Actricis, contra et adversum nobilem Gregorium Balog de AlPestes, maritum videlicet suum, in causa divortii ut Inctum.

Demeter Sára vallya plenipotentiarissának naturalis attyát, Demeter Pétert. Et per plenipotentiarium constituit procuratorem Stephanum Csákj.

Pro Actrice procurator Stephanus Csákj: Illyen okon kellett a dominus Inctust in jus attrahálnom: 1. Isten és keresztyén vallással ellenkező úton akarja házasságát velem contineálni. 2. Minden szavaival többire német hurnak pronuciál és annak apellál sokaknak hallatokra. 3. Pogányi módon hallatlanul ver, rongál, lábával rugdos, mellyek miatt már bénaság is esvén tagomban, alkalmatlan vagyok a véle való lakásra és [223.] háztartásra, mely ellenem való cselekedeteit a dominus Inctusnak data exmissione doceálván, juxta puncta civilis et canonici juris, divortiumot kívánok. Et protestatur.

Inctus in sua persona comparuit et dicit. Tagadom, nem vagyok az az ember.

Deliberatum: Datur exmissio.

Bagaméri Kata protestál azon, hogy férje, Molnár Korodi István, mint Actor elene in causa divortii nem procedál, nemoban hatta causáját.

Deliberatum Sanctae Synodi Generalis ad supplicationem Helenae Szász de Hosdát: Értjük nyomorúságodat, azért facultályuk a hunyadi Szent Társaságot, hogy törvényessen igazétsák dolgát.

Exhibitum in Synodo Generali in Torda die 22. Junii anno 1699. celebrata per Andream Bajcsi pro tunc juratum notarium Sanctae Synodi Generalis mpr.

Deliberatum de hac re Sanctae Synodi Partialis: Constál, hogy gyermekségétől fogva van rajta a nyavalya, gyógyulhatatlan is, magok hit szerint is, mind annya, mind férje fateállyák, és relatoriajában levő fassioja is comportállyák, azért az asszony holtig való ligaban marad, a férje penig ad secunda vota transmittáltatik.

1699 december, Déva

[224.] Anno 1699. die 17. Decembris extraordinarie ex mandato celebrissimi episcopi Partialis celebratur Dévae loco solito per reverendum dominum seniore Georgium Körtvélyesj.

Causa continuata generosi Andreae Barcsai de N[agy]Barcsa ut Actoris contra et adversus generosam dominam Elizabetam Nagy SzepsiSz[ent]Györgyj [!], consortem suam in causa divortii ut Inctam.

Pro Actore procurator Stephanus Csáki de Déva: Praemissa solemni protestatione Actor per dictum procuratorem exhibet primas literas relatorias reverendorum dominorum Samuelis Jenej in V[ajda]Hunyad, Stephani Várallyai in Losádj ministrorum reformatorum Verbi Divini et egregiorum Sigismundi Karácson de Thóti, Andreae Budaj et Michaelis Vincze de Losádj unius vicejudicis nobilium comitatus Hunyadiensis, secundas literas item relatorias reverendorum dominorum Samuelis Albisj in Kéménd, Stephani Várallyai in Losád ministrorum ut et egregiorum Michaelis Vincze, dicti comitatus vicejudicis nobilium et Andreae Budai de Losádj super attestatione legitime confectas et emanatas, penes quas dicit:

A domina Incta ellen in anno currenti 1699. die 7. Octobris moveált és proponált actiomban az akkori Szent Partialistól deliberative obtineálván exmissiot, mostan azért de merito exhibeálván, comprobálom világossan exhibeálandó relatoriáimban a domina Incta házassági életünkben ellenem való tisztátalanságát. Mellyért kívánom, az Szent Partialis exhibitaimat elolvastatván, istenes discursusai után in foro hoc canonico juxta articulum conscientiae de finali divortio judiciu-mot venni. Et Actor in reliquis se refert ad praementionata literalia instrumenta, et reformari si quae reformanda erunt, salva permanente juris facultate, Actor cupit. Protestatur de caeteris.

[225.] Incta per naturalem suum parentem et plenipotentiarium suum dicit: Procatoromban megfogyatkoztam, dilatio nem adatik, melyről protestálok s part kívánok.

Actor dicit in parte protestationis: Ante propositam exmissionis levatam in contentione lett volna helye a domina Incta protestatiojának. De minthogy placuit sibi levatam de merito scribere concedi, quod semel placuit, alias displicere nequit, ratio qua regressus in judicio non datur, ideo Actoris protestationem in ea parte appellat. Ami penig a domina Incta par kérését in literis relatoriis illeti és kívánnya, azt mondom arra, itten helye a par vételnek nincsen, mert sem frott törvény, se exemplum, sem usus nem hozta és nem engedi, uyanis etiam in foro politico in Sede inferiori par vétellel nem élnek, nem is lehet. Hanem midőn a causa cum tota sua serie transmissioba mégyen penes appellationem, in tabula juridicaria élnek par vétellel, azholott a Tabulare Forum in octavis et dictis terminis, exceptis festis diebus, 40 napok alatt szokott tartani, úgy in foro etiam canonico, valamely senior-

ságnak széki alsó forumnak hivattatik, melyben a causansoknak exmissioja és appellatioja adattatik. Minthogy azért sem írott törvény, sem exemplum és usus arról nincsen, az Szent Szék ezen materiában part a domina Inctanak nem adhat, hanem juxta scriptam levatam kívánom, exhibitaim elolvastassanak, melyből judiciumot is a Szent Széktől kívánok. Ha mi judicium remediumja lészen pedig továbbra a domina Inctanak és az Szent Szék admittállya, arról nem tehetek, de hic et nunc az őkegyelme par kérése nem stál. Protestatur de caeteris. [226.]

Incta dicit: Csak part kívánok.

Deliberatum: Sufficiens enumerationnak tartya Szent Társaságunk a dominus Actor feleletit a par kívánás ellen, el is követte superabundanti a dominus Actor tisztit, parban ezelőtt hetednappal a domina Inctanak (licet non sub sigillo autentico, tamen per personas ecclesiasticas bonae fidei) relatoriáját elküldvén, mely idő alatt ruminálhatta volna a domina Incta maga ellen való fassioit. De mivel akkor rejiciálta, és ususban eleitől fogva közöttünk nem volt, azért új usust nem követhetünk, tartozunk elolvasni a relatoriákat, tiszteletes püspök urunktól is lévén parancsolatunk.

Incta in hac parte appellat.

Actor contendit et exhibet literas relatorias.

Incta petit exmissionem.

Deliberatum: Megolvasván az Actornak két rendbeli relatoriáit, melyekben nemcsak attestálnak, hanem ugyan contestálnak de iisdem numero actibus Inctae, eorumque circumstantiarum: Úgymint az elsőbb relatoriában az ötödik, 13., 14., 19., 20. külömb-külféle személyekkel nyilvánvaló paráznságáról. Ugyanazon relatoriában a 4., 14., 18., 22. gravis circumstantiáról, az asszonynek extorta sed spontanea fassioról csaknem minden testisek attestálnak. Mind ebből, mind a második relatoriából ajándékozási, varázslók után való járási, ura élete elfogyatásában való munkái, szeméremtestében gyúrt vajas pogácsának urával való megéttetése és egyéb, sok rendbeli [227.] ura veszedelmére való babonái, más országra idegen személlyel való elszökésre való igyekezeti constálnak. Azért, hogy az ártatlan félt hosszas dilatioval ne szomorétsuk, jure id denegante in tam manifesto adulterio minden időhalasztó cavillumokat tiszteles püspök uram parancsolatnyából félre tévén, az őkegyelme suffragiuma szerint is paráznának pronuciállyuk, az Actort tölle elszakasztjuk és ad secunda vota transmittállyuk. Úgy mindazonáltal, hogy az Actor jurállyon, hogy testissi nem prece vel precio conductusok és nem timore adactusok. Az asszonyt pedig censuræ in talibus exerceri solitæ adjudicamus salvo tamen in his omnibus judicio Sanctæ Synodi Generalis.

Deliberatum ad instantiam Mariæ Szegedj: Kaposi János öt esztendeje miolta infidelis desertor, sem Partialisunkon, sem az Szent Generalison contumaciter compareálni nem akar. Ergo contemptor ecclesiastici ordinis et juris. Noha pedig az ilyen színű dologban facultasunk a Generalis circumscriptioja szerint nem volna a divortálásra, de mivel a Szent Generalis facultálta az causanak finalis decisiojára Szent Társaságunkat, azért mi is, mint infidelis desertor et ecclesiasticæ disciplinae contemptor, és olyan személyt, aki maga szája vallásával is magát paráznának tette, feleségétől elszakasztjuk, és ha tiszteletes püspök úrnak fog tetszeni, ad secunda vota transmittállyuk.

Per rasolutionis clarissimi episcopi:

Mivel a Szent Generalis facultálta a dévai Szent Partialist Szegedi Máriának Kaposi Jánostúl, mint infidelis paráznátúl való divortialását, én is látom igasságát Szegedi Máriának, consentiálok mind divortialtatásában, mind ad secunda vota transmittáltatásában.

Veszprémi István püspök

Per Stephanum Várallyai mpa.

Sine ulla mutatione transsumptur coram nobis:

Georgio Körtvélyesi seniore mpr.

Georgio Isipi mpr.

[228] Bagaméri Kata mostan is super eo protestál, hogy ellene való actióját Kóródj Molnár István, mint Actor a Szent Partialison nem sollicitálta in causa matrimonii ratione divortii.

1700 március, Déva

[235.] Anno 1700. 3. Martii Partialis celebratur Dévae,
seniore reverendo domino Georgio Körtvélyesj etc.

Actio reverendi senioris Georgii Körtvélyesi ratione officii, contra reverendum dominum Davidem Belényesi, pastorem ecclesiae reformatae Zarándiensis.

Illyen okon kellett kegyelmek eleiben citáltatnom a praenominált személyt ökegyelmét, hogy non memor officii, utálatos részegségnek atta magát ab initio. In persona sokat intettem magam is, gyakor levelemmel lelkiismeretét magára támasztottam, az Szent Partialis előtt, amint kegyelmek tudgya, acius corripáltam, quod solum unum restabat, a Generalis Visitation kiattam, remélvén mindezekből józan életét, de semmire nem mehettem. Annyira a részegségnek atta önnönmagát, hogy az szent sacramentumnak kiszolgáltatásában is irtóztató dolgokat cselekedett, négy magános ecclesiáskákban szolgálván, három hétig sem tudgya az ecclesia, hol vagyon. Amely korcsomákra bémehet, ki nem mégyen addig, míg a hordóból ki nem fogy, hanem ha keresztelni híjják ki. Most proxime becsülletes atyámfiaival kimenvén, faluról falura kénszeréttetem keresni, utollyára jelentették, hogy egy nemes emberrel harmadnapja hogy iszik. Abban a faluban menvén, előmben hívatam, hát igen részeg, noha tutta, hogy oda megyek visitálni. Pirongattam s e volt a feleleti, hogy irgalmasnak kell lenni a bírónak. Mondom neki, hogy nincs már egyéb hátra, Belényesi, hanem, hogy a mi társaságunkból vágattassál ki. Erre csak azt feleli, osztán jó hegedűs vagyok, Havasalföldiben mégyek s a vajda hegedűsre leszek, úgy is elélek. Csak arra kértem ultimate, hogy bár csak a Partialisig viselje jól magát, bizony magam szolgállok néki. De azidőtől fogva is szüntelen iszik, amint az ispán referállya, sőt hogy intette, azt mondotta, hogy eléli ő hegedűlésével is. Azért tanquam probrum sui ordinis, a mi társaságunkból finaliter vettessék ki, ab officio pedig, usque ad iudicium Synodi Generalis suspendáltassék secundum canonem 82. Protestatur ad ulteriora.

Actor cupit exmitti.

Deliberatum: Exmittuntur.²⁴

[236.] Ad supplicationes Abrahami Borsai et Evae Kéméndj deliberatum:

Régtől fogva való bajoskodása vagyon Szent Társaságunknak Borsaj Ábrahám és felesége, Kéméndj Éva házasságbeli rossz élete miatt, már egynéhány rendbeli contractussok is lévén, semmit sem fogott, még ezen kívül ad meliorationem utriusque personae 9 hónapig egymástól secludáltak is. A fogyatkozás mindkettőben vagyon, Borsai Ábrahám mód nélkül részeges, a felesége felettebb mérges, azért előttünk való fogadása szerint a korcsomán soha ne igyék, mint eddig, ne részegeskedjen. Az asszon pedig ne durcáskodgyon, és ottan-ottan szokása szerint el ne szökjön, mert mind a kettő excommunicáltak. Mostan pedig nem lévén semmi igaz okok az elválásra, öszveadgyuk, mégpenig úgy, hogy többször soha miattok ne búsítottunk, hanem egymás erőtelenségének megismerésével éllyenek Istennek. Ha pedig valamellyik fél ellenkeznék az edgyütt való lakás iránt, tiszt uraimékat praesentium vigore kénszerétyük, hogy tisztek szerint a contumax felet megbüntessék.

[237.] Deliberatum in causa nobilis Gregorii Balog et ejus conjugis, Sarae Demeter.

Demeter Sára semmit is ura, Balog Gergely ellen íratott propositiojában nem comprobált, sőt Balog Gergelynek maga ellen való relatoriaja is in omnibus justificállyá. Azért mi lelkünk ismereti ellen egymástól el nem szakasztyuk, mindazáltal, minthogy Istennek terhes látogatása alatt vagyon most, a férjét is Isten békességes tűrésre hitta, legyen várakozásban, míg Isten a menyecskét annyira megerősséti, hogy alkalmas legyen az házi gazdasszonyságra, akkor osztán mennyen vissza, noha most is sponte obligállyá magát férje arra, hogy illyen betegenn is gongyát viseli, csak mennyen vissza mind gyermekestől.

Causa Johannis Bíró de Keresztúr contra reverendum dominum Stephanum Köpeczj.

Azért citáltattam Köpeczi uramat az Szent Szék eleiben, fogatta 60 pénzért, hogy egy öt vékás földemet megugarallya, őkegyelme nem cselekette, azután más esztendőre fogatta, hogy megszántya, azt sem cselekette, a pénzemet kérttem vissza, s csak egy horgast küldött, azt is visszaküldtem. Azért azt kívánom, hogy a földnek fructussát fordítsa meg.

Pro Incto reverendus dominus Stephanus Köpeczi dicit: Nem tagadom, hogy úgy nem volt az első alkalom. El is küldöttem az ekémet, de nem lévén otthon, híjjában oda töltötték a béresim a napot, s nem volt ki megmutassa a földet. Más esztendőre pedig nem fogattam, tagadom.

Exmittitur ex utraque parte.

²⁴ Mintegy fél oldalnyi hely üresen marad.

1700 június, Déva

[237.] *Partialis instituitur Dévae anno 1700. 9. Junii per reverendum dominum seniore Georgium Körtvélyesj.*

[238.] I. Continuata causa reverendi domini senioris penes exmissionem, contra reverendum dominum Davidem Belényesj.

Actor exhibet duas literas relatorias legitime confectas, tertias reversionales praefati reverendi Incti, easque cupit legi.

Actor dicit: Constál elolvastatott relatoriamból, hogy a propositioban feltett vádok igazak (noha azt, hogy keresztelni hítták ki a korcsomáról, nem referállyák), és felette terhesek. Annecto superioribus cum protestatione, reversalissát meg nem tartotta, sőt amint némely tanúnk referállya, gonosszabbul viselte annakutánna magát. A pünkösdi innepnapokat most proxime in fermento malitiae celebrálta, mert előtte való hetet részegségben töltötte el. Edgyik ecclesiában első napján csak edszer praedicállott, a kettőben egyszer sem, Úr vacsoráját sem osztott, csak részegkedve, mindaddig, míg inquisitor atyánkfiai odamentenek. Egy becsülletes nemesember leányinak pudicitiajok után incselkedett, kik is arcul csapdosták. Más becsülletes nemesembert ebattával, fattyú, kurvafiával szidott. És így bizonyosan constál, hogy est probum sui ordinis. Azért azt kívánom, hogy ad Sanctam Synodum Generalem usque ab officio suspendáltassék, és a mi társaságunk közzül sine commendatoria ablegáltassék. Protestatur ad ulteriora.

Inctus confugit ad misericordiam piae matris ecclesiae in suplicatione, cum confessione excessuum et promissione meliorationis.

Actor reponit: Másszor is obligálta ökegyelme magát arra, s meg nem állotta, azonban tiszteletes püspök uram is parancsolt, hogy suspendáltassék, a Partialisnak nincs hatalmában hogy condonállyon. Judiciumot kívánok et protestatur ad ulteriora.

Deliberatum: Sok ízbeli botrántkoztató életéről, részegkedéséről, abból következtetett tisztibeli scandalumoknak eltávoztatásáról publice, privatim száma nélkül, sokszor megintetett, és kemény reversalis által magát lekötelezett Belényesj Dávid, tiszteletes esperest uram ökegyelme ellene való terhes relatoriajiból bizonyosan constál, hogy azidejig is semmit sem [239.] jobbult. Melyhez képest, noha mind ecclesiája, mind maga suplicál, compromittálván magát jövődöbéli mértékletebb életre, szánnyuk sorsát, de fájlaljuk az szent ministeriumnak is illy nagy mocskát. Azért nincs hatalmunkban, hogy az 79., 82. és 84. canonok ellen ökegyelmének condonállyunk, hanem a functione juxta praenominatos canones usque ad Sanctam Synodum Generalem suspendállyuk. *Vide infra deliberatum in Partiali Congregatione anno 1702. Rákosdini celebrata emanatam.*

II. Bíró Jánosné Somodi Sára exmissiora kéredzvéen maga mentségére, maga ellen comprobálta relatoriaja, hogy nyilvánvaló adultera. Mindazáltal ura condonált neki úgy, hogy ecclesiat követvén tisztátalan feleségét visszaveszi, de úgy, hogy többé ha tisztátalanságban találtatik, fegyver a fején.

1701 január Déva

[244.] Anno 1701. 26. Januarii Partialis celebratur Dévae per reverendum dominum seniore Georgium Körtvélyesj etc.

Causa nobilis Samuelis Tiszabecsi contra conjugem suam, Borbaram Harsányi, ut Inctam.

Pro Actore procurator ipsemet: Illyen okon kellett a Szent Partialis eleiben citáltatnom denominált feleségemet, hogy én igen nagy gyanússágban estem iránta, hogy kurva, azonban az is hallatik, hogy még a más ura is élne, azonban részeges, kerető, azonban azt is mongyák, hogy mikor még velem lakott, nehezes lévén, a hasát verte, hogy megöllye magában a gyermeket. Elevenen lett ugyan, de nem lett élő. Azért megkívánom, hogy illyen hitetlen társtól az Szent Partialis szakasszon el és ad secunda vota transmittállyon.

Incta non comparuit.

Deliberatum: Mindezeket ad futuram Sedem comprobállya.

Deliberatum: A kéméndi ecclesia ki nem tudhattya tiszteletes Albisi Sámuel uramat, mivel őkegyelme érdemes ember, semmi okot sem adhatnak őkegyelme ellen.

Deliberatum. Dévai Mihály és felesége, Sipos Ilona, hogy egymástól külön lakjanak, nem engedgyük, hanem intra octavum vagy öszvemennyenek, vagy litigállyanak egymással.

1701 május, Déva

[245.] Anno 1701. 25. Maji Partialis celebratur Dévae per reverendum dominum seniore Georgium Körtvélyesj et caeteros fratres.

Causa generosi Josephi Váradi de Kéménd uti Actoris et quaerulantis contra et adversus nobilem foeminam Rebecam Ribiczej, consortem suam. Pro Actore procurator nobilis Andrea Polgárj literatus de Déva, qui solemni cum protestatione reservandoque sibi omnes juris facultates, penes literas supplicatorias Sanctae Sedis jam exhibitas, verbis ultra contendere cupit. Protestatur iterum.

Pro Incta procurator egregius Stephanus Csáki de Déva. Praemissa solemni protestatione in causa praesenti cupit primum et ante omnia legitimus exceptionibus uti et dicit: Én az Actortól őkegyelmétől legitime voltam citata, mely mellé compareáltam is, ez a materia penig processualis lévén, azon is kellett volna őkegyelmének kezdeni és folyamodni. De contra citationem quaerelat instituált, mellyel láttatik unam eademque rem duplici sub colore folytatni, kívánom azért penes Decretum Tripartitum, cum poena calumniae corruállyon az őkegyelme causa. Protestatur.

Actor reponit cum protestatione: Exceptio dominae Inctae non stat. I. Én nem citáltattam senkit, amint azon dologban forgott tiszteletes uraimmal doceálok felőlle, hanem admoneáltattam legitime, hogy Isten törvénye szerint hiti mellé redeállyon az Incta, mert secus tunc quando az Szent Széket requirálni fogom felőlle. Ergo per hoc

processust nem instituáltam, minthogy dolgom nem is processualis. A citált decretalis locus is erre nem húzattathatik, mert specificálly a locus a duplex colort, micsodás légyen, tudniillik ha ki zálogos jus szín alatt örökös just keres. Az én dolgom pediglen dato, sed non concessio, ha citatitot instituáltam volna is (mellyet solemniter tagadok), attól messze volna. Azért megkívánom a jure, hogy az exceptiok amoveáltassanak, és az Incta ad meritum tartozzék szólni, elsőben is cum poena articulari okát adván hitetlenül töllem való eltávozásának, és annakutánna legitime tett hivatalomra való vissza nem jövetelinek. Et Actor protestatur ad ulteriora.

[246.] Incta ad haec: Stante Sede a citatitot doceálni kész vagyok. Ergo debet stare mea exceptio. Protestatur.

Deliberatum: Certo constál becsülletes atyánkfiainak relatiojokból, hogy az admonitio után citatio is lett. Ha valami error volna is a citatioban, legitimálly a Szent Társaságunk, azért szöllyanak ad meritum.

Incta in ea parte de facultatibus relatoriae citationis appelat. Protestatur.

Actor cum protestatione contendit et cupit non transmitti.

Incta inhaeret appellationi.

Actor prioribus adhaeret, petit iudicium.

Anno 1701. 25. Maji causa generosi Josephi Váradi de Kéménd uti Actoris contra et adversus nobilem foeminam Rebecam Ribiczei, consortem suam, uti Inctam, pro Actore procurator Andrea Polgári Literatus nobilis de Déva, qui solemni cum protestatione reservandoque sibi omnes juris facultates rem ita proponit.

Illyen okon kellett az Inctat lite prosequálnom, hogy Istennek súlyos látogatása forogván rajtam, majd két esztendőktől fogva Isten törvénye szerint hites feleségem boldog s boldogtalan állapotomban hiti szerint segédem, vigasztalóm és gyámalmom lévén, contra datam fidem et leges divinas humanasque, Gen 1,28²⁵, Mat 19,5.6²⁶, Compilatae Constitutionis part. 1. tit. 1. art. 8., elhagyott, Istenemnek olyan súlyos látogatási között, és már majd esztendeje hitetlenül töllem távolylakik. Legitime admoneáltattam, hogy hite mellé redeállyon, de recusálta. Azért megkívánom a jure, minthogy még boldog állapotomban is Isten rendelése ellen egyedül nem élhetek, annál inkább most szükséges lévén mellettem a segítség, és divortiumra való ok közöttünk nem találtatván, hogy az Szent Szék mellém readjudicálly, én minthogy el sem üztem, sem penig illetlenül, melyet el nem szenvedhetett volna, véle nem bántam, azért keresztényi tisztetem szerint a fellyebb citált locusok tenora mellett visszafogodom. Protestatur de reliquo.

[247.] Pro Incta procurator idem qui supra cum protestatione cupit primum et ante omnia legitimis exceptionibus uti et cupit in foro contradictorio et competenti exhiberi literas citatorias, et insuper omnes juris facultates sibi reservando. De caeteris protestatur.

²⁵ 1Móz 1,28: *És megáldá Isten őket és monda nékik: Szaporodjatok és sokasodjatok, és töltsétek be a földet és hajtsátok birodalmatok alá, és uralkodjatok a tenger halain, az ég madarain, és a földön csúszó-mászó mindenféle állatokon.*

²⁶ Mt 19,5–6: *És ezt mondá: Annakokárt elhagyja a férfiú atyját és anyját, és ragaszkodik feleségéhez, és lesznek ketten egy testté. Úgyhogy többé nem kettő, hanem egy a test. Amit azért az Isten egybeszerkesztett, ember el ne válassza.*

Actor cum protestatione: A decretalis locus és h[omi]na ratio azt tartja, hogy in declaratione rerum locus, tempus et persona describuntur, itt pedig énnekem ki felellyen erigált actiomra, nem tudom. Azért cum poena homagiali nevet kívánok, és actioja mellől amoveáltatni s nekem istenessen actiomra deliberáltatni az Szent Széket kénszerétem. Protestatur ad ulteriora.

Pro Incta: In Decreto Tripartito part. 3. tit. 21. in casu homicidii explicállyá nulla mora interponente, micsodás legyen a continua actio, melyet az Szent Partialis pro lumine elolvastathat ha kívánja. Ezen materiában, melyet most kegyelmed, mint Actor ellenem, Incta ellenem, ante exordium propositionis, ki légyek, én magamat legitimáltattam, ha kegyelmed deliberative ex gratia Sedis nulla mora interponente nyer magának campust, azt én nem controvertálok, de hogy idem Incta a prioribus egészen közit ki nem vette, írásban betett apellatiojával bizonyítta. Azért itt nekem nem szükség volt magamat aliter specificálnom nisi hoc. Procurator idem qui supra. Per hoc exceptio non tenet, hanem mongyon mást, jobbat, amint az Actor tud. Protestatur.

Actor cum protestatione verbis contendere cupit.

Incta contra relatorias citatorias dicit. In iuridico processu penes Decretum Tripartitum part. 2. tit. 26. tria sunt considerandas et de necessere observanda, scilicet tempus, locus et persona. Méltán megkívánhatom azért, hogy engemet magam nevérol de nomine, cognomine az Actor őkegyelme denominált volna, mert akit citáltatott, nem azt proclamáltatta, és nem is az ellen íratja actioját, mert én vagyok Ribiczey Rebeka, nem Károlyj. Ha az Actor őkegyelme nevetem nem tutta, ezután tanulja meg, és erigállyon actiot, de hic et nunc nem stálván a citatoria relatoria, neque actio potest stare. Protestatur.

Actor cum protestatione: Úgy tudom, hogy proclamatiomban és levatamban Ribiczey Rebeka nevét tettem, feleségemet hitetlenségért perlem, s a volt a feleségem, Isten s e világ tudgya, kegyelmed hogyhogy extrahált fide mediante relatoriát rólla, és hogyhogy pregnálhat ellenem [248.] véle, Isten és az igazság ítéllye meg. Veendő a juristák regulaja szerint, az a kegyelmed exceptioja nem stál, mert in iudicio regressus non datur, kegyelmed in proclamatione et in legitimatione ezt nem controvertálta. Ergo megkívánom, hogy az exceptiok mellől kegyelmed amoveáltassék és ad meritum szőllyon. Protestatur de reliquis.

Incta ad haec: Amikor és hol volt helye, ott hoztam elő, és militáltam ellene, azért inhaerendo exceptioni Incta cupit iudicium. Protestatur.

Deliberatum: Agnoscállyá Szent Társaságunk a citatoria relatoriában esett fogyatozást, de mivel a procurator in sua actione et proclamatione az Inctat suo nomine specificálta, ezt a fogyatozást elszenvedhetné, mihez képest megkívánnyuk, hogy ad meritum szőllyon, secludállyuk is több exceptioval való éléstől.

Incta in ea parte appellat.

Actor contendit et cupit non transmitti, quoniam deliberato est bene contentus.

Incta in ea parte contendit et secundario contra actionem Actoris dicit: Micsoda okaim, argumentumim és azokból emergálható ratioim legyenek, hogy az Actor őkegyelme kívánságának simpliciter et legitime is hiti mellé revocáltván, nem cedálhattam, data exmissione ad futuram Sanctae Synodi Sedem, doceálván akkoron is a iudicio, várok. Et protestatur.

Actor cum protestatione reponit: Elég ideji volt volna kegyelmednek az inquisitiona, mert ez nem tegnapi dolog, készen kellett volna kegyelmednek lenni, mert vigilantibus subveniunt jura. Azért megkívánom, hogy justa ratioját adgya kegyelmed vissza nem jövetelének, vagy penig ut supra, redeálljon. Actor adhaerendo prioribus, petit judicium.

Incta ad haec: Meg kellett nekem várnom, hogy in foro competenti et contradictorio ellenem mit proponálljon. Már most tudván meg kegyelmed propositiojának meritumát, méltán kívánom magamnak az exmissionem ad futuram Sedem, hogy én is akkor de merito magamat defendálhassam. Protestatur.

Actor contendit contra exmissionem et finale judicium petit. Protestatur.

Incta inhaeret exmissioni.

[249.] Deliberatum: Úttyában mi meg nem fogjuk, exmittitur.

1701 november, Déva

[249.] Anno 1701. 22. Novembris Partialis instituitur per reverendum dominum seniore Georgium Körtvélyesi loco solito Dévae.

I. Búza Sigmond hamis hitben találtatott, mellyért politice meg is büntettetett, ergo ecclesiastica censuraja a reconciliatio.

II. Jóllehet a hunyadi scholamester, Tatai István olyan locust vett fel praedicállásra s úgy tractálta, hogy nemcsak egy becsülletes atyánkfiának és egy tractusnak, hanem az egész ministeriumnak esett becsstelenségére. Mindazáltal mind maga apologiaja, mind becsülletes embereknek hiteles fassioja úgy mutatják, hogy nem volt semmi rossz intentioja, hanem ex imprudentia cselekkette. Azért az Szent Társaság neki condonál, ita tamen, hogy mind az egész Társaságot, mind is specie a tiszteletes hunyadi ministert depraecállja, és ennekutánna amit cselekeszik, cselekedgye prudenter et meditate. Tisztit penig úgy gyakorollya, hogy a visitation ne gyalázatot, hanem dicséretet nyerjen.

III. Causa honestae foeminae Borbarae Szűcs de Déva ut Actricis contra et adversus reverendum dominum Davidem Belényesi uti Inctum in causa divortii.

Actrix protestatur et dicit: Illyen okon kellett a dominus Inctust in jus attrahálnom, hogy Isten rendeléséből mind ecclesiai, politiai bévett s usuált törvény szerint naturalis szüleim által (non tamen me consentiente) emaritáltattam volt a dominus Inctus után. Akivel is életemet sok respectusokra, ratiokra nézve nem continuálhattam, és ezután is continuálni [250.] tellyes lehetetlenségnek tartván, data exmissione, in futura sede Sanctae Synodi actionem a dominus Inctus ellen comprobálni el nem mulatom. Mellyeknek erejek mellett a dominus Inctustól divortiatatnám et ad secunda vota transmittiatatnám, az Szent Partialistól deliberatumot várok. Et ad ulteriora protestálok.

Reverendus dominus David Belényesi ipsemet agit et dicit: Ha ollyakat comprobálhat, amellyek elegendő okok lesznek a divortiumra, per me licet.

Deliberatum: Exmittuntur.

IV. Deliberatum: Nyilvánvaló Hunyadon lakó Váradi Istók feleségének, Sztánfirának mind ördöggel való cimborálása, szent vallásunk ellen való káromkodása, tisztátalansága, mellyért ha minket illetne, méltónak ítélnők az halálra. Azért nem ítéllyük méltónak, hogy istenfélő jámbor férje hitetlen feleségével tovább cohabitállyon, hanem a férjet tőle elszakasztyuk, ad secunda vota transmittállyuk, utálatos feleségét pedig politicus tisztkezéshez adjudicállyuk a SemiGeneralis judiciuma szerint is.

V. Deliberatum: Pestesi Antal Kata, Lengyel Gyurka felesége, mivel hitetlenül urától elhagyatott, más országban ment, meg is házasodott, gyermeki is lévén más feleségétől, elhagyott feleségét ligaban nem tarthattuk, hanem ad secunda vota transmittállyuk.

VI. Deliberatum ad suplicationem Borbarae Visolyi: Justum petit, eddig is úgy kellett volna, de csalárdság van Tiszabecsi Sámuelben, istentelenül mortificállyá, azért vagy doceállyon felesége ellen, vagy rehabeállyá. Eddig való hitelenségéjért pedig kövessen ecclesiat.

[251.] VII. Cauşa Evae Kéméndi contra maritum suum, egregium Abrahamum Borsaium ut Inctum. Constituit plenipotentiarium fratrem suum, Ladislaum Kéméndi.

Én protestálok, meg nem szölléthatom, nem litigálhatok, procuratoromban megfogyatkoztam.

VIII. Similiter Anna Szakály de Déva de absentia procuratoris protestatur.

IX: Protestatio: Hunyad vármegyében, Déván lakó nemzetes Ribiczei Rebeka asszony solemniter protestál azon, hogy in causa divortii uti Incta penes exmissionem kész lett volna a dominus Actor ellen magát defendálni hodie per totum. Sed Actor neque per se, neque per procuratorem comparente, et actionem non urgente múlt el. Volenti itaque ne fiat injuria. Et protestatur.

X. Ab hinc végeztetett, hogy a partialisi proventus közönséges haszonra fordítassék és notarius kezében resignáltassék, hac conditione, hogy az esperest uram része toties quoties excindáltassék.

Notandum: Proventus hujus Sedis ft. 3,64. *Könyveket vettünk rajta a Partialisnak.*

1702 február, Rákosd

[268.] *Partialis instituitur Rákosdini anno 1702. 14. Februarii.*

1. Instituitur actio Barbarae Farkas de Rákosd contra Petrum Takács contra maritum suum ut Inctum:

Actrix procuratorem constituit fratrem suum Basilium Farkas nobilem de Rákosd.

Ilyen dolog végett kellett citáltatnom hites férjemet, hogy őkegyelme engemet, mint igaz férje az asszonyi állatnak nem tartott, sőt ördögi gyűlölséggel gyűlölt, kurvának szidott, megesküött, hogy orromat, ajakamat elvágja, azt is mondotta, hogy elmegyen, világot vészen, egyszer el is bujdosott volt. Egy házba berekesztvén, egykor beteg voltam, egy hétig ennem nem adott, az ágyamat is levágta, a földön hevertem. Kezemből nem ött, sőt mikor asztalt terítettem is, nem ött, kiment a házból, mikor az atya s anyja nem látták, amely fát kaphatott, azzal vert, fenyegetett, hogy megöl. Ezekhez képpest megítélheti a Szent Társaság, illendő-e velle laknom vagy nem.

Pro Incto procurator Georgius Literati, nobilis de Losádi.

Inctus dicit: Mindazokat tagadom valamelyeket íratott ellenem hites feleségem, melyeket data exmissione nem úgy lenni megbizonyítok.

Inctus petit exmissionem.

Exmittáltatik mind a két rész. Egyik maga mentségére, a másik a vádnak compróbálására.

2. Causa ratione divortii continuata introscriptae Actricis [Barbarae Szűcs] contra introscriptum reverendum dominum Inctum [Davidem Belényesi] et Actrix per procuratorem egregium Stephanum Csáki protestando dicit: Közelebb 1701. elmúlt esztendőbe die 22. Novembris Déván celebrált Szent Partialisban a dominus Inctus ellen proponált actionban deliberative exmissiot obtineáltam volt, mely mellett de praesenti exhibeáltván, compróbálok a dominus Inctus ellen, melyeket a Szent Partialis istenesen discutiáltván, a Szent Széknek discussioja után ratione divortii finale deliberatumot alázasatoson várok. Ugyanis a Szent Szék vegye azt is istenes és méltó tekintetben, micsoda terhes okokra nézve a szent ministeriumból a Partialis által deponáltatott volt, affirmáltván azért a Szent Generalis is, de azolta máig is, ki láttya a dominus Inctus resipiscentiaját? Melyről relatoriat is, pro lumine dominorum judicum exhibeálok, mely is nem kicsin segédgye legyen a recens exhibitamnak. Actrix cupit divortium et protestatur.

[269.] Pro Incto nemo.

Deliberatum: Lelküinknek szomorúságával convincáltattunk két rendbéli relatoriankból Belényesi Dávid atyánkfíának, mind ministeriumi szent étellel, mind házassági szoros kötelességgel ellenkező, utálatos, nem keresztényhez, hanem hitetlenhez illő magaviseletlenségének emormitassiról, melyekről noha már egynéhány ízben mind Szent Társágunkban, s mind a Szent Generalisban mind megintetett s mind luált. Mindazonáltal sem ministeriumi, sem házassági kötelességi iránt nemcsak nem jobboldt, hanem vakmerőképpen többétette gonoszságát s naponként szaporéttya rossz munkáit, melyekhez tartozó a többik között éjjeli-nappali dorbékolása, részegeskedése. Abból következett paráznaságra nem egyszer s nem kétszer való igyekezete s egynéhány tisztességes személyeknek gatyájának s nadrágának lebecsátásával való megkésértése, szitkozódási. Mellyekre nézve, mint a szent ministeriumra a Szent Generalis méltónak lenni nem ítélte, úgy a mi ítéletünk szerint nem méltó volna a jó feleségre, ha ez iránt való judiciumunk a Szent Generalistól nem volna suspendálva. De mivel circumscriptusok vagyunk, állyon tiszteletes püspök uram és a Szent Generalis judiciumában.

3. Az in causam attracta generosa domina Rebeka Ribitzei, consors generosi domini Josephi Váradi de Kéménd, humilime se insinuando per procuratorem suum introscriptum, protestando dicit: Micsoda actiot erigált volt nemzetes kéméndi Váradj Jóseph férjem uram ellenem, a Szent Partialis a matrixből pro lumine recapitulálhattya, kívánom, olvastassék el. Kévánságom szerint akkor deliberative a Szent Partialistól exmissiot impetráltam volt, azután következett Szent Partialison az Actor őkegyelme nem procedálván, solemniter protestáltam, mostan is úgy látom, az Actor őkegyelme nemoban hagyván propositioját, solenniter protestálok és a Szent Partialisnak alázatosan instálok, részemről való exhibitaimat a Szent Szék méltóztassék elővenni, melyből világosan kilátszik, micsoda terhes ratiokra nézve nem redeáltam és nem is redeálhatok az Actor őkegyelme mellé. 1. Ratio, mert nem szeretetből vött el, azután sem szeretett. 2. Ratio, mert mind édesanyámval együtt oly szavaival laedált az Actor, mellyek ha úgy volnának, Isten s emberek törvénye szerint a sententiat nyilván megérdemelnők. 3. Ratio, etiam de praesenti micsoda furiosa maniaival uralkodgyék majd három esztendőktől fogva, mellyekben homicidiumott patrált, egyéb alkalmatlan cselekedetivel, élhetetlen geniussival és ma is olyakra proclivis, exhibitaim világosan mutatták. Minthogy pedig Isten s emberek törvénye szerint minden lélek és test köteles maga életének megtartására, nem pedig contrariumra, haec etiam non brutis est lex naturalis. De a Szent Szék az Agendanak egyik punctumát is vegye fel, a szelédéthetetlen vad természetet, est sufficiens causa divortii. Hát ez amiket én exhibitaimmal comprobálok, [270.] hogy ne lehetne causa sufficiens divortii, józanon és jó lelkiismerettel tam theologicæ, quam politice a Szent Szék discutiálván, tegyen judiciumot, és de divortio kegyelmetek istenesen pronuciállyon, alázatosan instálok. Et protestatur.

Pro Incto: Nemo comparuit.

Deliberatum: Több két esztendejénél, hogy nemzetes Váradj Jóseph uram elméjében megbontakozott, ki mellett is felesége mindaddig mellette volt, míg lehetett, naponként pedig nőttön nőtt bontakozása, mely kifakadott osztán gyilkosságra is és e mai napon is vérontásra, gyilkosságra igyekező, mellyeket bőségesen hiteles relatoriaiból meg is mutogatott az Incta. Melyre nézve felesége életét nem periclitálhattuk, lelkünk ismereti nem viszen reá, hogy ad reditum a domina Inctat cogálljuk, hanem mivel a mi elménket felyülmúló casus ez, subjiciállyuk a Szent Generalis bölcs ítéletinek a 89-dik canon szerint.

4. Causa nobilium Alsó Zudor et Székely familiarum de Losádi:

Pro Actoribus procurator Georgius Literati nobilis de Losádi contra et adversum Andream Felső Zudor seniore: Illyen okon kellett citáltatnunk fenn specificált idősbik Zudor András uramot, mi oktúl viseltetvén, őkegyelme az elmúlt 1701. esztendőben eleinktől maradott Isten házában levő őszékünket maga gondolatlanságából nagy lelkünk sérelmével s az Anyaszentegyháznak botránkoztatásával, mera et absoluta potentia mediante, maga erejével elvágtá, sem esperest úrnak, sem pedig praedikátorunknak hírré nem tötte. Nemcsak minekünk, megbántódottaknak tött botránkoztatást, hanem az egész ecclesianak. Azért azt kívánnyuk a Szent Partialistól, a canonnak continentiaja szerint büntessék meg a potentiariuskodásért, azon felyül nekünk, megbotránkoztatottaknak tisztességünket, becsületünket állítsa herre [!]. Sőt ha

tagadná, hogy semmi közünk nekünk azon székhez nem lött volna, készek vagyunk puris et veris relatoriis comprobálni. De caetero protestatur.

Pro Inctis nemo comparuit.

Deliberatum: Eléggé comprobálták az Actorok, hogy a controversiában forgó széket Zudor András elvágta, és hogy az a szék az egész Zudor és Székely famíliátul közönségesen csináltatott. Mindazonáltal, hogy helyessebben essék a dolog, megkívánnya a Szent Partialis, újjólag legitime vallassanak és nevezetesen azt comprobállyák, ha a szék rancorból vágattatott-e el, vagy azért, hogy rossz volt.

[271.] Deliberatum ad instantiam Georgii Lévai: Nyilvánságosan tudgyuk, hogy a Szent Generalistól circumscriptusok vagyunk, hogy non nisi manifesta scortatione commissa separállyunk, kihez képest nem contumacia ducti, hanem in gravi necessitatis casu, kényszerítettünk Lévai Györgyöt feleségétül separálni ilyen okokra nézve: 1. Mert nyolc esztendő alatt sok ízben elhadta hitetlenül férjét, imitt-amott kóborlott, mely esztendő alatt sokat bajoskodtunk véle. 2. Mert Magyarországról befáradott az a szegény legény, felesége hol vagyon, nem tudgya, már kifáradott a kereséséből, jelenhetik-e még többször előttünk, vagy nem, magát arra nem ígérheti. 3. Szája vallása az asszonynak, hogy meg sem eskütt férjével, azonban az aradi commendans is írt mellette, kinek leveléből kitetszik, hogy ha el nem választjuk is, megházasulván megesküszik.

1702 június, Déva

[271.] Partialis instituitur Dévae anno 1702. die 13. Junii per reverendum dominum Samuelem Jenei electum Sanctae Sedis seniore, caeterosque fratres tractus Dévensis.

Deliberatum: Eddig is Tiszabecsi Sámuel maga volt hitetlenségének az oka, nem a felesége, azért közönséges tetszésből végeztetett, hogy intra bis quindenam feleségét rehabeállyá, különben minden ecclesiákban excommunicáltatik.

Causa strenui Josephi Lugosi de N[agy]Rápolc in causa matrimoniali uti Actoris contra et adversus foeminam Mariam Moldovai, conjugem ejusdem disertam et infidelem ut Inctam.

Pro Actore procurator Andreas Polgári Literatus nobilis de Déva solemniter cum protestatione dicit: Mivégre kellett az Inctat lite prosequálnom, exhibeándó relatoriamból világosan constál, azért megkívánom a jure, hogy amint exhibeáltam, exhibitamban világosan kitetszvéen ártatlanságom, és igazságom szerint hitetlenül elhagyott feleségemtül absolváltassam. Et Actor protestando exhibet literas suas, cupitque absolvi, et protestatur.

Pro Incta nemo.

Deliberatum: Világosan constál Lugosi Jóseph feleségének hitetlensége, parázna-sága, idegen férfival más országba elszökése és azzal való lakása és megesküvése. Kihez képest Lugosi Jósephet, mint ártatlant, hitetlen és parázna feleségétül elszakasztjuk, ad secunda vota transmittállyuk, úgy mindazáltal, hogy ha visszajő felesége, ne legyen hatalmában condonálni, hanem inkább persequálja.

[272.] 2-da. Causa nobilis foeminae Elizabetae Uzoni, consortis disertae nobilis Sigismundi Búza de Déva ut Actricis contra et adversus praefatum maritum suum, mox divortium et in causa matrimoniali ut Inctum.

Pro Actrice procurator Andreas Polgári Literatus, nobilis de Déva solenni cum protestatione reservandoque sibi omnes juris facultates rem ita dicit: Illyen okon kellett az Inctust ökegyelmét lite prosequálnom, hogy miolta az Isten törvénye szerint, uti est Gen. 2,18. 23.²⁷, segédül ökegyelme mellé rendeltettem, Isten és házasságbeli kötelessége ellen, quod est 1Cor 7,4,²⁸ sokszor, nem egyszer s kétszer magát parázñaságnak vétkében ejtette. Más becsületes személyeket innumeris vicibus próbálgatott, kesergetett és szemlátomást is megfertéztetett, ezfelett engemet, egy test lévén véle, nem Isten rendelése szerint, ut est Col 3,19,²⁹ és nekem s Istenének adott hiti szerint tartott, ruházott, hanem vert, rongált, szidott, éheztetett, meztelen járatott. Azért megkívánom a jure, hogy juxta leges divinas uti est Deut. 22,24,³⁰ Math. 5,32³¹ et leges patrias uti est Approbatae Constitutionis part. 3., tit. 47. art. 21. ökegyelmétől simpliciter divortiáltassam, protestálván arról solenniter, hogy hinc quando in foro competenti et contradictorio juxta loca legalia citata, parázñaságáért prosequálnom serum ne legyen. Et actor exhibendo literas et literalia instrumenta ad ea se refert, protestando de omni salva juris facultate.

Pro Incto: Ipso absente per alterum exhibet suam supplicationem.

Deliberatum: Nem mostani usussa lévén Szent Társaságunknak, ez nehéz és főbenjáró dolognak decisiojára nem ítéljük elégségesnek altera parte absente et inaudita, licet contumacia ducti, ez első Székünket, annyival is inkább, ha öfelsége parancsolattya kénszerétette absentálni a dominus Inctust, melyet is hiteles tanú referál, méltó mentségnek ítéljük. Melynek bizonyosságáról is hogy a dominus Inctus következő Székünkön doceállyon, megkévannyuk. Akkorra penig minden cavillum és tétovázás nélkül az Inctus compareállyon, különben ha az exponeus relatoriai szerint való judiciumunk nem fog tetszeni, sibi imputet.

3. Causa nobilis foeminae Evae Kéméndi, consortis disertae nobilis Abrahami Borsai de Déva uti Actricis contra et adversus praefatum maritum suum, in causa matrimoniali ut Inctum. Pro Actrice procurator Andreas Polgári Literatus, nobilis de Déva, solenni cum protestatione juxta exmissionem Sanctae Sedis tenore deliberati

²⁷ 1Móz 2,18: És monda az Úr Isten: Nem jó az embernek egyedül lenni, szerzek néki segítő társat hozzá illőt. 1Móz 2,23: És monda az ember: Ez már csontomból való csont, és testemből való test: ez asszonyembernek neveztessek, mert emberből vétetett.

²⁸ 1Kor 7,4: A feleség nem ura a maga testének, hanem a férje, hasonlóképpen a férj sem ura a maga testének, hanem a felesége.

²⁹ Kol 3,19: Ti férfiak, szeressétek a ti feleségeket, és ne legyetek irántok keserű kedvűek.

³⁰ 5Móz 22,24: Vigyétek ki mindkettőjüket annak a városnak kapuja elé, és kövezzétek meg őket kövel, hogy meghaljanak. A leányt azért, hogy nem kiáltott a városban, a férfit pedig azért, hogy meggyalázta az ő felebarátjának feleségét. Így tisztítsd ki a gonoszt Izráelből.

³¹ Mt 5,32: Én pedig azt mondom néktek: Valaki elbocsátja feleségét, parázñaság okán kívül, paráznává teszi azt; és a ki elbocsátott asszonyt veszen el, paráználkodik.

in anno proxime praeterito 1701. die vero 22. Novembris facti, exhibet literas relatorias et inquisitorias clarissimi domini Nicolai Csáki, pro tunc ministri ecclesiae Dévensis reformati, ut et nobilium Petri Felfalusi de Déva et Johannis Bánffi de eadem Déva, alterius vicejudicis comitatus Hunyadiensis, juxta quas a lege matrimoniali domini Incti ob infirmitatem naturae ejusdem ataxiamque conjugalem cupit absolvi, et protestatur.

[273.] Pro Incto: Comparuit in persona és tagadgya a levataban levő vádott et dicit, el is várom, hogy doceállya ellenem.

Deliberatum: Circumscribáltunk a Szent Generalistól, hogy citra casum adulterii senkit el ne válasszunk, a producált relatoriában peniglen ha szintén valami gravis circumstantiak vadnak is, de bizonyoson az Inctusnak paráznsága nem constál. Azért mi simpliciter el nem válasszuk, hanem ha el akar válni az asszony férjétől káromkodásáért, tisztek által választassa el magát, mind az Isten s mind a haza törvényi szerént.

4. Causa nobilis Johannis Herczeg de Losádi contra et adversus Helenam Fekete, consortem ejusdem suspectam et Inctam.

Pro Actore procurator Andreas Polgári Literatus, nobilis de Déva, solenni cum protestatione rem ita dicit: E végre kellett az Inctat lite prosequálnom, hogy miótától fogván magamnak feleségül elvöttem, mind gonosz életben és rossz társaságokban volt foglalat. Az elmúlt télben falunkban németek lévén, azokhoz adta magát, azokkal csókolódott, egy házban egyedül egynéhányszor hált a németekkel, kurválkodott, annyira, hogy a németek mia házam felé sem mehettem, vertek, rongáltak, véreket ontották ki miatta (fusius in inquisitoria relatoria). Egyszóval minden magaviselése s alkalmaztatása Isten és házasságbeli törvény ellen volt s vagy. Azért megkérvánom a jure, hogy Isten és a haza törvénye szerént, uti est Math. 5:32³² et Aprobatae Constitutionis part. 3. tit. 47. art. 21., töllem sequestráltassék és simpliciter divortióltassék. Et Actor protestatur ad ulteriora.

Pro Incta: Plenipotentiarium constituit suum vitricum, Michaellem Fekete, nobilem de Losádi, qui dilationem cupit, mivel megfogyatkozott procuratorában.

Nota bene: Constitutus tamen verbis, exhibet suas relatoris literas.

Deliberatum: Losádiban lakó Herczeg Jánosné Fekete Ilona ellen producált halatlan utálatos relatoria, fertelmes, káromkodó, nemhogy asszonyhoz, de még keresztény férfirendhez is nem illő, botránytató élete, magaviselése felől elég tanúbizonyosság, mellyeknek poenaja ecclesiai censurákat felyülhaladó dolog. Ergo ez ocsmány asszont tisztkézhez adjudicállyuk, kérvén és intvén tiszt uraimékat azon, hogy Istenhez való buzgóságokból in exemplum aliorum, juxta delicti qualitatem et facti enormitatem poenállyák meritalis poenával ökegyelmek.

5. Causa nobilis personae Johannis Farkas de Losádi, in persona comparuit et dicit: Azt kérvánom a Szent Partialistól, attúl a hitihagyott feleségemtől vagy szakasszon el, vagy mutasson a Szent Partialis olyan utat és módot, hogy élhessek én is Istennek csendes lelkiismerettel.

³² Mt 5,32: *Én pedig azt mondom néktek: Valaki elbocsátja feleségét, paráznság okán kívül, paráznává teszi azt; és aki elbocsátott asszonyt veszen el, paráználkodik.*

[274.] Pro Incta procurator Andreas Polgári Literatus, nobilis de Déva solenni protestatione praemissa cupit sibi dari dilationem et protestatur de eo quod nimirum dominus Actor actionem suam, penes supplicationem et levatam instituerit.

Actor dicit: Négy esztendőtől fogva elkészülhetnél volna, dilatio ne adassék.

Deliberatum: A következő Partialisig componállyanak egymással, a desrens persona redeállyon, egyéb aránt ha redeálni nem akarnak, azon a Partialison, akinek mi difficultasa leszen, comportállya és finale deliberatumok leszen.

6. Causa nobilium Alsó Zudor et Székely familiarum in anno proxime praeterito 1701. die 14. Februarii in Synodo Partiali Rákosdini celebrata hinc per procuratorem Georgium Literati de Losádi levata et nunc exmissioni adjudicata, nunc per procuratorem Andream Polgári Literatum, nobilem de Déva continuatur, exhibenturque literae relatoriae inquisitoriae in quibus satis superque probatur, levata prior et petitur finale iudicium ea tamen protestatione, hogy akkor, amikor in foro competeni et contradictorio juxta leges forenses et patrias, rajtunk patrált potentiajáért a nemes ország Decretuma szerint a dominus Inctust ökegyelmét jure prosequálnunk serum ne legyen. Et Actor protestatur.

Deliberatum: Ezaránt való iudiciumunkat suspendáltuk a Szent Generalistól.

Deliberatum: A losádi templomban a Zudorok feleségei széki felől való controversianak eligazításárúl, lévén parancsolatunk a Szent Generalistúl közönséges akaratbúl az ökegyelmek falujában levő becsületes emberekkel edgyütt töttünk illyen végezést:

1. Mert hogy a producált relatoriakból constál, hogy a szék az asszonyok között való veszekedés miatt, ranchorbúl vágattatott el inkább, hogysem mint rossz volta miatt, ergo a potentiaért convincáltatott Zudor András uram hft. 12 et dr. 50. Az 1676. esztendőben 20. Februarii ugyanezen színű s ezen templomban esett székek iránt való potentiaért idvezült SzentGyörgyi Dávid uram által tett deliberatum szerint.

2. A Zudor Andrástúl csináltatott új szék helybe hagyatik, úgy mindazonáltal, hogy mind Zudor Andrásné, mind a több asszonyok, kik abba az új székbe járnak az Alsó Zudorok feleségeiket tisztességessen s atyafiságos szeretettel a belső székbe magok előtt bebocsássák. Mellyet ha nem cselekedne [275.] vagy Zudor Andrásné, vagy a többi, s botránkozás talál esni miattok a templomban, aki oka leszen, excommunicáltatik s külső büntetéssel is érdem szerint poenáltatik. Az ő széket pedig az Alsó Zudorok igazítsák meg, csinállyák végig, feleségeik pedig az Isten házában viselleyék úgy magokat, mint Isten leányi.

[280.] Szócs Illyés instantiájára tett válassza a Szent Generalisnak:

Rejiciállya ez causat az Szent Generalis, ha elegendő okot talál az Szent Partialis, plena autoritas adattatik, hogy ökegyelmek divortiállyák. Az suspensiot pedig helybenhadgya az Szent Generalis.

Exhibitum per Georgium Tornyí, substitutum notarium Sanctae Synodi Generalis M[aros]Vásárhelyini.

Deliberatum Sanctae Sedis: Az Szent Generalis authorálván bennünket, azokon kívül, mellyek azelőtt allegáltattak, újjabb relatoriak is terhelvén a malefactort,

adhaereálunk anno 1702. 15. Februarii írt deliberatumunknak, azért mi lelkünk sérelme nélkül az asszonyt Belényesi Dávidtól elszakasztyuk, ad secunda vota transmittállyuk. Belényesit pedig ecclesiai censura alatt tudgyuk.

1705 február, Alpestes

[10.] Anno 1705. 20. Februarii Partialis instituitur AlPestesini per reverendum dominum seniore Samuelem Jenei.

Difficultates ecclesiarum praecipuae ex 2-dum ordinem visitationem examinatione et excussae sunt, reliquae minutiae non optabant a[nno]tationem.

1705 június, Kéménd

Partialis instituitur Kéméndini anno 1705. die 16. Junii per reverendum dominum seniore Samuelem Jenei.

Ad instantiam pastoris Kéméndiensis, reverendi domini Stephani Tokai, deliberatum: Eleitül fogva nem jóakarát, hanem tartozásképpen való fizetés lévén a harai ecclesiában a disznóért való pénz, nincsen hatalmában sem az ecclesianak hogy elvonnya, sem Tokai uramnak, hogy elengedgye a 25. canon ellen. Azért nem ökegyelme, hanem mi vesszük meg a harai ecclesian, találván módot megvételeben.

Deliberatum in casu divortii Michaelis Szabó de Hunyad: Szabó Mihályné Viduly Kata nagy kurva, mind gravis circumstantiákból, mind szemmel látott tanúknak vallástételekből, s mind maga szája vallásából constál parázناسága. Azért ártatlan [11.] férjét tovább velle való cohabitatoria nem kényszeríthetjük, hanem parázna feleségétől divortíállyuk, ad secunda vota transmittállyuk, az asszonyt pedig excommunicállyuk, tisztkezéshez adjudicállyuk.

Deliberatum: Négy esztendőnél fogva való bajoskodása vagy Szent Társaságunknak két éretlen, egyenetlen házasságbeli, Rákosdon levő személyekkel, Orbónás Péterrel és feleségével, Farkas Borbálával, hitetlenül ennyi idők alatt deserálta férje specificált feleségét. Intimáltuk neki ottan-ottan, hol magunk, mikor elővehettük, hol ecclesiájabeli becsületes lekipásztora által a pacificatiót, de a legény mind intésünket contemnálta, mind pedig Partialisunkat negligálta, feleségét sem rehabeálni nem akarta, sem peniglen velle litigálni nem akart. Melyekhez képest, hogy a scandalum tolláltassék, az 1664. esztendőben enyedi Szent Generalisban a contumax redeálni nem akarók felől való végezésnek punctumi szerint procedáltunk ellene. 1. Az első punctum szerint pronuntiáltunk, hogy rehabeállya, de nem rehabeálta. 2. A külső magistratus által cogáltattuk, ecclesiái fenytéssel fenyegettük, mégis nem rehabeálta. 3. A harmadik punctum szerint a templomból excommunicáltuk, mint ecclesiasticae disciplinae contemptort. 4. Ezek így praecedálván, a negyedik punctum szerint az innocens parst a contumaxtól absolváltuk et ad alia vota transmittáltuk, suspendálván mindazonáltal deliberatumunknak vigorát tiszte-

letes püspök uram ökegyelme judiciumátúl. Mely szerént való judiciumunk, mikor tiszteletes püspök uram és ökegyelme mellett levő tiszteletes atyafiakból álló Consistoriumra reportáltatott, approbáltatott és confirmáltatott Szent Társaságunknak deliberatuma azzal, ami van 1Cor 7,15.³³ Mely deliberatumtól megijjedvén a contumax fél, Szent Partialisunk előtt, sok intésünkre, békességre hajla. Melyre a menyecske is reámene ilyen conditio alatt, hogyha ennekutánna infidelitassa szerént feleségét vagy elhagyná, vagy ok nélkül elűzné, elébbeni deliberatuma in vigore megmaradgyon, mely ez: A menyecske absolváltatik, ad secunda vota transmittáltatik, a legény pedig ligaban maradván felesége életéig, excommunicáltatik.

[12.] Deliberatum de restantia ministrorum: A Hátczeg-vidéki nemesség közzül Galacson és Demsesen némellyek eltartván praedicatorok fizetését, végeztetett, hogy a 28-dik canon szerént az ecclesiai személyek az onnan kiköltözött atyafiak által kiadattatott regestrumban specificált személyeknek semminemű ecclesiai functioban ne szolgállyanak.

Deliberatum in casu divortii: Nyolc egész esztendőknék elforgásoktól fogva jár reánk egy Losádiban lakó Gálfi Ilona nevű menyecske, urával, Farkas Jánossal való rossz alkuvás miatt kívánván separatiot. Ennyi esztendő alatt mennyi Partialisunk esett, többire majd mindenikben nagy esekedve megjelent. Valami utakat, módokat tudtunk elkövetni annyi idők alatt körülöttek, elköveztük, öszvebékéllyel kínáltuk, mind szép szókkal, mind peniglen fenytékkal. Ezzel nem használván, sok idők elforgása után, ad tem[pu]s a thoro separáltuk, gondolván azt, hogy netalán ez okot fog szolgáltatni a cohabitationak megkérésére, így is lévén, egynéhány esztendeig gyümölcs nélkül való volt várakozásunk. Azért ezelőtt két esztendővel ablegáltuk causajokat a Szent Generalisra, aholott is a menyecske férje nélkül (aki is sem mielőttünk, sem másutt, könnyen túrvén a feleség nélkül való lételt, nem mindenkor jelent meg) compareált, ígervén írással is, tiszteletes püspök uram is requisitiojára, hogy ott nyújtatik vigasztalása. Öszvetődulván a Szent Generalisra a sok terhes causak, egyéb seriesse nem adatott, hanem, hogy Szent Társaságunkra újjonnan rejiciáltatott, decidálására authoráltatott. Mi azért ennyi idők alatt testi késértetekre kitétetett állapottyát és azidők alatt maga megtartózkodását s tiszta életét iffjúi állapottyához képest megtekéntvén, nem is látván által tellyességgel semmi úttját-módgyát együtt való lakozásoknak, jobbnak ítéltük separatio által külön való angyali életeteket, hogysem mint vagy együtt ördögi, vagy külön sátányi késértetre kitétetett életeteket, juxta illud satius est dissitos angelice, quam conjunctos diabolice vivere. Ergo nemine excepto, Szent Társaságunk separállya ilyen okokra nézve: 1. Egybenkelések idejekre nézve, a férfi koros, a leány iffjú lévén, rendeletlen volt. [13.] 2. Mind a két félnek egyaránt való akarattya a nem cohabitationa. 3. Mind a két fél között megvayon a nagy fertelmes ördögi gyűlölség és szeretetlenség, úgy, hogy csaknem gyilkosságra is fokadtanak ki, egymás megölésére igyekeztvén mind a ketten. 4. Nyolc egész esztendőktől fogva egymástól külön laknak. 5. A menyecske ennyi időktől fogva iffjúi álla-

³³ 1Cor 7,15: *Ha pedig a hitetlen elválík, ám váljék el; nem vettetett szolgaság alá a keresztyén férfiú, vagy asszony az ilyen dolgokban. De békességre hívott minket az Isten.*

pottyához képest carnalis tentatióban forgott. 6. Ennyi esztendők alatt kevés Partialisunkat mulatta el, amelyben reánk nem járt volna. 7. Ezelőtt két esztendővel causaja a Szent Generalistól, maga is jelen lévén a menyecske, az eligazításra Partialisunkra rejiciáltatott. 8. Most is a férje ottvaló egyházfiátúl üzente, hogy separálljuk, mert maga szánja eddig való tentatioját. Megkévánnyuk mindazonáltal mind a két féltől azt, hogy a hitnek elszakadásáért reconciliállanak.

1705 november, Déva

Anno 1705. die 18. Novembris Partialis instituitur Dévae per reverendum seniore dominum Samuelem Jenei.

Actio reverendi domini senioris Samuelis Jenei contra reverendum dominum Petrum Örsi, ministrum ecclesiae Solymosiensis.

Noha sokszori terhes, ok nélkül való megbántódásim voltak egy darab időtül fogva tiszteletes Örsi uramtól, mindazonáltal több reám szokott szenvedésim közzé számlálván azokat (noha nem minden panasz nélkül), patienter toleráltam. Várván dissolutioját azoknak is, mint a több rajtam méltatlanul megfordult esperesti szomorúságimnak, de taciturnitasom s patientiam ökegyelmét annyira bátorkodtatta, hogy ökegyelme ne csak per susurraciones conventiculumban proscindálná beszéddel csekély becsületemet, hanem írással is keményen redarguálna tisztemről, mely noha ökegyelméhez [14.] oly nagy mértékben nem illett volna, annyival is inkább, egy futamodni föld lévén töllem ökegyelme lakóhelye, szóval is difficultasit referálhatta volna, de az ökegyelme levelében oly kemény szók s sententiaik vagynak, mellyek nemcsak esperesti, hanem ministeriumi hitemnek, sőt Isten előtt való kedvességemnek is praejudicálnak s atheussá tesznek, minéműek ezek: 1. Olyan munkáim vadnak, mellyek lekipásztorhoz nem illenek. 2. Rossz hírt spargálnak ír, és 3. Olyannak, aki magamot sem Christus regulájához, sem törvényünkhöz nem tartom. 4. Egyebek is felöllem balítélettel vagynak. 5. Míg a dolognak végére nem megyek, addig judiciumomat praecipitálni szoktam. 6. Rágalmazónak ír. 7. Hogy közöttük gyűlölség van, énnekem tulajdoníttya, nem az ilyen függeni s fenyítéket felvenni nem akaróságnak. 8. Én vagyok az oka, hogy megveszett a só. 9. Igazán piscis a capite foetet. 10. Vert viszen veretlent. Ezekért kellett ökegyelmét in jus adtrahálnom, mellyeket salva conscientia a Szent Társaság s a szent ministeriumnak tisztasága énbennem el nem tűrhet, mellyek ha igazak, nemcsak esperesti, de ministeriumi hivatalra sem vagyok méltó, sőt ha sem emberek, sem Christus regulaja szerint sem élek, alábbvaló vagyok a hitetlennél. Azért a Szent Társaság tisztemet, becsületemet lelkem ismeretét az condemnatio alól avagy absolvállya, avagy comperta rei veritate jobban is condemnállya, si piscis a capite foetet, a capite saliat, si a cauda, secundum vigorem canonum et disciplinam ecclesiasticam, saliat a cauda. Liceat et plura, protestatur ad ulterim.

Inctus dicit ad primum: Hogy bántódására löttem volna ökegyelmének, azt tagadom. 2-dum. Pariter negat: susurráltam volna ökegyelme ellen conventiculumban, bizonyítsa meg. Ami a levelemet illeti, abban is nincs mind, amit beíratott ökegyelme, ami van is, nem azon sensussal vagyon, amint íratja ökegyelme. Se-

cundum et tertium non negat. Nec quartum, nec 5-tum, neque 6-tum. Septimum negat, et octavum. Decimum kész vagyok megbizonyítani.

Actor replicat: Valamelyeket beírtam, punctumokban notáltattam, elégséges documentumi mindazoknak az őkegyelme maga kezével írott levele, melyet a Szent Szék judiciumára bízok, hogy ha mindazokat importállya-e? A susurratiot ami nézi, könnyen megbizonyíthatom olyannal is, aki őkegyelmét arról admoneálta. Azért mindezek szerint a Szent Partialis judiciumát elvárom, ha méltó vagyok-e arra a levélre vagy nem, s az őkegyelme levelét pedig exhibeálok.

[15.] Deliberatum: Minthogy tiszteletes Örsi Péter atyánkfia mocskos levelet írt esperestye ellen, mely tiszteletes esperestünknek, mind pedig Szent Társaságunknak szomorúságára esett, megkévánnya Szent Társaságunk, hogy amely sótalan szókat levelében tiszteletes esperestünk ellen írt, minden részeiben a levatanak tenora szerint a következő Partialisra doceállya, melyeket ha nem doceálhat, canon szerint méltó büntetését elveszi.

Deliberatum in causa matrimoniali Michaelis Balassj: Az Actornak relatoriájában levő majd minden testiseknek hitek által való attestatiojokból (kik közzől némelyek gravis circumstantiak, némelyek pedig szemmel látott tanúk, kik latrokat hol egyszer, hol másszor Pap Éva mellett kaptanak, maga is szemérmének felfedésével kénálván iffjú legént szerszámaival) constál tisztátalan élete. Melyhez képest ez már második urától elválásra való okadás lévén, megismeri Szent Társaságunk, hogy visszatért a régi fertőre Pap Éva, urától mi is elszakasztyuk, urát ad secunda vota transmittállyuk, magát pedig mind excommunicállyuk, mind pedig ligaban hadgyuk.

1710 március, Nagyrápolt

[2.] *In Partiali Rápoltiensi anno 1710. 11. Martii per substitutum seniore dominum Stephanum Várallyai, caeterosque fratres.*

Deliberatum: Mostan Gyógyon lakó Bíró Pálné asszonyom excommunicata lévén a szászvárosi reformata ecclesiatól, mentette azzal magát, hogy az excommunicatio illegitima, mivel a gyermek, amellyért excommunicáltatott, hites mátkájától való, tiszteletes Albisi Sámuel uram eskette meg a maga házánál Szászvárost. Végére menvén dolgainak, minthogy csak cavillum, amellyel menti magát, azért a gyógyi reformata ecclesiatól kitiltatik a Szent Partialistól.

Deliberatum: Iffjú losádi Farkas János relatoriájából constál, hogy semmi méltó oka az elválásra feleségétől, Székely Ersóktól nincsen, azért az Szent Partialistól admoneáltatik, rehebeállya intra quindenam feleségét, secus facturas, excommunicáltatik és tiszt büntetésére méltónak ítéltetik.

Deliberatum: Tiszteletes Jenei Sámuel uramnak kívánságát Szent Társaságunk helyesnek és Idvezítőnk parancsolattya szerint valónak ítélvén és találván, mint-hogy mind közönségesen, mind pedig személy szerint az igaz atyafiúi szeretetnek szeretői vagyunk, akarván ezzel is magunkat az ördög országának tagjaitól (kiknek

emblemajok a gyűlölség és versengés) discriminálni. Mi, amint eddig, úgy most is, a békességtől és a gyűlölség által megsértetett atyafiúi szeretetnek reintegrációjától nem futunk, sőt elménk, minden igyekezetünk és szándékunk az, hogy egymás közt békességben és egyességben éljünk. Tiszteletes Várallyai uramat is Szent Társaságunk sok atyafiságos kérésével demereálta, hogy minden erőtlenségét tiszteletes Jenei Sámuel uramnak condonálja. Úgy [min]dazonáltal, hogyha tiszteletes Jenei Sámuel uram mind az Szent Partialistól, mind pedig személyly szerint tiszteletes Várallyai István úrtól irattand[ó] conditioknak subscribálni fog, melyly istenes dolognak végbenvite[lére] decernáltatott a mostani közelebb 25. Martii Gyógyon extraordin[ari]e esendő Partialis etc.

1710 május, Hátszeg

[15.] Anno 1710. 6. Maji extraordinaria Partialis instituitur Hátszegini per reverendum dominum seniore Samuelem Jenei, caeterosque fratres.

Deliberatum in causa divortii generosi domini Johannis Pogány: Régtől fogva való gyanúja lévén nemzeti Pogány János uramnak, Hunyad vármegye mostani érdemes notariusának felesége, klopotivai Nándra Anna ellen, mind a mostani háborgó időben, mind azelőtt inquiráltatott utánna, és die 25. Martii anno praesenti Hátszegen celebráltatott Partialisunkon exhibeált és noha terhesen doceált ellene, mind az asszonynek maga nyelve vallásából és szemmel látott tanúknak fassiojokból feleségének tisztátalanságát doceálta. Mindazáltal az Incta exmissiora kéredzván, hogy úttában ne láttassék megfojtatni, exmittáltatott, de relatoriaja az ellene való fassiókot el nem rontotta, magát sem justificálta. Az Actor is, ut sibi deesse non videatur, újjólag vallatott, és most, 6. Maji producálván relatoriaját az elébbenit fertelmes fassiókkal úgy megerősítette, hogy tellyességgel nem fér lelkünk esméretihez, hogy tovább való dilatioval vagy új exmissioval az innocens Actor mortificáltassék, lévén az Inctanak maga ellen sok nyelve vallása, mind itt, mind idegen országban sok idegen személyekkel paráznaása, sőt vér szerint való atyafiaival is közesülése, és atyafias férfiakkal velle való kurválkodások, melylyek szemmel látott sok tanúknak fassiojokból manifestálódtanak. Azért mi, mint ilyen nagy cégéres paráznát jámbor, istenfélő férjétől divortiállyuk, és férjét ad secunda vota transmittállyuk, magát pedig ország törvénye szerint tiszt kezéhez adjuk, secundum canonem 71., és ligában vettyük.

1711 március, Hátszeg

[16.] Anno 1711. die 12. Martii Partialis instituitur Hátszegini per reverendum dominum seniore Samuelem Jenei caeterosque fratres.

Preter supplicationes et raciocinationes aedilium nullae actiones fuerunt.

1711 március, Lozsád

Anno 1711. die 20. Martii Partialis instituitur Losádini, in qua electus est in seniore reverendus dominus Stephanus Várallyai, in notariatum officium vero Franciscus Békési.

Tustyai Csulai János uramnak és feleségének, Szatsali Máriának lévén egymással való dolgok és perek, kívánták mind a két részről, hogy exmittáltassanak, hogy vallattassanak, megengedtetik.

1712 március, Hátszeg

[17.] Anno 1712. die 1. Martii Sancta Synodus Partialis inchoatur per reverendum dominum seniore Stephanum Várallyai, Hátzokini.

Lévén kimozdulása tiszteletes Jenei Sámuel uramnak Társaságunkból, a Partialis közönséges pecsétjét ökegyelme elvitte, praetendálván, hogy maga költségével csináltatta volt, noha az ötves fide mediante referálja, hogy üdvezült Körtvélyesi György uram, akkori esperest csináltatta és maga fizetett meg érte. Azért a Szent Társaság maga költségével metszetett pecsétet, melynek figurája a Noé galambja olajággal, hogy ennekutánna senkinek ne legyen praetensioja a pecséhez.

Deliberatum: A rákosdi ecclesia visitatiokori contumatiájában megmaradott. Azért az akkori visitor atyánkfiai által íratott deliberatumat in omnibus punctis helyben hadja a Szent Partialis, és imponálja mind a tiszteletes ministernek, mind a scholamesternek, hogy sub amissione honoris et officii, semminemű functiot közöttök véghez ne vigyenek. Ha pedig requirálják tiszteletes esperest urunkat, authorálja a Szent Partialis ökegyelmét, hogy megjobbulván és fizetések megadván az ecclesiai személyeknek, admittálja ökegyelmeket a functiona. Az hosdáthi ecclesia restantiaját helyben hadja a Szent Partialis, és őszig absolváltatnak a deliberatum alól, de úgy, hogy akkor, amint magokat ígérték, a tiszteletes praedicatornak és scholamesternek megfizessenek. A Csernátoni uram dolga pedig halasztatik a következő Partialisra.

Deliberatum: A dévai scandalumnak eligazítása halasztatik a következő Partialisra.

Deliberatum: A losádi ecclesia scholamestere iránt való propositioját le nem tette, kívánja, hogy amoveáltassék onnét. De amint a visitatio a scholamester[nek] helyben hagyta mentségét, úgy a Szent Partialis is confirmálja. Mivelhogy a visitatiótól fogva sem a classist, sem a kertet meg nem építették, sem pedig fizetési restantiaját meg nem adták, nem mehet reá a Szent Partialis ilyen conditiok alatt: 1. Míg a classist meg nem építik is, szorgalmatosan a maga házában tanítson. 2. A gyermekeket a maga szolgálatjára, kivált a felesége ne erőltesse. 3. Ha mi fogatkozás léssen benne, a nemes falu tiszteletes Tokai, oda való praedikátor által megintse, és az intést bevegye. Ha peniglen ökegyelme ezeket a conditiokat általhágna, a tiszteletes esperest urunknak a nemes falu hírt tévén, medio tempore is

exturbálhassák. Ellenben a nemes falu is fizetését megadja és akiknek gyermekeik vagynak, azokért is fizessenek, mert ajándékon nem tartozik szolgálni.

Deliberatum: Mivel Rátz Ferencz Haróban a maga örökségén kívül más örökséget is, attól megválva, amelly közös az atyafiaival, bír, tartozzék egész bért adni a kéméndi praedikátornak, és az atyafiai is egész bért adjanak.

Deliberatum: Amíg az Kéméndi Boldisár ángya házat nem épít az ura örökségén, addig tartozik Kéméndi Boldisár egész bért adni a praedikátornak.

[18.] Deliberatum: Tiszteletes Keresztúri Péter uram dolga a visitatiokor halasztott volt a közelebb esendő Partialisra. Tetszett a Szent Partialisnak, megeszmérven és általlátván ökegyelmének nemcsak tisztiben való eljárását, hanem mind papi hivataljában való hívséges forgolódását, mind peniglen a parochia és a templom körül való építését, amellyet láthat a gyógyi ecclesia is. Azért semmi okot nem látunk, hogy onnét amoveáltassék, hozzájárulván az is, hogy a nagyobb rész ökegyelmét amplectálja. Nincs azért authoritassában valamely patronusnak sem az, hogy a praedikátornak fizetését elvonja, sem az, hogy exturbálja az 22-dik canon ellen, kivált, hogy a nagyobb rész ökegyelmét jó szívvel acceptálja, sőt a 29-dik canon szerint, ob correptionis impatientiam et levem ob causam, ministrum exploratae fidei, ac integrae vitae, patronus uram ökegyelme, hogy turbálja, meg nem engedjük semmiképpen. Sőt ha mást attentál introducálni, az 28-dik canon ellen, tudtára legyen a neo ministernek, hogy poenaja esztendeig való depositio lészen. Azért ha szintén tiszteletes atyánkfia, Keresztúri Péter uram a gyógyi ecclesiából el akarna is menni, ott való hasznos forgolódásáért Szent Társaságunk semmiképpen meg nem engedi, minthogy nemcsak a vallásunkon való parasztemberek, hanem az oláhok is tanúbizonyságot tettek ökegyelme felől, hogyha a felső háborúságos esztendőkből ökegyelme közöttök nem lett volna, és a falu mellett nem fáradozott volna, nem léven jelen a patronusok, elpusztultak volna.

Deliberatum: Hátzokon nem lévén scholaház, a Szent Partialis deputálta Szabó Pál háza felét, hogy légyen schola. A méltóságos curator előtt már volt ez a dolog, és akkor maradott volt az ház becsüben ft. 9, de annak expirált már fél esztendeje, és a zsellére is fizetett ft. 5,25. De ha szintén meg kellene neki adni is a pénzt, hátzoki praedikátor atyánkfia keressen módot a pénznek letételében, hogy a hátzoki schola felállíttassék.

Deliberatum: Az Ivasko dolga lévén és forogván méltóságos curator urunk előtt, vette dolgát novumra, de semmit nem bizonyíthatott maga mentségére, azért valamint a méltóságos curator elvégezte, mi is approbáljuk. Most is előttük tiszteletes Csáki Miklós atyánkfia referálja fide mediante, hogy ökegyelmének semmit nem fizetett. Kihez képest kérjük curator urunkat, ezen dolgot vegye executioba.

Deliberatum: Tetszett a Szent Partialisnak, hogy mind az öreg, mind az ifjú Farkas János az excommunicatio alól absolváltassanak. Ami penig a fiának feleségével való dolgát nézi, annak rendi szerint procedáljon.

[19.] Causa matrimonialis nobilis feminae Juliae Ribitzei, ut Actricis contra virum suum, nobilem Ladislaum Nemes juniorem.

Pro Actrice procurator nobilis Moses Lugosi penes instantiam. Actrix cupit divortium, minthogy szülei erőszakosan adták, és akkor sem szerette férjét, Nemes Lászlót.

Inctus in persona sua comparuit, et dicit pro se: Neki feleség kell, és erővel nem vette, hanem más becsületes emberek tetszéséből.

Deliberatum: Általlátta Szent Társaságunk hiteles embereknek relatiojokból, hogy az Actrix a szülei és atyafiai erőszakosan adták férhez, amelly erőszakos férhezmenetele az Actrixnak nem szeretetet, hanem ördögi gyűlölséget szült, úgy hogy néha tentálták fenyegetéssel, veréssel és vasban való járással az atyafiak, hogy az Actrix az Inctusval lakjék, de sine fructu, most is halált intentál inkább magának, hogysem visszamenjen. Azért lelkünk ismereti nem viszen reá, félvén nagyobb gonosztól, hogy az Actrix readjudicáljuk, de el sem választhatjuk, lévén a Szent Generalistól circumscriptusok, hogy extra casum manifesti adulterii ne válasszunk. Tetszett azért a Szent Széknek, hogy a következő Partialisra, melly esik a Generalis Gyűlés előtt immediate, jobb készüllettel compareáljon mind a két fél, az Actrix bizonyítson, hogy erővel adták férhez, az Inctus ellenben, hogy nem volt semmi erőszak, úgylátszik, ha kíváncsi, vellünk együtt a Szent Generalison is compareálhassanak. Akkor ebben a casusban, hogy a Szent Generalis valami utat találhasson az elválásban, magunk is assistálunk, vagy ha rejciálja a mi Székünk, bátorságosabban hozzászólunk a dologhoz.

Alia causa divortialis nobilis domini Johannis Csulai ut Actoris, contra et adversus conjungem suam, nobilem foeminam Mariam Szatsali ut Inctam.

Procuratorem constituit dominum Samuelem Balia: Ezért kellett őkegyelmét citáltatnom, mivel mind Isten törvénye, mind a Szent Háznak bevött szokása szerint vettem volt Szatsali Máriát feleségül. De ő nem gondolván Isten törvényével, és magam becsületesemet nem viselvén előtte, más gonosz életben foglalván magát és életét, kit a Szent Szék exhibitaimból világosan megláthat. Kívánom azért a Szent Széktől, hogy engemet divortáljanak. Melly eddig is hitetlenül három esztendőttől fogva mind engemet, mind gyermekét elhagyott. De caetero protestatur, ha a szükség úgy hozza, serum ne legyen appellatioban is feljebbmenni.

Pro Incta procurator Martinus Tsernátoni, persona nobilis: Actor divortiumát az Incta nem bánja, az exhibitaknak előadása iránt is nem contendál, finalis decisiót kíván.

Deliberatum: Világosan constál hiteles nemes személyeknek szemmel látott fassiojokból és más gravis circumstantiakat reportáló személyeknek tanúbizonyosságtételekből Szatsali Máriának hites férjén [20.] kívül idegen férfiakkal való közösülése, csókolódása és gyanús helyeken suspectis horis, suspecta conversatioja. Melly cselekedeteivel a legitime thoro mariti sui magát separálta. Lelkünk ismereti annakokáért nem engedi, hogy tovább ártatlan férjét hozzá való kötelességre cogáljuk, hanem tisztátalan feleségétől elválasztjuk, et ad secunda vota transmittáljuk. Az asszonyt pedig, mint tisztátalan személyt, ligában hagyjuk, excommunícáljuk és a külső magistratusnak ötet illető büntetésre adjudicáljuk.

Deliberatum: Sallai Mária hites férjét, Ferentz Dánielt hitetlenül elhadta, sem a Partialis pecsétye által lött citatioval nem gondol, sem tiszteletes seniorunknak sokszori intését, sem pedig más méltóságos úri embernek kérését s intését nem considerálván, hiti mellé, férjéhez redeálni nem akar, Partialisunkon is legitime citata non comparuit. Azért végeztük közönségessen, hogy ezen deliberatumunknak erejével a külső magistratus hiti mellé redeálni cogállya, sub poena articulari toties quoties.

Deliberatum az háztogi reformatum templum mellett való fundusnak eladattatása aránt: Tudjuk nyilván, hogy sok esztendőknél folyások alatt a controversiában forgó funduson sine omni impedimento et contradictione papok, mesterek laktanak, most pedig hírtünk nélkül az hátszegiek eladták, magok lévén peresek, magok bizonyosságok is akarnak lenni magok mellett. Nem acceptállyuk relatoriajokat, hanem ezen causat transmittállyuk méltóságos curatorunk tekintetes nemzetes Nalátszi György urunkhoz, és kérjük ökegyelmét, tisztí szerint tartson meg dominiumában ezen fundusnak, mivel az ecclesia a praescriptiot eltöltette benne.

1712 május, Algyógy

[21.] Anno 1712. die 31. Maji Partialis instituitur Gyógyini per reverendissimum ac doctissimum dominum Stephanum Várallyai, seniore tractus Hunyadensis meritissimum.

Deliberatum: Szászvároson lakó Tsizsár Dániel adta volt leányát, Tsizsár Sárát Gyógyon lakó Lugosi Jánosnak feleségül ilyen conditiók alatt, hogy Szászvárosra bemegyjen lakni és az ipával és napával együtt lakik, a csizmadia céhben is beáll és inasesztendőt tölt, másként a leányát oda sem adta volna. Melly világosan testimoniumokból constál, és Tsizsár Dániel most is kész arra, hogy a leányát kész odaadni, ha a conditiókat subeálja. Azért régtől fogván való bajoskodásunk lévén Lugosi Jánossal, végeztük, hogy intra quindenam redeáljon, ha penig redeálni nem akarna, mint inobedienst, aki tiszteletes püspök uram pecsétét is posthabeálta, külső magistratus uraink ratione officii cogálják.

Deliberatum: A Dobos András nyilvánvaló parázñasága igaz dolog, nem constál (de vagynak olyan circumstantiák, amellyek parázñaságra mutatók, hogy büntetés nélkül tellyességgel elmennyen, reá nem mehettünk), mert a hites feleségének ellené való fassioját be nem vette Szent Társaságunk. 2-do. A fatjagetett személy rá vall ugyan, de fassioja az olyan személynek maga ellen ponderál, de más ellen semmit sem. 3-tio. Hallotta egy testis Dobos András szájából, hogy ő terhesítette volna meg a kérdésben levő személyt, de itt többre nem mehettünk, hanem: Unus testis nullus testis. 4-to. Láta egy testis azt is, hogy Dobos Andrásnak a fatjagetett asszony nadrágában kotorászott, de azon testis menti azzal Dobos András, részeg volt, nem tudja érzette-e avagy nem. Ezekre nézve úgy, mint szemmel látott parázsnát nem ítlhettük külső magistratus kezéhez, de mivel a gyanús aszonnyal jádzadozott, gomba keresni járt, illetlenül társalkodott, mellyekben az ecclesia méltán megbotránkozott. Ehhez képest méltónak ítltük, hogy előttünk az Istent meg-

kövesse és a Szent Széket, éljen Istennek és a botránkozást távoztassa, hogy a botránkozásnak árnyékát is távoztassa, hogy ezután az ecclesia benne meg ne botránkozzék.

[22.] Deliberatum: Lévén Partialisunk ezen 1712. 1. Martii, jöttek vala Zaránd vármegyéből Nemes László uram és felesége, Ribitzei Júlia, mint Actrix, és kívánt divortiumot, és exmissiot kért, hogy megbizonyítja, hogy az urának erővel atták és még a hitet is el nem mondotta az Incutushoz való nagy szeretetlenség miatt, sőt annakutánna is vasban is tartották. De semmiképpen az urával nem akart lakni, hanem magát meg akarta ölni. Mi az exmissiot megengedvén, az asszony elégségesképpen megmutatta, hogy erővel adták férjének, és a hitet is el nem mondotta. De mi mégis nem divortiálhatjuk, circumscriptusok lévén a Szent Generalistól, hogy extra casum manifesti adulterii senkit ne separáljunk. Most is az akkori deliberatumonk szerint relegáljuk a Szent Generalisra. Ha a Szent Generalis mireánk rejiciálja, megtapasztalván az asszonynak most is kiváltképpen való hidegségét férjéhez, amelly abból is megtetszik, hogy bizonyos testisek referálják, hogy az erdőre akarván futni, utólérték és a zsebiből vonták ki a kötelet, amellyel magát fel akarta akasztani, osztán bátorságosabban hozzányúlunk, nagyobb gonosznak eltávoztatásáért, hogy vagy ne avertáljon az asszony, vagy magát meg ne ölje.

Deliberatum: Szász Bálintnak gyilkossága manifesto constál, politice ugyan poenáztatott, mert megbékélt a sérelmesekkel, de még ecclesiastice a büntetést el nem vette, hanem excommunicáltatik. Az is világos, hogy az ő verése miatt abortiált a felesége, hanem minekutána reconciliál, ha a feleségével megbékélik és a felesége visszamegyen, mi nem ellenzük, most pedig az elváláshoz nem szöllünk, hanem a következő Partialison ehhez is hozzászöllünk, ha addig meg nem békéllenek.

1712 november, Rákosd

[23.] Anno 1712. die 2. Novembris Partialis instituitur per reverendum ac doctissimum dominum Stephanum Várallyai, tractus Dévensis meritissimum seniorem, Rákosdini.

Deliberatum: Tiszteletes atyánkfíának, társaságunknak notariussanak, Békési Ferentz uramnak, nemcsak panasszából értyük, hogy a hátszegi fizetés két praedikátornak nem elégséges, hanem magunk is közönségesen attestálunk felölle, hogy nemhogy kettőnek, de egy praedikátornak is kevés a hátszegi fizetés. Mindazonáltal, minthogy Popa Joseph uramot nem Szent Társaságunk, hanem tiszteletes püspök uram collegaival edgyütt, és a méltóságos Gubernium állították be káplánságra, és a fizetésnek tertialitassát úkegyelmének rendelték. Ehhez képest mi nem amoveálhattuk úkegyelmét, hanem kérjük tiszteletes püspök uramot, talállyon módot benne, hogy mind Popa Joseph uramnak legyen megmaradása Szent Társaságunkban és refugiuma üldözői ellen, mind peniglen tiszteletes atyánkfia Békési Ferentz uram a fizetésnek kevés volta miatt ne készeríttessék kimenni a hátszegi ecclesiaból.

Deliberatum: Minthogy az úr őkegyelme aestimáltatta az Dima házát, mi azt el nem rontjuk, hanem az úr őkegyelme, ami még hátravagyon a becsű szerint, adja meg az úr, és ezt a dolgot igazítsa el, hogy a schola állíttassék fel. Kérjük az urat alázatosan, találjon módot benne, hogy ennek végét szakassza és Dima menjen ki onnan.

Deliberatum: Néhai Polgári András feleségének, Fogarasi Sárának paráznsága mostani fattyából nyilván constál, kihez képest Szent Társaságunk végezte, hogy tiszteletes atyánkfia, Solymosi Mihály uram a templomban solemniter excommunicálja.

Deliberatum: A solymosi ecclesianak possessori vádolják tiszteletes Örsi Péter atyánkfiát ilyen okokra nézve: 1. Hogy a villongó időkben otthon nem laktanak és akkor nem szolgált. 2. Búcsúvételment el. 3. A harang őkegyelme miatt veszett el. Kihez képest Örsi Péter uramot exmittáltuk, hogy inquiráljon és az maga dolgát igazítsa el, és amelly esztendőre megbizonyítja, hogy szolgált, a fizetését adják meg őkegyelmének.

[24.] Deliberatum: Tiszteletes Pülkeretzi uram borát, 14 vedert conservationis ergo tették volt a Tsernátoni uram pincéjében, de Tsernátoni uram elköltötte. Agnoscálja Szent Társaságunk, hogy Pülkeretzi uramnak adós és fizessen meg tiszteletes Pülkeretzi uramnak. Bizonyos dolog, hogy nem citáltatta Tsernátoni uramot, de minthogy messze lakik Pülkeretzi uram, ítéletet tettünk, mivel maga szája vallása Tsernátoni úrnak, hogy kínálta a Pülkeretzi uram atyafiait, hogy megadja a bort.

Deliberatum: Mind Farkas Imreh, mind losádi mester exmittálatnak, mivel mind a két fél veszeketnenek [!]. Azért inquiráljanak.

Continuata causa Juliae Ribitzei contra et adversus maritum suum, Ladislaum Nemes, uti pro Actrice vero suprascripta procurator Stephanus Dobolyi de AlDoboly, qui reservatis sibi juris facultate, praemissa solemni protestatione dicit: Miért kellett az említett Nemes László urat in jus attrahálm, kívánván magamnak divortiumot, a Szent Szék előtt celebrált elébbeni két Törvényes Székein sufficienter declaráltatott és megmutattatott, tudniillik hogy nem az A[ny]aszentegyháznak bévett rendi és szokása szerint elocáltattam volt őkegyelméhez házastársul, hanem szüleimnek és atyámfiainak rajtam véghezvitt keménységek és erőszakos voltak által, aholott is az említett Nemes László uram nem kívánhat engemet magának továbbra való házastársul adjudicáltatni. Mivel Idvezítők is csak azokat parancsolja a bírának, hogy egymástól el ne válasszanak, Matt. 19, akiket Isten egybekötött.³⁴ Itt peniglen már exhibeált relatoriajmban levő szavahiheő bizonyságaimnak fassiojok szerint nem Isten, hanem az emberek kötötenek volt egybe őkegyelmével házastársul, holott arra a k[eresztyén] A[ny]aszentegyház szokása és a nemes haza törvénye szerint is igaz nemessi szabadsággal élő személy lévén, nem kényszerített-

³⁴ Mt 19,6b: *Amit azért az Isten egybeszerkesztett, ember el ne válassza.*

hettem volna, hanemha pogányi módon, rabb formában kételenítettém ökegyelmével házasságot celebrálni. Holott az házások között való szövetségnek, amint *continuatio*jában, annál inkább kezdetiben a több dolgok között megkívántatik a feleknek szeretetből és magok spontaneitásából arra való hajlandóság. Itt peniglen a *noluntasnak-voluntasnak* kellene az ökegyelme *opinioja* szerint magyaráztatni. Ob hoc, minthogy *elocáltatásom* kedvem ellen való, szeretetem nélkül és erőszakos volt, *accedálván* az is, hogy sem egyszer, sem másszor ökegyelmének jövődöbéli házastársul magamat hittel nem is köteleztem volt, ha lett volna is, mind félelemből lett fogadást, nem tartoznám megállani. Azért *pro informatione Sanctae Sedis* az előbbeni alkalmatossággal exhibeált relatoriaim elolvastassanak, [25.] és amint már egyszer a Szent Széktől *adjudicáltatott*, hogy *sufficiens* volt *documentumom* Nemes László úrhoz való *elocationomnak* törvénytelenységéről (melynek helyben is kell maradni, mivel *judicium judicum est*) elolvastatván *ut supra non ad discutiendum*, *sed solum ad informandum judices*, megkívánom, hogy Nemes László uram énhozzám, mint házastársához való *praetensiojától* *amoveáltassék* és *divortióltassam* ökegyelmétől, kívánván magamnak szabadságot arra is, hogy *post divortium*, ha Isten öfelsége szerencsét mutat, *ad secunda vota* is általmehessek. *De reliquo protestatur verbis plura*.

Pro Incto verbis dicit: Neki feleség kell. Én ugyan láncon és erővel feleséget nem tartok, de ha el akar menni, ám legyen, de megkívánom, hogy a költségemet fordítsa meg, szabadságot is kívánok, hogy megházasodhassam.

Actrix ad haec replicat: Látom, hogy Nemes László úrnak feleség kell, midőn azt mondja, vagy én, vagy más, és hogy alább is íratja, ám legyen a *divortium*, de költségét fordítsam, és hogy az *onust* is adjam meg. Ezekkel láttatik ökegyelme *praetensioja* mellől elállani, amint hogy el is állott, *per hoc* költséget és az *onusnak* letételét nem kívánhatja, holott *per retorsionem* én kívánhatnám meg ökegyelmétől. Azért azokat *praetendálja* ökegyelme azokon, akikkel vásárlott volt, az penig tudja ökegyelme: *Emtor debet esse cautus*. Én az ökegyelme költségének oka nem voltam, a Szent Szék előtt már *constáló* igazságom szerint, hogy penig magának házasságra szabadságot kíván, *per me licet*, *et protestatur*.

Deliberatum: Mivel Nemes László amiolta Ribitzei Júliával öszveköltének, erőszakoson esván a dolog, igyekezett Szent Társaságunk azon, hogy az ördögi gyűlölséget a menyecskében sedálja. Próbáltunk intéssel, azután fogsággal, vasban való járással, de semmiképpen nem lehetett, sőt a menyecske *extremumot* is tentált, magát meg akarta ölni. *Accedál* az is bizonyos *fassiokból*, hogy erőszakoson adták neki, a hitet amint kívántatott volna, el nem mondotta, sőt hogy *carnalis copula* lett volna közöttük, a menyecske azt is tagadja. *Partialisunkon* ezen dolog *agitálódott*, de minthogy egyik fél is egymást *paráznasággal* nem vádolta, finaliter nem *pronunciálhattunk*, lévén *circumscriptusok* a Szent Generalistól, hogy *extra causam* manifesti *adulterii* senkit el ne válasszunk. Kihez képest ezen causat a Szent Generalisra felvittük, *pro lumine*, a Szent Generalis *rejiciálta*, és meg is parancsolta, hogy a nagyobb gonosznak eltávoztatásáért ezen causanak *finalis decisiojához* hozzányúllyunk. Mi azért lelkünk ismereti szerint az *Actrix*t az *Inctustól* a fellyebbvaló okokra [26.] nézve *divortióllyuk*, *ad secunda vota* mind a két személyt *transmittállyuk*. *Hoc tamen addito*, minthogy a menyecske *attyafiaitól* *defraudáltatott* a férfi, tartozzék a menyecske a Szent Széknek szokott *salariumát* letenni. A legénynek

költségét, amelyről jurálni mér, megfizesse. Ezenkívül valamije vagyon a legényné a menyecskénél, és a menyecskének a legénynél, akár jegy, akár egyéb féle ruha lészen, tartozzanak egymásnak visszaadni, amellyet hogyha nem cselekednének, a külső magistratus ezen deliberatumunknak erejével cogálja.

Deliberatum: Bakosnyitza Mihály és felesége, Deák Éva között semmi elválásra való materia nincsen. Kihez képest intra octavum békellyenek meg, különben exmissiora bocsáttatnak.

Deliberatum: Régtől fogva való bajoskodása vagyon Szent Társaságunknak iffjú Farkas Jánossal és feleségével: Nem lévén elválásra való okok, tetszett Szent Társaságunknak, hogy őket öszveadgya. Ha edgyütt lakni nem akarnának, kéri Szent Társaságunk a nemes vármegyének competens tiszteit, sub poena articulari ad cohabitandum őket cogállyák.

Farkas János ezen deliberatumot bentiltya mivel készületlen volt, ígéri magát, hogy ad sequentem Sedem jó készülettel compareál.

A Szent Társaságnak vagyon redituma tiszteletes esperest uram kezénél ft. 12,56. *Nota bene: Ennek a pénznek megszámlálásában error vagyon, mert Ribitzei Albert uram adott 4 graeci tallérokat és három horgast, Csulai János uram adott a pacificatiojért egy forintot, több reditussa a társaságnak nem volt. Summa: ft. 11,62.*

1713 február, Déva

[27.] Anno 1713. die 21. Februarii Partialis instituitur in ecclesia reformata Dévensi.

E communi Sanctae Societatis consensu eo fine preasertim quandoquidem, superioribus diebus, reverendissimus ac doctissimus quondam vir, senior districtus Dévensis, vigilantissimus Stephanus Várallyai, opere visitationis peracto, in ipso actu laborioso visitationis, deprehensus, in praemium duplicis laboris, duplici praemio insigniendus, a supremo animarum pastore evocatus est, ingressusque ex parte in gaudia Domini. Consimiliter reverendissimus et doctissimus vir, desideriorum, Franciscus Békési, notarius Synodi Partialis, senioresem suum pene in vestigio consecutus eadem fidelis sui Domini gaudia et praemia participaturus, vitam cum mortem commutavit. Utrique locum officioaribus hisce vacuum reliquorum Sancta Synodus, rupturam restitutura, in nomine Domini congregata, in senioresem futurum a Sancta Synodo Generali confirmandum, nunc quo citius fieri poterit reverendissimum, clarissimo ac doctissimo domino superintendenti ecclesiae Transylvanensis, reverendo Stephano Veszprémi denunciatura. Unanimi fere voto elegit reverendissimum clarissimum ac doctissimum virum dominum Michalem Solymosi servum Dei in praedicatione Verbi in ecclesia reformata Dévensi fidelissimum, zelosissimum. Pro notario vero Synodi Partialis reverendum et doctissimum virum Petrum Keresztúri, minister Verbi in ecclesia reformata AllGyógyiensis. Addito voto ut pastor ille animarum supremus Dominus Jesus Christus suffragiis nostris suffra-

getur. Vita longa et felici sanitate et incolumitate prae nominatas reverendas personas donare et conservare diu velit.

Eodem anno et die et loco inchoantur actiones sub praesidio electi reverendi et clarissimi domini novi senioris domini Michaelis Solymosi praememorati.

1. Deliberatum: A hátszegi ecclesianak tiszteletes Békési Ferentz úrnak halála után, a méltóságos főcurator Naláczi György uram impositiojából (melyhez a Szent Partialisnak is consensu accedált) Popa Joseph uram az praenominált ecclesiában fungállyon, amíg a méltóságos Consistorium másképpen nem provideál affelől az árva ecclesia felől, és cantoronként, amint ott szokás, percipiálly a beneficiumot.

[28.] 2. Deliberatum: A kéméndi s harai ecclesianak instantiajara és a méltóságos úr, Jósika Imre uram commendatiojára a ministeriumra admittáltatik tiszteletes Rákosi István uram Gergely naptúl fogva. Úgy mindazáltal, ha addig plenarie nem contentálódik az özvegy praedikátorné, canon szerint a parochiából ne exturbáltassék, ökegyelme is addig ne fungállyon.

Békési Imre supplicatioja által találta meg a Szent Partialist, háczogi ecclesia zsellérének, Sárdi Györgynek ellene való káromkodásárúl.

3. Deliberatum: Tetszett a Szent Partialisnak, hogy nemes H[unyad] vármegyében Hunyadon lakó Békési Imre inquiráltasson az ellene való káromkodásárúl, és a következő Partialisra reportállya. Akkor dolgának decisioja lészen.

4. Deliberatum: A mesterek restantiaji iránt brachiumot kér a méltóságos főcurator urunktól tiszteletes esperestünk, Solymosi Mihály uram.

5. Deliberatum: Az Partialis jövedelméből üdvezült esperestünk, tiszteletes Várallyai István uram relictajának ft. 1,64 adjudicáltatik esperesti szokott rész, a maradék ft. 10 restituállya a Szent Partialis jövendőbéli szükségére. Az nagyenyedi ecclesia épületeire is amit conferáltak az ecclesiák, bona fide adgya a rákosdi praedikátor atyánkfia kezéhez.

6. Tiszteletes Csáki Miklós uramnak maradott adóssá idvezült Békési Ferencz uram hat forintokkal. Kérjük [29.] alázatosan a főcurator urat, talállyon módot contentatiojában.

7. A hosdái ecclesianak a méltóságos úr, Teleki László uramtúl lévő bonumi felől írtunk méltóságos főcurator urunknak ökegyelmének, hogy kezéhez vegye és azon ecclesianak resignállya.

8. A körösi ecclesiában tiszteletes esperest Solymosi Mihály uram ministert collocállyon, facultállyuk ökegyelmét.

9. Copia literarum in negotio electi senioris exaratarum a Sancta Synodo Partialis ad admodum reverendum, clarissimum et doctissimum virum dominum

Stephanum Veszprémi, ecclesiae totius reformatae Transylvaniensis superintendentem, meritissimae ecclesiae Albensis ministrum ordinarium (cum caeterum honoris et officii titulo) etc. etc. dominum et patrem plurimum dilictissimum:

Boldog egészséget s hosszú életet kíván Szent Társaságunk tiszteletes uramnak, kegyelmednek az Úr Istentől! Tiszteletes urunk és superintendensünk! Tisztünk szerint jelentjük kegyelmednek, hogy belső szívbéli szomorúságunkra elvette tőlünk az halál által Isten tisztelt esperestünköt, néhai tisztelt Várallyai István uramat. Társaságunk, csak ami kevéssé is praeses nélkül nem lehet, most érkezvén a szokott terminussa is az atyafiaknak. Azért szokásunk szerint die 21. Februarii anno 1713. Partialisra a rendünk szerint confluáltunk, unanimi consensu választottunk seniorunknak a mi ítéletünk szerint arra elégséges ajándékú tiszteletes férfiat, tiszteletes Solymosi Mihály urat, Déván. Annyival is sietve, mivel tiszteletes notariusunk is Békési Ferentz uram die 19. Februarii anni 1713. eltemettetett, [30.] minden rendes tiszt nélkül marattunk. Tiszteletes urunk, kérjük kegyelmedet, approbálja ítéletünk szerint választásunkat ökegyelme iránt. Maradunk érette kész engedelmes fiai tiszteletes urunk, kegyelmednek minden jókívánsággal.

Datum Dévae in Partiale Synodo anno 1713. 21. Februarii

Az egész Szent Partialis mpr.

Responsum reverendissimi ac clarissimi domini superintendentis:

Az Hunyad vármegyei Szent Partialis Synodusnak, nekem az Úrban jóakaró kedves atyámfiainak ökegyelmeknek becsülettel.

Isten kegyelmeiket minden lelki, testi jókkal álgya meg, szívből kívánom! Kegyelmeik levelét becsülettel vettem, a kegyelmeik suffragiumát tiszteletes Solymosi uramnak seniorává való választásában nemcsak approbálom, hanem abban consentiálok és assessor társaimmal együtt magam is suffragiumomat ökegyelmire dirigálom, kívánván hogy ökegyelme kegyelmeiknek lehessen mind szép tudományával, mind jó erkölcsével és igazgatásával hasznos edénnyé az Úr házának ékesítésére. Maradván kegyelmeiknek jóakaró atyafia, superintendense.

Albae anno 1713. die 25. Februarii

Veszprémi István superintendens reformatarum ecclesiarum Transylvanicarum mpr.

1713 június, Nagyrápolt

[32.] Anno 1713. die 13. Junii Partialis instituitur a clarissimo ac doctissimo domino Michaelae Solymosi, seniore electo tractus Dévensis, caeterisque confratribus, Rápoltini.

Deliberatum: A Szent Partialisnak tetszett, hogy ennekutánna valamikor Generalis Gyűlési alkalmatossággal confluálunk, a procedensekből mindenkor egy concionator legyen. Ha procedens uraimékon az praedikállásnak rendi elfogy, azután könyörgésen kezdgyünk actioinkhoz. Véghezmenvén a templombeli közönséges reggeli könyörgés, tiszteletes esperest uram annakutánna breviter invocállyon és a cursust Partialis pecséttye alatt bocsássa ki.

Déva

Deliberatum: Dévai N[agy] Sámuel tartozik hitetlen feleségét, valahol talállya, felkeresni, hiti mellé hívni. Ha nem akarna redeálni, admoneálni a Szent Székre 15 napra, hogy mindezeket felesége körül elkövette, a következő Partialisra erről documentumot hozni, különben hitetlen feleségének nem kereséséért excommunicáltatik, és a külső magistratusnak büntetésre kiadattatik.

Deliberatum: Méltó tekintetbe vévén a Szent Partialis nemzeti Csáki László uram instantiaját, végeztetett, hogy az illyei ecclesia a tiszteletes Csáki Miklós uram academiara való menetelire conferált 100 forintoknak interessét ükegyelmén ne praetendállya. Ha mi interesse volt a megemlített summának, mikor azt median te executione ükegyelmén megvétette akkori esperest Jenei Sámuel uram, az interest is vétette volna meg, akkor lett volna helye annak megvétettettségének. És mint-hogy szent dologra fordítottatott a megemlített summa, illendőnek sem ítílyük, hogy interest vegyenek utánna. Azért a Szent Partialis az interest felől való deliberatutumát a visitationak e deliberatutumával annihilállya.

Deliberatum: Szakálly Éva, dévai Solymosi Ferentz felesége, ha intra quindenam hiti mellé nem redeál, a külső magistratus kezében adattassék.

Deliberatum: Zágoni Sámuel az dévai templomban patrált scandalumáért egy vasárnap reggel a templom ajtaja előtt tartozik azt az ecclesiat megkövetni.

[33.] Hátszeg

Tekintetes nemes Csulai Sára asszony constituálta procuratorának nemes Dobolyi István uramat.

Causa levata: Nemzeti barbátvízi idősbik Szabó István uramnak felesége, tekintetes nemes Csula Sára asszony ellen való causaja. Supplicatiojából elucescál, mit kíván, hogy relatoriaját elolvassuk, és annak continentiaja szerint feleségétől divortíallyuk. Procuratora nem lévén, relatoriaját bevésszük, lévén azelőtt exmissiojok a Szent Visitation.

Pro Incta procurator Stephanus Dobolyi de AlIDoboly: Praemissa solemnni protestatione cupiendo sibi reservari omnes juris facultates, ante quam demerito responderet dicit: Úgy látom, hogy az Actor ükegyelme ellenem actiot erigált, actiojához ragasztott, kívánsága szerint való poenával edgyütt, mellynek is ellenem, mint igaz nemesi szabadsággal élő személy ellen, hazának törvénye szerint kellett volna lenni, úgymint azmellyek megkívántatnak a causakban, citatio, proclamatio és egyebek. Engemet peniglen nemesi praerogativam ellen ükegyelme non citam, neque proclamam a Szent Szék eleiben törvényre sistálni kívánt. Mellyre való nézve megkívánom a jure, hogy őkegyelmének ezen actioja alól juxta titulum XXIII. Tripartiti partis secundae in poena homagii absolváltassam, protestando ad ulteriora.

Deliberatum: A citatoroknak fide mediante költ relatoriajokból világosan constál, hogy idősbik barbátvízi Szabó István uram feleségét, nemes Csula Sára asszonyt citáltatta, noha procuratora nem lévén, nem proclamáltatta. Azért homagiumon nem marad.

Incta in hac parte apellat ad Sanctam Synodum Generalem.

Deliberatum: Az Inctának a nem proclamatio aránt való apellatioját, mint actiojának nem fundamentalis részét, csak magát nem transmittállyuk, hanem az Actornak beadott relatoriaját és contractussát megolvassván, jó lelkiismeret szerént való judiciumot tészünk, melly után az Inctatúl megkívánjuk, hogy de merito szóllyon.

[34.] Incta iterum dicit: Látom, hogy az Actor űkegyelme ellenem íratott súlyos actiojának fulciálására exhibeál, és exhibeálván olvastatni akarja, mellyet pro hic et nunc meghallgatni nem akarok, sőt protestálok, azokból pro hic et nunc judicium pronunciáltassék, mellyre való nézve ehhez képest, mint egyéb alább való causaban is, az haza törvénye a part az Incta parsoktúl nem denegállya, annál inkább ezen nagy momentumú dologban megkívánom, hogy az Actor űkegyelme exhibitaji én-nékem parban kiadattassanak, hogy a következő Szent Partialis Székig, exmissiom adatván, azokat megolvassván, ugyan az haza törvénye szerént magam igasságának tuitiojára, ut habetur Tripartiti Decreti part. 2. tit. 29. paragrafus 3, ha úgy fog kívántatni excipiálhassak, és egyszersmind magam ártatlanságának és az Actor űkegyelme ellenem való kötelessége ellen, s maga egyéb ezen causat concernáló okainak megbizonyítására inquireálhassak is, aminthogy a par is nem denegáltathatik, mivel az haza törvénye csak az quinque casusokban és a deliberatum homiciidiumban denegállya a part, ut habetur Approbatae Constitutiones part 4. tit. 1. art. 25. et protestatur.

Deliberatum: Hogy az Incta igasságában ne láttassék megfojtatni, exmissioja adatik, de ad futuram Sedem úgy compareállyon, hogy egész készülete legyen, semmi cavillumokkal, exceptiokkal a Szent Széket ne terhellye. *Juxta Decreti Tripartiti part. 2-dae tit. 83. sectionem ultimam.*

Rákosd

Causa levata nobilis domini Nicolai Balás de Rákosd contra conjugem suam, Saram Orbonás.

Orbonás Sára asszony constituálta procuratorának nemes Dobolyi István uramat, az attyával, Orbonás Györggyel, és anyyával nemes Kállai Borbálával.

Pro Incta Sara videlicet Orbonás procurator Stephanus Alldobolyi, praemissa solemnni protestatione cupiendo sibi reservari omnes juris facultates dicit: Látom, hogy az Actor űkegyelme okát kérdi, hogy miért hadtam legyen el űkegyelmét, holott inkább én kérdehetném űkegyelmétül, miért küldött el. Interim breviter azt mondom, hogy én űkegyelmét házassági kötelességem ellen el nem hadtam, hanem űkegyelme elfelejtkezvén hozzám, mint házastársához [35.] való szeretetirül, egyszersmind az apostol intéséről, mellyben inti űkegyelmét is több keresztyénekkal edgyütt, hogy énhozzám való engedelmességét és omnimode jó akarattját mutatná, meg nem emlékezvén házassági hivatallya felett, idegentül is nem remélhető keménységében sok ízben meg is vervén, egyszersmind halállal is fenyegetvén. Amíg lehetett űkegyelme mellett voltam. Hogy a Szent Szék losádi gyűlésében readjudicált volt űkegyelmének az űkegyelme akarattya kívül, a Szent Széknek engedelmeskedni akarván, űkegyelméhez visszamentem vala, de ekkor is űkegyelme hasonló keménységgel viseltetvén hozzám, újjólag keményen megvert, először fejzével nyakamat el akarván vágni, azután késsel támadott reám, hogy torkomat

megmetsze, maga házatúl elküldött, elűzött, ezt mondván, hogy mennyek el, mert nem kellek. Mellyeket data exmissione futura in Sede megbizonyítok, amellyeket penig meg nem bizonyíthatnék, a Nemes Szék tetszése szerint juramento is kész leszek megbizonyítani. Qui has sic habitis, ugyanakkor úkegyelmétül, cum poena indebitae vexationis expensarumque et fatigii refusione, hogy absolváltassam az úkegyelme actioja alól, és egyszersmind pro exigentia, úkegyelmétül való elválásomról is, őkegyelmétül judiciumot vennem serum ne legyen, et protestatur.

Deliberatum: Az Incta exmittáltatik ad futuram Sedem.

Levata causa nobilium Georgii Orbonás de Rákosd, ac consortis ejusdem Barbarae Kállai, uti Incti Inctae contra et adversus nobilem Nicolaum Balási de dicta Rákosd uti Actorem, pro Incto Incta procurator Stephanus Dobolyi de Alldoboly, qui praemissa solemnii protestatione cupiendo sibi reservari omnes juris facultatis, dicit verbis:³⁵

Körösi ecclesiak

Deliberatum: Szabó Márton kövessen egy nap, úgymint vasárnap Ribitzén ecclesiat.

Deliberatum: Dobolyi Thamás, körösi scholamester dolgában végeztetett, hogy az illyei ecclesiaban patrált sok insolentiajáért, egy alkalmatossággal általmenvén azon ecclesiaba, egy vasárnap, mikor az ecclesia kijű az templombúl, vagy annak ajtaja előtt, vagy az parochialis háznál a patrált scandalumokért az ecclesiat kövesse meg, külömben tisztii mellől amoveáltatik.

[36.] Solymos

Deliberatum: Minthogy az m[aros]solymosi ecclesianak egyházfiának, Horvát Györgynek relatoriajából constál, hogy maga szolgáltatott okot az solymosi ecclesia bonuminak elveszésére, mindazzal, hogy mikor el akarta rejteni, mások szemek láttára keszkenőben hordozta, mindazzal, hogy egyebeknek hallottokra maga kikiáltotta, hová s micsoda helyre rejtette, végeztetett, hogyha a következő Partialisig nem munkálódik kikeresésében és előszerzésében, maga fizesse meg.

AlGyógy

Deliberatum: Feles ideje lévén miolta nemes Lugosi János feleségével edgyütt nem lakik, mint contumax fél, méltóságos úr, tekintetes nagyságos Jósika Imre úr önagysága kéri Szent Társaságunkat arra, hogy a megírt személynek, mint szolgálja fiának dolgát vegyük igazításba. Mi tisztünket körülötte elköveltük, admoneáltuk a feleségével való cohabitatoria és házasságabeli conditioinak megtartására. Ehhez accedált tiszteletes püspök uramnak is pecséttye által való admonitioja is. De mint-hogy sem a tiszteletes püspök uram pecséttyének, sem a Szent Partialis admonitiojának nem engedemeskedett, ezzel a Szász Capitulumnak okot szolgáltatott, mint infidelis desertor a maga divortiáltatására, mellynek mi okai nem vagyunk. Nekünk

³⁵ A per leírása kimaradt.

nem lévén azért autoritasunk, hogy extra manifestum adulterii casum valakit divortiálhassunk, e causat ad ulteriorem revisionem a Generalis Szent Székre transmittállyuk.

Az Szent Generalis revideálta és magáénak ezen causat nem agnoscállya.

1713 szeptember, Alpestes

Anno 1713. die 28. Septembris Partialis instituitur AlPestesini per reverendum ac clarissimum dominum seniore Michaellem Solymosi, caeterosque confratres.

Levatur causa divortionalis nobilis faeminae dominae Sophiae Belényesi, contra maritum suum, Volphangum Csolnakosi de eadem.

Bihar vármegyei, belényesi nemes Nyika István leánya, Sophi, per suos plenipotentiarios fratres Georgium et Stephanum Vajda, nec non Michaellem Péter et personalem suam Valentinum Kracsun, constituállya procuratorának nemes Hunyad vármegyében, V[a]jda]Hunyadon lakó Pap Imrét, contra citatum et nunc proclamatum Inctum, ideoque cupit sibi reservari omnes juris facultates et dicit:

[37.] Pro Incto nemo.

Tiszteletes Szent Partialis és Szent Szék! Ilyen okon kellett az in causam attractus Inctust in jus attrahálnom ide a Szent Szék eleibe, hogy az elmúlt revolutio alkalmatosságával, most 8 esztendeje, Istennek rendelése szerint mentem volt férjhez említett Hunyad vármegyei csolnakosi, ugyan nemes Csolnakosi Farkas uramhoz. De úkegyelme Istennek törvénye ellen, mind pedig a hazának decretumi, approbatabeli törvényi ellen, úgy egyszersmind a Szent Társaságnak canona ellen, hitetlenül elhagyott, és magának jövődöbeli házastársul más feleséget is vett, amelly feleségével is öszve való kelését oláh pappal vitette végbe. Azért méltán et de jure megkívánom a Szent Partialistúl, hogy engem, mint innocens személyt az 71. canon tenora szerint absolvállyon, az hazának törvényének tenora szerint, mint olyan világos hitihagyott személyt condemnállyon, mind a szent gyülekezetből eliminállya, mind pedig a vármegyei tisztei kezekbe per deliberatum adjudicállya, si licitum et fori est, nála lévő edgyet-másomat, költségemet, fáradságomat cum refusione megkívánom, de caeteris protestor.

Deliberatum: Világosan constál Partialisi Szent Synodusunk előtt az Actrixnak, nemes Belényesi Sópia asszonynak beadattatott relatoriajából, hogy az Inctus, nemes Csolnakosi Farkas nem gondolván sem az Istennek parancsolattyával, sem az ország törvényével, sem peniglen a maga lelke ismeretinek köteletségével, praespecificált hites feleségét, akivel egy test volt, hitetlenül repudiállván, keresztyének között majd hallatlan például, feleségre más feleséget vett, kitúl gyermekei is vadtak, akivel való tellyes élete, édes Idvezítőnk mondása szerint nem házasság, hanem nyilvánvaló paráznság. Mellyhez képest mind lelkünk ismereti, mind peniglen az Isten törvénye kötelez bennünket arra, hogy az Actrix, mint ártatlant és mindez ideig magát tisztán viselőt (amint hiteles attestatiokból világossan kitetszik) az Inctustúl, mint nyilvánvaló paráznátúl divortiállyuk, és ad secunda vota transmittállyuk, az Inctust penig, mint Isten s ország törvényét és az házasság szent szövetségét megrontó paráznát excommunicálljuk, és az külső magistratus [38.] kezében adjudicálljuk. Kit is az élő mindenható Isten nevében, kényszerítünk, hogy

az ilyen nagy gonosztságot, amellyért országunkra az Isten ítéleti következhetik (mint Isten fegyverét viselő és Isten bosszújának megálló szolgája) büntetlen ne hadgya, hanem keresztyéni tisztí s kötelessége szerint, tollat malum e medio populi. Ezen kívül az Actrixnak egyéb praetensioit is helyesnek ítílyük, de mint-hogy nem minket concernál, keresse in foro competentí.

Hátszeg vidéke

Levatur causa generosae dominae Mariae Szacsali, contra maritum suum generosum dominum Johannem Csulai de Tustya. Constituállya procuratorának Hunyad vármegyei v[ajda]hunyadi Békési Imrét, contra citatum, nunc vero proclamatum Inctum: Illyen okon kellett az Inctust úkegyelmét, nemes tustyai Csulai János uramot az Szent Partialis eleibe in jus attrahálnom, hogy úkegyelme velem contractusunknak tenora szerint élni nem akar, hanem úz, ver, kerget, nem úgy, mint férjem, hogyha megfeddene is, még ismét hozzáhívna, hanem mint ellenségét, úgy kerget, melly szenvedésimet a Szent Szék előtt relatoriambúl megbizonyítom. Kívánom a Szent Széktúl, minthogy sem Istenemnek, sem lelkemnek nem élhetek, inkább a Szent Partialis az úkegyelmével való hitem, kötelességem alól absolvállyon, semmi úton-módon úkegyelmével lakásom nem lehet. De caetero protestatur.

Az Inctus cum protestatione kívánnya meghallani az ellene való relatoriat.

Deliberatum: Mivel tustyai Csulai János és felesége, Szacsali Mária anno 1712. die 2. Novembris rákosdi Partialis alkalmatosságával emanált contractusokhoz magokat nem tartották, és amire egymásnak kötelezték magokat, még reá sem léptek, mert a férfi az asszonyt, mint feleségét, úgy nem tartotta, az asszony is, amire kötelezte magát, meg nem állotta, férjével soha azolta nem hált, sőt amint mind férje, mind maga az asszony a Szent Szék előtt fide mediante fateálták, azolta egymással való commerciumok sem volt. És noha a Szent Szék interponálta magát, hogyha lehetne, viszontag őket öszvebékéltené, de mind a két részről absoluti resolválták magokat, hogy soha edgyütt békével nem lakhatnak, és soha semmi házasságbeli igaz szeretetet egymás között tellyes életekben nem reménlhetnek. [39.] Mi azért jó lelkünk ismereti szerint ezen causaban beletekintvén, azt ítíltük, hogy mivel violatis conditionibus violantur pacta, azért in anno 1712. die 1. Martii hátszegi Partialisunkon emanált deliberatumunk in vigore megmaradván, annak erejével egymástúl divortíaltatnak.

Actrix apellat ad Sanctam Synodum Generalem. Deliberatum: transmittitur.

Causa continuata egregii nobilis Stephani Szabó de Barbátvíz ut Actoris, constitutus procurator nobilis Emericus Pap Békési de V[ajda]Hunyad de eodem comitatu, contra et adversus proclamatum Inctam, nobilem foeminam Sáram Csulai de Csula. Actor dicit verbis.

Pro Incta procurator Stephanum Dobolyi praememoratus cum praemissa solemni protestatione ut supra reservata sibi omnis juris facultate dicit verbis:³⁶

³⁶ A per leírása kimaradt.

Causa levata eodem die reverendi domini Stephani Tokai, pro tunc reverendi pastoris ecclesiae Losádiensis, ut et honorabilis ac doctissimi domini Pauli Győri, pro tunc reverendi ecclesiae Hátszegiensi rectoris uti Actoris contra et adversus nobilem Emericum Pap Békési de V[a]jda[Hunyad uti Inctum. Pro Actore procurator Stephanus Dobolyi, qui praemissa solemnem protestationem dicit verbis.

Pro Incto procurator ipsemet, dicit verbis.

Deliberatum: Mivel Békési Imre uram, amit in facie Sanctae Sedis tanált mondani a külső regius ellen, hogy kiváltképpen való embere lett volna a más félnek, és maga írván az relatoriat, csak magától gratis odatette volna az fatensek fassioja után ezt: Bizonyossan tudom, és hogy a más belső két regiusok erre examini in advertentia tanáltak volna subscribálni, in instanti nem comprobálhattya, azért a decretalis poenan elmaradna, de a Szent Szék ex misericordia csak a calumniam ítéli a mi ecclesiai constitutionk szerint. Úgy mindazáltal, ha az regiusok megengedik, hogy in facie Sedis megkövesse és becsületeket restituállya, a Szent Szék a maga praetensioját ezaránt elengedi.

Deliberatum: Megolvasván Szent Társaságunk mind nemes barbátvízi idősbik Szabó Istvánnak mint Actornak, mind peniglen feleségének, nemes Csulai Sárának mindkét részről való relatoriajokat. Az Actort ellene íratott első relatoriajában megíratott 4-dik, 3-dik, 49-dik, a második relatoriaja szerint penig az 5-dik testiseknek fassiojok szerint paráznának tanáltuk és annak is pronuciállyuk. [40.] Az Inctat hasonlóképpen, a maga szája vallása szerint, ellene íratott relatoriajában lévő 5 testiseknek, úgymint az 8-dik, 15-dik, 17-dik, 26-dik és 27-dik testiseknek fassiojokra paráznának ítéllyük. Mellyhez képest, minthogy házassági szövettségeket megrontották, hiteket megszegtek, és egy test lévén, egymástól magokat elszakasztották. Azért mi is mindkettőt excommunicállyuk, divortiallyuk, ligaban vettyük, és a magistratus kezében adgyuk.

Reassumta causa nobilis foeminae Sarae Orbonás uti contra et adversus nobilem Nicolaum Balás de Rákosd, maritum videlicet suum, in causa divortii constitutum uti Actricis.

Pro Incto procurator Stephanus Dobolyi de Alldoboly qui praemissa protestatione juxta exmissionem e Sedria Sanctae Sedis die 13. Junii anni praesentis 1713. in Rápolc celebrata exhibet literas relatorias inquisitorias, attestatorias in defensionem suae, simul etiam contra praefatum maritum suum legitime confectas et emanatas, quas cupit perlegi, ac juxta tenores earundem adhaerendo priori levatae, ab eodem viro et marito suo separari.

Deliberatum: Noha Actore non comprobante, nec comparente absolvitur reus, mindazáltal ex superabundanti semel pro semel [!] rákosdi Balási Miklós admo-neáltatik, hogy az jövő Partialisra vagy compareál vagy nem, finale deliberatumat pronuciálunk, most penig azért, hogy nem compareált, egy forinton marad el.

Partialisi proventus ft. 19, mellyből az esperesti rész excindáltatván és papirosra való még maradt ft. 16. *Nota bene: Ezen pénz költ el az Szent Generalisban Enyeden és Égenben ősszel anno 1713.*

Deliberatum: Nyilván vagyom az Szent Szék előtt, hogy az Actrix Belényesi Ersébet az Inctus alpestesi Beretzk Sámuel legítimé citáltatván s proclamáltatván, és secundum jura regni emanált relatoriaját ellene beadván, tizenöt fatenseknek s nemes személyeknek erős hitek után lett fassiojokkal annyira aggraválta, hogy az Szent Partialisi Synodus tovább ezen causat lelke esméretinek megsértésével nem dilutálhattya, hanem az ecclesiai canonoknak és Szent Generalis deliberatumának vigorával finalis sententiat pronuciál: Mivelhogy hites férje hitetelenül él ma is vármegyénkben más tisztátalan személlyel, és sem Istentől, sem ország törvényétől semmit sem félvén, hites feleségén kívül más asszonnyal nyilván fertelmeskedik, és hogy Belényesi Ersébetet maga ágyékából való négy gyermekével, hitetelenül (Urunk parancsolattya ellen) repudiálta. Azért, mint hitetlent és nyilvánvaló latrot excommunicállyuk, ad jus gladii, magistratus kezében adjudicállyuk. Ártatlan s magát eddig tisztán tartó feleségét, his peractis, tőlle való köteleességétől absolvállyuk, és ad secunda vota az LXXI. canon szerint facultállyuk.

1713 november, Bajesd

[42.] Anno 1713. die 1. Novembris Partialis instituitur Bajasini per reverendum ac clarissimum dominum seniore Michaellem Solymosi absentem quidam qui ad se, ob graves causas, praesentem tamen quoad substitutum suum reverendum dominum notarium Petrum Keresztúri, caeterosque confratres.

Causa levata Johannis Deső de VajdaHunyad ut Actoris contra et adversus conjugem suam, proclamatum ut Inctam, Annam Farkas de Rákosd.

Actor, procurator ipsemet, dicit verbis: Ezért kellett feleségemet, Farkas Annát in jus attrahálnom: 1. A conditiokat, mellyek alatt feleségül magamnak elvettem, meg nem tartotta. 2. Az ipám velem, úgymint veivel nem alkuszik. 3. Oda velem lakni nem akar júni, azhol én kívánnám velem való lakását, sőt azt mondgya, hogy készebb pápistává lenni, mintsem atya házatúl külön velem lakni. Mellyeket is futura Sede, datur exmissione, kész vagyok doceálni.

Pro Incta nemo.

Actor cupit exmitti.

Deliberatum: Datur exmissio.

Causa reassumta nobilis feminae Sarae Orbanás, nobilis Nicolai Balási de Rákosd consortis in causa divortii constitutae uti Actricis contra et adversus praefatum maritum suum in causa divortii constitutum uti Inctum.

Pro Actrice procurator idem qui supra, qui praemissa protestatione juxta priorem levatam penes antea exhibitas in juditio perlectasque literas relatorias cupit sibi juditium et justitiam administrari et protestatur ad ulteriora.

Deliberatum: Igaz dolog, constál Balási Miklósnak felesége, Orbanás Sára ellen való nagy kegyetlensége, irtóztató pogány módra való sokszori taglása, verése, kékítése, feleségének ha[43.]lálára való gyilkos szándéka. De minthogy manifestum adulterium köztök nem találtatik, mi egymástól nem divortiállyuk, circumscriptusok lévén arról, hogy extra manifestum adulterii casum senkit se divortiállyunk. Próbáltuk azzal is edgynehányszor, hogy őket öszvebékéltessük, de megbékélhetet-

len ördögi gyűlölség lévén közöttök, arra nem vehettük. Sőt a menyecske azt mondgya, készebb az oláh vallásra állani, vagy bujdosóvá lenni, hogysen az urához visszamennyen. Mi azért ezen causat ad ulteriorem revisionem a Generalis Szent Székre transmittállyuk.

Tiszteletes esperest uram a kezénél lévő Partialis pénzéből költött el Enyeden és Égenben.

1. Kétszer is Generaliskor ft. 15,60. Papirosra és spaniorviaszra [!] dr. 68
2. Az visitatorium mandatumért ft. 1,2
3. Abrudi uramnak, hogy Bentzentzre ment a mandatumért igen nehéz üdőben ft. 1,2.

Deliberatum in causa nobilis Stephani Szabó senioris de Barbátvize. Nemzetes barbátvízi idősbik Szabó István uram compareálván Szent Partialisunkon, s kívánván, hogy mind az excommunicatio alól absolváltassék, mind penig ad secunda vota transmittáltassék. Mi arra semmiképpen nem léphettünk, hanem nyújtottunk őkegyelmének ilyen consolatiot: A magistratussal érjen véget, és arról való igazságát producálván tiszteletes esperest és notarius uramék előtt, őkegyelmek írjanak tiszteletes Farkas József uramnak, hogy egy vasárnap Barbátvizén praedikáció alkalmatosságával őkegyelme követtessen ecclesiat fellyebb megírt Szabó István urammal, és vigore hujus deliberati ad secunda vota ugyanakkor transmittáltassék. Hogyha penig azidő alatt halálos betegsége történnék és kívánná az absolutiot, tiszteletes Popa József uram facultáltatik arra, hogy absolvállya.

1714 március, Vajdahunyd

[44.] *Partialis instituitur V[ajda]Hunyadini anno 1714. die 6. Martii per clarissimum dominum seniore[m] Michael[e]m Solymosi, caeterosque fratres.*

Hátszeg vidéke

Causa levata reverendi domini Josephi Pap Farkas:

Deliberatum 1.: Az első kántorra a 1. die Januarii anni praeteriti 1713 usque ad ultimum Martii tiszteletes Farkas József és Győri Pál uramék quietantiajokból kitetszik, hogy Sattzai porkoláb uram az első kántorra a tíz forintokat őkegyelmének kiadta, azért erre a kántorra nem praetendálhatnak semmit.

2. Deliberatum: Hátszegi porkoláb Sattzai János uramtól megkívánnya Szent Társaságunk, hogy doceállyon arról, hogy ad annum 1712 az hátszegi ministereknek egészen az 40 forintokat cantoronkét kiadta. *Nota bene: Másnap doceálta, producálván Békési Ferentz megholt notariusunk quietálását.*

3. Pro anno 1713 a második cantorról is világos quietantiaja extál Sattzai uramnak, hogy őkegyelme arra is 72 pénz híjjával a kántorpénzt kiadta, az 72 pénzről penig praetendens minister uraimékat egyházfi uram a zsellérektől járandó provenusból contentállya. Ha ezen kívül valami híjja vagyon, őkegyelmek magok között igazítsák el.

4. Mivel József Pap és Győri Pál uramék magok fateállyák előttünk, hogy 76 véka búzát percipiáltak abból az 79 kalangya búzából, amellyet elcsépelettek, an-

nak az 76 vécának tertialitassát, úgymint 26 vécáját vegye el Győri uram, az 50 vécája pedig Jóseph Pap uramot illeti.

5. Deliberatum: Minthogy mind a méltóságos Reformatum Consistoriumnak instructioja, mind pedig a nemes ország törvénye szerént ut habetur Approbatae Constitutiones part. 1. tit. 5 art. 1., azon hátszegi papi proventus tiszteletes esperest uram híre nélkül az ott fungáló atyánkfiatúl semmiképpen el nem vetetthetett és más ususra nem fordíttathatott volna. De minthogy esperest uram híre nélkül ezen dolog most így megesett (mellyet nem reménlünk, hogy többször megessék), azért az 61 véka búzának az ára, amellyet az egyházfi pénzze tett, fordíttassék az ottvaló parochialis háznak legszükségesebb építtetésére. Az 23 veder bornak az árát pedig aszerént, amint eladták, adgyák Jóseph Pap és Győri Pál uraiméknak. Az kukurucához, minthogy hozzányúltak s elvötték, az egyházfin nem praetendálhatták, ha mi kár lett benne. A napszámosoknak amennyi restantiajok vagon hátra pro anno 1713, fordíttassék azt a munkát a parochiahoz. A zsellérek részérül, amelly 17 forint a praedikátort illetné, fordíttassék a parochianak építésére. A városbeliek hogy eddig a fát meg nem adták, intra quindenam fizessék meg pénzül, másként a főtisztet requirállyuk róla. Pro anno 1714 pedig amennyi időre szolgáltak [45.] úkegyelmek, és szolgáltak, arra vegyék ki a fizetést.

Ami vámbeli proventusa pedig Popa Joseph uramnak Békési uram idejében bennmaratt, amint mongya, inkább hisszük, hogy idvözült Békési uram percipiálta, Sattzai uramon nincsen semmi praetensioja, mert azt hetenként a molnártúl kell percipiálni.

6. Deliberatum: Noha András Benedek atyánkfiának Csulára való collocáltatását igen munkálódtuk, mindazonáltal látván őkegyelmének resolutioját, hogy egy kevéssé az hátszegi mesterségben akar maradni, azon mesterségben meghadgyuk, reménlvén, hogy Isten azáltal őkegyelmét készíti és vezérli a maga házának jövőndöbeli szolgálattárára.

1. Conclusum: A csulai, malomvízi és hátszegi ecclesiáknak dolgait tiszteletes esperest uramra bíztuk, őkegyelme provideállyon rólok.

2. Conclusum: Az Hátszegen levő kétférjű asszony dolgában tiszteletes esperest uram írjon az tisztnek, hogy fogattassék meg. Mészáros Kaszap Mihály felesége. Popa Joseph uram pedig excommunicállya.

Hosdát

7. Deliberatum: Jóllehet tiszteletes esperest uram elmúlt visitatioi alkalmatossággal bizonyos számú borbéli restantiakat praetendált volt az hosdái ecclesian, úgymint bort urn. 56, item 150, item 22, item 36. Búzabeli restantiakat metr. 15, item pénzbelieket ft. 50 et ft. 16. De minthogy, akik ezeket dissipálták megholtának, azért a jelenvalók, akiken bizonyos adósság vagon, az ecclesianak adgyák meg összel borul, ami pedig még azokon kívül restantiában vagon, vesse fel a falu egymásra, és az is fordíttassék meg az ecclesia hasznára.

V[a]jda]Huntyad

8. Deliberatum: Amint tiszteletes esperest uram ratione officii a v[a]jda]huntyadi ecclesiátúl megkívánta, hogy a 149 forintokrúl ratiocinállyanak, Ötvös István uram bona fide referállya, hogy ecclesia szükségére erogálódott, és idvezült esperest

Körtvélyesi György uram idejében acceptáltatott, csak 30 forinttal maradt volt adós Bányai János uram. Azért tiszteletes esperest uramnak most nem lehet praetensioja sem az ecclesian, sem az iffjú Bányai János uram özvegyén, mivel 50 forintig testált ezen ecclesianak jószágot megnevezett Bányai János uram.

Procuratoris constitutio: Anno 1714. die 6. Martii Hunyad vármegyében Totyesden lakó nemes Nyárádi István uram, maga képében, mint penig mind mostoha leánya legitimus plenipotentariusza Sallai Mária képében autorállya, facultállya, plenipotentariusnak agnoscállya Hunyad vármegyében lakó Békési Pap Imrét a Szent Partialis előtt mindenekben, valamellyekben valaki őkegyelmét a Szent Szék előtt keresné.

[46.] Rákosd

9. Deliberatum: Balássi Miklós ellen Bajasdon celebráltatott Partialisunkban kiadatott deliberatumunkat tiszteletes esperest uram transmittállya tiszteletes püspök uramnak, interea ad communizandum inquisitorokat exmittállyon.

AlPestes

10. Deliberatum: Méltó tekintetben vévén a Szent Partialis ezúttal is az alpestesi ecclesianak maga mentségét templomjoknak meg nem építhetése aránt, hogy tudniillik marhájok baromkósnak nemléte miatt elesett, a télnek rendkívül való keménysége sem engette. Tetszett azért ezúttal is ex superabundanti őkegyelmeknek Juniusban esendő Partialisunkig az építésre terminust adni, hogyha addig a templomhoz tartozó fákat egészen meg nem hordgyák, meg nem faragják, és templomjokra fel nem emelik (ha szintén földél alá nem veszik is), akkor a kétszáz forint poena absque ulla misericordia exequáltassék a kezeseken.

11. Deliberatum: Ha az alpestesiek a pap s mester fizetése iránt való restantiat intra bis quindenam fel nem szedik s be nem szolgáltatják, tiszteletes esperest uram azontúl kérjen a főtisztitól executiot s vétesse meg rajtok. A csűrt s kertet is építsék meg.

Déva

Causa levata nobilis Samuelis Nagy de Déva ut Actoris, contra consortem Mariam Szöts ut Inctam, constitutus procurator nobilis Emericus Pap de V[ajda]Hunyad, cupit sibi emtus juris facultatis reservari et dicit:

Illyen okon kellett a proclamált Inctat a Szent Partialis eleiben in jus attrahálnom, mivel ab anno 1712. die 10. Decembris velem tött hitit megszegvén, engem elhagyott, és ma is tülem külön lakik, jóllehet sok ízben igyekeztem, hogy vele edgyütt istenessen élhessek, és velem tött hiti mellé visszahozhassam, melly változó állapotom aránt lévén a Szent Partialisnak in anno 1713. die 13. Junii Rápolton celebrált gyűlésén nékem imponált deliberatuma, hogy hitetlen feleségemet felkeressem, és hiti mellé visszahívjam. Hasonlóképpen in anno 1714. die 4. Januarii Kéménden celebrált visitatio alkalmatosságával lett ezaránt való deliberatumom, és mindezek szerént procedáltam, felkerestem, hivattattam, mint ezaránt való testimonialisombúl extál, de semmi úton-módon hiti mellé visszajűni nem akar. Azért méltán és de jure megkívánom, ha a Szent Partialis is íteli, vele való hit-

beli kötelességem alól absolváltassam, és újj házasságra való facultasom adattassék, ötten pedig, mint olyan hitihagyott személyt, a Szent Partialis ligában vesse, excommunicálja és a külső tiszt kezébe adjudicálja.

[47.] Pro Incta nemo.

12. Deliberatum: Mivel világossan constál a testimonialisokból, hogy dévai Nagy Sámuel felesége mindezidáig tisztán viselte magát, és MagyarCsesztvén nemes Bágyoni László uram házánál találtatott, a férje mennyen utánna, és azon vármegyének tiszte által ad reditum cogáltassék s hites férje kezében adattassék, mellyet ha nem cselekednék, ország Articulusa szerént uti habitur Compilatae Constitutiones part. 1. tit. 1. art. 8., ellene való processus observáltassék azon külső magistratus erejével.

3. Conclusum: Dévai Nagy Jánosné leánya, Christina férje ellen inquiráltasson és a jövő Szent Partialison producálja, különben excommunicáltatik, és a külső tiszt kezében adattatik.

4. Conclusum: A dévai scholamesteren esett casusban autorálja a Szent Partialis tiszteletes esperest uramot, hogy a méltóságos curator urakkal, amint legjobban lehet, dolgát igazítsa el ükegyelme.

Illye

5. Conclusum: Ami pénzt praetendál az illyei ecclesia idvezült praedikátor, Patai János uram árváján, azon készpénz aránt való praetensioját az ecclesianak Szent Társaságunk annihilálja.

Körös

6. Conclusum: Nemzetes Ribiczei Albert uram leányát, Júliát a Szent Partialis sem nem excommunicálta, sem ligaba nem vetette, azért nincsen mi alól absolválja.

AlGyógy

7. Conclusum: Lugosi János elmúlt visitatio alkalmatosságával admoneáltatott vala arról (minthogy maga szája vallása szerént suspicioba ejtette magát tisztátalan élete felől) hogyha magát intra quindenam azalól nem purgálja, excommunicáltatik, de mint contumax, admonitionkkal nem gondolván, most is ex superabundanti admoneáltatik, hogy magát intra quindenam purgálja, másként citra ulteriorem dilationem excommunicáltatik.

[48.] Deliberatum in causa matrimoniali nobilis Nicolai Balási de Rákosd:

Régtől fogva való bajoskodása vagyon Szent Társaságunknak két értetlen, és örögi gyűlöléssel egymás ellen gerjedező újj házások, rákosdi Balási Miklós és felesége, Orbonás Sára miatt. Már egynéhány Partialisunkon valamit jó lélekkel fel tudunk tanálni, mindeneket körülöttök elkövettünk, gondolván azt, hogyha halogattyuk causajokat, talám megcsendesednek és öszvebékélnek. De úgy láttyuk, hogy irreconciliabile odium vagyon nemcsak a két házások között, hanem a menyecskének attya s annya és a legény között is. Immár mi is látván a relatoriabúl a

legénynek intolerabilis et cum praesenti vitae discrimine conjungált saevitiessét, azt is meggondolván, quod satim est dissitos angelice, quam conjunctos diabolice vivere, hogy azért saevities in homicidium ne vertatur, et pars innocens injuste et tyrannice oppressa, extrema tentare et violentam manum inferre ne cogatur, uti habetur in Triga divortiali clarissimi Martini Szilágyi³⁷ sectione 3. Mi soha ennél tovább ezen dolgot nem halogathattuk, látván, hogy hovatovább nagyobb-nagyobb gonosz következik belőle, és tellyességgel már nincsen semmi reménség felőle, hogy őket reconciliálhassuk, és abból az ecclesiaból ezt a sok időktől fogva való nagy scandalumot amoveálhassuk, őket egymástól divortiállyuk *a Szent Generalisnak anno 1666. die 22. Junii et anno 1700 Enyeden lett conclusuma szerint*, de lévén circumscriptusok a Szent Generalis Synodustól *anno 1696 1. Julii*, hogy extra manifesti adulterii casum senkit ne divortiállyunk, ezen causat tiszteletes püspök uramnak felküldgyük és remonstrállyuk *a LXXXIX. canon szerint*, mivel az elmúlt igeni Generalisban nem volt annyi idő, hogy a bajasdi Partialisban lett deliberatumunkat revideáltathassuk, mellyet is a protocolumból kiíratván, parban elküldöttünk.

Nota bene: Tiszteletes püspök uram ezen causat rejiciálta az Szent Generalisra.

Par deliberati Sanctae Synodi Generalis in causa matrimoniali filiae Georgii Orbonás:

A Szent Generalis a dévai tractusnak ezen deliberatumát helyben hadja.

Ex Synodo Generali Küküllővárini celebrata, 1714. die 11. Junii, per me Stephanum Vásárhelyi, juratum notarium Sanctae Sedis Generalis mpr.

Ex veris et indubitatis originalibus fideliter transscriptae per Michaellem Soly-mosi, Sanctae Sedis seniozem et Petrum Keresztúri, pro tunc juratum Sanctae Sedis notarium mpia.

Grationalis

Tekéntvén legelsőben azt, hogy vétek nélkül senki nincsen, azt is, hogy sok becsületes emberek instáltak barbátvízi Szabó István uram mellett, akarván via juris procedálatni ökegyelme ellen, aziránt való intentumomat letettem, és részemről ökegyelmének condonáltam, úgy mindazáltal, hogy annak rendi szerint ecclesiat kövessen, ennekutánna pedig olly vétekben találtatván, ökegyelmének meg nem engedtetik.

Signatur Dévae 31^a mensis Martii anno domini 1714.

L. S. Nalátzi Lajos mpr.

Ex veris et indubitatis originalibus transcriptae fideliter per Michaellem Soly-mosi, Sanctae Sedis seniozem mpr. et Petrum Keresztúri, juratum Sanctae Sedis notarium mpr.

[49.] Grationalis

Minthogy nemzetes barbátvízi Szabó István uram Csulai Sára, akkori feleségétől való divortiáltatása alkalmatosságával a Szent Partialis deliberatuma szerint Csulai Sára asszony külső magistratus kezében adattatott, azholott is ökegyelme maga dolgait complanálván az külső magistratus ökegyelméhez való praetensioját s

³⁷ Szilágyi Márton: *Triga Divortialis...* 1690. Debrecen RMK II 1659.

avéget való keresését le hagyta, és őkegyelmét absolvállya, melyről adom ezen *recognitionalis* írásomat.

Dévae 16. Maji anno 1714.

L. S. Nalátzi Lajos mpr.

Ex veris et indubitatis originalibus sine omni additione et imminutione transcriptum fide mediante per Michaelem Solymosi, Sanctae Sedis seniore mpr. et Petrum Keresztúri juratum Sanctae Sedis notarium.

1714 június, Algyógy

[51.] Anno 1714. die 5. Junii Partialis instituitur AlGyógyini per clarissimum dominum seniore Michaelem Solymosi, caeterosque fratres.

Causa levata clarissimi ac doctissimi domini Michaelis Solymosi, senioris tractus Dévensis, ratione officii, contra et adversus nobilem Nicolaum Sebessi de Barbátvíz, constitutus procurator nobilis Emericus Békékési [!] de V[ajda]Hunyard, cupit sibi omnes juris facultatis reservari et dicit:

Illyen okon kellett az Inctust őkegyelmét a Szent Partialis előtt in jus attrahálnom, minthogy őkegyelme ezen 1714. esztendőben in diebus Aprilis keresztyéni vallásunknak kissebbségére, az hazának s reformata vallásunknak törvénye ellen copulatioját feleségével, N. N. külső s más valláson lévő oláh pappal vitette végbe. Mellyhez képest méltán si juris sit, megkívánom az országnak az illyenek ellen írt articularis poenan convincáltassék, liceat ultra.

Pro Incto nemo.

Deliberatum: Barbátvízi Sebessi Miklós uram az levataban megírt dolgáért citáltatván Szent Partialisunkra, minthogy maga személlye szerint nem compareált, nem ítlvén elégségesnek levélbeli Partialisunkra küldött maga mentségét elegendőnek [!], törvényünknek az illyenekről íratott tenora szerint egy forinttal büntettség, mindazáltal *iterato* admoneáltatik, hogy a jövő Partialisra compareállyon.

Pestin s Malomvíze

Azon ecclesiakban levő difficultasoknak eligazítására kibocsátta a Szent Partialis tiszteletes esperest, notarius és Tokai uraimékat. Authorálta is egyszersmind azokban accurrálható difficultasoknak eligazítására.

[52.] Hátszeg

Idvezült Békési Ferentz uram könyvei resignáltassanak tiszteletes esperest uram kezében, mellyeket őkegyelme eladván, az árából az hátszegi reformata ecclesiat contentállya, a megmaradott superabundans rész fordítottassék az árva szükségére. A könyvek catalogussa is adattassék ugyan tiszteletes esperest uram kezében, hogy aszerént tudgya percipiálni, amint conscriptorok registrálták.

Hosdát

Causa levata clarissimi ac doctissimi domini Michaelis Solymosi ut senioris tractus Dévensis contra et adversus nobilem Nicolaum Antalfi de Hosdát, constitutus procurator nobilis Emericus Békési et dicit:

Kellett az Inctust az Szent Partialis Széken in jus attrahálnom, mivel in anno 1714. diebus mensis Martii maga feleségével, Tornya Clara asszonnyal való copulatioját reformata vallásunk és országunk törvénye ellen oláh pappal vitette végbe, melly aránt méltán de jure megkívánom, si juris erit, az országnak törvénye szerént in poena convincáltassék.

Pro Incto: Oláh pappal copuláltatásomnak oka nem vagyok, mások hívták akaratom ellen az copulatioira az oláh papot.

Deliberatum: Villágossan constál Antalfi Miklósnak oláh pappal való copuláltatása, de megtekintvén Szent Társaságunk éretlen elméjét, ex misericordia indulgeállya az ilyenek ellen intentálandó debita poenat, melly volna ecclesiakövetés. Mindazonáltal, hogy minden censura nélkül hadgyuk, nem cselekedhettyük, kövesse meg azért a Szent Partialist arról, hogy nem reformata keresztyéni vallásunk szerént copuláltatta magát, az oláh papra pedig, aki merte copulálni, maradjon fenn az articularis poena.

[53.] Deliberatum contra nobilem dominum Johannem Antalfi: Minthogy Antalfi János uram az hosdái reformata ecclesia bonumit a terminált napra elő nem hozta, ha intra bis quindenam elő nem hozza, a visitation lett deliberatum szerént tiszteletes esperest uram exequáltassa rajta.

AlPestes

Most is ex superabundanti admoneáltatik az alpestesi ecclesia, hogyha intra octavum pusztá templomjokat fel nem szarvaztattyák, az hunyadi Partialisban lett deliberatum szerént való poena exequáltathassék rajta.

Körös

Iffjú Ribiczei László uram dolgában végezte a Szent Partialis, hogy inquisitorok bocsáttassanak. Regiusoknak exmittáltassanak tiszteletes Pataki uram az brádi egyházfival és mesterrel edgyütt.

Brád

Csoma Istók és felesége admoneáltatnak, hogy cohabitállyanak, vagy ha elválásra való dolgok vagyon, procedállyanak egymás ellen, másként magistratus kezében adjudicáltatnak.

Rápolt

Mivel aranyi Szabó Ferentz világossan remonstrálta a Szent Partialis előtt, mind tiszteletes esperest Jenei Sámuel uram leveléből, mind pedig akkori tiszteletes Veszprémi István püspök uram arra tett replicájából hitetlenül tüle elszökött felesége dolgát, és mivelhogy facie Sanctae Sedis jurála is arról, hogy sem okot nem szolgáltatott az infidelis desertiora, sem pedig 15 esztendőök alatt bizonyossan ki nem tanulhatta, ma sem tudja, hova lett légyen hitetlen felesége. Azért tetszett a Szent Széknek, hogy tovább kötélben ne maradjon, hanem hitetlen feleségétől divortióltassék, és ad secunda vota transmittáltassék, amaz pedig, ha még valaha előjüne, magistratus kezébe adattassék.

[54.] Losád

Causa levata nobilis Mariae Sallai ut Actricis, contra et adversus nobilem Danielem Ferentzi de Losád ut Inctum, constitutus procurator Emericus Békési de V[ajda]Hunyad, cupit omnes juris facultates sibi reservari et dicit:

Nagy okoktól viseltetvén készeríttettem az Inctust a Szent Partialis eleibe in jus attrahálnom, mivel elsőbben Istennek rendelése, másodszor hazámnak, vallásomnak bevett rendtartása szerént mentem volt férjhez megírt Inctushoz úkegyelméhez. De én úkegyelmével, mint feleség az urával, lelkemnek sérelme nélkül nem élhettem, mivel mikor férjhez mentem, gondolván azt, hogy férfiúhoz megyek férjhez, de ha tudtam volna, hogy magam természetű emberhez megyek, nem mentem volna. Külömben is maga atya látván az én szomorúságomat azon, hogy nem aszszonyembernek való, mindketten vertek és rongáltak, melly miá a Szent Szék előtt solemni protestatione praemissa protestálok, soha úkegyelméhez feleségül vissza nem megyek, készebb lések az országból is kibujdosni, mindekről divortiumról való válasszát kívánom a Szent Partialisnak.

Pro Incto: Losádi nemes Ferentzi Dániel constituállya procuratorának Losádi-ban lakó nemes Ferentz Mártont, plenipotentariussának penig attyát, Ferentzi Istvánt. Et dicit per constitutum procuratorem: Tagadom mindazokat valamelyeket az Actrix levatajában íratott, kívánom, hogy azokat comprobállya.

Deliberatum: Sallai Mária maga személylye szerint jöjjön elő, plenipotentariust s procuratort a törvénynek bevett rendi szerint constituályon, és futura Sede comprobállya azt, hogy az ura impotens, külömben excommunicáltatik és a külső magistratus kezében adjudicáltatik.

Hátszeg

Deliberatum: Amint tiszteletes esperest uram ratione officii citáltatta [55.] et in jus attrahálta az hátszegi scholamestert, Andrási Benedek atyánkfiát, temetési alkalmatossággal lett maga rendeletlen viseléséért. Mivel a laesa pars a mesternek ezaránt condonált, a Szent Partialis is most érdemlett kemény censurara nem vonnya, hanem semel pro semper severe praemoneállya, magát úgy alkalmaztassa, hogyha több excessussival a szent ministeriumot s tractusunkat offendállya, minden eddig lett cselekedeti előfordulnak, és pro delicti qualitate büntettetik.

Insuper³⁸: Difficultasban felvivén tractusunkból egy causat in negotio matrimonii, a gyengébb elméknek lecsendesítéséért a Szent Generalis revideálta és így deliberált felölle:

[56.] Genealogia spectabilis ac generosi domini Francisci Bartsai et consortis ejus, spectabilae et generosae dominae Sarae Lukás:

³⁸ Ezt megelőzően az 1714. június 10-én, Küküllőváron tartott zsinat négy határozatát másolták be. Ezek közlésétől eltekintünk, ugyanis nem kapcsolódnak közvetlenül az egyházmegeye életéhez. Lásd *Erdélyi református zsinatok iratai*.

Truncus: Keresztési Pál

Két ágon való surculussi – Susanna, ki Jósika Gáborné volt	Judith
E volt Bartsai Istvánné – Borbála	Susanna – Barbátvízi
Ennek fia Bartsai Ferentz	Sára – Puj
	Sára – Lukáts

Deliberatum Sanctae Synodi Generalis: A Szent Generalis tekintetes nemes Bartsai Ferentz uram úkegyelme házasságát az Istennek törvénye szerint legitimállya Lukáts Sárával.

Extradatum per me Stephanum Vásárhelyi juratum notarium Sedriae Sanctae Synodi Generalis.

Küküllővár 1714. 13. Junii

Ex veris et indubitatibus originalibus sine omni additione vel detractone transcriptae fide mediante per Michaellem Solymosi, Sanctae Sedis senioremp. et juratum Sanctae Sedis notarium Petrum Keresztúri mpr.

1714 augusztus, Déva

[57.] Anno 1714. die 2. Augusti Semipartialis instituitur Dévae per clarissimum dominum senioremp. Michaellem Solymosi, ceterosque confratres.

Deliberatum in causa reverendi domini Johannis Pápai hactenus ministri ecclesiarum reformatarum Körösiensium.

Az elmúlt Szent Visitationkor tiszteletes Pápai János atyánkfia nem resolválta arra magát, hogy a körösi ecclesiaktól valedicállyon, most immár medio tempore kívánnya, hogy transmittáltassék másuvá. Azért tetszett a Szent Partialisnak, hogy úkegyelmét a 18. és 24. canonok szerint censurara vonnya, vagy penig az eddigvaló fizetésének meg nem adattatásával poenizállya. Mivel azért körösi uraimék úkegyelmek a canon szerint való poenat nem kívánnyák intentáltatni, hanem csak ez esztendőre való fizetését elvonni, a tavalyi restantiat penig készek megadni, a Szent Szék is ex misericordia most canon szerint úkegyelmét nem censeállya, ha úkegyelme is obligállya arra magát, hogy mindenekben Szent Társaságunktól függő commembrumunk lészen, míg vármegyénkben fungál, és többször nem ad okot a Szent Partialisnak, hogy illyen színű dolgokban úkegyelme miatt búsullyunk. His conditionibus úkegyelmét a körösi ecclesiakbúl a méltóságos úr, Bartsai Ábrahám uramhoz transmittállyuk.

1714 szeptember, Hátszeg

[58.] Partialis instituitur Hátszegini per clarissimum dominum Michaellem Solymosi ut senioremp. caeterosque confratres anno 1714. die 12. Septembris

Causa levata clarissimi ac doctissimi domini Michaelis Solymosi ut senioris tractus Dévensis, ratione officii ut Actoris, contra et adversus reverendum ac doc-

tissimum Nicolaum SzentPéteri, pastorem pro tunc ecclesiae reformatae AlGyógyi-
ensis ut Inctum.

Ezért kellett úkegyelmét a Szent Partialis eleibe citáltatnom, hogy őkegyelme 43. canon ellen ilyen szókat szóllott: Hol vagy Acháb! Aki elfoglaltad az Istenét, akár Pál, akár Péter, akár István légy, átkozott légy stb. És ezen kívül az 80-dik canon ellen bottal kergetődzött, verekedett és attával szitkozódott. Azért si juris sit, megkívánom a Szent Széktől, hogy úkegyelme usque ad Sanctam Synodum Generalem ab officio ammoveatur.

Pro Incto ipsemet dicit: Mindezeket tagadom.

Actor dicit: Kész vagyok világos relatoriakbúl doceálni, azért kimenvén judiciu-
mat váraak.

Inctus dicit: A két relatoriak közzül edgyiket nem acceptálom, ilyen okokra nézve: 1. Mert illegitime emanált. 2. Sok testisek benne suspectusok.

Deliberatum: Amelly illegitime emanált, mi sem acceptállyuk külömben, hanem csak pro majori lumine, az acceptált relatoriakbúl az Actor doceállyon.

Deliberatum: Jöllehet mind az Isten beszédének, mind penig azon fundáltatott 43-dik canonunknak tenora szerént tartozik a minister eos qui cum publico scandalo peccant, publice etiam et quidem praesentes arguere, coram omnibus absque omni personarum respectu, úgy mindazonáltal, hogy ez ne legyen [59.] ex levi aliqua suspicione, aut susurronum quorundam delatione, sed ex certa hominum integerrimorum relatione, nec porro cum denominatione personarum nisi eae sint notoriae. És így lévén, agnoscálly a Szent Társaságunk, hogy az Inctus az 43-dik canon szerént ezekben vétkezett: 1. Hogy ex levi saltem suspicione az cathedrarúl nimis rigide ac duriter detonált. 2. Hogy az auditorának, aki objectuma volt tanítá-
sának, ha szintén közönséges és vezetéknevét nem specificálta is, de tulajdon- és keresztnévét világossan exprimálta. Azért az 43-dik canon szerént gravis animad-
versiot sustineállyon, az auditorával penig az delegatus atyafiai előtt megbé-
kéllyék. Ami a verekedést és attával való szitkozódást illeti, mivel némelly tanúk maga cselédi, némellyek, akik inkább aggraválnak bilingvisek, és olly relatoriabúl valók, amelly a mi forumunkon nem acceptáltathatik, azért az Inctust az 8-dik canon szerént ab officio nem amoveálhattyuk.

Haró

Deliberatum: Amint harai Csuka Éva férje, hosdái Szász Bálint ellen supplicál a Szent Széken, e contra a férje exmissiora kéredzik, a Szent Szék exmittálly a, futura Sede készen legyen, akkor törvények lészen. *Vide supra in Partiali AlGyógy anno 1712 celebrata.*

Kéménd

Anno 1714. die 12. Septembris

Causa levata Susannae Markotsán de V[ajda]Hunyad ut Actricis, contra et ad-
versus maritum suum Stephanum Várad de Kéménd ut Inctum, procurator nobilis
Emericus Békési de V[ajda]Hunyad protestando dicit:

[60.] Illyen okon kellett az in causam attractust, hites uramot a Szent Partialis
eleiben in jus attrahálnom, hogy tíz esztendőknék elfolyása alatt úkegyelmével
mint hites urammal éltem, most mi oktúl viseltetvén, velem tött hitit megszégvén,

engemet elhagyott, és velem lakni nem akar. Mellyhez képest méltán et de jure megkívánom a Szent Széktől, hogy 1. A Szent Partialis imponállya deliberative, hogy mind hites feleségét visszavégyen és tartson, ha hol nem akarna visszavenni, 2. Azt is megkívánom, hogy juxta contenta Decreti part. 2-dae tit. 10. fidefragusnak pronuntiáltassék és az külső tiszt kezében adjudicáltassék. Liceat ultra.

Pro Incto nemo.

Deliberatum: Miután Inctust tiszteletes esperest uram ezelőtt a Szent Partialis consensusából ex officio praemoneálta volt arról, adgya okát, miért nem cohabitál hites feleségével, most is citatus lévén, nem compareált, convincitur in poena ft. 1, és ha a jövő Széken úkegyelme nem compareál, s okát nem adgya miért repudiálta feleségét, ami kemény deliberatum úkegyelme ellen emanál, magának tulajdonítsa.

Losádi

Deliberatum: Mivel már negyed esztendőben fordult, miolta bajoskodik Szent Székünk Sallai Marival, tóti Ferentz Dániel feleségével, világos relatoriában constál, magunk is jól tudgyuk, hogy egynéhányszor readjudicáltatott férjének. Külső magistratus autoritassával is sub poena articulari cogáltatott, erőss contractus alá vettetett, mégis toties quoties hites férje mellül hitetlenül elállott, vele cohabitálni nem akart, ma sem akar, hanem contumaciter resolválta magát, kész lelkében is kárt szenvedni, pogányok közé menni, hogysem többé férjéhez redeálni. Mi azért condoleálván ezen szomorú casust, ennél tovább nem mehettünk, circumscriptusok lévén a Szent Generalis Synodustól, hanem ezen causat cum tota sua serie a Szent Generalisra transmittállyuk, mivel mind a két fél divortiumot sollicitál. *Vide supra de hac materie in Partiali Hátszegini celebrata deliberatum anno 1712. die 1. Martii. Item deliberatum in Partiali AlGyógyini anno 1714 emanatum et exhibitum.*

[61.] Deliberatum: Losádi Hertzeg Mihály és hites felesége, Farkas Ersébet tiszteletes Tokai István atyánkfia előtt két becsületes nemes embert úkegyelme mellé adjungálván, jó contractus alatt intra quindenam öszvebékéllyenek, vagy ha tellyes lehetetlenségnek találtatik, s a békesség véghez nem mehet, mindketten magok megsértődésekrül inquiráltassanak, és a jövő Szent Széken úgy compareállyanak, hogy akkoron finalis decisiojok lészen causajoknak, secus a külső tiszt büntetésére kiadattatnak, ha magokat contumaciter opponállyák.

Deliberatum: Tóti Apáti Imre, ha tiszteletes Tokai atyánkfiát intra octavum fizetése aránt nem excontentállya, kérjük a külső magistratust, keresztyéni tiszt s kötelessége szerént úkegyelmét ország törvénye szerént contentáltassa.

Rákosd

Rákosdi Budi Bálintnak hites felesége, Számphira ellen beadott relatoriajában és feleségének maga részéről való vallatásban semmi elválásra való okot Szent Partialisunk nem tanál. Azért intra quindenam hites feleségét maga mellé visszavegye, és vele tisztességessen éllyen, ne rongállya, külömben ha contumaciter magát

opponállya, ezen deliberatumunk erejével a külső magistratus sub poena articulari cogállya hites feleségével való lakásra.

Hosdát

Causa levata nobilis Nicolai Antalffy de Hosdát ut Actoris, contra consortem suam, Claram Tornya de Tustya ut Inctam, procurator nobilis Emericus Békési de V[ajda]Hunyad.

Illyen okon kellett proclamált Inctat a Szent Szék eleiben in jus attrahálnom, mivel Isten rendeléséből emberséges emberek által magamnak in anno 1714. Húsvét böjtiben hites társul elvévén, vele megelégettem, edgyütt [62.] éltünk a magam házamban. Mi oktúl viseltetvén, velem tött hiti ellen már közel két holnapja elhagyott és az annyához túlem elment, egynéhányszor requiráltam placidis mediis emberséges emberek által, hogy hiti mellé redeállyon, de semmiképpen nem akar. Azért méltán és de jure megkívánom, a Szék előtt adgya okát engemet való elhagyásának, ha penig méltó okát nem adhattya, én feleség nélkül nem lehetek, hiti mellé redeálni és a Szent Széktől visszaíltetni kívánom, sőt holtig mellőle elállni sem akarok. De caeteris protestatur.

Praescripta Incta Clara Tornya in facie Sanctae Sedis judicariae in causa praesenti elegit, constituit et nominavit procuratorem nobilem Stephanum Dobolyi de AlDoboly.

Pro Incta procurator nominatus Stephanus Dobolyi praemissa solemni protestatione cupiendo sibi reservari omnis juris facultates dicit: Úgy látom, az Actor úkegyelme desertiornak okát kívánnya adatni, mellyet ha méltót nem adhatnék, maga mellé kíván readjudicáltatni. Mellyre való nézve a Szent Partialisnak beadandó alázatos instantiamban satis superque letettem okait, mellyeket jó lelkiismérettel úkegyelme sem tagadhat. Ha tagadná, kész vagyok jurálni, hogy rajtam megtörténtenek, sőt ha az én hitem elégséges nem volna (mellyet nem reménlek a Szent Partialis előtt) data exmissione, amellyek mások előtt is constálhattanak, doceálni kész lések, amellyek penig magunk között mint házasok között történtenek in secretis, azokrúl futuram ad Sedem reportálandó relatoriam mellé hitet kívánok. Et exhibet memoratam instantiam humilem, cupitque eas perlegi, ac rationes desertionis exinde perlegi, intelligi ac ruminari, protestando ad ulteriora.

Deliberatum: Amikkel az Incta beadott instantiajaban az Actort aggraválni akarja, mivel a Szent Szék előtt azok még nem constálnak, futura Sede compareállya, az Actor is e contra, amivel mentegeti magát, azt hiteletes documentumokkal doceállya, és akkor törvények lészen utrinque.

Farkadin

Szászváraszi Fazakas Ersók, annakelőtte is a szászváraszi tiszteletes decan Nád-Udvari Péter uramtúl admoneáltatott, gyógyi Partialisunkban is az apja, Fazakas János arra kötelezte magát, hogy ezután edgyütt [63.] laknak, de mindez ideig hiti mellé nem redeált, és most legitime citata sem compareált. Azért ha intra quindenam hites férje mellé nem megyen, a Szent Széknek ezen deliberatumának erejével a külső magistratus valahol tanállya, sub poena articulari ad reditum cogállya. Lugosi Mojses urammal penig sub poena articulari restituáltassa.

Deliberatum: Rákosdi Balási Miklós ad secunda vota transmittátatik, de úgy, hogy addig ne copuláltassék, amíg az innocens pars férjhez nem mégyen.

Deliberatum: Mivel tiszteletes Örsi Péter atyánkfia világosan doceállyá hiteles relatoriajából, hogy a solymosi ecclesiában az futáskor is fungált, és az harang elveszésének sem őkegyelme az oka. Azért rákosdi Szent Partialisunkban emanált deliberatumunk szerint intra quindenam őkegyelmét contentállyák mindenekről, különben etiam executione mediante megvéttyük őkegyelmeken.

1715 március, Kéménd

[65.] *Partialis instituitur Kéméndini anno 1715. 13. die Martii per electum Sanctae Sedis seniore[m] Petrum Keresztúri, nec non ejusdem Sanctae Sedis electum notarium Petrum K[ézdi]Vásárhellyi, caeterosque fratres.*

1. Mivel tiszteletes Solymosi Mihály urunkat Isten, seniori közönséges ministeriumát félbeszakaszván közöttünk, más nagyobb ecclesiában töllünk avocálta, mintegy árva állapotra jutván Szent Társaságunk, canonunk continentiaja szerint confluálván praenominált helyben s időben szokott suffragálásunknak rendi szerint választottuk ahhoz az seniori hivatalhoz elégséges ajándékkal felruházott tiszteletes Keresztúri Péter urunkat, hogy legyen őkegyelme az v[ajda]hunyadi reformata ecclesianak igazgatásával együtt Szent Társaságunknak közönséges seniori igazgatója is, isteni segítségnek jó reménsége alatt.

Notariusunknak penig közönséges societasunk választotta tiszteletes s tudós Vásárhellyi Péter uramat, kívánván őkegyelmének elégséges kegyelmet az Úrtól.

2. Ecclesiarum difficultates proponantur et ad proposita deliberative replicantur:

Lósádi ecclesia

Deliberatum: Megizentetett vala lasádi uraiméknak, hogy amelly 300 zsendelyeket az ecclesia Vintzi Mihály egyházfiságában kölcsönadott volt boldog emlékezetű Bartsai Mihály úrnak, azokat repetállyá mint adósságot a megemlített néhai úrnak mostani méltóságos posteritassítól. Mindez ideig meg nem vették, azért most is ex superabundanti intetik az ecclesia, hogy Juniusban esendő Partialisunkig az adóssokon megvégye, másként magán az ecclesian exequáltattjuk.

Deliberatum: A fellyebb elmúlt esztendőkbén amely 26 veder borokat néhai Marton András kezességire kiadott volt az ecclesia néhai méltóságos Bartsai Mihály úrnak, [66.] mind az úrnak arról való quietantiaja (mely de praesenti extál Marton István uramnál) mind pedig a mostani losádi egyházfinak, Farkas Györgynek előttünk tett fassioja világosan doceállyák, hogy liquidum debitum. Melyhez képest kérjük alázatosan a néhai méltóságos úrnak mostani méltóságos posteritassit, megtekintvén, hogy ecclesiái adósság, Isten dicsősségire conferáltatott bonum, az Isten házához való szeretetekből, unanimi consensu hova hamarébb losádi ecclesiat contentálni méltóztassanak, másként egyáltallyában a fellyebb megírt kezesnek

posteritassán mediante executione is megvétettyük. Az excontentatiojának terminussa lészen Juniusban esendő Partialisunk.

Conclusum: Losádi ecclesianak mostani egyházfiú, Farkas Györgynek percep-tuma volt 1714 esztendőben bor urn. 9 ~ ft. 3,12, mely is az akkori visitatoria egészen erogálódott.

De praesenti percipiált interess bort urn. 7, melyet 34 pénzével eladván, facit ft. 2,38, melyről a jövő visitatiokor tartozik ratiocinálni.

Nota bene: Deliberatum: A fellyebb említett elmúlt esztendőben a losádi ecclesianak akkori curator, Farkas Lázár uram adott volt interesben ecclesia pénzét 4 ft. néhai Kis Mihálynak. Mindez ideig az interess bort megadták reá, de mostani posteritasa, Kis Márton dubiumba hozta a fellyebb specificált 4 ft. álló adósságot, gyanús lévén felőle, ha de praesenti tartozik-é vagy nem, minthogy némelyektől azt hallotta, hogy a fenn specificált adósságot az elei közzül valamelyik lefizette volna. Azért végezte a Szent Partialis, hogy Kis Márton uram doceállya, hogy az édesattya úgy egyszer, úgy másszor az ecclesianak megfizette, melyről való documentumot Juniusban esendő Partialisunkra reportálya. Mellyet hogyha akkor nem doceálna, mind a fenn spec[ificált] adósság rajta fennmarad, mind pedig az interessét, amellyet de praesenti eltartott, megadja. Az ecclesia is ezen debitumnak eligazítására tartozzék producálni vagy literale documetumot, vagy élő tanúkat, hogy az megnevezett summa most is extál Kis Márton uramon, másként az adós az adósság alól fellszabadul.

Hátzeg

Tsónakosi Farkasné deliberatuma:

Deliberatum: Tiszteletes Várad Gáspár uram, hogy az quadragesimai³⁹ communiokor az hosdái ecclesiaban Csónakosi Farkasnének a communiot ex ignorantia feladta mint paráznának. Ezúttal őkegyelmének remittáltatik, megvallván előttünk, hogy személyében nem ismerte s azért cselekedte. De hogy ezután, ha szintén oda találna is menni, a communiot néki feladgya, Szent Társaságunk meg nem engedi, mindaddig míg parázna urával való dolgát el nem igazította előttünk.

[67.] Hosdát

Deliberatum in causa nobilis Valentini Szász de Hosdát et consortis ejusdem ut Actricis: Feles ideje miolta bajoskodik Szent Társaságunk két egyenetlen és éretlen házassokkal, úgymint hosdái Szász Bálinttal és feleségével, harai Tsuka Évával. Az Actrix, úgymint Csuka Éva világosan doceállya relatoriajából, hogy az Inctus-val hóhéri kegyetlensége miatt nem lakhatik. Szent Társaságunk egynéhányszor re-adjudicálta az asszonyt férjének. Vissza is ment, és urával darab ideig cohabitált, de az Inctus elébbi kegyetlenségiben csakugyan megmaradván, semmit sem remittált. Közelebb a mostani Partialisunkon producált relatoriajából sufficienter doceálta számos tanúk által, megemlített férjének hóhéri kegyetlenségét. Sok tanúk vadnak, akik vallyák, hogy fejszével baromi módra verte, taglotta, sokszor vert

³⁹ Március 10.

aggyal bocsátotta ki. Vagyon olly tanú is, ki az ura szájából hallotta, hogy addig veri, míg megöli vagy emberré teszi. De minthogy mindezek nem elégséges okok a divortiumra, még egyszer Szent Társaságunk erős reversalis és contractus mellett az Actrixet readjudicállyá férjének, úgy, hogyha ezután minden igaz ok nélkül kemény vereségekkel illetné, mellyről az ott való esküttek tegyenek ítéletet, és adgyanak attestatiót róla, ha okkal verte-é feleségét vagy ok nélkül, toties quoties a viceispány tizenkét forint bírsággal büntesse. A menyecskének is imponállyuk, hogy urának mint férjének mindenekben kedvét keresse, engedelmeskedgyék, mérges és haragra indító szókkal az urának vissza ne felelgessen, az uratól el ne szökjék, és az urának a verekedésre okot ne szolgáltasson. Másként ha mi rajta esik, magának tulajdonítsa.

1715 május, Déva

In Synodo Semipartiali Dévae 11. Maji celebrata.

Deliberatum in causa reverendi Davidis Belényesi: Tiszteletes Belényesi Dávid atyánkfiának nem egyszeri, sem kétszeri, hanem sok ízbeli enormitassa, korcsmárul korcsmára járni, részegeskedni s részegségével mind a szent ministeriumot megmocsolni, mind penig ecclesiaját megbotránkoztatni. Most közelebb, hogy Húsvét előtt a boldogfalvi sokadalomra elmenvén, ott korcsomára ment, egynéhány napok alatt a korcsomán részegeskedett és részegeskedése miatt ecclesiajában, úgymint Malomvízen újj szerént való húsvéti innepekben sem nem praedikált, sem peniglen communiót nem osztott. Előttünk világosan constál mind főpatronussa, tekintetes Kendefi Gáspár uram panaszló leveléből, mind peniglen egy közölünk és társaságunkból való tiszteletes atyánkfiának hiteles relatiojából. Mellyhez képest az 82-dik canon szerént (melly így sonál: *Ministri ecclesiarum sint temperantes, sobrii, non vinosi, ventri et abdomini servientes ac per tabernas oberantes. Alioqui si foedum illud vitium identidem iteraverint, non a ministerio solum sed et a communione sacra arcebuntur.*) megérdemlené, hogy nemcsak [68.] a ministeriumtól arceáltatnék, hanem egyszerismind excommunicáltatnék is, de még az egyszer exsuperabundanti Szent Társaságunk a canonban specificált poenakat ex misericordia condonállyá. Úgy mindazonáltal, hogy a malomvízi ecclesiat, mellyet részegeskedésével, és az húsvéti innepi cultusoknak elmulatásával offendált és scandalizált, most csakhamar rövid időn deprecállyá, conformi concione deprecationi praemissa, mellyet hogyha nem cselekednék, a canonban praespecificált poenak exequáltasanak rajta.

1715 június, Rákosd

[69.] *Partialis instituitur Rákosdini anno 1715. 19. Junii per electum Sanctae Sedis seniore, Petrum Keresztúri, nec non ejusdem Sanctae Sedis electum notarium, Petrum Vásárhelyi, caeterosque fratres.*

Az ecclesiáknak difficultasit, mint másszor, rendre elő nem vettük, tartván magunkat a méltóságos curator uram egyszer kiadatott deliberatamához:

[70.] Deliberatum: A hosdāti ecclesia megtalálván Társaságunkat instantiaja által, eziránt, hogy a rajtok mostan fennforgó sok terehviselés, adózás miatt, amivel tartoznának az ecclesianak, arra a brevis terminusra, amellyre ezelőtt admonitusok voltak, semmiképpen le nem fizethetik, ex commiseratione christiana végeztük, hogy mindennemű bor, búza és pénzbeli adósságokat e jövő szüretkor minden tovább való hallogatás nélkül mustul lefizessenek aszerint, amint akkor árra fog indulni a bornak. Hogyha pedig ezidő alatt a bölcs ítéletű Isten az égnek valami háborúja által szőlejekről az áldást elvonná, kiki ökegyelmek között a magán lévő adósságot pénzüi fizesse le, mellyet hogyha nem cselekednének, minden tovább való commiseratio nélkül, a méltóságos Consistoriumtól deputáltatott brachium által exequáltassék rajtok.

1715 október, Marosillye

[71.] *Partialis instituitur Illyeini anno 1715. die 31. Octobris per reverendum dominum seniore Petrum Keresztúri caeterosque fratres.*

Causa continuata Valentini Budi de Rákosd ut Actoris contra et adversus consortem, nomine Számfiram ut Inctam, pro Actore procurator nobilis Emericus Békési de V[a]jda Hunyad protestando dicit:

Illyen okon kellett az proclamált Inctat a Szent Szék előtt in jus attrahálnom, mivel az 1714. esztendőben 12. Septembris Hátszegen celebrált Szent Partialis alkalmatosságával lévén elválásra való igyekezetem, de azon alkalmatossággal az Incta justificáltatván, a Szent Partialis viszaítelte, külső magistratussal is cogáltatván visszavettem, és éltem véle, ítélvén és gondolván, talám Isten lakásunkat megszenteli. Mi oktúl viseltetvén, most, in anno 1715. die 6. Septembris minden egyét-mását házamból kilopta, sem meg nem vertem, sem meg nem szittam, mindaddig is, mit akart, ő tudja, hogy észrevettem, egyet-másiknak tőlem való eltakarítatását, lévén még egy ládája nállam, azt felnyitottam, becsületes embereket hívátván felhántam, kinek az fenekén mesterséggel csinált étetőt találtam, kivel nem mást, hanem engem egyátallyában akart megégetni. Azért illyen nagy suspitioba hozván magát, ha az Szent Partialis ítéli, kívánom, elégséges és hihető okait adja, kinek és miért készítette azon étetőt, külömben divortiumot kívánok de reliquis protestatur.

Incta pro se procuratius verbis dicit: A levataban megírt vádoknak némely része igaz, némely helytelen. Nem tagadom, hogy a ládában étetőt nem talált volna fellyeb specificált férjem, de nem ollyat, amellyet az ő veszedelmére s halálára készítettem volna, hanem minthogy egy kutyától levonattattam volt, annak elvesztésére készítettem volt, mellyet ex inadvertentia a ládában találtam hadni, mellyet férjem felnyitván a láda fenekén talált, ez egyen kívül a többit tagadom.

Actor dicit: Hallván az Incta mentségit, hogy nem számomra vagy veszedelemre csinálta volna azon étetőt, hanem kutyát akarván véle megégetni, ugyanis ha azon alkalmatosságra készítette volna, fél esztendeig elrejtve a láda fenekén nem tartotta volna, avagy velem jól élvén, mint igaz házastárs vagy egyszer, vagy másszor azon kutyától [72.] való megbántódását megmondotta volna, úgy aziránt való szándékát, avagy ha nekem nem, más valamely szomszédnak megjelentette

volna, hogy azon kutyával mint járt, de ez mai napig senki nem látta, senki nem hallotta, senki nem tudja, hogy sem egyszer, sem másszor ötöt vagy egy kutya levonta volna. Melyből világossan kitetszik, hogy az én veszedelmemre készítette, azért ut supra a Szent Széktől divortiumot kívánok, doceálván maga gonosz actait, liceat ultra, mely iránt a Szent Széktől exmissiot kívánok.

Deliberatum: Mindketten exmittáltatnak, az Actor futura Sede doceállya és comprobállya, hogy az felesége az ládában talált étetőt maga veszedelmére csinálta volna, az Incta hasonlóképpen bizonyítsa meg, hogy az azt étetőt nem férje veszedelmére, hanem egy kutyának, amelytől orozva levonattatott volt, elvesztésére készítette volt.

Hunyad

Deliberatum: Békési Imre uram panasszából értyük, hogy amely magyar Bibliát amsterodami ediciot [in] majori octavo, egy Rácz Demeter nevű ember conferált volt az allpestesi ecclesianak, mellyet ugyan Békési uramnak kezébe is adott, azon Rácz Demeter megbánván collatioját, visszalopta őkegyelmétül. Minékünk semmi dolgunk nincsen az specificált Rácz Demeter nevű collatorral, Békési uram suo tempore attá volna meg az ecclesianak, őkegyelmétül el nem lophatták volna, mi azért Békési uramtól megkívánnjuk, hogy az ellopott Bibliát előállítsa és az ecclesianak megadja, különben az árrát őkegyelmén exequáltattjuk.

1716 január, Déva

Semipartialis instituitur Dévae in domo parochiali anno 1716. 7. Januarii ad instantiam nobilis feminae Christinae Nagy per reverendum seniore Petrum Keresztúri, caeterosque adjunctos fratres.

Deliberatum: Világosan constál SemiPartialisi Szent Synodusunk előtt nemes dévai Nagy Christina asszonynak mint Actrixnak relatoriajából és azon kívül négy hiteles, füllel hallott testiseknek előnkbe hozatattott pecsétetes attestatiojokból, mellyeket az Inctusnak szájából halottanak, hogy az Inctus [73.] Dsotzán Luputz nem gondolván sem az Isten parancsolattyával, sem az ország törvényével, sem penig a maga házassági kötelességével, praespecificált hites feleségét hitetlenül repudiálván, feleséget vött más feleségre, és így juxta 2Sam 1: Az ő szája tévén maga ellen bizonságot,⁴⁰ maga is az Inctus magát paráznának vallotta. Melyhez képest mind lelkünk ismereti, mind az Isten törvénye kötelez bennünket arra, hogy az Actrix mint ártatlant az Inctustól, mint nyilvánvaló paráznától divortiállyuk, és ad secunda vota transmittállyuk. Úgy mindazonáltal, hogy az Actrix is a magistratust parázna férjének megbüntetésére kényszerítse juxta canonem 71., az Inctust ellenben, mint Isten s ország törvényét és házassági szövetségét megrontó paráznát ligaba vettyük és a magistratus kezébe adjudicállyuk.

⁴⁰ 2Sám 1,16: És monda néki Dávid: A te véred legyen a te fejedén: mert a tennen nyelved vallása bizonságot tesz ellened, mondván: Én öltem meg az Úrnak felkentjét.

1716 március, Marossolymos

[78.] Anno 1716. die 11. Martii Partialis Synodus instituitur M[aros]Solymosini per reverendum seniore[m] Petrum Keresztúri caeterosque adjunctos fratres.

Actio reverendi domini senioris Petri Keresztúri ratione officii contra clarissimum dominum Nicolaum Csáki, ministrum ecclesiae reformatae Hátzegiensis.

Illyen okon kellett praenominált személyt őkegyelmét kegyelmek eleibe hínom: Nem emlékezvén meg édes Idvezítőnknek a ministerium jó Urának amaz minden keresztyéneket ugyan, de kiváltképpen az egyházi szolgálát kötelező parancsolatyáról quod est Matt 5,16: Úgy fénylők etc.,⁴¹ eszerint nem világossághoz, hanem setéttséghez illendő cselekedetéhez nem követésre, hanem eltávoztatásra valókat patrált ecclesiajában, mellyeket így demonstrálok:

Mert 1. Eszerint esett NagyKarácson szombattyán, úgymint 4. Januarii 1716. reggeltől fogva estvéig és NagyKarácson első napjának écajájának kezdetitől fogva virrattig (mely időben őkegyelmének az előtte álló innepi szent munkákhoz kellett volna magát józanon és mértékletesen készíteni) mind borozott és részegeskedett és azt egészen részegeskedésével töltötte el, annyira, hogy N[agy]Karácson első napján is reggel crapulose és borittason ment bé a templomba, és minekutánna actiojához fogott volna, felmenvén a prédikállószerkébe ott okádott. Onnan leszállván a maga székibe, ott is hányt, a communio administratioja után is visszatérvén székibe, minekutánna maga is communicált volna, ott is okádott és hányt.

2. Meg nem emlékezvén Szent Pál apostolnak a Timotheus személye alatt amaz minden egyházi szolgálókra tartozó parancsolattyáról 2Tim 4,2: Prédikáljad az Igét etc.⁴² Annyira a tunyaságnak és restségnek adta magát, hogy hétköznapiokon a templomban a könyörgéseket, vasárnapokon a prédikállásokat csak igen-igen ritkán viszi véghez, amikor véghez viszi is, nem olláhu conformiter ad captum auditorum, hanem magyarul, mely miatt sokan auditori közzül [79.] ad valachisum [!] relabáltanak. Ezeket penig őkegyelmében causállyá a gyakorta való borital és részegeskedés.

3. Posthabeálván az 75. canont, mely így szól: Ministri ecclesiarum ut rogati et vocati visitant aegrotos ac consolantur ad pietas erga Deum, ad charitas erga proximum svedent. Et illud Jacobi caput V:14: Beteg-é valaki közületek etc.⁴³ Amidőn egy halálos betegségben lévő Horváth Pálné nevű hallgatójától hivattnék, hogy könyörögtesse és eképpen békés kimúlására készítsse és a communitot és tanquam fide infirmas et impense efflagitanti juxta canonem 61. administrállyá, a hivatalra el nem ment. Mely miatt a beteg kényszerített olá paphoz folyamodni, és azzal magát halálára készíttetni, attól communicálván, s attól is temettetvén el.

4. Meg nem tekintvén, hogy a méltóságos hercegasszony patrociniáján subsistált többire a ministeriumban Hátzegen, miolta őkegyelme Hátzegen lakik,

⁴¹ Mt 5,16: *Úgy fénylők a ti világosságtok az emberek előtt, hogy lássák a ti jó cselekedeteiteket, és dicsőítsék a ti menyeyi Atyátokat.*

⁴² 2Tim 4,2: *Hirdesd az Igét, állj elő vele alkalmas, alkalmatlan időben, ints, feddj, buzdíts teljes béketűréssel és tanítással.*

⁴³ Jk 5,14: *Beteg-é valaki köztetek? Hívja magához a gyülekezet véneit, és imádkozzanak felette, megkenvén őt olajjal az Úrnak nevében.*

azoltátúl fogva annuatim őhercegsége praejudiciumára korcsomát tartott és bort árultatott contra canonem 80., mely cselekedetivel őhercegsége szívében azt a szeretetnek tüzeit, mellyel szoktak gerjedezni az Isten szolgálóihoz, azok között őkegyelméhez is, annyira incriminálta, hogy csaknem tellyességgel eloltotta és magátúl elidegenítette. Ezek így lévén, megkívánom a jure, hogy az Inctus őkegyelme részegségért, tobzódásáért és ecclesiájának scandalizálásáért juxta canonem 82. büntetessék, egyházi hivatalyában való restes eljárásáért penig és helytelen s botránkoztató korcsomároltatásáért juxta canonem 36. e parochia sua ejiciatur ac sine testimonialibus relegetur. Actor protestatur de caeteris.

Inctus ad haec taliter replicat:

Ad 1. Minthogy senkire is itt ez életben tökéletes tisztességet s álhatatosságot az Isten nem bízott s nem hagyott az esett után, úgy én is, ha mi bennem olly erőtelenség és fogyatkozás éppen ugyan, mint emberben, kész vagyok megvallani azokat, amik igazak, amik penig hamisak és hitetlenek s lelkiismerett ellen valók, tagadok. Azért:

I. A megnevezett innepen, hogy nem hánytam volna a praedikállószekben mégpenig actionnak közepiben a prédikállószekbe, [80.] elvégezvén azután, mint a dominus Actor mondgya, az ülőszékben harmadszor, mikor elvégezvén a munkát és ki akarván menni a templombúl az asszonyok széki mellé, mikor mindenek a templombúl kimentenek. És az erőtelenségemből és Istentől rámbocsátot betegségből lött, nem pedig szombat esti s écaikai részegeskedésemből, amely tenyeres-talpas hazugság.

Ad II. Amenyire Isten erőt s egészséget *adott*, szorgalmas voltam tanításomban s könyörgésemben. Ha mikor elmulattam, magamnak nem lévén elég orvosom, mást sem orvosolhattam. Az, hogy oláhul nem praedikálnék, hazugság, mert karácsoni actionmat is egészben oláhul vittem véghez, hétköznapiokon mindenkor kétszer, szerdán és pénteken, amellyet a tagadhat, aki a templomba nem jár, és így szeretném, hoc fundamento, hogy én oláhul nem praedikálottam, ki relábalt ad valachisum [!], demonstráltatni.

Ad III. A beteg a beteget nehezen gyógyítja. Nehezen mehettem akkor a megnevezett beteghez, másnapján az innepnek küldött embert (nézván mint vagyon), ígirtem magamat rá, hogy lemegyek. A válasz ez volt, hogy két óra múlva mennek le, utánnam jönnek. Én várván a követet, eljött ugyan a megnevezett betegnek az ura hozzám, kinek eszt mondtam: Én mind várom kegyelmedet, hogy lemennék és ha mit jót tehetnék szegénnyel, de már most énnekem is kezdvén újjólag émelgyeni a gyomrom, érzem erőtelenségemet s arra való tehetetlenségemet. Azért nem mehettem, de ha szintén lemehettem volna is, őneki bizony az Úr vacsoráját fel nem adtam volna, mert Advent 1. napján vett volt, véle megizentem azt is. Azért a communioval való élés nem halálra való készítés, hanem az ő szokások szerint babonaűzés.

Ad IV. Kívánom s szeretném tudni, ha ugyanolylan nagy mértékben árultattam-e, amelyért ecclesiából való kivetést érdemlenék. Ha szintén árultam volna is, sem az Istent, sem őhercegségét meg nem bántotam volna, mert naponként való testi tápláltatásomra cselekedtem, ruminálván jól, mi legyen esztendőnként való fizetésem. De caeteris protestatur.

Actor ad haec taliter reponit: Úgy hallom, hogy a dominus praefatus Inctus levatamban beiratott fogyatkozásinak némely részét állatya, némelyt tagad. Amiket maga állat és megvall, minthogy juxta illud [81.] Davidis 2Sam 2: A maga szája teszen maga ellen tanúbizonytságot, azokban sit req[uisitio] és a levatában beírt poenak szerint büntetődjék. Amiket pedig tagad és tenyeres-talpas hazugságnak mond, mindazokat beadandó relatoriamban kész vagyok doceálni. Azért kérem a Szent Széket, hogy relatoriamat bevenni, megoldvasni és aszerint a levatában megírott fogyatkozásokról judiciumot tenni méltóztassék.

Deliberatum: Az reverendus Actornak relatoriaját bevesszük s meghallgatjuk, nem ellenezvén az Inctus is, sőt kívánván meghallani.

Deliberatum: Úgy vagyon ugyan, hogy tiszteletes Csáki Miklós uram ellen négy kiváltképpen való nagy vétkek objiciáltak, annyira, hogyha az őkegyelme ellen való négy terhes vádaknak igassága constálna az tiszteletes Actor intentioja szerint, őkegyelmének mint botránkoztató és scandalosus embernek nostro omnium judicio szükségesképpen a szent misiteriumtól amoveáltatni kellenék. De examináltatván in bona conscientia az testiseknek fassiojokat, nemhogy accusálnák, sőt ellenben excusályák mind a négy vétkekben, melyekben vádoltatik.

1. Azzal vádoltatik, hogy az őkegyelme karácsoni communiokor és praedikáláskor esett hányása esett volna az őkegyelme szombati és écaikai részegeskedéséből és borozásából. De senki nem doceálhattya, hogy őkegyelme szombaton vagy écaikán a communio előtt részegeskedett volna, sőt ellenben egynéhány testisek azt vallyák, hogy őkegyelme olly erőtelen gyomrú, hogy minden borozás nélkül hánnyon, gyomorbéli erőtelenségétől és betegségétől.

2. Azzal vádoltatik, hogy őkegyelme oláhul való functiojában el nem jár. De egynéhány templomot gyakorló testisek őkegyelmét dicsérik, hogy functiojában mind szerdán, pénteken, mind vasárnap mind oláhul, mind pedig magyarul eljár. Mikor pedig betegségétől, vagy egyéb szükséges avocatiojától maga nem fungálhat, akkor bízza a mesterére a functiot.

3. Azzal vádoltatik, hogy egy Horváth Pálné nevű asszony hallgatója halálos betegségében őkegyelmét ad sui consolationem hivatta volna, és őkegyelme el nem ment volna, amaz a miá deficiált volna. De ebben is őkegyelmét excusályák [82.] a testisek, hogy a betegnek pápista ura izente őkegyelmének, hogy ne mennyen s nem is deficiált az asszony.

4. Azzal vádoltatik, hogy a hercegasszony s őhercegségi tisztei praejudiciumára korcsomáral. De maga sem tagadgya, mert amint mások is referállyák, eleitül fogván szabad volt három sátoros innepen az hátzegi papnak minden innepen egyet-egyet kikorcsomároltatni. Őkegyelme a testisek fassioja szerint csak két hordóval korcsomároltatott ki.

Juxta haec: Őkegyelme mindenekben excusáltatván a testisektől, sőt az egész Hátzeg-vidéki minden református nemes uraktól s nemesektől Partialisunkra küldett levelekben mindenektől dicsirtetvén, mint abban a helyben igen hasznos lelkipásztor, poenat őkegyelmének a tiszteletes Actornak intentioja szerint nem intentálhatunk.

[83.] Actio reverendi domini senioris Petri Keresztúri, pastoris ecclesiae reformatae VajdaHunyadiensis ut Actoris contra egregium nobilem Emericum Bé-

kési de V[ajda]Hunyad ut Inctum, procurator reverendus dominus senior et Andreas Sinka de Déva. Cupit sibi omnes juris facultates reservari et cum solemni protestatione dicit:

Illyen okon kellett a praefatus dominus Inctust a Szent Szék eleibe in jus attrahálnom: Nem emlékeztvén meg lelkipásztorához való keresztyéni kötelességéről és tartozó engedelmisségéről in anno praesenti 1716. diebus 12., 13. Januarii, olykor, mikor az ország gyűlésére akarna menni Szebenbe, ellenem egynehányad magával clandestine conspirált és tilalmas conventiculumban ellenem Isten, ország s ecclesiai törvények s canonok ellen való dolgokat macchinált és fabricált, mégpenig oly személyeket adjungálván és suscitálván maga mellé, kik közzül már akkor némelyek nem voltak ecclesianak tagjai, hanem nyilvánvaló és ad valachisum [!] relapsus apostatak, kiknek clandestine factiojokban hogy a dominus praefatus Inctus légyen primipilus et antesignans ezekből világos:

1. Az ecclesianak consensussa ellen, becsületemnek megsértődésével akarván temere és gyalázatosan turbálni ecclesiambúl, más atyámfiának vocatoriat concipiált és írt.

2. Azon vocatoriat nemcsak maga subscribálta, és complices társaival subscribáltatta, hanem még olly auditorimat is, akik hozzám nagy szeretettel viseltetnek, és az illyen álnok és gonosz munkátúl irtóztanak és idegenek voltak, unszolt és erőltetett a subscriptiona. Némelyeket azok közzül maga conventiculájába hivatván, némelyeknek penig házokhoz küldvén a vocatoriat subscribálni.

3. Magára vállalta és arról bízatta őket: Csak subscribállyanak a vocatoria alá, maga intulállyá s kezébe szolgáltatya a hivatályos személynek, és maga az elkezdett gonosz munkát véghez is viszi. A praefatus dominus Inctusnak functioja, amellyel becsületemet megsértette sok vétkeknek congeriesse és cumulussa, mert:

[84.] 1. Az én személyemben megrontotta az Istennek törvényét, nevezetesen az 5. parancsolatot, aszerint: Nekem, mint lelkipásztorának és atyának érdemlett tisztességemet és becsületemet meg nem adván.

2. Megrontotta az ecclesiai törvényeket s canonokat, az 22. canon ellen: Proprio ac temerario ausu me tanquam senior invito in ecclesiam meam ac suam alium ministrum conducere ac introducere volens.

3. Megrontotta az ország törvényét, engemet l[elki]pásztorát, kit még mások ellen is in justis ac licitis oltalmazni kellett volna, temere üldöztvén és kergetvén contra Approbatae Constitutiones part. I. art. V. tit. V. et contra Compilatae Constitutiones tit. I. art. III. Az patronusoknak ~ öhercegsége tiszteinek és az ecclesianak nagyobb része akarattya ellen turbálni akarván minden igaz ok kívül.

Azért megkívánom a jure, hogy a praefatus dominus Inctus tanquam honoris mei temerarius invasor et malignus sugillator ac legium tam divinarum quam humanarum transgressor et contemptor ut putidum membrum ecclesiae ac ejusdem publicae pacis turbator ab ejus societate ac gremio obscindatur. És minthogy másszor is, úgymint anno 1696 hasonló patratumáért Szent Partialisunk excommunicatoria méltónak ítélte volt, de ex misericordia akkor condonálta, most már mint-hogy akkori patratumát reficiálta, megkívánom, hogy solemniter excommunicáltassék, és engemet mint praedikátorát minden igaz ok kívül kergető és persecváló malignus auditor juxta supraspecificatos articulos Approbatae Constitutiones (si seris sit) kétszáz forint poenara adjudicáltassék és Szent Székünkön tanquam ex-

communicata persona mindaddig procuratorságot ne viselhessen, valameddig nem reconciliál és ecclesiat nem követ. Actor protestatur de ulterioribus.

Pro Incto procurator proclamatus: Hallom az Actor ökegyelme mind az belső, mind az külső forumokon ellenem írt actioját. Ami az politicum forumra tartozandó, örülvén magam is az hazával [85.] edgyütt magam nemesi szabadságának ut est Approbatae Constitutiones part. III. tit. VI. tantum nobilis, tantum coram suo competente iudice tartozik törvényt állani, nem másutt. Ha az Actor ökegyelmének rajtam mi kereseti servatis de jure servandis, keressen s megfélelek.

2. Ami a lelki dolgot illeti, hogy ökegyelme ellen azokat cselekedtem volna, tagadom. Hogy pedig az ecclesia engemet is, egy tagját congregatiojokba hivat, és kiki maga lelkének sérelmét (mellyet magam is, mint magamra, mind házam népére nézve tapasztaltam) özvegyültek, azt nem tagadom. Ott voltam, és uno animo nem az ökegyelme bestelenségire, hanem az ökegyelme maga erőtelenséginek megerősítésére olyan jót kívántunk munkálkodni, melyben az ökegyelme tisztessége nem kissebbedett volna. Mellyet annak idejében azon becsületes ecclesianak úr curatorival meg is bizonyítok. Hogy pedig vagy vocatit írtam volna, vagy valamelyik becsületes lelki tanítóval ökegyelmének bestelenségire concordáltam volna, tagadom. Mely azon ecclesia confluxussáról való relatoriambúl a Szent Partialis magának világosságot tehet. Azért az ökegyelme terhes ellenem pronunciált büntetését és excommunicatit meg nem érdemlem, mert nem magam in persona, hanem egy ecclesianak java része munkálkodta. De caeteris protestatur.

Actor ad haec replicat: Úgy hallom, hogy a dominus Inctus a levatában fellyebb megírt vádokat és fogyatkozásokat tagadgya.

1. Nem maga exciált tilalmas conventiculumot, és hogy annak a conventiculumnak és abban levő supplicitoroknak és conspiratoroknak nem volna primipilussa s antesignariussa.

2. Tagadgya, hogy az én becsületem megsértődésével másnak vocatoriat nem concipiált volna, annyival is inkább, hogy azt subscribálta úgy másokkal is subscribáltatta volna, sőt hogy egyebeket instigált volna.

3. Azt állattya némely szovaiban, hogy az egész ecclesia [86.] confluált, némelyben, hogy az ecclesianak nagyobb része. Ezekből, minthogy sunt contradictoria, magát reussá teszi. A fellyebb megírt két punctumokban letett dolgokat penig helytelenül tagadgya, most beadandó relatoriamban (mely is, hogy bevétetessék kívánom) luculenter doceálni fogok.

Ad haec Inctus dicit: Az Actor ökegyelme hogy szovainak letételivel magam ártatlanságát tagadgya, hallom. Mert én azmely ecclesiastica personakkal confluáltam, és miről lött légyen discursussunk, helyes relatoriamból megbizonyítom. Hogyha penig ökegyelme ellenem olyan relatoriat exhibeálna, amely új inquisitiót részemről is kívánna, arról protestálok, serum ne legyen inquiráltatnom és ad futuram Sedem producálni kész leszek.

Actor ad haec: Helytelenül kívánnya cum protestatione az új inquisitiót, holott 1. Még az első meg sem olvastott, nem is tudgya mi annak continentiaja. 2. Úgy érttettem s úgy is fog lenni, hogy amely újj inquisitoria kéredzik, már azt végben vitte s kezénél vagyon. De caetero protestatur.

Inctus: A nemes haza törvénye ut est Approbatae Constitutiones part. IV. tit. I. art. XIX. nem excludálya, sőt facultálya a causansok egyszer ad minimum, ad literas vagy ad humana testimonia kibocsáttassanak.

Actor adhaerendo prioribus vult exhiberi relatorias.

Deliberatum: Tiszteletes esperest uram, mint nekünk szőlő és legitime emanált relatoriáját elővesszük. A másikat, mint nekünk nem szőlőt elé nem vehetjük.

Deliberatum: Minthogy azelőtt is, úgymint anno 1696 Békési Imre uramnak papja ellen való macchinatioja constál, úgy most is [87.] tiszteletes seniorunk, Keresztúri Péter uram ellen való három macchinatorok között egyik macchinator, kik macchináltak az őkegyelme bestelenségét és őkegyelme helyébe más atyánkfíának surrogáltatását. Azért tetszett a Szent Partialisnak őkegyelmét excommunicálnunk, és meg nem engednünk mindaddig, hogy Partialisunkban fungállyon officio procuratoriae, míg nem reconciliál.

Deliberatum: Úgy vagy, hogy az Inctanak nyilvánvaló paráznságát oculatus testisek nem doceályák, mindazonáltal olly terhes és gravis circumstantiak vadnak, melyekből necessario nyilvánvaló paráznsága következik omnium iudicio, minéműek is: A testisek fassioja szerint: Nimetekkel szemtelen való csókolódása, úgy a nimetnek pokróca alá való levonása után, a nimeth szeméremtestének szemérem nélkül való megfogdosása. Nimeteknek écakán, ura honn nem létiben hozzá való járása, és azokkal écakán tisztátalan jádzodozása, úgy Törökországban törökkel való mátkásodása (mindezek a testiseknek nyilvánvaló fassiojokból constálnak) doceályák az Inctat paráznának lenni. Azért tetszett a Szent Partialisnak az Actort az Inctától mint paráznátúl divortiálni, ad secunda vota transmittálni. Az Inctat pedig, ha kijű Törökországbúl, excommunicálni, örökké ligaba vetni, és a magistratus kezébe adjudicálni.

Deliberatum: Világosan constál az elolvastatott relatoriabúl, hogy szászvárosi Balog Rebeka férjének tőlle való elmenésére, és magának férjétől való elhagyatására okot nem szolgáltatott. Vagyon kilenc esztendeje, miolta ura elhadta, azolta eleget tudakozódott felőle, de semmit nem hallott, hol legyen. Az 73. canon continentiaja szerint, melly így sonál: Pars deserta, curriculo quadriennii aut quinquennii evoluta, e vinculo desertoris eliberabitur, et ad secundas nuptias transmittetur, igaz okunk volna [88.] rá, hogy separálnók és divortiálnók. De minthogy circumsriptusok vagyunk, hogy extra manifestum adulterii causam ne divortiálhassunk, azért ezen causat tiszteletes püspök uram Székére transmittállyuk.

1716 június, Kéménd

[90.] Anno 1716. die 16. Junii Partialisi Synodusunk instituáltatik Kéménden per reverendum seniore Petrum Keresztúri, caeterosque adjunctos fratres.

Causa continuata penes exmissionem nobilis Valentini Budi de Rákosd, comitatu de Hunyad residentis et habitatis ut Actoris contra et adversus Számfillam ut Inctam. Pro Actore procurator Emericus Békési de VajdaHunyad reservando sibi juris facultates praemissa protestatione dicit:

A Szent Szék eleibe kellett az Inctat in jus attrahálnom, penes exmissionem ilyen okon, mivel én is az Isten törvénye, a keresztyéni vallásunk bevött jó rendtartása szerint magamnak elvöttem házastársul, várván az Istennek amaz szép ígretét Gen 27,28,⁴⁴ de az Incta nem gondolván sem az Isten beszédével Col 3,18,⁴⁵ item Eph 5,21,⁴⁶ ahol az apostol intése által előadgya az asszonyi állatoknak engedelmisségeket, mind férjek birodalmában való léteket, amint illik, az Úrban. 2. Nem gondolván az Incta velem való egybekelésekor tött hitivel, mert azt megszegte akkor, mikor ellenem, az én veszedelmemre és halálomra étetőt készített, melyet exhibeált relatoriammal kész vagyok doceálni, mind pedig házamat felterve, melyet a külső forumon condonáltatott deliberative, mely okokra nézve megkívánom tőlle való divortiáltatásomat, melyre facutál engemet az Decretum pars 1. titulus 105., tőlle divortiáltatván, adjudicáltassék a külső tiszt kezibe.

Pro Incta procurator nobilis Andreas Sinka de Déva: Az Actor ökegyelme ellenem való kemény allegatioját értem. Kész lécszek exhibeálni, hogy az Actor ökegyelmének allegatiojában [91.] inserált punctumiban ártatlan vagyok. Melyről exhibeálok.

Deliberatum: Mind az Actor, mind az Incta relatoriait elolvasván és ruminálván, bizonyoson értyük az Actor relatoriajából, hogy étetőt csinált az Incta, de hogy az ura elvesztésére készítette volna, se az Actor, se az Incta relatoriajából semmiképpen nem adtestál. Ellenben az Incta relatoriajában 11 testisek (úgy mint az 6-tól fogva a 15-ig) vallyák, hogy a közelebb való szomszédgya orozva maró kutyája marta meg, minthogy ettől az orozva maró kutyától mások is vallyák, hogy megmarattattak. Az asszony is, akié volt a kutya, vallyá, hogy orozva maró a kutyája és senki békességben miatta házához bé nem mehet. 2-do. Azt is vallyák az Incta relatoriajában levő testisek, hogy az Incta mind házáról, mind pedig uráról hűségesen gondot viselt, jóllehet, amint sokan bizonyították, kegyetlenül rongálta, verte, sőt vérbe is köpülte az Actor az Inctat, minthogy nem szereti. Azért minthogy előtünk meghiteltetvén az asszony, az Incta tudniillik, maga is azt mondá, hogy ő az orozva maró és ötet megsebesítő kutyának elvesztésére készítette az étetőt s az relatoriak is sehul nem doceállyák, hogy az ura megétetésére készítette volna az étetőt. Semmiképpen nem divortiállyuk az Actort az Inctatúl (aminthogy extra manifestum adulterii causam in hoc vel simili casu a divortiáltatásra autoritasunk nincsen) hanem az Actort readjudicályuk hac conditione, hogyha az Actor az Inctához olyan kegyetlenséggel viseltetnék, mint eddig, ezen deliberatumunk szerint mint gyilkosságra szándékozó ember magistratus kezébe adjudicáltassék.

Actor apellat ad Sanctam Synodum Generalem.

Incta ut et Sancta Sedes Partialis non contradicit.

⁴⁴ 1Móz 27,28: *Adjon az Isten tenéked az ég harmatából, és a föld kövérségéből, és gabonának és bornak bőségét.*

⁴⁵ Kol 3,18: *Ti asszonyok, engedelmeskedjete a ti férjeteknek, a miképen illik az Úrban.*

⁴⁶ Ef 5,21: *Engedelmesek legyetek egymásnak Isten félelmében.*

[92.] Causa levata nobilis Andreae Sinka de Déva uti Actoris contra et adversus Saram de Fogaras uti Inctam, pro Actore procurator ipsemet cupit sibi omnis juris facultates reservari et cum solemni protestatione dicit:

Tiszteletes Szent Szék! Ez okon kellett megnevezett Inctat in jus attrahálnom, mivel in anno 1716. die 2. Maji, hon nem létemben megnevezett Incta ládáimat felvervén, benne levő jószágomat elvitte. Az elég nem lévén, nem gondolván sem Istennek parancsolattyával, sem a nemes haza törvényivel, sodomai étellel culpált, megölt híremben, nevemben, becsületemben, vétett az hatodik parancsolat ellen, mert maga nyelve vallása extál, hogy fog reám olyan dolgot lelke megsértődésével is, ha a fejem el nem esik is, de izzad a homlokom belé. Azért de jure megkívánom, primo et ante omnia juxta contenta Decreti, part. 2. tit. 72. convincáltassék száz forinton. 2-do. Justificáltassam, és tőlle mint afféle személytől divortióltassam. Mely ártatlanságomról való testimoniumomat és documentumimot exhibeálm, et protestatur.

Pro Incta nemo. Citata non comparuit.

Deliberatum in causa domini Andreae Sinka: Megolvasván Szent Társaságunk az Actornak, Sinka András uramnak maga expurgatiojárúl való relatoriaját, semmit azokból, amikkel felesége, Dávid Sára vádolta, hogy tudniillik véle a természetnek folyása ellen sodomitaképpen, és hogy a természet folyása szerint is mód nélkül és rendkívül közösült volna, és hogy nős parázna volna, nem tanáltunk, hoc uno excepto, hogy néha megverte, de azt is, amint a testisek referállyák, nem ok nélkül cselekedte, nem is olly kegyetlenséggel, amint az Incta referállya. Sőt inkább az említett vádokkal ellenkező házassági szeretetnek gyümölcseit tapasztaltuk a testisek testimoniumokból, hogy feleségét tisztességesen tartotta, ruházta, melyről a testisek attestálnak. Accedálván ehhez az Inctanak maga sok rendbéli testimoniuma, melyben fateállya, hogy férje tisztességesen tartotta s ruházta. Azért az Actor ezen deliberatumnak erejével feleségének méltatlan és mocskos vádjai alól absolváltatik és mindaddig tiszta házasságú férjének tartattatik, mígnem az Incta contrariumokat doceál. Mindezekből világosan constál, hogy Dávid Sára házassági obedienciaival ellenkező nyelveskedésével és azzal, hogy azt spargálta felölle, hogy olly dolgot fog reá, hogy lelke megsértődésével is, az Actortúl elválhasson, melyre hat testisek fateálnak, [93.] nagy okot és alkalmasságot nyújtott férjének magatúl való elidegenítésére, szeretetinek meghülésére, sőt híriben, nevében, sodomitának sokak előtt kiáltván, és nőss paráznának mondván, meg is ölte. Volna azért utunk reá, hogy az Incta ellen pronuciálhatnánk, de minthogy citata nem compareált, az Actor ellen való vádokat is nem in Foro Partiali adta bé, hanem azon kívül spargálta, jóllehet belső authentica personanak és külső hivatalbéli személyek előtt. Ezért azon vármegyének méltóságos és tekintetes tiszteit, ahol az Incta feltaláltatik, keresztyéni tisztekre s kötelességekre kényszeríttyük, hogy mint infidelis desertrixt cogállyák sub poena articulari, vagy okadásra, Székünkön való comparatoria, vagy pedig ad pacificandum cum marito suo quem laesit, külömben mi senkitül ne okoztassunk, ha az illyen contumax fél ellen ecclesiastica disciplinával élünk és az innocens parst absolvállyuk, a más félt, mint infidelis desertrixt a Generalis judiciumiáig ligaba vettyük.

Nota bene: Ezen deliberatumát Sinka András uramnak exhibeáltam anno 1719. die 5. Augusti V[ajda]Hunyadról.

1716 november, Déva

[94.] Anno 1716. 17. Novembris Partialis Synodusunk instituáltatik Déván per reverendum seniore Petrum Keresztúri, caeterosque adjunctos fratres.⁴⁷

Causa levata nobilis Andreae Sinka de Déva ut Actoris, procurator ipsemet. Cupit sibi omnes facultates reservari et contra citatam personam Inctam Saram Dávid dicit cum solemnī protestatione:

Illyen okon kellett az megnevezett Inctat, Dávid Sárát a Szent Szék eleibe in jus attrahálnom, minthogy in anno 1716. 16. Junii a Szent Partialis Kéménden celebrált conflususával actiomat az Incta, Dávid Sára ellen leirattam, mely mocskos, Isten és ország törvényével ellenkező vádgyai alól relatoriamnak continentiaja szerint a Tiszteletes Szent Partialis absolvált, nem tanálván a Szent Partialis [95.] elég testiseket divortiumra is. Kételeníttem újjabban tiszteletes tudós esperest uramtól pecsétet exvehálni ad novam inquisitionem, melynek ereje által bizonyos testiseket megesketvén, az Incta, Dávid Sára ellen, mint nyilvánvaló nős parázna ellen az utrumnak continentiaja szerint peragáltam, mely cselekedetivel letett hite ellen, mert az én személyemben megrontotta az Isten törvényét, nevezetesen az 7-dik parancsolatot, nekem, férjének becsületemet meg nem adván juxta Approbatae Constitutionis part. III. tit. 43. art. XXI. Azért de jure megkívánom, mint olyan nyilvánvaló nős paráznától divortióltassam, és mint innocens továbbra absolváltassam. Ő penig ad ulteriora vota ne transmittáltassék, excommunicáltassék. Mely patratumárúl kész vagyok doceálni. Caeteris protestatur.

Pro Incta nemo.

Deliberatum: Minthogy az Actornak az Incta ellen való causaja levata, nem continuata, amelyben az Incta ellen nős paráznaságot intentál, de erre nem citálta az Inctat. Azért ante citationem ehhez a causához nem nyúlhatunk, hanem megkérjük, hogy az Actor producályon via juris.

Deliberatum: Tiszteletes esperest uram írásából értyük, hogy Gálfi Péter uram felesége, Békési Judith, ok nélkül hadta el férjét és futott atya házához, admonita volt arról, hogy litigályon férjével vagy redeályon férjéhez, melyre attya, Békési Imre azt replicálta, minthogy nehéz és terhes okai vadnak leánya elszökésének, Partialis Synoduson [96.] compareál, exmissiora kéredzik és veje ellen vallattatni fog. Partialisunkon ígireti ellen nem compareált sem maga Békési uram, sem leánya Partialisunknak nagy contemptusával. Melyhez képest kérjük azon a tekintetes nemzetes vármegyének tisztit, hogy a fellyebb specificált Békési Judit asszonyt ott, azhol találtatik de reditu ad maritum suum admoneáltassák praefixo termino, melyre ha nem redeálna, vagy gazdája azhol lakik, annyiival is inkább attya kiadni nem akarná, mind a két félen az articularis poenat, juxta Compilatae Constitutiones part. I. tit. I. art. 8 tiszt uraimék exequáltassák.

⁴⁷ Fél oldalnyi hely üresen maradt.

1717 március, Nagyrápolt

[109.] *Partialisi Synodusunk celebráltatik Rápolton anno 1717. die 16. Martii per reverendum seniore[m] Petrum Keresztúri, caeterosque Sanctae Sedis assessores et commembra.*

Hunyad

Deliberatum: Majd minden ecclesiainkban találatnak olyan személyek, akik se templomot nem gyakorolnak, se pedig Úr vacsorájával nem élnek, belső személyek és mások ellen való ranchorbúl. Vajha a templomot járkák is, az Úr vacsorájával élni nem akarnak egész esztendő alatt, sőt tovább is. Ezeknek megjobbítatásoknak sok úttját és mediumát tentáltuk egynéhányszor, de se egyikkel, se másikkal sem mire sem mehettünk mindeddig is. Azért az ilyen emberek correctiojának modussát, hogy talállya fel a Szent Generalis, a Szent Generalisra relegálljuk. *In Synodo Generali Küüllővárini anno 1717. die 2. Trinitatis*⁴⁸ *celebrata concludátott az illyenek felől, hogy primo admoneáltassanak, hogy praedikátorjokkal békellyenek meg, és azoktúl communicállyanak, mellyet ha nem cselekesznek, annakutánna azon tractusban mindenütt hírt adván az atyafiak egymásnak, az communitótól arceáltassanak.*

Deliberatum: Nemzetes hunyadi Békési Imreh uram leánya, losádi Gálfi Péterné már ecer, hogy urához redeálljon, megintetetett. Iterum ex superabundanti intyük, hogy redeálljon. Ha pedig intésünknek nem engedelmeskedik, praemissa pius magistratus admonitione, et ea posthabita, excommunicálljuk.

[110.] Gyógy
Minthogy⁴⁹

Rákosd

Causa levata Johannis Farkas ut Actoris de Rákosd contra conjugem suam, Evam Fekete ut Inctam.

Actoris procurator ipsemet: Illyen okon kellett praenominált feleségemet, mint Inctat in jus attrahálnom: Két esztendeje miolta hűtetlenül elhagyott, nevetlen gyermekeket hagyván rajtam, egyik csecsszopó lévén, ki a téjnek nem léte mián, dajkát nem kaphatván, meg is holt. Azolta gyanús helyeken is lakott, melyeken tiszta házassággal ellenkező életet élt, most közelebb egy granateus [!] katonához adván magát, ezzel, amint hallatik, fertelmeskedik. Mindezeokrúl beadandó relatoriamban kész vagyok doceálni.

Pro Incta nemo.

[111.] Az relatoriat beveszük s elolvassuk.

[112.] Az Ursza Miklós kezénél levő ecclesia szőlejérül való deliberatum: Már három esztendeje múlt, miolta AllGyógyon lakó Ursza Miklós, ecclesia zsellyére, kezénél lévő ecclesia szőlejét rosszul míveli az ecclesianak nagy kárával. Minthogy

⁴⁸ 1717. június 6.

⁴⁹ Fél oldalnyi hely kimaradt.

illy kötés alatt bírja, hogyha annuatim illendő munkáját meg nem adgya, kezéből az ecclesia kivehesse, volt volna hatalmunkban eddig is a szőlőtől arceálni, de ex misericordia mindez ideig kezénél meghadtuk, most már világos documentumokból elucescálván előttünk, hogy a szőlő majd utolsó pusztulásra jut. Nem szenvedhetvén az ecclesianak tovább illy nagy kárrát, azon voltunk, hogy a szőlőt kezéből kivégyük, ha nem mind is, vagy csak valami részét is. De mindhogy aláztossan instált előttünk, és arra obligálta magát, hogyha ennekutánna a szőlőnek minden munkáját illendőképpen meg nem adná, kezéből kivégyük, még egyszer kezénél meghadtuk illy conditiok alatt:

1. Minthogy tiszteletes Sz[ent]Péteri uram adósságban egy darabját el akarta foglalni, a most közelebb esendő szászvárosi sokadalomra, amivel tartozik őkegyelmének in toto excontentállyá, mellyet ha nem cselekednék, facultályuk tiszteletes atyánkfiát, hogy illendő becsű szerint pénzéig foglalhasson a szőlőből, úgy mindazáltal, hogy őkegyelme is illendő munkáját megadgya és a dézmát az ecclesianak belőle kiadgya, ha az ecclesia az őkegyelme pénzét meg nem fordítaná.

2. A megnevezett Ursza Miklós excontentálván tiszteletes Sz[ent]Péteri atyánkfiát, előttünk tett obligatioja szerint annuatim tartozzék húsz veder bor dézmát adni két esztendeig, a szőlőt is úgy mívellye, hogy annak ne csak egy darab részét colállyá jól, hanem az egész szőlőt egyenlő jó munkába vgye.

3. Tiszteletes atyánkfiat, úgymint Őrsi Péter és Rákosi István uraimékat rendeltük a szőlőnek revisiojára, hogy őkegyelmek mikor jobbnak és alkalmatossabbnak ítilik, mennyenek ki ahhoz értő becsületes emberekkel együtt, a szőlő munkáját revideállyák, mellyet ha illendőképpen végbevittnek nem találtnak, a szőlőnek felétől arceállyák, statim et de facto, és tiszteletes Sz[ent]Péteri uram kezébe resignállyák ad culturam, mellyet őkegyelme pro suo meliori esse, in futuro az ecclesia pénzivel ecclesia számára míveltessen.

1717 május, Alpestes

[113.] *Partialis Synodus instituitur in AlPestes anno 1717. 27. Maji per reverendum ac doctissimum dominum seniore Petrum Keresztúri caeterosque adjunctos fratres.*

Rákosd

Deliberatum absolutionale Johannis Fazakas, vide in praecedenti folio sub hoc signo:

Deliberatum: Megolvasván Szent Társaságunk rákosdi Fazakas Jánosnak felesége, losádi Fekete Éva ellen beadott relatoriaját, mellyből világosan constál: 1. Gyilkossága, mert egy csecsszopó gyermeket férjén hagyván hitetlenül való elmenetelivel, az, az anyai tejnek nemléte, és dajkának nem kaphatása miatt éhhez holt meg, mellyet tíz testisek doceálnak. 2. Megemlített férje ellen való gyilkos szándéka, kit sok ízben öléssel fenyegetett, mellyet három testisek doceálnak. 3. Német katonával való paráznsága, mellyet hat szemmel látott tanúk doceálnak. Ehhez accedál a német katonának a megemlített Inctaval paráznságáról való confessioja és dicsekedése mások előtt. Mindezekre nézve mind Isten törvénye, mind penig juxta canonem 71., az Actort mint ártatlant az Inctatúl, mint nyilvánvaló paráznátúl és

gyilkostúl elszakasztyuk, absolvállyuk és ad secunda vota transmittállyuk. Úgy mindazonáltal, hogy az Actor parázna feleségét juxta canonem praespecificatum in foro civili via juris prosequállya, megbüntettesse. Az Inctat pedig ligaba vettyük, excommunicállyuk, és mint paráznát a magistratus fegyverére adjudicállyuk.

1717 október, Algyógy

[117.] *Partialis instituitur AllGyógyini anno 1717. 13. Octobris per reverendum dominum seniore Petrum Keresztúri et caeteros fratres.*

Deliberatum in causa spectabili domini Stephani Nalácz de Nalácz: Jóllehet szegény püspök, tiszteletes Kolosvári István uram committált vala tiszteletes esperest Keresztúri Péter uramnak tekintetes Nalácz István uram felől, hogy mint infamis és ligaba vettetett persona felől bocsátana cursust az atyafiakhoz, megírván cursusában, hogy senki megemlített Nalácz István uramat, ha házasodni akarna, copulálni ne merészellye, illy okra nézve, mert mellette lakó szolgáját impregnálta. Tiszteletes esperest uram a cursust ki is bocsátotta, engedelmeskedvén a parancsolatnak. De minthogy idővel liquidáltatott előttünk, hogy a liga esett csak ad simplicem relationem et testimonium infamis personae, az illyenek pedig magános documentuma a törvényben meg nem áll, ante lictam sententiam nem is lehetett volna ligaba vetni, juridice sem convincáltatott volt megemlített Nalácz uram az infamiarúl, azért mi, hogy tovább praecipitantiával ne condemnáltassunk a politicusoktól, megemlített Nalácz István uramat a liga alól absolvállyuk, és ad secunda vota transmittállyuk, előttünk viselvén az apostoloknak ama bölcs mondását: In rebus illicitis et illegitimis Dei obsequendum magis quam hominibus.⁵⁰

Deliberatum: Agnoscállya Szent Társaságunk, hogy Békési Imreh uram errált abban, hogy mind tekintetes Gargocs János uramat, mind feleségét, tekintetes Szacsali Anna asszont procuratorságával bízatta, holott amikor egyiknek ígretet tett, a másik félt akkor tellyességgel nem bízathatta volna. De minthogy először tett volt ígretet tekintetes Szacsali Anna asszonynak mint Inctanak, az Actortúl sem vett semmi meritumot, hogy ezen causa a maga rendin jobban folyhasson, megengettetik megemlített Békési Imreh úrnak, hogy az Incta mellé állyon, és annak beadandó instantiaja mellett szóllyon.

Causa levata spectabilis ac generosi domini Johannis Gargocs de Almás ut Actoris, contra conjugem suam, spectabilem ac generosam dominam [118.] Annam Szacsali de eadem ut Inctam.

Pro Actore procurator ipsemet dicit: Illyen okokra nézve kellett citáltattam [!] feleségemet, Szacsali Annát a Szent Partialis eleibe: 1. Velem együtt lakni nem akar, semmiben is hozzám engedelmeskedni mint férjének nem akar. 2. Rossz, festett erkölcsét eszembe vettem, gyanós helyeken való járását, idegen emberekkel való csókolódását, legközelebb most (semmi szükségtől nem kényszerítettvén) a rác

⁵⁰ ApCsel 5,29b: *Istennek kell inkább engedni, hogynem az embereknek.*

militia táborára való menetelét nem szenvedhettem. 3. Ördöggel cimborálódott, magát megköttette, hogy gyermeke ne légyen, amely is nem a szent házassághoz illendő dolog. 4. Effelett, ami nagyobb, maga szája vallása, hogy hamissan eskütt meg velem, mert soha nem szeretett. Azért kívánom, hogy a Szent Szék a megemléített Inctatúl divortiállyon.

Pro Incta procurator nobilis Emericus Békési de VajdaHunyad protestando ad haec dicit: Hallom az Actor ökegyelme a Szent Szék előtt ellenem való súlyos és terhes levata írását, mellyben ökegyelme engemet mind kurvának, mind boszorkányosnak, feslett erkölcsűnek mér pronunciálni. Azért amaz juristak regulaja szerint Actori incumbit proba, mox et de facto megkívánom fejemre bizonyítsa, secus emenda linguaen convincáltassék, ut habetur Decreti part. 2-dae tit. 72., et protestatur ad ulteriora.

Actor dicit: Hallom, hogy az Incta a levataban megírt némelly dolgokért emenda linguaen akar marasztani, és hogy kívánnya, hogy comprobállyam ellene. Kész is vagyok comprobálni suo tempore, comprobálok is, mellyre exmissiot kívánok.

Incta ad haec: Judiciumot várok.

Deliberatum: A levataban megírt mocskos dolgoknak megbizonyítására idő kívántatik. Azért az Actort exmittállyuk, és hogy futura Sede doceállyon az Incta ellen, megkívánnyuk.

Incta ad haec: Serum ne legyen, ha nem doceálhat, fellyeb írt poenat adju[119.]dicáltatnom, insuper én is kívánom, ökegyelme ellen való instantiam elolvastassék, instantiamnak confirmálására a Szent Szék inquisitorokat exmittállyon, hogy én is instantiamban megírt dolgokat confirmálhassam.

Actor dicit: Hallom az beadott instantiában ellenem megíratott dolgokat és vádokat, mellyeket simpliciter tagadok, és az Inctatúl megkívánom, hogy futura Sede ellenem doceállyon.

Incta ut supra: Kész vagyok comprobálni data exmissione mindazokat.

Deliberatum: Dévai Szűcs Péterné Sinka Anna asszony relatiojából értyük, hogy mint Incta, citata a férjétől, úgymint Actortól, mellyre nézve az Actornak szükségképpen kellett volna compareálni, minthogy nem compareált, és az Inctat is haszontalanul fárasztotta, futura Sede ha elénkbe compareál, megkívánnyuk, hogy az onus non comparationist elsőben deponállya, addig dolgát elő nem vesszük s hozzá sem szóllunk.

1718 március, Lozsád

[131.] *Partialis instituitur Losádini anno 1718. 15. Martii per reverendum dominum seniore Petrum Keresztúri caeterosque fratres.*

Causa continuata prae nobilis ac egregii domini Johannis Gargocs de KeresztényAlmás ut Actoris contra et adversus perillustrem ac egregiam dominam Annam Szacsali de eadem in comitatu Hunyadiensis utraeque possidentis ut Inctam, et pro Actore procurator nobilis Andreas Sinka de Déva cum sibi adjuncto, spectabili, egregio ac generoso Michael Gargocs de KeresztényAlmás, cupiunt sibi omnes facultates juris reservari et cum solemnī protestatione offerit et dicit:

Ilyen okon kellett a citáltatott és proclamáltatott domina Inctat a Szent Szék eleibe in jus attrahálmom: Elfeleltkezvén és megtartani nem akarván Istenéhez való obligatioját, urához és férjéhez házassági szent kötelességét és tartozó engedelmes-ségét, mellyel Istenhez, urához, férjéhez tiszta és tökéletes fidelitással és pietással holtig köteles lett volna, magát feslett erkölcsével megmocsolván, említett urától és férjének kötelességétől, igaz szeretetétől separálta, adván magát olly személyek-hez és ördög munkássaihoz, akikkel az Istennek törvényét, házassági szent kötelességét megfertőztette, a Mindenhatónak erős aedictumát violálta.

[132.] 1. Mert bővös-bájos boszorkányokhoz és az ördög munkájához folya-modván lett lelki paráznává Lev 20,6,⁵¹ Deut 13,5.⁵² A jövőmondó vagy álom-látó megöletessék.

2. Következet ebből az, hogy magvát magában megölte Gen 38,9.⁵³

3. Világi parázna, mert vétett és megrontotta az Istennek kiadott törvényét, nevezetesen a 7-dik parancsolatot, nékem, férjének érdemlett tisztességemet meg nem adván offuscálta, meghomályosította tisztességemet, becsületemet, volt a rossz erkölcsnek cumilussa [!] és membruma. Azért de jure megkívánom most is, amit ennek előtte allegáltam de jure justa [!] continentias Decreti part. 1. tit. 105., mint ollyan Isten patrancsolattját általhágótól és a nemes haza törvényét meg nem tartótól divortióltassam, a domina Incta pedig Isten öfelsége ellen elkövetett patratumiért ligaba vettessék, excommunicáltassék, külső magistratus kezéhez adattassék juxta jura Regni, et protestatur.

Nemes Hunyad vármegyében Hátszeg vidéken, pro nunc Szacsalon lakó tekin-tetes nemzetes Szacsali Anna asszony ut Incta constituállya procuratorának ugyan nemes Hunyad vármegyében, Hátszeg vidékén, FelsőSzilváson lakó nemzetes vi-tézlő Balia Sámuel uramat, cupiendo sibi reservare omnes juris facultates per cons-titutum procuratorem dicit:

Mint hogy az Actornak procuratora azelőtti Szent Partialison írott levatajában mindazokat proponálta volt ellenem, amellyeket az új levatajába beíratott, szükség kívül cselekedte, hogy új levatat íratott, azon dolgokat iterálván, exmissiora kére-dzett volt, melyből következik, hogy előbbi levatajában minden postulatumit kiad-ta, azért megkívánom, hogy az új levata íratása, mind szükség kívül való dolog, corruáltassék.

Deliberatum: Agnoscállya Szent Társaságunk, hogy a mostani levataíratás szük-ség kívül esett, mivel az elébbi levataban mindazok feltaláltatnak, hanem olly vilá-gossággal is, mindazáltal essentialiter, amellyek a mostaniban béíratattak, az

⁵¹ 3Móz 20,6: *Amely ember pedig az ígézőkhöz és a jövőmondókhöz fordul, hogy azok után paráználkodjék, arra is kiontom haragomat, és kiirtom azt az ő népe közül.*

⁵² 5Móz 13,5: *Az a jövőmondó pedig vagy álomlátó öletessék meg; mert pártütést hirdetett az Úr ellen, a ti Istenetek ellen, aki kihozott titeket Égyiptom földéből, és megsza-badított téged a szolgaságnak házából; hogy elfordítson téged arról az útról, a melyet pa-rancsolt néked az Úr, a te Istened, hogy azon járj. Gyomlálj ki azért a gonoszt magad kö-zül.*

⁵³ 1Móz 38,9: *Órán pedig tudja vala, hogy a magzat nem lesz az övé, azért valamikor az ő bátyja feleségéhez bemegy vala, földre vesztegeti vala el a magot, hogy bátyjának ma-got ne támaszson.*

exmissiora való kéredzés is megvolt, mely conclusuma minden levatabeli postulatumoknak. Mindazáltal arra Szent Társaságunk nem lép, hogy ez a causa in toto corruáltassék, az errort megengedgyük, hogy mind a két fél minden tovább való exceptiok nélkül statim et de facto doceállyon, megkívánnjuk.

[133.] Deliberatum: Megolvasván Szent Társaságunk mind a két félnek, úgymint Gargocs János uramnak, mint Actornak, és feleségének, Szacsali Anna asszonynak mint Inctanak beadott relatoriajokat, mellyekben ab utraque parte bona conscientia ruminálván a testiseknek testimoniumokat és fassiojokat, a praenominált Actornak relatoriajában mind oculatus testisek, mind penig gravis circumstantiak világossan tanítják és exprimállyák az Incta paráznaságát és tisztátalan életét. Mellyre nézve az Actort, mint ártatlan félt az Inctától divortíállyuk, separállyuk et ad secunda vota transmittállyuk. Az Inctat penig mint olyan személyt, aki házasságbéli szövetségét és férjével való vinculumát tisztátalan életével megmocskolta és megrontotta, mind Isten s mind ország törvénye szerint juxta Decretum Tripartitum part. 1 tit. 105 büntetésre a magistratus kezébe adjudicállyuk és egyzersmind excommunicállyuk. De mindhogy a specificált Inctanak relatoriajából világossan constál az Actornak impotentiaja, melly okozta az Inctanak tisztátalan életét, denegálván tőle a debitum conjugale, ha szintén valamikor és igen ritkán az Actortól praestáltatott is. Ha az Incta a magistratustól magának gratiat nyer, arra nem léphetünk, hogy az Inctat férje mellett eddig viselt sok carnalis tentatioi után ligaba vessük, elegendő liganak tartván eddig való szenvedésit. Salvo tamen judicio Sanctae Synodi Generalis.

Deliberatum: Losádiban lakó Gálfi Péter nem adhatván előttünk semmi méltó okot arra, hogy feleségétől, Békési Évától divortíáltassék, azért mind a ketten admoneáltatnak. Az Actor, Gálfi Péter ad rehabendam uxorem, ki ha hiti mellé nem akarná venni, a nemes vármegye tisztei által admoneáltassék intra quindenam ad *rehabendam*, mellyet ha elmellőzne, excommunicáltassék. Az Incta, Békési Éva is penig ha az ura admonitiojára hiti mellé nem jőne, hasonló büntetés alá vettessék.

1718 április, Vajdahunyad

Partialis instituitur V[a]jda[Hunyad]ini 1718. 2. Aprilis per reverendum dominum seniore[m] Petrum Keresztúri.

Deliberatum: Minthogy Gargocs Jánosné Szacsali Anna asszony minapi Losádiban celebrált Partialisunkon convincáltatván tisztátalan életiről, excommunicáltatott vala, az Istennek lelke felindítván Istennel s ecclesijával való békességének keresésére, nagy alázatossággal instál és suplicállyá előttünk az excommunicatio alól való felszabadulását. De minthogy magistratustól grationalist még eddig nem impetrált előttünk, sem producált, szokott praxisunk ellen arra nem léphetünk, hogy a magistratus gratiaja nélkül az excommunicatio alól absolvállyuk és reconciliatoria admittállyuk. Helyesnek és szent dolognak találván mindazáltal postulatumát, minthogy [134.] Isten is a füstölgő gyertya belit el nem oltya, és a megrepede-

zett nádat el nem törí,⁵⁴ végeztük s facultáltuk tiszteletes esperest uramat arra, hogy mihelyen magának a supremus magistratustúl grationalist impetrál és ökegyelmének demonstrállya, ökegyelme az excommunicatio alól absolvállya és a reconciliatoria admittállya illy modalitassal, hogy egy vasárnap a hátszegi templomban reggel állyon fel és a gyülekezet előtt, Istenét elsőben is nagy alázatossággal és szívbeli törödelmességgel, azután penig a gyülekezetet kövesse meg, e meglévén, absolváltassék.

1718 június, Rákosd

[135.] *Partialis instituitur Rákosdini anno 1718. 15. Junii per reverendum dominum seniore Petrum Keresztúri et caeteros fratres.*

Anno 1718. 15. Junii nobilis foemina Clara Tornyá, nobilis Nicolai Antalfi consors in causa divortii constituta, egregium Stephanum Dobolyi de AllDoboly, constituit in omnibus causis suis [...] Partiali Sedria Sanctae Sedis reformatorum tractus Hunyadiensis vertentibus in legitimum procuratorem.

Anno 1718. 15. Junii causa levata nobilis foeminae Clarae Tornyá, nobilis Nicolai Antalfi de Hosdát consortis in causa divortii constitutae uti Actricis, contra et adversus praedictum Nicolaum Antalfi maritum videlicet suum in causa divortii constitutum uti Inctum. Pro Actrice procurator egregius Stephanus Dobolyi de AllDoboly et Actrix exhibet relatorias literas super citatione confectas penes quas cum protestatione cupiendo sibi omnes juris facultates reservari juxta tenores et continentias aliarum literarum relatoriarum inquisitoriarum super vitiis ac aliis sceleratis actibus dicti Incti legitime confectarum emanaturum cupit et praedicto marito suo juxta canones et usus ecclesiae in similibus divortium ac ad secunda vota ad suae scilicet Actricis parte transmissionem, et dicit verbis penes instantiam Sanctae Sedi humilime porrigendum.

Deliberatum: Megolvasván és bona conscientia ruminálván mind a két félnek primum et ante omnia az Actrixnak, nemes Tornyá Clara asszonynak azután subsequenter az Inctusnak, nemes Antalfi Miklósnak beadott relatoriajokat. Elsőben is praenominált Actrixnek a szent házassággal ellenkező tisztátalan életét olly gravis circumstantiak doceállyák, melyekből necessario következik paráznasága. Minémű a többi között idegen és gyanús férfiúval setét étszakának idején egy házba és kamarába való magános bezárkózása, a ház és kamara eleibe, melyekbe magánossan zárkóztanak, vigyázásra bizonyos strázsák állatása, nem egyszeri, hanem sokszori mással, férje kívül való csókolódása, ölelgetése minden szemérem nélkül. Ide járul férjétől való elszökése. Világos testisek is az 73-dik ocula[136.]tus testisen kívül, kinek testimoniumát controvertálta az Actrix procuratora, úgymint 50-dik, 64-dik és 72-dik testisek attestálnak és doceálnak az Actrixnak paráznaságárá. Ezután a praenominált Inctusnak is ruminálván relatoriaját, abból az Inctusnak is paráznasága ekképen constál: 1. Mert sok ízben kérkedett idegenekkel való paráználkodásával, signanter, hogy egynéhány eljedzett és subsequenter férj-

⁵⁴ Ézs 42,3

hez adott szolgálóleányokat lakodalmi solemnitasok előtt maga fertőztetett volna meg. 2. Gravis circumstantiak is olyak vadnak numerose, mellyek necessario importállyák paráznaságát. Azért mind a két félt, a specificált Actrix és Inctust, mint nyilvánvaló paráznákat és házassági szövetség rontókat egymástól divortíállyuk, separállyuk (lévén a postulatuma magának is praenominált Actrixnak), excommunicállyuk, ligaba vettyük és büntetésre mind a kettőt a magistratus kezébe adjudicállyuk.

Anno 1718. 15. Junii causa levata noblis Stephani Váradi uti Actoris contra et adversus nobilem Susannam Markocsán, consortem dicti Actoris in causa divortii constitutam uti Inctam.

Pro Actore procurator egregius Stephanus Dobolyi de Alldoboly, qui praemissa protestatione exhibet literas relatorias inquisitorias, de et super scelerato adulterio dicti Inctae legitime confectas, quas cupiendo perlegi dicit: In causa divortii constituált feleségemnek Markocsán Susánnának nyilvánóságos paráznasága constál exhibeált relatoriambúl, mellyel magát méltatlanná tette, hogy tovább feleségemnek agnoscállyam, mellyre nézve megkívánom a Szent Széktől, hogy tőle divortíál-tassam, és ad secunda vota transmittáltassam, et protestatur.

Deliberatum: Világosan constál az elolvastatott relatoriabúl az Inctanak, Markocsán Susánna asszonynek sokszori utálatos paráznasága, mellyre nézve mint szent házassági szövetségét tisztátalan életével megmocskoló paráznát, ártatlan férjétől divortíállyuk, separállyuk, ligaba vettyük, excommunicállyuk, és a magistratus fegyverére adjudicállyuk. Az Actort pedig mint ártatlant ad secunda vota transmittállyuk.

1718 október, Hátszeg

[137.] *Partialis instituitur Hátszegini 1718. 6. Octobris per reverendum dominum seniore Petrum Keresztúri caeterosque fratres.*

A parochian lakó zsellyérek közönségessen instálnak előttünk, hogy házoknak mostani nehéz taxájakat, melly az ft. 10 determináltatott, valamiben relaxállyuk, némelylek közülök azon instálnak, hogy amit házokra, amelyekben laknak (mint-hogy sorvatt állapottal voltanak) költötenek romlott állapottyokból restaurálván, hogy amit költötenek s költenek naponként, légyen refusiojok, vagy házok taxájában tudógyék. Végeztük azért (minthogy mi a zsellyéreknek állapottyukat, miben legyen, nem tudjuk, hanem ha a reverendus parochustól és az ecclesiától veszünk lument benne), hogy reverendus parochus az ecclesiával együtt megvizsgálván bona constientia kinek-kinek állapottyát, ha közöttök oly extreme szegény találatik, aki elégtelen a maga taxájának lefizetésére, valamiben taxaja relaxáltas-sék aszerint, amint maga állapottyához illendőnek talállya az ecclesia. Azok iránt pedig, akik eddig megromlott házoknak restauratiojokra költötenek, ezután is költenek, megvizsgálván a parochus az ecclesiával az építést, a szükségeseket refundálni kell, amellyek pedig saltem ad ornatum et ad melius esse pertinent, refusiora nem bocsátjuk.

Deliberatum ad instantiam Valentini Budi de Rákosd:

Megolvasván rákosdi Budi Bálintnak maga expurgatiojára beadatott relatoriaját, abban semmi házassággal ellenkező, tisztátalan életről való testimoniumokat nem találtunk, felesége, Számfira vádolván azzal, hogy kívülötte, mint hűtös társán kívül, menyivel fertelmeskedik és paráználkodik. Minthogy csak egy is a fatensek közül ki nem adgya, mint menyével fertelmeskedő paráznát, sőt contrariumot vallanak uno ore a testisek, tiszta életű férfiúnak fateálván. Mi is azért secundum testimonia fatentium tiszta életű férfiúnak pronuciállyuk és a suspicio alól absolvállyuk. Ellenben a fatensek világossan kiadgyák, hogy a felesége, [138.] Számfira szájából hallották menyével paráználkodó paráznának, mellyért megérdemlené férje megmocskolásáért, hogy ecclesiastice megbüntetnők. De minthogy nem vallásunkon való, (melyről bőven fateáltak a testisek) hanem religionis graeci ritus, eziránt való censuraja nem forumunkat illeti, hanem ha az ura becsületinek megsértődéséért és jó hírében s nevében való eltemettetéséért rá akarja keresni, mint Actor keresse a maga forumán, juxta illud juristarum: Actor sequitur forum rei.

Deliberatum in causa conjugis Stephani Fekete de Losád:

Igaz dolog, világossan constál az Actornak elolvastatott relatoriajából, hogy az Inctától híriben-nevében megmocskoltatott. De minthogy sem az Inctanak citáltatása debito modo nem lett, sem peniglen illendő készüllettel forumunkon nem compareálhatott, ezekre nézve exmissiora kérezvén, judiciumot a praenominált Actornak postulatúrára de praesenti nem tehetünk, hanem az Inctat exmissiora bocsátlyuk, hadd lássuk az Actor ellen mit importálhat. Amíg penig a lenne, intimállyuk mind a két félnek a békességet, mellynek végbenvitelére két becsületes atyánkfiait exmittállyuk is.

Deliberatum in causa Mathiae Antalfi de Hosdát:

Visitatio alkalmatosságával meghadtuk vala Antalfi Mátyás úrnak (minthogy a hosdái reformata ecclesiat tisztátalan életével scandalizálta) hogy magát expurgállya. Megindult volt is dolgába, vévén vallató pecsétet és kérvén regiusokat magának, vallatatt is maga expurgatiojára, de mi okra nézve, vallató relatoriaját eddig előnkbe nem compareálta, nem tudhattyuk. Ezúttal is admoneállyuk, hogy relatoriaját készíttesse el és most nemsokára Déván esendő sokadalmi alkalmatossággal ugyanott celebrálandó Semipartialisunkra reportállya és magát expurgállya, mellyet ha nem cselekeszik, solemniter excommunicáltatik.

[139.] Deliberatum in causa Petri Gálfi de Losád:

Régtől fogva való bajoskodása vagyon Szent Társaságunknak losádi Gálfi Péterné Békési Jutkával, sok ízben elhagyván hitetlenül férjét, és infidelis desertiojának semmi méltó okát mielőttünk nem adván, férjének mindenkor readjudicáltattuk, most közelebb admonitionkra férje visszavévén, alig lakott említett férjével egy hétig, tőle ismét elszökött, atya szárnya alá vonta magát és infideliter most is ott lappang. Minthogy az ilyen hitihagyott személyek ellen nyilvánvaló articulus exstál a Compilataban Compilatae Constitutiones part. 1. tit. 1. art. 8., kényszeríttyük és kérjük az élő Istenre, keresztyéni köteleességekre vármegyének

méltóságos, tekintetes fő- és vicetiszteit, méltóztassanak az ilyen hitihagyott személyek ellen a praenominált articulus szerint procedálni és ad reditum cogálni cum executione poenae in praefato articulo expressae, hogy az ártatlan féltől tovább ne búsíttassunk s terheltessünk, minthogy ennél tovább mi sem mehetünk.

1719 március, Nagyrápolt

[149.] *Partialis instituitur in ecclesia Rápoltiensi anno 1719. 14. Martii per reverendum dominum Petrum Keresztúri, Sanctae Sedis juratum seniore, caeterosque fratres.*

Deliberatum in causa Mathiae Antalfi: Hosdátí Antalfi Mátyást vádolván előttünk az hosdátí ecclesianak némelly tagjai parázñasággal és éjjeli és nappali részegkedéssel, meghadtuk vala közelebb az elmúlt Partialisban, hogy magát a suspicio alól purgállyá, mellyet meg is cselekedvén, magát expurgáló relatoriaját előttünk producálta. Mellyet megolvassván, és abban lévő testiseknek fassiojokat bona conscientia ruminálván, azok szerint előttünk nemhogy magát purgálta volna, sőt inkább magát involválta és producált testiseivel s azoknak fassiojokkal magát előttünk az ecclesiastica censurara érdemessé tette, ugyanis vadnak olyan gravis circumstantiak, amellyek infamis parázñaságát doceállyák, minéműek ezek: 1. Hites feleségén kívül más ember feleségével való sokszori csókolódása, annak tisztátalan tapogatása. 2. Ugyanazon személlyel magánosan egy kamará[150.]ban való rekeszkedése. Accedál ezekhez ez is, hogy azon asszonyi állat azt mondotta, hogy tőle terhes, mellyet maga is approbált, sőt vele consentiált, hogy elszökjön. Mindezekkel, minthogy ecclesiáját nagyon megbotránkoztatta, a szent ministeriumot megmocskolta, juxta canonem 44. excommunicáltatik, az ecclesiaból kirekesztetik.

1719 június, Algyógy

Inchoatur Partialis in ecclesia AllGyógyiensis anno 1719. 14. Junii per reverendum dominum Petrum Keresztúri, Sanctae Sedis seniore, caeterosque fratres.

[151.] Actio reverendi domini senioris Petri Keresztúri ratione officii ut Actoris contra reverendum dominum Nicolaum Dési uti Inctum, non ita pridem ecclesiae reformatae Illyensis ministrum.

Ilyen okon kellett a praenominált személyt ökegyelmét a Szent Szék eleibe in jus adtrahálnom, nem emlékezvén meg édes Idvözítőknek, a ministeriumnak jó Urának amaz minden keresztyéneket ugyan, de kiváltképpen az egyházi szolgálát kötelező parancsolattyárúl, amelly vagyon Matt 5,16: Úgy fénylők a ti világoss etc.⁵⁵ Eszerint nem világossághoz, hanem setéséghez illendő cselekedetet, nem követésre, hanem eltávoztatásra valót patrált, mellyet így demonstrálok: In anno modo currenti die 7. Aprilis két, házanként kenyérekéregető szegény gyermekek menvén Illyén szállására az Ictusnak alamizsnát kérni. Azoknak egyikét kamarájá-

⁵⁵ Mt 5,16: *Úgy fénylők a ti világosságtok az emberek előtt, hogy lássák a ti jócselekedeteiteket, és dicsőítsék a ti mennyei Atyátokat.*

ba béhíván és csalván ilyen praetextus alatt, hogy kamarájából alamizsnát ad néki, azomban megragadgya, nadrágocskáját gatyájával együtt a gyermekek farárúl letolyván, sodomita módon azzal közösült és paráznalkodott, mellyet kész vagyok hiteles relatoriaból doceálni. Melly pogányi cselekedete, noha magában is halálos bűn, mindazonáltal azt ilyen circumstantiak is nehezítik és aggravállyák. 1. Circumstantia temporis, cselekedte Nagypénteki innepen, midőn más keresztyén református emberek a templomban volnának cultuson és a Christusnak érettünk, bűnösökért való szenvedésének historiaját hallgatnák. 2. Circumstantia personarum: 1. Propiice personae, olly személyly cselekedte ezt a pogányi utálatosságot, akinek egyházi hiva[152.]tallya szerint illyen s más fertelmes cégéres vétkektől egyebeket is inteni, sőt efféléért feddeni s dorgálni kellett volna, mint tanító személynek juxta illud Pauli: 2Tim 4,2 Praedicállyad az Igit, feddődgyél, dorgálódgyál, intsed az hallgatókat,⁵⁶ ezzel is azért juxta illud axioma theologorum, conditio peccantis adaugit peccatum, nevelte a maga gonosságát. 2. Alienae personae circumstantia aggravat hoc peccatum, mert olly személyt rontott meg, ki mint éhező, árva és házonként alamizsnát kéregető, az éségnek szenvedésében és alamizsnakérésben a Christus képét viselte, juxta illud Christi Domini Matt 25: Éhező voltam etc. Item mivelhogy azokat az kicsinyeimel cselekedtéték, énvelem cselekedtéték.⁵⁷ Mindezekre nézve azért megkívánom a jure, hogy az Inctus, mint keresztyéni vallását és a szent ministeriumot megmocskoló sodomita és parázna személyly elsőben is juxta canonem 88. ex sacro ministerio finaliter deponáltassék, annakutánna a magistratus kezébe halálos büntetésre adattassék. Juxta illud Lev 20,11: *Aki férfiúval hál, mint egy asszonyi állattal megöletessék, az ő halálának oka ő magában vagon.*⁵⁸ Actor de caetero protestatur.

Inctus reponit pro se: Hallom a dominus Actornak ellenem való kemény actioját, amelyben vádoltatom sodomitasággal, és ezért halálos büntetéssel, mellyet tagadok és az a személyly nem vagyok, mellyet kész vagyok data exmissione comprobálni.

Actor ad haec reponit: Hogy ollyan személyly légy amineműnek íratattalak a levatamban a Szent Széknek mingyárt beadatandó relatoriamból comprobálok, mellyet be is adok és felolvastatni kívánok.

⁵⁶ 2Tim 4,2: *Hirdesd az ígét, állj elő vele alkalmas, alkalmatlan időben, ints, feddj, buzdíts teljes béketűréssel és tanítással.*

⁵⁷ Mt, 25,34–40: *Akkor ezt mondja a király a jobb keze felől állóknak: Jertek, én Atyámnak áldottai, örököljétek ez országot, a mely számotokra készítetett a világ megalapítása óta. Mert éheztem, és ennem adtatok; szomjúhoztam, és innom adtatok; jövevény voltam, és befogadtatok engem; Meztelen voltam, és megruháztatok; beteg voltam, és meglátogattatok; fogoly voltam, és eljöttetek hozzám. Akkor felelnek majd néki az igazak, mondván: Uram, mikor láttuk, hogy éhezélt, és tápláltunk volna? vagy szomjúhoztál, és innod adtunk volna? És mikor láttuk, hogy jövevény voltál, és befogadtunk volna? vagy meztelen voltál, és felruháztunk volna? Mikor láttuk, hogy beteg vagy fogoly voltál, és hozzád mentünk volna? És felelvén a király, azt mondja majd nékik: Bizony mondom néktek, amennyiben megcselekedtéték egygyel az én legkisebb atyámfiak közül, énvelem cselekedtéték meg.*

⁵⁸ Tk. 3Móz 20,13.: *És ha valaki férfival hál, úgy amint asszonynyal hálnak: utálatosságot követtek el mindketten, halállal lakoljanak; vérök rajtok.*

Deliberatum in causa reverendi domini Nicolai Dési: Megvallyuk, hogy ez a causa Partiale forumunkat jure nem illetné, mivel az Inctus ezelőtt a patratuma előtt más egyéb gonosságáért mind ecclesijátúl priváltatott, mind penig Társaságunktúl kirekesztetett. A reverendus dominus Actornak sem lehetett volna az Inctust a maga forumára protrahálni, mint seniori inspectioja alól már ezelőtt excludáltatott személyt. De minthogy tiszteletes püspök uram parancsolattya kényszerített bennünket ezen causához nyúlni s elővenni, mi akarván engedelmeskedni tiszteletes püspök uram parancsolattjának, elővettük, az Actornak az Inctus ellen beadott relatoriaját megolvastuk, mellyben csak egy testist sem találunk olytant, aki gonosságának cselekedetiben látta, vagy találta volna. Gravis circustantiak ugyan vadnak, amellyek importállják az Inctusnak sodomitaságát, és a levataban megíratott [153.] gyermekkel való paráználkodását, de minthogy ennek a gonosságnak olyan poenáját láttyuk canonunkban, amellynek irrogatioja nem minket, hanem a Szent Generalist concernállya, azért mi finalis sententiat az Inctus ellen nem mondhatunk, hanem ezt a causat cum tota sua serie a Szent Generalisra transmittálljuk.

Tiszteletes Rákosi István uram certa relatoriajából értyük, hogy Fekete Boldisár paráznaságba esett feleségével együtt minekelötte öszvekölteek volna, azért ha úgy vagyon a dolog, őkegyelme excommunicállya, ha azután kívánnya a reconciliatiot, authorálljuk a tiszteletes ministert, reconciliáltassa.

1719 december

Deliberatum in causa Francisci Antalfi anno 1719. die 5. Decembris:

Világossan constál az elolvastatott relatoriaból hosdáthi Antalfi Ferentznek Ruszadával való paráználkodása, mellyet mind szemmel látott tanúk, mind penig nehéz circumstantiak doceálnak. A körülálló dolgok a szemmel látott tanúknak fassiojokon kívül ezek: 1. Vagyon olly tanú, aki látta szemeivel, hogy másszor is Ferentz Ruszadát a maga ágyához húzta s vonta. 2. Vadnak olyak is, akik egyébkor is látták őket jádzadozva. 3. Hogy Ferentz és Ruszada a szemmel látott tanúkat, akik őket a paráznaságnak cselekedetiben látták, pénzzel corrupálták, mindenik hat-hat polturát adván azoknak, csak paráznaságokat ne manifestállják, és ki ne jelentsék. Mindezekre nézve mi mind a két félt paráznának pronuncióálljuk és őket büntetésre méltóknak, a reformatus félt penig egyszersmind excommunicálljuk.

Miscellanea

Az egyházmegye protocollumában levő, a Parciális zsinatokról különböző dokumentumok

Román református eklézsiák oltalomlevele

[254.] 1700. die 28. Novembris¹

Az Hunyad vármegyei reformatus tractushoz az öfelsége concessaja szerint uniáltatott Hátszék vidéki oláh vagy görög valláson lévő papoknak öméltóságoktól adatott assecurationnak párja, mellyet fide nostra mediante szórúl szóra az originalbúl így írtunk ki:

Extractum laboriosa industria et zelosa pro Dei gloria et bono ecclesiae cura reverendissimi ac doctissimi viri domini Samuelis Jenei, reformatae ecclesiae VajdaHunyadensi pastoris meritissimi eo tempore Sanctae Synodi Partialis Tractus Dévensis notarii tandem senioris dignissimi:

Mű, ez ide alább subscribáló Erdélyi Reformata Ecclesianak elsőbb tagjai assecurállyuk ezen írásunk által azonn egész Erdélyi Reformata Ecclesia képében, tam pro praesenti, quam futuro az mi reformata religionkkal eddig magokat uniált oláh papokat, úgymint Hunyad vármegyében bajasdi Farkas Josephet és Popa Jánost, barbátvízi Popa János, párosi Popa Stefánt, matsesdi Popa Pétert, fejérvízi Popa Pétert, szatsali Popa Györgyöt, alsószálláspataki Popa Miklóst, felsőszálláspataki Popa Pétert, Popa Czikult és Popa Andrást, hátszegi Popa Györgyöt, Popa Jánost, az György fiát, bárí Popa Jánost fiastúl, várallyai oláh papot és az öreg Popa Jánost, ugyan oda valót és batizházi Czirka János papot, hogy azminemű conditiokkal magokat magok jó akarattya szerint az mi ecclesiankkal uniálták, azokban mi és a mi vallásunkban való püspök és az egész ministerium ökegyelmeket megtartjuk és vallásokban, ritusokban semmi erőszakot és változást tenni nem igyekezünk, hanem éllyenek religiojoknak azon szabadságával, valamint eleitől fogva itt Erdélyben éltenek ökegyelmek és ökegyelmek elei.

Annakfelette azmi a külső szabadságot és oltalmat illeti, arról is, mind ökegyelmeket, mind penig másokat az oláh vagy görög valláson lévő papi rendből álló becsülletes embereket, mindeneket in genere assecurálunk, hogy valakik közölük az mi győzedelmes császár [255.] és coronás király kegyelmes urunk öfelsége arról az oláh papok akármellyik recepta religioval magokat uniálható szabadságárúl in anno 1698. die 14. Aprilis emanált kegyelmes resolutioja szerint velünk magokat uniálni akarják. Azon decretumban kegyelmesen feltett szabadságban mi is megtartjuk, és mind a felséges udvarban, mind méltóságos generalis uram, és az ország előtt, mind vladika, mind mások impetitioja vagy háborgatása

---

¹ A szöveget közölte Sipos Gábor: Román református eklézsiák oltalomlevele 1700-ból. In: *Europa–Balcanica–Danubiana–Carpathica*. Bp. 1995. 356–359.

ellen protegályuk tellyes tehességünk szerént, szintén úgy, mint akármelly reformatata religion levő praedikátor atyánkfiát.

Azmint mindezekről adtuk ezen assecuratoriankat, azon hittel és kötelességgel, azmelly kötelességgel Istenünk dicsőségire nézni és homagiumunk szerént az mi kegyelmes urunk őfelsége kegyelmes resolutioját azaránt megtartani, és az uniora letett hitünk szerént az négy recepta religioknak securitassanak és ennek az hazának csendességének oltalmazására kötelesek vagyunk.

Datum Albae Julae die 28. Novembris anno 1700.

Suscriptum erat sigillis propriis et mpris appositis.

Comes G. Bánffi mpris L. S.

Stephanus Nalátzi mpria L. S.

Comes Nicolaus Bethlen mpria L. S.

Samuel Keresztesi mpria L. S.

Volphgangus Bánffi mpria L. S.

Comes Samuel Bethlen mpria L. S.

Johannes Kemény mpria L. S.

Translatum per nos:

Samuelem Jenei electum seniore tractus ms.

Casparem Váradí ministrum ecclesiae Rákosd et Hosdát mpria.

Franciscum Békési parochum oppidi Hátzok mpria.

A főkonzisztórium válasza Jenei Sámuel esperes panaszaira

[276.] Anno 1702. 19. Februarii

Ad requisitionem Samuelis Jenei, senioris tractus V[ajda]H[unyadensis] resolutio excellentissimi Supremi Consistorii Alba-Julia celebrati.

I. Az hátczogi ecclesiától elidegenedett pohárok klopotivai Nándra Mósesnél vadnak, ki is nem tagadgya, hogy ecclesiájé nem volna, de azt mongya, hogy in ft. 60 vagyon zálogban. Ennek recuperatiojában procedállyanak, mind azon Nándra Mósestől tovább való tudakozásban, mind inquisitio által.

II. Hosdátan nyomorgó két szegény praedicator rút tractálásáról admoneáltassanak a hosdátiaik főispán uram által.

III. Tamástelki szombati vámja recuperatiojában procedállyanak juxta Approbatae part. 1. tit. 1. art. 1. § 3.

IV. Az olá paptól Gyógyon elfoglalt ecclesia földéről is inquisitiot kell peragáltatni és osztán ahhoz képest formálhattya ember a recuperatiot.

V. Az hátczogi praedicator Tarpai Móses ellen való panasszi iránt a fejedelmet és praefectus Bagotai Ferenczet kell requirálni nomine consistorii, és magát Tarpait szóval admoneálni.

VI. Enyedi Gáspár admonitiojára, correctiojára püspök uram attendállyon.

VII. Az illyei praedicator fizetése megadásáról requiráltassék Jósika Gábor uram, mivel a fejedelem is inter alias conditiones oppignorationis feltette, hogy a praedicator fizetése ne csonkéttassék meg.

VIII. Váradi Ferencz kéméndi excessussa dolgában, procedállyanak juxta Approbatae part. 1. tit. 5. art. 5., avagy Keresztesi Sámuel uram békéltesse meg őket.

Translatur fideliter ex originali per Samuelem Jenei Sanctae Sedis senioremp.

**Jenei Sámuel esperesnek Hunyad vármegye előljáróihoz
írott kérelme –1703**

[277.] Anno 1703. 9. Januarii

Illustrissimis magnificis dominis dominis incliti comitatus Hunyadiensi comiti, vicecomitibus, caeterisque praeclaris assessoribus Samuelis Jenei, pro hic et nunc senioris Sanctae Societatis ejusdem praenominati districtus sibique adjunctorum fratrum per humilem instantiam in sedaria Bácsii celebrata proposita ecclesiastica postulata:

I. Az ecclesiák idestova dissipált proventussi papírosson számban vétetennek, congerálásának modalitassa felől instructio és plenipotentia kívántatik, hogy in futuram inessem et usum convertáltassanak.

II. A praedicatoroknak fizetések már csak benevolentia, akármi alávaló ember ha akar fizet, ha akar nem. Egy ecclesia sincsen, ahol fizetések nem restálna a praedicatoroknak, nem subsistálhatnak, ha meg nem orvosoltatik. Mutasson utat nagyságotok megorvoslására.

III. Templomok és parochialis házak környékét tellyességgel sok helyeken elhatták pusztulni az ecclesiák.

IV. Az egyháziak ajándék szolgák az ecclesiákban, sohul tellyességgel semmi levamennyek nincsen, sokan el is állottak már hivatalyok mellől. Egyházfiat nem találunk, rövidnap vallásunk gyalázattyára arra jutunk, hogy az sem lesz, ki megterítse az Úrnak asztalát Úr vacsorája alkalmatosságával, ha nagyságotok igájokat nem laxállya.

V. Akiknek közölünk vagy egy kalyibánk vagy a vármegyében, nem maradhat benne, még csak őrzésére is valami szegény ember, el kell pusztulni, adóztattyák, idestova kergetik. Alázatosan kérjük a nemes vármegyét, confirmállya újjonnan az 1697. die 5. Junii itt Bácsiban tett istenes deliberatumat.

VI. Losádiban egy nemes ember a templomban potentiat patrált, ex injuria a közönséges széket elvágta s kihányta, mellyért törvényünk szerint convincáltatott ft. 12,50. Exequáltatása felől parancsollyon nagyságotok.

VII. Az hátczogi praedicator zsellérinek lévén contractussok tekintetes nemes Barcsai Ábrahám uram és idvezült Foltj Bálint uram praesentiajokban (amint tudom, hogy esztendőnként 10 ft. segítség [!] a várost), most ottan való porkoláb, Satzai uram és az őkegyelme informatiojából a városi bíró által 40 forintig taxáltattak német executioval.

IX. [!] Mind Hátczogon, mind Déván az ecclesiái szabadságok megrontattak, amott a porkoláb reámenvén vagy küldvén az ecclesia házára, ott az ecclesia embe-rét megfogatta. Itten a cantorra egy privatus ember német executiot küldött. Kéménden a papot éjjel tolvajul adoriálák, majd meg is ölék. [278.] Mely dolog felől is noha a méltóságos Supremum Consistorium deliberált, de semmi effectumba

nem ment. Ha az illy dolgok nem orvosoltatnak, hogyhogy lehessen nagyságotok, kegyelmetek között megmaradása a ministeriumnak? Ezeken kívül is lévén elég injuriáltatásunk, az időnek mostani vadsága azt hozván, hogyhogy subsistálhassunk és tisztünket épületessen hogyhogy követhessük, nagyságotok, kegyelmetek bölcsen megítélheti. Ne tessék azért nagyságotoknak kicsiny dolognak ezekben beletekinteni s orvoslani és megorvosoltatni.

Mindezekre nagyságotoktól, kegyelmetektől megismert Istenéhez s annak dicsőségehez s szent vallásához illendő buzgóságból származott kíváncsú választ várunk.

Nagyságotok alázatos lelki kész szolgálai az Hunyad vármegyei esperest Jenei Sámuel tiszteletes assessorival edgyütt.

**Resolutio incltyi comitatus ad praedecarata puncta reverendi
domini senioris ex Generalis Sedria ejusdem in Bácsi celebrata
anno 1703. die 9. Januarii.**

Ad 1-mum et 2-dum: Mind a két rendbéli dolog liquidum debitum lévén, admo-neáltassanak ad octavum, hogy mind az ecclesia bonumit, mind a praedicator uraimék fizetésekét adgyák meg, akiken leszen az adósság, alioquin vicetiszt atyánkfiái vegyék finalis executioba minden haladék nélkül. Ha viceispán uram nem érkezhethné is, két szolgabíró authorálván képében, főbíró uram azokkal exequállya. Praemoneáltatnak ökegyelmek, hogy minden imide-amoda való kifogás és haladék nélkül vegyék effectumba.

Ad 3-tium: Praemoneáltassanak vicetiszt uraimék által, hogy ad octavum kertellyék bé mind a templom cinteremit, mind a parochialis házakat s scholákat, és ha falu nem cselekeszi, 12 forintig, ha penig privatus persona, 3 forintig büntettes-sék egy szolgabíró által toties quoties. Ha penig az szolgabíró posthabeálna, vagy falusi bíró, tiszt uraimék rajta exequállják azon poenat és azon pénz legyen az ecclesiájé.

Ad 4-tum: Az országtól imponált ordinaria portio kívül mindenféle terehviseléstől és extraordinaria contributioktól eximáltatnak, az ország is eximálván őket.

Ad 5-tum: Noha a nemes vármegye ennek előtte erről a dologról deliberált volt ugyan, de azután a nemes ország az adózásnak rendit circumscribálván, olyan stricte azon deliberatumat a nemes vármegye az ország végezése ellen nem observálhattya. [279.] Mindazáltal concludáltatott, hogy amely zsellérek a magok ökegyelmek házokban laknak, nem valami különös bordélyban, tehát az olyanok adózásra füstül ne erőltessenek, sem egyéb onus supportálására, ha penig marhájok leszen, attól contribuálljanak.

Ad 6-tum: Főbíró uram az authorált szolgabírákkal, ha ispán uram nem érkezhethné, vegyék executioba.

Ad 7-mum: Minthogy Barcsai Ábrahám uram forgott azon materiaban, ökegyelme az inspector uram, mind két feleket elejekben convocálván, vegyék istenes igazításba, annakutánna amit ökegyelmek végeznek, Hátczog-vidéki vicetiszt uraimék vegyék finalis executioba.

Ad 9-num: A Váradí Ferencz atyánkfia dolgáról a Supremum Consistorium mutatott utat, procedállyanak ökegyelmek azszerint. A hátczogi porkoláb hogy a parochialis házra küldött, azt is Barcsai Ábrahám uram és inspector uramék jól megvizsgálván s végére menvén, ha világossan compareáltatik, hogy azt cselekette, vicetiszt atyánkfiái procedállyanak az arról írt ország articulussa szerint. A dévai ember praemoneáltatik főbíró uram által, hogy afféle dolgot ennekutánna ne patrállyon, külömben el nem szenvedí a vármegye.

Extradatum per juratum dictae sedriae notarium Benjaminem Telegdi et ex originali fideliter transumptum per Samuelem Jenej.

[157.] Hunyad és Zaránd vármegyei visszás házások (kik el akartak válni többire) közt lett compositiokr[ól] való catalogus pro futura caut[ela]:

Anno 17[...]

1. Dévai Solymosi Ferentzet Szakály Évával sub liga ft. 200 békéltettü[k].
2. Dévai Nagj Sámuel elbujdosott [...] [vissza]hozott feleségével simi[liter].
3. Dévai Szilágyi Jánost [feleségé]vel ki is oláh, hasonló lig[...]
4. Zaránd vármegyei Csizsár Miklóst Brádi László leányával.
5. Hunyadi Deső Jánost Farkas Má[riá]val in liga ft. 200 ...
6. Magát Farkas Jánost feleségével békéltettük öszve anno 171[...]
7. Tekintetes Bethlen István uramat Lesneken az asszonnyal békélett[ük] ö[szve]
8. Hosdátí Gálfi Jánost feleségével békéltettük, 200 forint kötés ...
9. 10. Losádiban iffjú Farkas Jánost, ismét Vintze Pált
11. Illyén a mestert Csernátoni Ferentzet Rákosdi Orbo[nás] [György] leányát Balási [Miklóssal] és losádi Feren[cz] Dánielt Sallai Máriával semmiképpen öszve nem békéltethettük.
12. Hátszegvidéki Csulai János uramat anno 1712.
13. Barbátvízi Szabó István Csulai Sárával magok adván elválásról való levelet magoknak, külső regiusok előtt contrahálván, tíz esztendő múlva tudódott ki, mint laknak külömb, azután Székünkön váltak.
14. Szász Bálint hosdátí és Budi Bálint rákosdi, processusban vagynak, úgy losádi Fer[encz] Dáni[el] és Hertzeg Mihály.
15. Anno 1740. die 7ma Aprilis losádi Ferencz Mártont Szakács Évával öszvebékéltettük sub poena baculorum 50.
16. Anno 1741. die 5ta Martii losádi Fekete Ferenczet Székelly Évával öszvebékéltettük sub poena baculorum 50.
17. Anno 1754. die 16. mensis Januarii rákosdi nemzetes Farkas Lázár uramat feleségével, losádi Fekete Ágnes asszonnyal békéltettük sub poena baculorum 50 id est ötven.

[2.] Constitutiones ecclesiasticae sequuntur:

Constitutio[...] dr. 12 notario. Pro sigillo dr. 12. seniori. Relatorum apert. dr. 24 seniori

Procurator non constitutus luat poena ft. 3. Apellatae causae ad Sanctam Generalem, tertia tractus senioris est.

In transmissionalibus singulis pro personis dr. 4. Seniori pro sigilli impressione dr. 24.

Pro divortio nobilis ft. 12, plebeus ft. 3. Si pars innocens absolvatur dimidium taxae.

Pro divortio inter dispensatos et dispensatas idem ordo observatur.

Violatio Sedis ft. 1. Revocatio ft. 3. Novum iudicium dr. 24.

Litis intermedio si quid accadat ft. 1. Pro omnis replica dr. 12.

Non comparens 1. ft. 1, 2-do 2. Tertia vice amittit causam.

Si par extrahatur pro sigulis testibus dr. 4, tertia pars notarii.

Finalis sententiae promulgatio ft. 1. Calumnia et indebita locutio ft. 12,50.

Par deliberati extrahens dr. 24, tertia pars notarii.

Deliberati cujuscunque promulgatio, toties quoties promulgatur dr. 12.

Citatio in arduis ante octavum in levioribus ante tertium fiat.

Sigilli Sanctae Sedis et senioris contemptor luat poenam ft. 12.

Propter manifestum adulterium in ligam coniectus non solvatur sine iudicio Sanctae Synodi Generalis, vide ad calcem hujus libri.

Contra infideles desertores observatur 4-tor puncta Sanctae Synodi Generalis et deliberatum semper debet in Sancta Synodo Generali remonstrari. Vide ad calcem protocoli.

In proventu ecclesiastico observatur Approbatae Constitutiones part. 1 tit. 5 art. 1.

Circa infideles desertores Compilatae Constitutiones par. [...] tit. 1. art. 8.

Parciális zsinatok jegyzőkönyvei

1810–1815

1810 április, Déva

[2.] Anno 1810 27^a Aprilis rendes Papi Szent Szék tartatik Déván, a parochialis háznál, tiszteletes tractualis esperest Kolosvári Sigmond úrnak előlülése alatt, tractualis director Vitályos Gábor, Sala Mihály, Balog József, Serestély László, Vitályos Sámuel, Baló József assessoroknak és Várhegyi József, Barta András, Segesdi József jelenlétekben, Csegöldi Benjámin notariussága alatt, amikor is a következő folytak:

1-o. A körösbányai ekklézsia lévitája, tiszteletes Vintzi István atyánkfia panaszló levelében kéri, hogy esztendeig való káplányi fizetése restantiaját kifizettetni ítélje meg és eszközölje ki a Szent Szék.

Válasz: Tartsa magát a panaszló a maga conventiojához, amely conventiot, mivel addig a Szent Szék elég törvényesnek lát, s két curator subscriptiojával ajánlja a Szent Szék magoknak az eszköz curatoroknak a conventionak pontonként léjendő bétellyesíttését ezzel a hozzáragasztással, hogy addig a Szent Szék senkinek is az ekklézsiába való belépését meg nem engedi, míg az eddig volt conventionatusnak conventioja szerint elég nem tétettetik.

2-o. Pataki József a szászvárosi oskolából a dévai mesterségre hivatván, a mai napon hite letételével ingremiáltott.

3-o. Gondoskodván a Szent Szék a maga tagjai gradussának nyil [...] ¹

[5-o.] [...] val annak, hogy közelebből K[örös]Bányán a Szent Visitatio megátoltatott, [3.] azért éppen curator atyánkfiának teszi kötelességévé a Szent Szék az özvegy megoltalmazását minden ekklézsiai praetensiok ellen, addig, míg a visitatio minden versengés végét szakaszthattya. Külömben tudja meg domesticus curator János József atyánkfia, hogy kötelessége ellen való cselekedéséért törvényeinek keményebb fogását is elé fogja venni a Szent Szék.

6-o. Zejtkfalvi pap, Borsos Sámuel atyánkfia kéri egy memorialissába, hogy találja a Szent Partialis módját, mimódon lehessen a zejtkfalvi ecclesia elocatumait kinyomozni és használásba hozni.

Határozás: Meghagyja a Szent Szék Balog József atyánkfiának, mind aki ezen ekklézsiának papja volt, hogy jelennyék meg Zejtkfalván, és ami emlékezete és képéje használása idejéről írásai vagynak, egybevetvén a Zejtkfalván található levelekkel, Szász András és Lengyel László atyánkfiái segítségekkel járjanak utána,

---

¹ A szöveg megszakad, fél oldalnyi hely kimarad, és az 5. pontnál folytatódik.

megszóllítván még Beszerikán Lázárt is, hogy kiknél volt elocálva a Balog József atyánkfia idejében az ecclesia vagyonna, és amennyiben lehet, még azt is ki kell nyomozni, kik élnek ma azon adósok közül.

1810 szeptember, Déva

[4.] Anno 1810 die 26^a Septembris Partialis tartatik Déván tiszteletes tudós esperest Kolosvári Sigmond uram előlülése alatt, assessorok tiszteletes Sala Mihály, Balog József, Lengyel László, Serestély László, Verestói György, Kis István. Jelen voltak gregariusok Borsos Sámuel és Király Imreh, Csegöldi Benjámin notariussága alatt, holott is:

1-o. A synodusra járt deputatus, tiszteletes Kolosvári Sigmond esperest uram jelenti, hogy semmi publicálandó közönséges parancsolattya nincsen, amit cursusba kellene tenni, hanem jelenti, hogy eddig volt substitutus notarius Csegöldi Benjámin notariusságra való adjuráltatására consensust nyer, aminthogy ezennel adjuráltatott is.

2-o. Notarius Csegöldi Benjámin mint beteges kéri, hogy vagy egészen vétessek el a notariusi tereh magáról, vagy segítséget adjanak.

Határozás: Nem lévén egész számmal a Társaság, nem nevezhet ki senkit a Társaság, hanem facultálja a tiszteletes esperestet, hogyha a visitatoria betegsége miatt tiszteletes rendes notarius nem szolgálhat, akit tetszik, szóllíthasson meg a visitálásra.

3-o. Számba vévén a tractusbéli papokat, úgy találá, hogy sok a negligens, amint a fenn írtak neveiből kitetszik. Ezekről azt határozza a Szent Szék, hogy az absensek nevei adassanak által a rendes directornak, aki is tartsa kötelességének tiszteletes Baló József és Miklós János atyafiakon kívül, a többin 3 ~ három forintot exequálni.

4-o. Borsos Sámuel zejkalvi atyafi szóval instálja a Szent Széket, hogy vagy méltóztatik az ecclesia minden leveleit kezébe venni, vagy dispositiot tenni, hogy ahol eddig lakott, az udvarból kiköltözhessék, és magának szállást kaphasson.

Határozás:²

5-o. Isák Antal brádi rector instálja már valahára sok ideig való nyakaskodásáért, és a Szent Társaság mintegy contemnálásáért való ingremiatioja eddig való dispenzioja alól feloldani, s kebelébe befogadni.

Határozás: Kézbeadással beadattatott fizetése letétele után, de úgy, hogy a jövő Partialisra a recommendatoriaját és az oskolájától való levelét hozza bé, akkor bé is fog eskettetni.

² A határozat szövegét nem jegyezték fel.

6-o. Felolvastatott hosdái Jakab Mártának instantiaja, melyben kéri férjének házassági életre való szoríttatását.

[5.] Válasz: Haladék nélkül való szoros kötelességévé teszi a hosdái domesticum consistoriumnak (mint amely domesticum consistorium most is nagy animadversiot kap azért, hogy eddig ezen versengőknek 4 esztendőktől fogva való botránkoztató életüket megszenvedte), hogy ezen versengőket színe eleibe hívván, megbékéltetni igyekezzék, és munkálkodása egész folyását körülállásoson tiszteletes esperest uramnak mentől hamarabb adja be, és ha tellyességgel őket megbékéltetni nem lehet, okvetetlen orvosságról kell gondolkozni.

7-o. Felvétetik Bikfalvi Gábornak ügye. Ez a per kiadatott referádára tiszteletes notarius Csegöldi uramnak.

8. Felvétetik Demeter József instantiaja, melyben feleségével való versengő élete lehetséges eligazítására pecsétet és regiust kér.

Válasz: A törvény úttýára igazíttya Szent Szék a felperest, azért az exmissio megadatik.

9-o. Felolvastatik Bágya Eleknek és Bugyul Ágnesnek esedezése, melyben kéri, hogy Lőrintz Susánna, mint felperes asszonynak, Bája Eleknek második felesége, Bágya Elek alperes ellen való perbe tett deliberatum ellenére engedessék meg, hogy újra kelhessenek egybe.

Válasz: A Szent Széknek ezen pár könyörgők egybekelhetések egyszer deliberative lehetetlenné tétetvén, felsőbb forumra bocsátja, és ha onnan dispensatit kap, a Szent Szék a felsőbb rendelkezéseknek engedelmeskedni kötelességének tartja.

1811 március, Déva

Anno 1811 die 13 Martii rendes Partialis Szék tartatik Déván, tiszteletes esperest Kolosvári Sigmond úr előlülése alatt, holott is jelen voltak assessorok: tiszteletes tudós Vitállyos Gábor, tiszteletes tudós Sz[ent]Györgyi János, Sala Mihály, Lengyel László, Serestély László, Kis István, Vitállyos Sámuel, Verestói György, Szász András, Baló József, Barta András, Borsos Sámuel, Németi Ferentz, Király Imreh, Szabó István, Segesdi József.

Aholott is:

1-o. Substituáltatik a penna mellé Baló Jóseff.

2-o. Szabó István brádi parochus a tractus kebelébe solenniter béiktattatik, mint ároni házból való, taxa nélkül.

3-o. Felolvastatik tiszteletes Vitállyos Gábor director úrnak egy directoralis actioja a bátsi oskolamester, Marosi Mihály ellen, amelybe feladja, hogy az írt mester maga loci ministerét, tiszteletes Vitállyos Sámuel uramot, kihez nemcsak szeretettel, hanem tiszt[6.]telettel és engedelmességgel tartozik, rút szókkal illetve,

amilyenek nemcsak belső személybe szenvedhetetlenek, hanem más emberséges emberhez sem illenek. Továbbá tiszteletes papjának kissebbítésével egybekötötte a Generalis Szent Synodus megsértését is ilyen szókkal: Szamár vagy te, samár az is, aki tégedet papnak tett, samár az ecclesiad is, apád is, mind samarak. Amellyért kíványa, hogy a XIV. canon tartása szerint, úgy az Alpestesen 1784-ben Juius 16-dik napján tartatott Partialis Synodus végzése szerint mesteri hivatalától megfosztassék.

Végzés: A feladásnak világosságra hozása végett, minthogy a meglehetős erejű testimonium ellenn is az Inctus mindent tagad, sőt investigatiot kíván. Kirendeltetnek inquisans regiusoknak tiszteletes Lengyel László és Serestély László atyafiak, hogy mind a tiszteletes director úr feladása, mind az Inctus mentsége kiláttassék, mennyibe legyen bevehető.

4-o. Felolvastatik a harói reformata ecclesia kérése, melyben kéretik, hogy a néhai Pataki Sándor harói rectornak helyébe annak fia, dévai rector Pataki Józsefnek consensus adattassék az oda való menetelre.

Végzés: Az instans ecclesianak kérése a Partialis Szent Synodus által nemcsak méltó s helyesnek láttatik, hanem meg is adattatik.

5-o. Felolvastatik a rápolti néhai tisztelt pap, Kolosvári Sámuel uram özvegyének kérése, melyben az írt férje fizetésében hátramaradott restantiaknak felvétele iránt esedezik.

Végzés: Ezen restantiaknak legitimálása és exequálása a concernens titulus viceispány úrnak tisztelettel és olyan kéréssel ajánltatik, hogy hathatós eszközlése által hivatala szerint a szegény özvegynek eleget tenni méltóztassék.

6-o. Felolvastatik borbátvízi nemes Kalugeritza Jánosnak felesége, Hernya Lydia ellen egy Partialisra citáló plenipotentiaja sub nr. 1. és inquisitoria íratott kérdőpontok sub nr. 2., melyre kér két exmissus regiusokat.

Végzés: Inquires regiusoknak kirendeltetnek tiszteletes Verestói György és Sz[en]tGyörgyi János assessor atyafiak, minthogy mindketten megjelenvén, a békeség hijába tentálatott.

7-o. Felolvastatik tiszteletes Sala Mihály dévai pap atyánkfiának azon kérése, hogy mindeddig való tractus kebelébe véghezvitt assessori, notariusi szolgáltatásról bizonyágtévként levél adattassék.

[7.] Végzés: Az egész Partialis Szent Szék olyan testimoniumot adni végezte, amilyent egy érdemekkel bíró, és a tractus becsületét mindenkor nemcsak fenntartó, hanem nevelő atyafi érdemel.

8-o. Proclamáltatik Dregán Vutza felperesnek Borbé Péter ellen, mint alperes ellen indult elválásbéli pere.

9-o. Felolvastatik Demeter Lydiának desertor férje, Nagy József ellen elválást azon okból kérő levele, hogy férjével is nem lakhatott, azután attól elhagyattatott, ki is nemcsak felesége akarata ellen a jágerek közé állott, hanem azon karnak el-

bomlása után is Csehországban keresvén magának diversiot, már a feleségének egy missilis levéllel további férjhezmenetelre szabadságot adott.

Végezés: A kérő utasíttatik, azon Canonoknak, mellyeket kérésébe említett, értelmére, és a felséges rendelésekkel megegyezőleg keresse útját törvényesen.

10. Felolvastatik Balás Therésia, Balog Elekné azon kérése, hogy férjével együtt már nyolc esztendőök óta nem lehetvén, azki sem elválni törvényesen, sem visszavenni feleségét nem akarja. Ezen törvénytelen ligából feloldoztassék a kérő.

Végezés: Arra szoríttassék a bépanaszolt, hogy 30 napok alatt feleségével hiteles emberek előtt megbékélyen és visszavegye, melyet ha nem cselekednék, sem pedig elválást nem keresne, a secularis magistratus által kényszeríttetni fog, ahová ezennel transcribáltatik tisztelettel.

11. Antalfi Kristinának férje, Bikfalvi Gábor ellen mint felperes ellen egy allegatioja, hasonlóképpen ennek is egy feleletje felolvastatik, mindeniknek inquisitoria relatoriával együtt, melyben az alperes kéret visszaadattatást vagy intertentiot és költséget, fáradságot, a felperes tökéletes elválást.

Végezés: Az elválásra semmi okot nem lát a Szent Szék, melyre nézve kötelezi a felperest, hogy feleségét visszavégye, és annak megbántásától gyermekeit eltiltsa. Úgy az alperes is nyelvét megfogja, és mind a házi gazdasszonyságnak jól folytatására, mind a mostoháknak kölcsönös [8.] megkímélésére köteleztetik, külömben a férj competens intertentiot adni tartozik, és annak executioba való vétettetése a concernens jurisdictionak illendő tisztelettel transcribáltassék. Az asszony pedig, ha tovább is hibázik, az ítélt keresettől elesik.

12. Felolvastatik alpestesi nemes Demeter Jósefnek mint felperesnek a felesége, Toma Anniska mint alperes ellen beadott levataja egy inquisitoria relatoriával együtt, melyben megbizonyíttatik az asszonynak részegsége, keringése, paráznasága, desertioja, és felperes kér elválást, az alperes pedig anélkül, hogy további mozdulást maga mentségére tégyen, submittálja, nem tagadván erőtelenségét és hibájit.

Ítélet: Megvilágosodott a Szent Szék előtt öt tanúk vallásából az alperesnek pazarlása, dorbézolása, nemkülömben öt tanúknak vallomása szerint az non praesumptum adulteriuma, melyek a Szent Szék színén az alperesnek eleibe terjesztetvén, nemcsak a maga részére inquisitiót nem kívánt, hanem némű-némű tagadást is ellenibe nem szegezett. Melynél fogva ezen felelet egymástól örökre elválasztja és szerencsésebb házasságra bocsátja. Mindkettőjüket úgy bocsátja, hogy az alperest az Anyaszentegyházzal való reconciliatoria kötelezi, azon kívül az alperesre, mint az köztök való házasságbontásra okot adóra, ítéli az elváló perlekedésnek minden legitimálandó költségét, fáradságát.

1811 június, Déva

[9.] Anno 1811 die 12^a Junii rendes Partialis Szék tartattatik Déván, tiszteletes esperest Kolosvári Sigmond uram előllülése alatt, holott jelen voltak director tiszteletes tudós Vitályos Gábor, Serestély László, Makkai József, Lengyel László, Kis István, Vitályos Sámuel, Verestői György, Szász András, Baló József, Borsos Sámuel, Németi Ferentz, Király Imreh.

Itten:

1-o. Substituáltatik, notarius nem existálván, hogy a pennát vigye, Baló József.

2-o. Pestényi egyházi atya, tiszteletes Balog Ábrahám béiktattatik.

3-o. Fojtattatik [!] tiszteletes Vitályos Gábor uramnak directoralis actioja bátsi mester, Marosi Mihály ellen, ki a loci ministerét illetlenül mocskolta, felolvastatván a szitkokat bizonyító inquisitoria relatoriat. [9.] Az Inctus azt adja fel, hogy az inquisitionnak maga igassága megmutatására való alkalmaztatásától elrekesztetett, azért kér maga részére is inquisitiót.

Határozás: Általlátta a Szent Szék, hogy nem eshetett meg az Inctus részére az inquisitio, azért meghagyja Marosi Mihály ökegyelmének, hogy a jövő székezésre minden fatenseivel együtt a Szék színén megjelennyék, úgy pedig, hogy a mai napon mind utrumait adja bé.

Copia: Én, ki alább nevetem felírtam, megvallom a tiszteletes Partialis Szent Szék előtt azon hibámat, melyet a bátsi prédikátor, tiszteletes Vitályos Sámuel, a főtisztelendő Generalis Szent Synodus, és ezen v[ajda]hunyadi venerabilis papi kerület ordinarius directora, tiszteletes Vitályos Gábor uram ellen a feleségemhez való zelotípiából ittasan ejtettem, tudniillik, hogy a papot számárnak, disznónak, bitangnak, parasztnak mondtam, mindaz csupa zabolátlan indulatból, magam meggon-dolatlanságából származott. Mellyet szívesen sajnállok, szégyenlek, s mindezen hibáimért mindenik megsértetett feleket megkövetni kész vagyok. Egyszersmind pedig arra is ígérem magamat, hogy többször sem ekklézsiánk papját, sem a Generalis Szent Synodust, sem tractusunk directorát nem mocskolom, sem rágalmazom. Ha pedig ezt praesumálni merészelném, tehát legottan hivatalomtól megfosztassam, vagy ha hivatalomat külső állapottal felcserélném, a külső magistratusnak tanquam calumniator általadattassam. Mely dolognak bizonyosságul adom ezen reversalis írásomat, hogy a Szent Partialis protocollumába beadattassék, nevem aláírásával megerősítvén. Anno 1811 die 12 Junii, Dévae.

Marosi Mihály mpr.

4-o. Felolvastatik tiszteletes Borsos Sámuel zejklalvi ministernek instantiaja, hogy a Szent Széktől olyan recommendatiót nyerjen, mellyel megkívántatható alkalmatossággal magát más tractusba ajánlhassa.

Válasz: A kérés megadatik.

5-o. Felolvastatik harói nemes Beretzki Ádámnak kérése, hogy megnyomorult feleségével elválásához való eszköze [10.]ihez bocsáttassék.

Válasz: Utasíttatik a törvény útjára.

6-o. Harói nemes Csíkos János panaszolja, hogy feleségétől elhagyattatott egy testimonium mellett, mely szerint hivatván vissza, eltökélt szándékát adta ki, hogy nem akar visszamenni.

Válasz: Intímáltatik a bépanaszoltnak, hogy 15 napok alatt a férjéhez visszamenjen, vagy pedig elváló szándékát arra célzó lépésnek megtételével kinyilatkoztassa, különben a külső magistratusnak transcribáltatni fog.

7-o. Proclamáltatik nemes Kalugyeritza Jánosnak felesége, Hernya Lydia ellen indult válópere, beadattatván procurator Rápolti Mihály úr által.

Az alperes part kér.

A felperes extraordinaria Partialist kér.

Határozás: A par megadatik, extraordinaria határoztatik Julius 10-dik napjára. És az instrumentumok három darabba: 1-o. Az citatoria, 2-o. Az inquisitoria, 3-o. A levata általadattatnék tiszteletes Verestói György assessor atyánkfiának, hogy azt az ellenkező résznek hamar általadja.

8-o. Proclamáltatik nemes Ferentzi Borbálának Zágoni János ellen indítandó elválásbeli pere. Az ablegatioban foglaltatik, hogy: 1-o. Az alperes a felperest nem becsülte. 2-o. Ételét, ruházatját megvonta, dologgal terhelte, és annyira kínozte, hogy annak következésül abortizált, testimonia sub B. 3-o. Hogy kinyilatkoztatta szeretetlenségét, sub C. Mindezekből elhordozhatatlan lévén természete, melyet az alperes iránt egyszer volt meggyőződése a Szent Széknek bizonyos, sub D. Kihez képest kér elválást, kéri a gyermek nevelését, mindkettőjüknek intertentioját és költséget, fáradságot.

Az alperes part kér.

Határozás: A par megadatik.

[11.] Proclamáltatik nemes Csanádi Sámuelnek felesége, Tamás Éva ellen elválást kereső pere.

A felperes szószólója, Zoltán Ferencz által beadott levatajába allegáltatik adulterium, malitiosa desertio, és hogy az alperes dologtalan, részeges, pusztító. Melyekért Juris Connubialis tit. 15. § 177., 81., 84. kér elválást, az alperesre ligázást, mint nős parázna ellen tiszti közkeresetet. Magára nézve szerencsésebb házasságra bocsáttatást, költségének, fáradságának megfordíttatását.

Pro Incta nemo.

1811 szeptember, Déva

Anno 1811 die 17^a Septembris rendkívül való Partialis tartattatik Déván, ahol tractualis ordinarius notariusságra candidatioba tétettnek: tiszteletes Vitályos Sámuel II, Baló József III. Jelen voltak a Székben méltóságos gróf fő inspector curator Kun Sigmond úr, tiszteletes esperest Kolosvári Sigmond, director Vitályos Gábor, Serestély László, Lengyel László, Vitályos Sámuel, Verestói György, Baló József, Némethi Ferentz, Balog Ábrahám.

1. Felolvastatik a rákosdi ecclesia személyességének, domesticus curator Farkas János, Farkas Dániel, Balási János, Zajzoni Sámuelnek a rector, Kontza István ellen való panasza abban:

- a. Hogy a papi búzakepének egy részét appropriálta.
- b. Hogy a feleségével régen követett botránkozásából magát nem tisztította ki.
- c. Hogy a papjához illő tisztelettel nem viseltetik.

Ezen instantiat a mester kéri communicatoria.

[12.] Határozás: Közzétetik a bépanaszoltak a két utolsó pontokban, az első pontra pedig a Szék folyása alatt felellni köteleztetik.

2. Olvastatik Zágoni Jánosnak, mint alperesnek Ferentzi Borbára, mint felperes ellen beadott feleletje, melyben a felperest infidelis desertioval, paráznasággal vádollya, és azt kívánja, hogy elválás terhe és gyermeki intertentio ítéltesse.

Ítélet: Megvilágosodott a Szent Szék előtt, hogy Zágoni József és Ferentzi Borbára között engesztelhetetlen unalom férkezett bé a férfinek eszelős kegyetlenségéért, melyek okozták a feleségének többszöri tölle való eltávozását. Másfelől a felperesben is helytelennek találja többszöri elmenetelének módját abban, hogy soha se loci ministernek, se domesticum consistoriumnak maga panaszát fel nem adta. Kihez képest ezen felelet egymástól örökre elválasztja, szerencsésebb házasságra bocsátja, az elvállás terhét köztök egyaránt osztja, a gyermeket az atyának ítéli tartásra. Allaturainak a felperes kezéhez adattatása transcribáltatik a külső tisztségnek.

Az alperes a paraphernumokra és a gyermek számára a meg nem ítélt intertentiora nézve apellál. A felperes protestál a köntös elkárosodhatásáról, költségről, fáradságról.

3-o. Simon Mihály October 3-dik napjára extraordinariat kérvén Gyógyra, ottan megjeleneni határozattak tiszteletes esperest úr, Vitályos Gábor, Vitályos Sámuel, Némethi Ferentz, Király Imre, Kis István, Lengyel László. 50 rhft. beadott tiszteletes esperest úrnak, és Simon Mihálynénak, Rab Máriának intimáltatik, hogy a terminált napra készülettel jelennyék meg.

4. Rákosdi tiszteletes atyafi, Csernátoni Péter és dévai rector, Benkő Móses ingremiáltatnak, ez utolsó taxa nélkül.

5. A rákosdi rector kiadja feleletit a papi kepe harmadrésze magához vételének [...], hogy azt a domesticum consistorium rendelésénél fogva cselekedte.

Határozás: A domesticum consistorium végezése cassáltatik, és papnak az elvett búza visszaítéltetik.

6-o. A confirmatoria való 11 agendak a dévai rectornak általadattattak, melyeket eléad más Partialison.

[13.] Felolvastatik rákosdi Farkas Kristinának férje, Bágya Ferentz ellen azon panassza, hogy egy béresnével botránkoztató és házasságra céllozó életet élt a háznál.³

1813 március, Déva

[14.] Déván 1813-ban Martius 17-dik napján a v[ajda]hunyadi reformatus venerabilis tractusnak rendes Partialis Synodussa tartatik tiszteletes tudós esperest Kolosvári Sigmond úr előlülésével, jelen voltak tiszteletes tudós Vitállyos Gábor ordinarius director, Kis István, Vitállyos Sámuel, Salamon István vicenotarius, Németi Ferentz vicedirector, Király Imreh, Bolgár András, Csernátoni Péter, Sövényfalvi János, pennával szolgálván ordinarius notarius Baló József. Jelen voltak még Makkai József, Balog Ábrahám.

1. Tiszteletes Szabó Lajos atyafi a v[ajda]hunyadi neo minister ingremiáltatik, juven felix fautumque sit! Erga taxam.

2. A jelen nem lévők, kiknek mentségek is bé nem érkezett ezen terminusra, tiszteletes vicedirector atyánkfiának, hogy mindeneken 3 magyar forintot felvegyen, általigazíttatnak és ennek tellyesíttése kötelességévé is tétettetik. Az absenssek pedig tiszteletes Verestói György, Várhegyi József és Szász András.

3. Tiszteletes Király Imre atyafi assessornak adjuráltatott.

4. Tiszteletes Makkai József, Bolgár András, Csernátoni Péter atyafiak inactionáltatván a visitatio által kitett hibájokért, a confirmatio elmulatásáért.

Ítéltetett: A constitutionalis büntetést tegyék le, hft. 6. Tiszteletes Makkai József recurrál a Püspöki Székre, a többi megnyugosznak.

5. Ferentzi Borbára memorialissára válasz: A memorialisba iktattatott clausulat expressálni ezen Partialis Synodalis Széknek, hogy praxisba nincsen, azzal sem rekeszti ki, sőt mindenkor oda érti. A szó alatt lévő deliberatum tellyesíttése a parafernalis dolgokat illetőleg apelláltatott volt, de az nem prosequáltatván, a bétölt terminus után ezen szék által in rem adjudicatam vétettetett, a tekintetes executor tisztségnek pro executione általíratatott, és most is tisztelettel általíratatnak, hogy tellyesíttésbe vétessék, hogy az idő haladékkal a paraphernalek ne deterioráltassanak.

³ A jegyzőkönyv szövege itt megszakad.

6-o. Pataki Évának Szathmári András, férje ellen idézett ügyében deliberatum: Cítáltatván Pataki Éva férjét, Szathmári Andrást ezen Szent Székre, és három nemes tanúk által megbizonyítván, hogy nemcsak nyilvánosságos nős parázñaságba incurált, hanem már reconciliationis actusra is bocsátkozott. Azonban mind a két felek submittálván az ügyet, a felperes az alperestől választatik, mind a két rész, minthogy a hibás, Szathmári András már reconciliált, szerencsésebb [15.] házasságra bocsátatik. A költséget, melyet a perre tettek, egyaránt hordozzák.

7. Rákosdi Zajzoni Susánnának memorialissára válasz: Judicialiter készülendő instrumentumot és világosabban kitett és megbizonyított vádakát adjon be a könyörgő.

8. Losádi Farkas Sigmond memorialissára válasz: A harmadik terminuson vétetetheték elé ezen pernek ellátása, Praxis Fori Ecclesiastici tit. 47. nr. 12. ezen meg nem jelenésért pedig az alperes 2 ft. büntetésre marasztatik.

9. Proclamáltatik rápolti Szathmári Susánnának, mint felepresnek Csíkos Ferentz, mint alperes férje ellen elválásbeli pere.

Deliberatum: Megvilágosodván a Szent Szék, hogy Szathmári Susánna által citáltatott Csíkos Ferentz ezen Székre, minthogy első terminuson meg is jelent, a másodikon pedig maga helyett plenipotentiarissá által submittálta ügyét. Másodszor is abban Baló József tractus notarius és Király Imreh által 1812-ben Septemberben peragált, és folyó holnap 15. és 16-kán continuált inquisitioba: 1-o. Hogy ezen feleknek mátkaságok siettség által eludáltatott, hogy 2-o. A felperes az alperesnek conditiojában megcsalattatott, 3-o. Személyéhez való vonszódása és sokszori maga vonogatása, szava visszavétele, copuláltatásakor, sokféle siránkozása szerint, melyeket szüleinek és minden atyafiainak unszólása s erőltetése superáltanak, hogy semmi mértékbe nem volt, sőt aversatioja. Ezen felek házassága a Synopsis 153., 155., 156., 158. § szerint annulláltatik, mindenik fél szerencsésebb házasságra bocsátatik. A felperes pedig a copuláláson letett hamis hitért reconciliationiora szorítottatik, és ezen perre tett költség is a felperesre ítéltetik. Magával vitt portékáinak visszaadattatása a külső tekintetes tisztségnek tisztelettel transcribáltatik.

Mind a két fél megnyugodott az ítéleten.

10. Fazakas Márton szószóllója, Zoltán Ferentz úr kéri, hogy a novumot nem persequáló alperes felesége ellen hozott sententia in rem adjudicatum vétetessék.

Az alperes menti magát, hogy rész szerint magakadállyoztatott, rész szerint mutatta is szándékát, hogy a novumot continuálni kívánnya, de férjétől megcsalattatott. Exmissiot kér. A felperes megvi[16.]lágosítja, hogy mindezek mellett is elég ideje volt.

Határozás: A novumot nem persequáló Lugosi Mária 12 mft. büntetésen marasztatik, exmissio pedig a novum mellett, ha ezután akarja igazságát bizonyítani, mostan megadattatik, Praxis Fori tit. 22. nr. 11.

11-o. Anno 1813 17ma Martii Déván a helvetica religion lévő Partialis Szent Széken felvétetik dévai nemes Piltz Jósefnek, mint felperesnek hitetlenül elhagyott felesége, Reznek Sára alperes ellen elválásért indult pere.

A felperes beadja sub A. citatoria relatoriat, sub B. hiteles vallatólevelét, melyből majd minden tanú szerint világos az, hogy az alperes a felperest hitetlenül elhagyta, hanem több ízben is parázñaságba elegyedett, melyet meg is kívánna a felperes, hogy az alperes a Synopsis Juris Connubialis 172-dik és 186-dik paragrafussai szerint, az okozott költségek, fáradságok megfordítása mellett tölle örökre elválasztassék, s a felperes, mind egészen ártatlan, ítélet által is szerencsésebb házasságra bocsáttassék, et protestatur.

Ítélet: Megbizonyíttatván hitelesen Reznek Sárának mint alperesnek ezen Partialis Synodusra való citáltatása, és egy törvényes hiteles vallatásban, hét tanúk által házából több mint egyszeri eltávoztása, nyolc tanúk által parázñasága, melyben a delicti corpus egy illegitimus gyermek. Megvilágosíttatván pedig az is, négy tanúkból, hogy ezen parázna asszonnyal a felperes cohabitált, és két tanúk indigitálván ollyatén instrumentumot, amely által a fattyúnak praetendált gyermeket a felperes magáénak esmérte volna, tehát Szent Székünk a Synopsis Juris Connubialis 178. § 3. numerussa szerint ezen condonált véteknek allaegatioján nem kíván építeni. Úgy a desertionak és az exmissiora nem kérdzett alperesnek [...] ügyébe feltérszi lappangani okait, minthogy pedig egyfelől elég utat mutatott a Szék magán segíteni, és arra lépni átalýába nem akart. Másfelől három tanúk azt adják a Széknek elméjére, hogy együtt házat nem tarthatnak, több tanúk pedig másokkal, különösön egy Popitza nevű katonával való gyanús társaságát is inferálják. Utoljára mind a két felek élőszóval való allegatiojokba az elválást sürgetik. Ezen két felek voxok többsége által egymástól elválasztatnak. Ezen közösségből származott két, törvényesnek megesmért gyermekek az atyának, ki felperes, dajkállódása alatt hagyatnak. A parafernumok az alperesnek kiadattatni, együtt való keresmények pedig egyaránt osztani ítéltetett.

Mind a két felek ezen ítéleten megnyugosznak.

[18.] 12. Méltóságos Gillyén Klára úrasszony memorialissára válasz: Hasonló kéréssel az ellenkező részről méltóságos Buda Ádám úr megelőzván a kérő méltóságos ifjúasszonyt, mindezen levelek, mellyek nem voltak immediate basissai a perben hozott ítéletnek, főtiszteletű püspök urunk utasításából és hírével oda kiadattak. Ha mindazonáltal azokra szüksége lezend az instansnak, azokat onnan kieszközölni, és legalább in copiis kiadni méltóságos Buda Ádám úr köteleztetik. Mellyre a méltóságos úr, hogy több sürgetést ne várjon, nem reméli Székünk.

13. Hertzeg Sámuel tulajdon instrumentumai magának kiadattak.

1813 június, Déva

A v[ajda]hunyadi reformatus venerabilis tractus kebelében, Déván 1813. Junius 15-kén rendes Partialis tartatik, tiszteletes esperest Kolosvári Sigmond uram előlülésével, jelen voltak tiszteletes tudós Vitályos Gábor ordinarius director, assessor Makkai József, Serestély László assessor absens, Várhegyi József absens, Kis István assessor absens, Vitályos Sámuel assessor, Verestói György assessor absens, Szász András absens, Németi Ferentz vicedirector, Borsos Sámuel, Salamon István vicenotarius assessor, Bolgár András, Király Imreh, Segesdi József, Csernátoni Péter, Sövényfalvi János, Balog Ábrahám, Veres László, Szabó Lajos, Jantsó Ferentz és Baló József ordinarius notarius.

1-o. Felolvastatik tiszteletes püspök urunknak Generalis Synodusra hívó levele, melynek következésül:

a. A synodusra a tractus képében menni kinevezettek a rendes tiszteletes esperest, ordinarius notarius és vicedirector tiszteletes tudós Kolosvári Sigmond, Baló József és Németi Ferentz atyafiak.

b. A királyi oblatum sürgöttetvén, hogy beadattassék, az oskolamester Vásárhelyi Károly abban megterheltettnék esméri magát, és négy forintot nem akar adni, hanem kettőt önként.

Határozás: Megvallja, hogy volna honnan megadja, de már az felküldtetett consignatioba, azért tegye le a négy forintot.

c. Megvizsgáltatván a procedensek, tiszteletes Szabó Lajos és Jantsó Ferentz atyafiak, tiszteletes Szabó uram bonusnak, tiszteletes Jantsó uram noha mediocrisnak találtatott, de mind recommendatoriaja is, amelyekben mindazon consideratióból, hogy eddig kevés ideje volt készülésre, recommendáltatik a Generalis Synodusnak.

Ismét tiszteletes Jantsó uram ingremiáltatik erga taxam.

2-o. Tiszteletes esperest uram propositioja szerint tiszteletes Szász András uram copulálta Felpestesén Rátz⁴ Desső Jósefnével Ribitzei Máriával.

Határozás: Citáltassék a jövő Partialisra tiszteletes Szabó Lajos uram által, hogy adja okát cselekedetének.

[9.] 3. Tiszteletes Várhegyi József uramat a tiszteletes director Taraja Rosaliának, aki mással mátkaságban volt, mással való megesketéséért feladja.

Határozás: Citáltassék a jövő Partialisra tiszteletes Bolgár András uram által.

4. A tiszteletes director atyánkfia proponálván, hogy tekintetes Tornya Miklós úr, ki a visitatio előtt Taraja Rosaliával való mátkaságát repraesentálta, addig, míg mátkáját nem prosequálta, megházasodott. Tiszteletes esperest uram így adja fel, hogy a mátkájának tudva való férjhezmente után praesidialiter facultálta a házasságra.

⁴ A keresztnévet nem jegyezték fel.

5. Tiszteletes Segesdi uram Tsonka úrnak hirdetetlenül véghezvitt copulálását, megszólíttatik.

Határozás: Mint új és gyakorlatlan pap, corripáltassék prima vice.

6. Tsuka Istvánnak hirdetetlen és testimonium nélkül való copulálásáért tiszteletes Kis István uram citáltassék a jövő Partialisra tiszteletes Sövényfalvi János uram által.

7-o. Tiszteletes Vitályos Sámuel uram a confirmatio elmulatásáért szoríttatik a 6 ft. poenalitasra.

Maga recursust insinuál a főtiszteletű püspök úrhoz. Director kívánnya meg nem adattani, nem lévén annak most ideje.

Határozás:⁵

8. Hertzeg Sámuel maga megjelenését, és a felesége, Balás Éva, mint alperes meg nem jelenését.

Határozás: Az alperes egy forinton marasztatik, azon kívül az⁶

9. Hertzeg Sámuel memorialissára válasz: A Szék már hozott ítéletet nem változtattya, a regius ellen lett feladások bizonyítva adattassanak bé, valamint a meritumot illető expositiok is.

10. Tekintetes procurator Bodola György úr memorialissára válasz: A peres mai napon procuratora által megjelenhetett volna, úgy mindazonáltal, hogy az ezen esztendőbeli 17 Martii hozott és tudtára adott ítéletnek is eleget tegyen.

11. Méltóságos Gillyén Klára asszony kérésre, melyet szóval téssen, beadván t. t. deliberatumát.

Határozás: Ezen deliberatumnak tellyesíttésbe vétele minden szükséges pontyiban, nevezetesen a gyermek számára határozott intertentiora nézve a külső tekintetes executor tiszteknek tisztelettel transcibáltatik pro executione.

12. Csanádi Sámuel jelenti másodszori jelenését [20.] és az alperes Tamás Judith meg nem jelenhetését, és kéri, hogy egy forint büntetésen marasszuk.

13. Proclamáltatik István Borbárának Mányul Mihály ellen elválásbéli pere.

Pro Incto nemo, poena ft. 1.

Memoralisára válasz: Extrajudicale documentumokból nyújtatván bé a kérés, utasíttatik tovább is a törvény útját követni az instans, mostan levelei visszaadattatván.

14. Losádi Farkas Sigmondnak Zudor Therésia asszony ellen való ügyében ítélet: Citáltatta Farkas Sigmond Zudor Therésiát 1812 16^a Septembris egyházfiak

---

⁵ A határozat szövegét nem jegyezték fel.

⁶ A szöveg megszakad.

Farkas Benedek és Fekete Farkas által, és ez a mostani terminus harmadik székezés lévén, melyben mindenkor maga megjelenését és az alperes meg nem jelenését bejelentette. Tehát Praxis Fori Ecclesiastici § 87. et Juris Connubialis 287. a felperes törvényes kérésére a Szent Szék a keresetnek meritumához nyúlván, egy törvényes vallatólevélből tiszteletes Vitályos Sámuel és Magyar János regiusok 1812. 9. Septembris világos lévén tíz tanúknak egy szájjal vallott tudásából Zudor Therésiának részegsége, tolvajsága, desertioja. Egy hiteles testimoniumból az is, hogy a külső tisztség rendelőt tett elfogattatása iránt is a megnevezett tolvajkodásért, és az is, hogy Szent Széknek általírása következtül, hogy törvényre előállíttassék, a külső tekintetes tisztség rendeléséből kerestetett, de nem találtatott. Ezen törvényes és collateralis mind hiteles documentumok mellett a felperes kéréseiben a Szent Szék ennyit ítélt meg: Ezen feleket egymástól elválasztva, a kicsiny leánygyermeket az atyának gondviselése alatt hagyja, és ha még valami el nem tékozlott javai volnának az anyyának, azok a gyermek számára az atya kezébe hagyatnak. Ezen perre tett költség az alperesre ítéltetik, melyet most letévén a felperes, regressussa lévén a convicta parsra. Minden, ezen deliberatumunkba foglalt dolgoknak tellyesíttésbe vétele a szükséges esetben a külső tekintetes tisztségnek tisztelettel transcribáltatik.

A felperes megelégszik az ítéleten.

15. Beregi Sára bémutat egy visitatio rendeléséből esett citatiót, mellyel nemes Roska Lászlót mint desertor férjét ezen Partialisra citáltatta, és kéri improtocoláltatni meg nem jelenését prima vice. Írásai pedig visszaadattanak.

16. Lugosi Mária mint novizans alperes beadja novum prosecutioját Fazakas Márton mint novizatus volt felperes ellen, neo constitutus procuratora Lugosi János úr által. A Széknek várákozásért időt két, hogy megolvashassa a documentumokat.

A novizatus procurator Zoltán Ferentz úr által kíván csak annyi [21.] időt határozatni, amennyi illik.

Határozás: Köteleztetik a novizans, akinek 24 órától fogva kezében vagynak a maga novi ratioji, hogy két órák alatt adja bé azt, külömben extraordinaria Partialis taxáján fog köteleztetni.

A novizans protestál, hogy ezen esztendő 16^a Junii vévén kezéhez a novum előtt pronunciált deliberatumot, 8 órákor kéré cum solemnii protestatione a Judicaria et Praxis Fori szerént esméretlen lévén a dologgal, több idő haladék engedtessek, annyival inkább, hogy a 12 ft. calumniae poena letételéig ezen processus a documentumokkal együtt ki nem adattathatott.

A felperes reprotestál, hogy a Szent Szék decisiót tett ezen dologba, attól nem recedál a felperes, és mivel ez már harmadik Partialis Szék novum bejelentésétől fogva, mégsem prosequálta, kívánnya, hogy megtett rendeléshez tartsa magát a novizans és több haladék ne adattassék.

Határozás: A novum mellett a már kezénél volt új documentumokkal van időtöltés, bajoskodás, a régieket pedig az új constitutus procurator tegnapi nap észre vette, a meghallgatott deliberatumból, melyet kérésére nem ok nélkül olvasott fel a Szent Szék. Halogatásnak tetszik a Szék előtt a protestatio, és a Szék nagy engedel-

mességgel három órát, azaz 11 óráig patiente várakozik, a nem akaráson tellyességgel nem lehetvén építeni.

Deliberatum: Lugosi Mária, mint novizans alperes, e folyó 1813-ban, Junius 1-ső napján törvényesen készült vallatólevelet adván bé, tiszteletes Csernátoni Péter és oskolamester Benkő Móses által megbizonyította négy nyilvánságos pontokban tett vallomásában mind a kilenc vallóknak azt, hogy ezen per folyta alatt a novizans felperes házassági élethez illő nyájaskodások között tért vissza Lugosi Máriához mint tulajdon feleségéhez, és együtt háltak, ettek, ittak, az egybebékéllésről tanácskoztak. Mégpedig ez a nagyobb rész, fatensek szerint két hétig continuálódott. Ezen fatensek ellen minden erő nélkül való exceptiot téssen a novizans felperes. Annakokáért a Szent Szék csak az inquisitiohoz ragaszkodván, és mind a két felek allegatioit meghányván-vetvén úgy találja, hogy litis intermedio facta complanatio licita est, és a novizans felperest azon cselekedetével kimutatott hajlandóságához szorítván, kötelezi a novizans Lugosi Máriát, mint törvényesnek esmért feleségét visszafogadni. Ezen mai költségre tett és deliberatumot is competáló költséget pedig tégye le a novizans, maga szolgáltatván alkalmatosságot ezen időtöltésére a bírónak.

1813 szeptember, Déva

Az Úrnak nevében rend szerint való Partialis Synodus tartatik Déván 1813-ban September 28-kán, jelen lévén tiszteletes tudós Kolosvári Sigmond esperest úr előlő, Vitályos Gábor ordinarius director, Kis István assessor, Vitályos Sámuel [22.] assessor, Várhegyi József, Salamon István vicensarius assessor, Németi Ferentz vicedirector assessor, Király Imreh assessor, Sövényfalvi János, Veres László, Baló József ordinarius notarius.

1. A királyi oblatum némely atyafiakért restantiába lévén, határozatik: 1-o. Borsos Sámuel 5 ft. restantiája a zejkfalvi visitation parochialis földek jövedelméből pótolassék. 2-o. Isák Antalnál lévő 2 rft. tiszteletes Veres László uram gondosága által kéretessék, és ha nem adná meg, ezen Szent Szék határozása szerint külső tiszti instrumentummal felvétetetik. 3-o. Vintzi István 2 rft. Felvétel végett tiszteletes tudós esperest és generalis director Kotsis János úrnak általíratatik. 4-o. Marosi Mihály egy rénesforinttal tartozván, exequutioval tiszteletes vicedirector Németi Ferentz atyánkfia által felvétetessék, nemkülömben Verestói György és Csernátoni Péter 5-5 forinttal tartozván, ezt is a director atyánkfia felvegye.

2. A közelebbi Széken Torna Rosáliának, aki mátkaság kötelébe volt, más személlyel való copulálásáért feladattatván tiszteletes Várhegyi József, ezen Székre idéztetett, és directori actiora azt felelé, hogy már tudta a más felet is más mátkaságra lépve lenni, továbbá annak, hogy hirdetetlen exequálta, azt adja okául, hogy Háttzeg vidékén ez a praxis.

Határozás: Nyilván vagyon, hogy azon copulatiot a bévádolt atyafi véghezvitte: 1. Hirdetetlen. 2-o. E tárgyat illető világos parancsolat ellen. 3-o. Maga megyéjén kívül. 4-o. Tudva és confirmálva nem lévő személlyel. Az is nyilván van, hogy méltatlan mentség a Háttzeg vidékieknek előhozott példája, hanem tiszteletes Vár-

hegyi József uram maga ezen törvénytelen praxist megismeri magáról, mellyel hibás gondolatra vezeti a közönséget és vagy alacson nyereség kívánásából, vagy hibás kedve kerestéből az embereknek. Azért többre tartaná méltónak a Szent Szék, de megelégszik hat magyar forint büntetésen marasztani, melyeket a tiszteletes director atyánkfia exequáljon. Azon kívül a concernens papnak a stolaret lefizetni tartozik, úgy pedig, mint háznál véghezvitt copulálását. Ha pedig többször efélét cselekszik, keményebb animadversio várja.

3-o. Tiszteletes Kis István uram Csuka Istvánnak hirdetetlen való copulálásáért megszóllíttatván, és azt felelvén, hogy a harói lévitának ilyen feladására, hogy bizonyosan kihirdetve vagyon, nem vélte az impedimentumát, melyről ugyancsak a concernens loci minister semmit sem tud. Elsőbben intimáltatik, hogy másszor több vigyázással cselekedjék. 2-o. A harói tiszteletes lévita arra szoríttatik, hogy a proclamatiot a loci minister hírvél tegye mindenkor.

4. Absensek excusatio nélkül tiszteletes Serestély László, Makkai József, Verestói György, Szász András, Bolgár András, Segesdi József, Csernátoni Péter, Szabó Lajos. Minthogy officiumon kívül való excusatio bé nem vétethetik, ezekre tiszteletes vicedirector Németi Ferentz atyánkfia által három forint büntetés tellyességbe vétessék.

5. Simon Mihály egy memorialisba panaszolja, hogy felesége, Viski Susánna desertálván a panaszlott, még a múlt 1812. Szent Mihályi Partialiskor citáltatta, és peréhez exmissiot nyert. Azután pedig pacificálván, ismét a múlt Szent György havába, ismét az atyához, Viski Györgyhoz iterato recipiálta magát, és kéri, hogy több protestationak helyet nem adván, a Szent Szék nevezett feleségét ad redendam kötelezze, amelly panasszának meghallgatására, hogy feleségét törvényesen citálta legyen, egy citatoria relatoriat nyújt bé sub A. Ezen tárgyban a bépanaszoltnak atya, Viski György más, beadott memorialisba kéri, hogy a panasz communiciora adattassék, okul adván leánya meg nem jelenésében a betegségét.

Válasz: Tudva van ezen Szent Szék előtt ex allegatis, hogy Viski Susánna első desertioját jóvá tette volt újjabb visszatérése által, valamint az is, hogy férje másodszori elhagyásától fogva már elég idő volt prosequálni [23.] ügyét, mellyet hogy nem cselekedett, csupa protelationak veszi a Szent Szék, és a bépanaszoltat férje házához visszatérni kötelezi, mellyet ha nem cselekszik, a külső tekintetes tisztség által is visszamenetelre kényszeríttetni ezen határozásnál fogva alázatos tisztelettel transcribálja.

6-o. Fazakas Márton Lugosi Mária divortiált, de azután novizált felesége ellen protestál, hogy nemcsak nem prosequálja és ítéletmondásra nem viszi novum mellett törvényes kötelessége szerint a dolgot, hanem még ezen egész székezésen meg sem jelent. Melyre nézve a Praxis Fori Ecclesiastici 100. § 11. pontja szerint calumnia büntetésre ítéltetni, s amellet a 88. § szerint a külső magistratusnak a megjelenés végett kényszeríttetni általíratni kéri.

Határozás: A bépanaszolt a külső tekintetes tisztségnek, hogy a Székre megjeleni kényszeríttessék, tisztelettel transcribáltatik, a calumnia keresete ezúttal elmelőztetvén.

7. Hertzeg Sámuel utasítást kér pro sui legitimatione, a calumnia mellett condescendált processussának folytatására.

Válasz: Ezen kérés és kérdés által a non comparationis mulcta remittáltatván, utasítatik a kérő processussának folytatására.

8. Proclamáltatik Lukács Józsefnek Détsi Rosália ellen elvállásbeli pere. Pro Incta nemo, poena hft. 1.

9. Csanádi Sámuel jelenti, hogy ma harmadik terminusra jelent meg, és meg nem jelent in statu divortio lévő felesége, Tamás Éva. Kéri tehát, hogy in merito ítélet hozattassék.

Ítélet: Nemes Tsanádi Sámuel törvényesen citáltatta hűtös tását, Tamás Évát még az elenyészett 1811. Junius 12-kén venerabilis tractusban Partialis Synodusra, ahová ígérkezett is, de meg nem jelent. Ismét a felperes e folyó 1813. Junius 15-kén celebrált Széken bejelentette maga megjelenését, és az alperes meg nem jelenését. Mind a két terminusán a meg nem jelenő előbb egy, azután 2 ft. büntetésen marasztatott. Mai napon pedig kívánván meritalis ítéletet hozatni, egy hiteles és törvényes vallatólevében megbizonyított az alperesnek tékozló, kerengő, férjéhez hűségtelen volta, valamint paráznságáról a legterhebb praesumtiót okozó szoros körülállások jöttek világosságra. Ezen kerengő desertrix és praesumált nő parázna asszonynak igájától a felperes absolváltatik, szerencsésebb házasságra bocsátatik. A perre tett költség mindkettőjükre ítéltetik, melyet most a felperesnek kell letenni, fele részének regressussa az alperesre ítéltetvén. Az alperes megelégszik, az alperes non venit.

10. A dévai loci minister, tiszteletes Salamon István uram keserves panaszát jelenti bé, hogy számos ízben mind a domesticum consistorium, mind a visitatio, mind az inspector curatoratusnak adta fel azon sok kárt okozó fogyatkozását, hogy itten Déván parochialis csüre nem lévén, sem mindennapi kenyérnek, sem az elkövetkezett vetésre magnak nem csépeltehet, mely szenvedése már a sok hallgatás miatt sok sürgetéseivel már elutiojává általment. Annakokáért egész kéntelenséggel találja azt kérni, hogy még a Canonba található serkentésekkel éljen ezen Szék a szükséges kívánságnak tellyesítésére.

Határozás: Értésére lévén a Partialis Synodusnak, hogy ezen panaszra a méltóságos főcuratoratustól nemcsak köteles sürgetés jött a domesticus curatorunkhoz, hanem öngyása hathatós közbevetését is a méltóságos Consistoriumnál eszközül szánta. Ezen Szék nem állítja alázatos maga recommendálása által az öngyása kegyes indulatjának serkentését szükségesnek, azomban ez a Szék nem az öngyása tudósítása nélkül határozni kívánnya és határozza, hogy az ilyen dolgot tárgya-zó Canonnak elég kedvetlenül esendő szorosan vételét is tiszteletes esperest uram el ne mulassa, elkerülhetetlennek találván a panaszló tiszteletes atyafi kívánságának tellyesítését.

11. Bár Mária Tsuka István ellen lefolyt perébe tett költség 183 mft. és 30 dr. legitimáltak.

12. Particularis tabellakat az [...] kivette: Losád, Bátsi, Pestes, Gyógy, Tustya, Kéménd, Rápol, Haró, Déva, a többiek cursaliter kiindíttatnak.

1814 március, Déva

[24.] Az Úrnak nevében rendes *Partialis Synodus* tartatik a V[ajda]Hunyadi Egyházi Kerületben, Déván 1814-ben *Martius*nak 22-dik napján; jelen lévén fő *inspector curator* méltóságos *osdolai Kunn Sigmond* úr, előlülő tiszteletes tudós *esperest Kolosvári Sigmond* uram, és tiszteletes tudós *Makkai József*, *Várhegyi József*, *Kis István* *assessor*, *Vitályos Sámuel* *assessor*, *Verestói György* *assessor*, *Salamon István* *vicenotarius assessor*, *Németi Ferentz* *vicedirector assessor*, *Király Imre* *assessor*, *Bolgár András*, *Segesdi József*, *Balog Ábrahám*, *Sövényfalvi János*, *Jantsó Ferentz*, *Baló József* *ordinarius notarius mpr.*, *assessor*.

Az holott is:

1-o. A *vacans* ekkléziák, úgymint *Kristor*, *Ribitze*, *Bretteye*, *Szálláspataka* a *fraternitas*nak offeráltatván, tiszteletes *Makkai József* atyáknfia jelenté, hogy akár-melyikbe elmenyen, ha mostani borbátvízi ekkléziájától fizetésébenn *excontentál*-tatik.

b. A *bretteyi* ekklézsia esztendőtol fogva vacál, az esztendő kezdetinél az *tractus* megnyugodott volt az ekkléziának ilyen kinyilatkoztatásán, hogy az esztendő eltelésivel papot hozni fognak. Már azon idő eltelvén, a *bretteyi domesticus curator* megszólíttassék tiszteletes *esperest* uram által, hogy a *tractus* előljárói a *paphozás*nak mennyiben létéről tudósíttassanak.

[25.] c. Tiszteletes *esperest* uram azt adja fel, hogy a *ribitzei* ekkléziát már megszólította, hogy papot hozasson, ezt cselekedvén a *consistorii praeses* római szent birodalmi gróf széki *Teleki Lajos* úr *öexcellencia*ja *intimatumára* – különösön a *zarándi* ekkléziákra nézve. A *visitatio* úgy találván, hogy ottan *parochia* nincsen, de annak felállítására nézve készülés vagyon, azon felsőbb rendelést tiszteletes *esperest* uram azon ekkléziák *repraesentans*aival hathatós *intimatum* mellett újra sürgetni fogja.

d. Tiszteletes *Kerekes Mihály* atyáknfia törvénytelenül, azaz *consensus* nélkül lépven bé a *brádi* ekkléziába, a *visitatio* előtt is producált *recommendatoria*jával és ekklézsia kérőlevelével ajjánltatik.

A közfelperesség még azzal is terhel, hogy a *ribitzei* ekkléziába ígérkezvén és azt elmellőzván, a *brádit* eszközölte ki magának.

Méltónak találtatik ugyan mind az ekklézsia, mind tiszteletes *Kerekes Mihály* uram, hogy egész esztendő előtt *consensus*sok ne adattassék, *canon* 24. Mindazáltal a *zarándi* ekkléziák mostani állapotját, és arra célozó *intimatumát* a Fő*Consistorii praeses* úr *öexcellencia*jának, s a közelebbi húsvéti *innepek*et is tekintetbe vévén,

megelégszik a Partialis Synodus, szolgálatját a jövő VirágVasárnapig suspendálni; akkor mostan letett taxa mellett ingremiáltatottnak is tekintvén, mellyel a tractus részéről consensus adatik, vigore hujus protocoli.

Ezen határozást a méltóságos fő inspector curator úr, több hasonló estekben a törvény rigorához kívánja szoríttatni.

[26.] II-o. Rákosdi pap, tiszteletes Csernátoni Péter kéri egy memorialisba, hogy ekklezsiája serkentessék a romlott parochianak restaurálására; periculum in mora.

A kérés tellyesítettik.

III-o. Absensek: tiszteletes Szász András, tiszteletes Tsernátoni Péter, Veres László, Serestély László.

Ezek a három forint exequáltassék tiszteletes director Németi Ferentz által.

IV-o. Az illyei ekklezsia domesticus curatora titulus Ribitzei József úr egy memorialisban vádolja az illyei mestert, Budai János ökegyelmét, hogy lopásokra bocsátkozik, mellyek közzül egyet bizonyít: 1-o. A visitatio előtt is tudva lévő bizonyításokból. 2-o. Egy complanatiojából az Inctusnak. 3-o. Egy investigatióból, mellyet hite mellett egy nemes személy vitt véghez. Azt is erősíti, hogy még ezelőtt lopásbéli processussát a külső tisztség előtt maga boronálta el, nem kívánván gyalázatját. De már az egész ekklezsia notorietassába jutott lopásai a botránkoztatásig menvén, urgeálja amoveáltatását, és protestál super appellatione, expensis et fatigiis.

Ítélet: A Budai János terhes vádoltatását a Szent Szék törvényes úton költnek nem találja, és az abból folyó gyalázzal nem terheli. Azonban ökegyelmének ekklezsiájával már többször is a Partialison megfordult viszongását és az ekklezsia minden tagjaira nézve nyilvánosságos offensioját elkerültetni szükségesnek állítván, végezi, hogy a bépánaszolt az ekklezsiától elbúcsúzni köteles, az ekklezsia pedig maga útján más mestert hozatni facultáltatott légyen. Budai János ökegyelmét a venerabilis tractus minden hibáknak ezután elkerülése reménysége alatt maga kebelébe megtartván, hogy itten egyebütt szerencsáját kereshesse. Az ekklezsiában lévő fizetésbeli vagy egyéb restantiajira nézve, hogy excontentáltassék, a jövő Pünköszt előtti vasárnap tétetik terminusul, azoknak kifizetése nélkül nem lehetvén ezen deliberatumnak complementum.

[27.] V-o. Felolvastatik főtisztelendő püspök urunknak ezen 1814-ben Januariusnak 4-dik napján költt rendelése, mellyben a királyi felségnek a közelebb lefolyt esztendőben Majus 21-dikén költ – és a felséges Királyi Fő Igazgatótanács által sub nr. 2084. a méltóságos FőConsistoriumnak 219. számja alatt kiadott parancsolatját, mely szerént minden divortialis caussaknak a trónusig vitettetni, matrimonii defensoroknak rendeltetni, és a pereknek sua forma judiciali folyni kelletik. Mellynek első ágára esedező visszaírást keresett főtisztelendő püspök urunk a méltóságos FőConsistorium által, más két ágait parancsolja, egyetértőleg a méltóságos FőConsistoriummal, hozzátévén, hogy minden caussak, extra casum manifesti adulterii, a Generalis Synodusra appelláltassanak, dictatura állíttassék, a

caussak seriesbe vétessenek, exmissiok pedig a Praxis Fori 106. § szerint a Szék által, nem pedig a tiszteletes esperestség útján adattassanak.

Határozások: Matrimonii defensornak kinevezetik tiszteletes Vitályos Sámuel assessor atyánkfia, kinek kötelessége:

1-o. A caussak appellatiojára mindenkor felállani, és a Generalis Synodusra appellálni.

2-o. Arra figyelmezni, hogy ezen appellatiok mindenkor effectumba is vétetessenek, el ne mellőztessenek.

A dictaturara mindenkor praesesnek egy assessor fog kirendeltetni, kinek előlülésével a procuratorok egybefelelkezése írásba véghez mennyen, arra vigyázván, hogy amely törvényeken épül a levata, azon törvények §-ai citálva legyenek az allegatioba.

[28.] Procuratoroknak mindenkor kinevezve lenni nézzék magokat az assessorságra következő három tiszteletes atyafiak. Azok pedig most közelebből: tiszteletes tudós Bolgár András, Segesdi József, Balog Ábrahám, kik a jövő szeptemberi Partialiskor a törvényből speciment adnak. Assessorokból is, ha szükség hozza magával, a Széktől kineveztethetnek procuratoroknak.

Ezen határozás nem szorítja a caussansokat csak a belső rendű procuratorokra, nem lévén egyébre való, hanem hogy a papi procuratorok által a szegény caussansokon segítve legyen. Azért a procuratoroknak legitimálandó jutalom itten félannyi, mint a külső forumon.

A caussansok pedig úgy siessenek előre pereiket beadni a Szék előlülőjének, hogy azok referandara kiadattathassanak.

A caussak seriesse, a jövő Partialison elkezdve, mindenkor a tiszteletes notarius által előre kiragasztassék.

VI. Tiszteletes Bartha András, most az enyedi venerabilis tractusban, felvintzi interimalis, ezelőtt ezen hunyadi tractusban ribitzei, majd kristori pap és tractualis assessor, requirálja a tiszteletes Társaságot commendatoriaért.

Válasz: A kérés megadása meghatározatik, és egyik tractualis notarius atyafi által tellesítettébe vétessék.

[29.] VII. Tiszteletes Tsernátoni Péter kérésére és feladása szerint adhortáltassék a rákosdi domesticus curatoratus egy missilis levél által a parochia káros pusztulását megelőzni.

VIII. A Partialis Synodus székezésének mindenkor Déván való tartása a dévai tiszteletes papnak terheltségével lévén,

Határozás: Megállítatott, hogy a méltóságos fő inspector curator Kunn Sigmond úr önegysága által minden domesticus curator, és tiszteletes esperest uram által tiszteletes pap, ekklézsiánként, megszólíttassék az adakozó hívektől és patronusoktól gyűjtendő segedelem iránt, hogy a tractus számára egy-két szobájú praetorium építhetessék.

Nota bene: Annakutánna a méltóságos főcurator úr önegysága ilyen projectumot kívánt közölni a tractualis notarius által tiszteletes esperest urammal, hogy egy ki-

küldendő pap, mester vagy deák járjon el minden, nemcsak ekklezsiához, hanem érdemesebb individuumokhoz is, adakozás végett.

IX. Tiszteletes director Németi Ferentz atyánkfia a vacans ekklezsiákbéli papi fizetésről határozást vár.

Határozás: Mind az ekklezsiák fundussából önnként bėjővő proventust a domesticus curator bé[30.]takaríttassa, mind a képét domatim felszedesse, és a visitatio előtt azokról számoljon. Ebből szakasztassék a vacans ekklezsiákba egyebűnben requirált papok illendő remuneratioja is.

X. Feladja titulált director atyánkfia azt is, hogy curatorságot vállalni, úgy hogy annak kötelességeit pontosan tellyesítsék is, az individuumok nem akarnak.

Határozás: Ahol senki curator lenni nem akar, a visitatio válasszon, a választottnak pedig kötelezéséért a külső jurisdictiot honorifice és officiose requirálja.

XI. Az eddig controllaria nélkül folyt curatori számadásokra nézve:

Határoztatik, hogy az ekklezsia recensioja az illendő és acceptálható positiokra nézve felsegíjti a controllorságot.

XII. Tiszteletes director atyánkfia el nem mellőzheti a Szent Széknek tudtára adni azt, hogy a ribitzei ekklezsia pap nélkül lévén, papot azért is nem hozhattanak eddig, mivel a parochia, mely ezelőtt két esztendőkkal lakható volt, annyira negligáltatott, hogy egészen elpusztult.

Határozás: Becsültessék meg az elpusztult parochialis ház, és annak árra méltóságos Ribitzei András és titulus Nemes Tamás volt curatorokon exequáltassék, minthogy egymásnak nem transponálták inventarium mellett. És ezen határozásnak tellyességbe vétele a nemes Zaránd vármegyei tekintetes tisztségnak pro executione transcribáltassék.

[31.] XIII. A Partialis tartására és az assessoroknak mennyi ideig való köteles helyben ülésekre nézve kérdés tétetvén, lett ilyen

Határozás: Mikor az ecclesiasticumok egész napot elfoglalnak, akkor még egy nap tartatik a székezés. Az ellenkező esetben a más napra sessiot marasztani kívánó caussansok költségén tartoznak megmaradni a bírák.

XIV. Bátsi Toma Sigmond memorialissára válasz: Tiszteletes Vitályos Sámuel és oskolamester Marosi Mihály atyánkfiak kirendeltetnek, hogy két tanúknak vallo-mását vegyék bé a vádoltnak törvénytelen gyermeke születetéséről, világosítsák meg a Szent Széket a parsoknak együtt lakása idejéről, autentizálják a citált A. betű alatti instrumentumot, és az alperest a jövő Partialisra certificálják.

A citatio posthabeálásáért pedig a bépanaszolt egy forintot marasztassék.

XV. Harói nemes Csíkos János Papoltzi Éva mint desertrix felesége ellen bead egy memorialist, ez azt feleli hogy keménykedései által elrettentetett. Szóval mind a ketten declarálják egymáshoz való unalmokat, a panaszló bizonyítja extrajudicialiter, hogy mást szeret az asszony.

[32.] Válasz: Köteleztetik a bépanaszolt vagy férjéhez visszatérni, avagy törvény útján a jövő Partialison hitelesen megmutatni vádjainak valóságát. Ez utolsó esetben tiszteletes esperest uram exmissiot fog adni akármellyik résznek, ezen válasz erejénél fogva.

XVI. Proclamáltatik Németi Susánnának Vitéz Mihály ellen matrimonii annullatit kereső pere, mellyet építvén egy citatoria relation sub A., egy inquisitionian sub B., bizonyítja tanúkkal, hogy az alpereshez erővel adattatott ezelőtt öt fertály esztendőekkel, kivel való unalma ezelőtt három holnappal őket egymástól egészen elidegenítette.

A matrimonii defensor hijjánosnak találja ezen processust, nem lévén a citatio.

Erről az alperes megkérdezettvén, azt feleli, hogy ezelőtt két nappal citáltatott, és kívánja a matrimonii defensor, hogy az Incta personalis írásba teendő feleletjére hozzattassék ítélet.

Határozás: A Németi Susánnának Vitéz Mihály ellen matrimonii annullatit kereső pere condescendál két okokból: 1-o. Citatio nincsen a processusba. 2-o. Ezen fogyatkozást mikor úgy akarná a Szent Szék, hogy examen által kárpótolja, úgy találá, hogy két egyházfiak által citáltatott ugyan az alperes, de csak [33.] ezelőtt két nappal, ahonnan: 3-o. Készülete az alperesnek nem lehetett, aminthogy procuratort sem állított és nem adhatta bé írásba feleletjét.

Ezen processust kiadta a Szent Szék a kinevezett procurator titulus Balog Ábrahám uramnak.

1814 május, Nagyrápolt

[34.] *In Nomine Domini extraordinaria Partialis Szent Synodus tartattatik a v[ajda]hunyadi és zarándi reformata szent ekkleziák venerabilis tractussa részéről N[agy]Rápolton 1814-ik májusnak 17-dik és 18-dik napján tiszteletes tudós Kolosvári Sigmond esperest uram előlülése, tiszteletes Baló József uram tractualis ordinarius notariussága, tiszteletes Vitályos Sámuel, Salamon István, Németi Ferentz, Király Imreh tractualis assessorságok és közbíróságok alatt.*

Azholott is:

Felvétetik méltóságos Torotzkai Susánna asszonynak mint felperesnek méltóságos n[agy]bartsai Bartsai Sándor úr mint alperes ellen intézett elvállásbeli pere.

A felperes méltóságos asszony törvényes plenipotentiarissá Belényesi József által maga személyes meg nem jelenhetése esetében bead egy plenipotentariat sub A., egy citatoria relatoriat sub B. és azokkal immár elkerülhetetlenné lett elválásbeli méltó keresetét eképpen adja a Szent Széknek értésére és ítélete alá:

Tudtára vagyon az alperes méltóságos úrnak ezen Szent Székre való citáltatása, e következő okaival együtt:

1-o. Több mint kilenc esztendeje, miolta a felperes méltóságos asszony az alperes méltóságos úrral közelségem úgy, amint az Isten szerint való házasság törvénye hozná magával, éltenek, hanem annyi időktől fogva mind egymástól külön. Holott a felperes méltóságos asszony kitette magát sokszori próbára, és próbálta azoknak elszenvedését, amellyek ugyancsak a tisztességes életmódjával meg nem egyeznek,

és amelyeket egy házastársnak elszenvedni nem is szabad másképpen, csak az emberi gyarlóságok jobbulásra fordulhatása reménysége alatt. Azokat pedig az alperes méltóságos úr naponként a romlásra hanyatlónak bizonyította meg annyi elvárt idők és kísértett alkalmatosságok tapasztalása, melyek között hijábavalók voltak a felperes méltóságos asszonynak az alperes méltóságos úrral szép szerint való bánásai a szelíd megtérésre. Annakokáért operáltak azok már valóságos divortiumot belsőképpen, melyhez már járulni kell a Szent Szék ítéletének külsőképpen, ugyanis:

2-o. Valamint mérték nélkül, úgy példa nélkül való az alperes úrnak tehetetlensége a részegítő italokban. Mely miatt a felperes méltóságos asszony mint olytátén érzékenységekkel bíró asszonyi személy, amilyen a közönséges emberi tisztességet szeretőben megkívántatik, mindeneknek elszenvedésére resolvált békeséges türelemmel és az alperes méltóságos úrral annyival inkább nem lakhatott és nem lakhatik, hogy az alperes méltóságos úrnak ritkán és házához való bemenetelt gyarlóságaihoz való legvigyázóbb alkalmaztatással és nem bátorságos afelől, hogy személyes és goromba megbántás [35.] ne történjék (amint annak minden kétségen kívül való bizonyossága a B. alatt documentumba is vagon), nemhogy együtt élne az alperes méltóságos úrral házassági félbeszakadhatatlan szövetséggel legyen lehetséges. Ugyanezen részesegkedésből méltó oka vagon a divortiumnak minden isteni és emberi törvények szerint abban, hogy:

3-o. Alperes méltóságos úr a házassági tiszta életnek megtartására, hűségének maga előtt való hordozására nemhogy vigyázott volna, de még csak eltitkolni és emberek előtt elhallgatni sem kívánta ebéli legtellyesebb megrontását a hetedik parancsoltnak, ahonnan:

4-o. Köz esméretiben vagon az egész publicumnak, s lenni kell szükségesképpen a tiszteletes Szent Szék bírának a 3-ik pontban iktatott legtörvényesebb oka a felperes méltóságos asszony által azon Szent Széktől megítéltetvén méltán kívánt örökös elválasztásának, tudniillik a házasságtörés, nemkülömben az elszenvedetlen részesegkedésének említett nagy számos volta miatt említhetetlen következeiseinek puncto 2. Úgy az ebből szükségesképpen folyó olly sok üdöktől fogva tartott külön lakása ezen divortii statusba helyheztetett méltóságos feleknek, puncto 1., mely minden törvények szerint elegendendő notorietasba minden gravis circumstantiaknál praegnansabb lévén a közönséges bírói conscientia, tehát jó telyes reménységgel vagon a méltóságos felperes asszony, hogy

1-o. Ennyi feladás körülállásokból és közesméretekből egész bátorsággal a meggyőződésig kihozható igaz ügyének ezekben már szükségtelenné tétetett bővebb, költségesebb, fáradságosabb és az idő haladék által a seculumnak fatumai alá jöhető megbizonyíttásaival nem fog terheltetni.

Valamint 2-o. Lehetetlennek tartja a felperes méltóságos asszony, hogy egyet is ezen feladott okok közül tagadásra venne az alperes méltóságos úr, annyival is inkább ezeknek világosságba létek ellen még contendálna avagy contendálhatna, feltétvén azt is, hogy fontolóra veszi az alperes méltóságos úr minden további juris strepitusnak a fáradságos költségén kívül csupáncsak a lármásabb és többre terjedő szégyenlődségre való kimenetelét, amelyeken túl csakugyan ezen egész keresetnek megadása lészen a törvénykező felek lépésének határa.

Ítéletet vár tehát a felperes méltóságos asszony az előadott okainál fogva, hogy a tiszteletes Szent Szék ha ezen ratiokba aequilibrium mellett találna lenni, [36.] a mind a két részről ponderálandókat in foro conscientiae Praxis Fori tit. 1. § 12. nr. 7. Cujus decisio in omni causa ecclesiastica multum valet, a felperes méltóságos asszonynak annyi szenvedő esztendőök deliberálása után indított keresetének helyet ad, és a felperes méltóságos asszonyt az alperes méltóságos úrtól elválasztva, szerencsésebb házasságra bocsátva, minden esetre pedig magános életének idejére rangjához illendő intertentiot ítél, az alperes méltóságos úrnál lévő vagy lehető allaturaknak is visszaítélését a külső magistratusnak transcribálja, et protestatur.

Az alperes méltóságos Bartsai Sándor úr képeben kéméndi Váradi Dániel béád egy plenipotentiat sub nr. 1-o. cum accluso a Partialis Szent Székre, melyben a tisztelt méltóságos úrtól ezen ügyének védelmezésére meghatalmaztatván, a tiszteletes Partialis Szent Szék által is megerősíttetni kívánnya, béád sub nr. 2-o. viszont megerősítés végett, melyek mellett továbbá a felperes asszony keresetére feleletét ezekben teszi meg:

Két főbb okokon kívánnya, amint látom, a felperes méltóságos asszony méltóságos tisztelt férje ellen indított divortialis perét fundálni: Házasság törésén tudniillik és az italbéli tehetetlenségen, mint szintén az azokból következő rendeletlenségeken, amelyekre nézve és amikben hogy hibás a tisztelt alperes úr, azt megvallani kénytelen, oly hijedelemmel vagyon mindazonáltal, hogy a lehetőségig a felperes asszonyt tisztelni kívánta, és megbántani tudtára nem igyekezett, egyébaránt mint ember, a gyarlóság alá vettetett, megengedi hogy mindenkor tetszésére nem lehetett a tisztelt felperes asszonynak, de avagy van-e valaki hiba nélkül? Úgy gondolja az alperes úr, hogy elvállásra való megszomoríttatásra méltóvá magát nem tette mégis, s kéri is tisztelettel a méltóságos alperes úr a tisztelendő Szent Széktől ezen kereset alól való feloldoztatását, és annak kimunkálását, hogy tisztelt hűtös társa szoríttassék továbbra is letett hitének megtartására, gazdasszonyi kötelességének teljesítésére, s az alperes méltóságos úrnak, mint úri párjának továbbra is illendően lejtendő megbecsülésére.

Az alperes méltóságos asszony részéről ezen replica tétettetik: Maga a méltóságos alperes úr önként, minden további bizonyítás nélkül megesmerte felelete rendében a mérték nélkül való részegeskedést és a házasságtörést, melyeknél fogva az elválasztás méltán kérettethetik, annyival is inkább, hogy több [37.] mint kilenc esztendeje megjobbulását és megtérését mivel jó következés nélkül eleget várta a felperes méltóságos asszony, melyet eddig el nem érhetvén, ennekutánna sem remélhetni jobbra fordulását, s ezeknél fogva újra is kéri a méltóságos felperes asszony az örökös elválasztást keresete szerint megítéltetni, és ha újjíttás nem tétetik, ítéletre is bocsátja.

Az alperes rész ragaszkodván fennebbi kéréséhez, azokhoz képest submittálja is.

Deliberatum: A vajdahunyadi reformatus venerabilis tractus kebelében 1814-ben Majus 17-dik és 18-dik napján NagyRápolyton celebrált rendkívül való Partialis Synodusán méltóságos Torotzkai Susánna asszony beadván egy törvényes plenipotentiat sub A. és törvényes citatoria relatoriat sub B; megvilágosította a Szent Széket abban, hogy ezen székezésre törvényes elvállásra citáltatta mostani actioja által

in statum divortii helyheztesett férjét méltóságos n[agy]bartsai Bartsai Sándor urat, melly relatoriaból tudtára adattak a keresetben lévő elvállásnak okai ezekben: 1-o. Hogy már kilenc esztendőknél több időktől fogva együtt nem lakhattanak, mivel-hogy, 2-o. Italbéli mértéktelensége és abból következett rendeletlenségei elidegenedését felyülmúlhatatlanná tették. 3-o. Ezek között házasságtörést is gyakorlott. 4-o. Mindezen feladások közsméretbe juttanak. Melyhez képest Praxis Fori Ecclesiastici tit. 27. § 112. nr. 5. per evidentiam sive facti notorietatem kíván a Szent Széktől ítéletet hozattatni. Nemcsak, hanem azt sürgeti, hogy ne kételkedjék a Szent Szék a 4-dik pont alatt allegált notorietast oly csalhatatlannak tekinteni, mely szerint Praxis Fori Ecclesiastici tit. 1. § 12. nr. 7. Bátran ex dictamine conscientiae megítélheti az alperestől való elválasztatását, szerencsésebb házasságra való bocsáttatását, addig is pedig rangjához illendő intertentiot és allaturaknak visszaadattatását. Az alperes méltóságos úr citáltatása és abban befoglalt vádoltatása következéséül [38.] maga erőtelenedése miatt meg nem jelenhetvén plenipotentiarussa, titulus Váradai Dániel úr által beadván egy mindenekben meghatalmazó levelet, melyet tulajdon accludált keze írására ezen nemes Hunyad vármegye tekintetes tisztségétől vett ki hasonló meghatalmazó levelet, mellyben ezen Szent Szék tiszteletes esperesty előtt személlyesen vallván be, a titulus urat constituálja, ezen Szent Szék előtt bévehetővé tétettetik. Ki által a vádak nem eltagadásán, mint amelyeket emberi erőtelenségek neve alatt tisztán confiteál, hanem azon építvén kívánságát, hogy soha a felperesnek megszorítottására lenni nem kívánt, kéri a Szent Széktől, hogy a felperes szorítottassék házassági kötelessége megtartására és visszatérésre.

Melyeket a Szent Szék felvévén, az alperesnek in merito tett feleletét olyan judicialis confessionak találá Praxis Fori Ecclesiastici tit. 25. § 103. nr. 1., mely már minden kérdésen kívül helyhezteseti a vádak világosságát § 104., item tit. 27. § 112. nr. 1-o és a felperesnek minden kívánságait megítéli, tudniillik az alperestől elválasztatását, szerencsésebb házasságra bocsáttatását, úgyszintén rangjához illendő intertentiojának kiszakasztatását, valamint allaturainak kiadattatását is, és azon praetensioknak amennyiben legitimálandók, tellyesedésben való vitelek tisztelettel a külső magistratusnak transcribáltatnak.

Kiadta a Partialis Synodus jegyzőkönyvéből Algyógy, 1814-ben Majus 19-dik napja Baló József tractus ordinarius notarius.

A nemes Hunyad és Zaránd vármegyei reformatus papi kerületben, ezen folyó 1814-dik esztendőben Majus 17-dik és 18-dik napján N[agy]Rápolton tartatott extraserialis papi Szent Széken méltóságos Torotzkai Susánna asszonynak, mint felperesnek, méltóságos n[agy]bartsai Bartsai Sándor úr, mint alperes, férje ellen intézett elvállásbeli perében kimondott ítélet a Püspöki Szék eleibe hozattatván a megvizsgálás végett, a következő fogyatkozások találtattak abban:

1-o. Nincsen emlékezet az ítéletbe arról, hogy a méltóságos felperes asszonynak a méltóságos alperes úrral való megbékéltetését próbálta volna a Szent Szék, mellyet annyival is inkább szükségesnek látszik megpróbálni, és megpróbáltatását ítéletbe is világosan bírni, mivel a méltóságos alperes úr egész készségét declarálta a méltóságos felperes asszonnyal való cohabitatoria.

[39.] 2-o. A deliberatum csupáncsak a publica notorietason és a méltóságos alperes úr agnitioján épült, és noha axioma jár és légyen is az, hogy notoria et manifesta non sint probanda, Praxis Fori Ecclesiastici tit. 27. § 115. nr. 4., mindazonáltal az exmissio és annál fogva az elvállás keresés feladási okainak legalább kevés számból álló meghitelt bizonyságok által a szék előtt való megerősíttetése is, minden gyanúnak eltávoztatása végett szükséges.

Melyre nézve visszaküldetik az írt ítélet a fennebb megnevezett Partialis Papi Szent Széknek olyan rendeléssel, hogy a megjegyzett fogyatkozásokat helyrehozni és az ügyet a szokott judicialis formalitas megtartására való vigyázással s egyenes igazsággal még a közelebb következő Generalis Szent Synodus előtt, hogy ottan akkor az ítélet végső revisio és meghatározás alá mehessen, lefolytatni igyekezzék.

Költ Enyeden a reformatus Püspöki Széken 1814-ben Majus 21. napján.
Kiadta Bodola János generalis notarius.

1814 június, Déva

[40.] Anno 1814. die 2^a Junii a tisztelendő Püspöki Szent Szék határozásánál fogva folytatattatik Déván a rendes Papi Partialis Szent Szék előtt felperes méltóságos Torotzkai Susánna asszonynak vállásbéli pere férje, alperes méltóságos Bartsai Sándor úr ellen, amidőn is a felperes asszony törvényes plenipotentiarussa Belényesi József beadja tiszteletes a tiszteletes Papi Szent Széknek:

1-ör. Arról készült relatoriaját, hogy a mostani Szent Szék előtt való megjelenésre és a Püspöki Szent Szék határozása megértésére az alperes méltóságos úr plenipotentiarussa, titulus Váradi Dániel úr törvényesen tudosított sub littera C., melynek következésül a tisztelt plenipotentiarus úr meg is jelent.

2-or. Béad egy hitelesen készült s a fatensek által is subscribált inquisitoria relatoriát D. betű alatt, melyben nyolc számból álló tanúk hitelesen vallanak az alperes úrnak mind az italban való mértékletlenségéről, mind az elvállás fundamentumának helyhez tetett hit megszegéséről, az házassági élet tisztasága meg nem tartásáról.

3-szor. Beadja az egész előbbeni processust minden acclusumaival, ítéleteivel, és az ezekre lett püspöki határozással együtt, melynek következésül a tiszteletes Püspöki Széknek határozása szerint a peres méltóságos feleknek megbékéltetése [40.] is próbáltatott, melyről a biztos tiszteletes urak hitelesen a Partialis Szent Széknek referálni fognak, vagy eddig referáltak is. Ezeknél fogva legelőször is a felperes méltóságos asszony a tiszteletes Partialis Szent Széktől bizodalmason és tisztelettel azt kéri, hogy a megemlített lépések az időnek rövidsége miatt esperesti rendelnél fogva tétetvén meg, azokat mint nem törvényteleneket és continuationban lévőket, helyben hagyni és magáévá tenni méltóztassék a Szent Szék. Továbbá világos lévén, hogy a felperes méltóságos asszony soha többet férjéhez vissza nem térhetik és az elvállásra szolgálható egyenes és törvényes okok nyolc számból álló tanúk vallomásaik által is tökéletesen megerősíttettek, mellyeket maga az alperes régebb megismert, tehát az előbbi ítéletnek újra való megerősítte-

tését kéri; és ha az alperes méltóságos úr részéről újj ellenvetések nem tétetnek, ítélet alá is bocsátja.

Az alperes rész plenipotentariusza, Váradi Dániel éppen szükségtelennek és ok nélkül valónak találja a felperes asszonynak az inquirálásra tett költségét és fáradozását, mert amiket a felperes asszony az alperes ellen eléád, azok éppen el nem tagadtattak, sőt úgy láttya, hogy azok szerint is eléggé meg van kímélve az alperes úr, amellyet meg is ismer maga is az alperes méltóságos úr, és amidőn a békesség próbálásra kinevezett tiszteletes atyák sem nyerhették a felperes méltóságos asszonyt arra, hogy elfelejtkezvén eddigelé történt szenvedéseiről, magához az alperes méltóságos úrhoz megtérjen, meggyőződik maga is afelől, hogy a felperes méltóságos asszony méltó okainál fogva elválhatik, és azt hurcolásokkal gátolni nem is kívánnya, mely mellett ítélet alá is bocsátja.

Tisztelendő Partialis Szent Szék!

Jelentem alázatosan a tisztelendő Partialis Szent Széknek, hogy belényesi tekintetes Belényesi József úr egy instructiot ada kezembe, hogy annak tartása szerint procedálnék, azon instructionak alatta tiszteletes esperest úrnak ezen rendeit tisztelvény, ezen proceduranak végbenvitelére regiusnak kirendeltetik a pestesi iskola-mester Boér Sándor atyánkfia.

AlPestes 26^a Maji 1814.

Kolosvári Sigmond mpr. esperest.

Engedelmeskedni szoros kötelességemnek tartottam. Az instructio szóról szóra ez:

[41.] Instructio:

Belényesi tekintetes Belényesi József úr, mint torotzkai méltóságos Torotzkai Susánna asszonynak törvényes plenipotentariusza, jelenteti énáltalam a tekintetes úrnak, tekintetes kéméndi Váradi Dániel úrnak, mint méltóságos n[agy]bartsai Bartsai Sándor úr törvényes plenipotentariusának, hogy a tisztelt méltóságos úri asszony ugyan kinevezett méltóságos Bartsai Sándor úr, mint férje elleni elvállás tárgyában indított és közelebbről N[agy]Rápolton tartatott Partialis Szent Széken lefolyt ügye a főtisztelendő Püspöki Széktől (azhová revisio végett felküldetett vala) lejővén, a jövő Junius 2-dikán Déván tartandó Partialis Szent Széken fel fog olvastatni, azhová is tessék a tekintetes úrnak, mint ezen tárgyban plenipotentariusnak oly készüllettel jelenni meg, hogy ha mik azon ügyben előadnák magokat, szólhasson hozzájuk, et protestatur.

Mely instructiot kezemhez vévén ugyan a fenn is kijegyzett napon, úgy mint a folyó 1814-dik esztendő Majus holnapjának 26-án elmentem itten Alpestesen az instructioban is tisztelt kéméndi titulus Váradi Dániel úr nemes lakóházához, aholott magát többször is tisztelt tekintetes urat személy szerint megtalálván, az ide csak fennebb írt instructiot kezébe adván és szóval is tudtára adva a fennebbieket, törvényesen certioráltam mindazokra nézve. Ki is az instructiot megolvassván s eléadásomat meghallgatván ezt felelte: Értem; az instructioban kijegyzett napra a kívánt végre megjelenni el nem mulatom.

Mely alázatos jelentésem mellett mély tisztelettel maradok tisztelendő Partialis Szent Széknek alázatos szolgálja

Boér Sándor

Felnyitotta Déván 2^a Junii 1814. Kolosvári Sigmond mpr. esperest.

1814 június, Déva

[42.] Az Úrnak nevében a v[ajda]hunyadi reformatus venerabilis egyházi kerületnek rendes Partialis Synodussa tartatik Déván 1814. Juniusnak 2-dik napján. Jelen lévén tiszteletes tudós Kolosvári Sigmond esperest úr és praeses, Vitállyos Gábor director assessor, Makkai László absens, Serestély László assessor absens, Várhegyi József absens, Kiss István assessor, Vitállyos Sámuel assessor, Verestői György assessor, Salamon István assessor vicenotarius, Németi Ferentz assessor vicedirector, Szász András absens, Bolgár András praesens, Király Imreh assessor, Segesdi József praesens, Balog Ábrahám absens, Csernátoni Péter, Sövényfalvi János, Veres László, Kerekes Mihály, Jantsó Ferentz absens, Baló József ordinarius notarius.

1-o. Felolvastatván főtiszteletű püspök urunk Synodusra hívó levele, oda rendeltetik menni tiszteletes ordinarius notarius Baló József. MarosVásárhelyen fog az Úr Isten segedelméből tartatni.

2-o. A rákosdi ecclesia számos tagjainak tiszteletes Csernátoni uram ellen panaszoló levelekre, mint amelly illetlenül frattatott, jel kérettetvén, azon instantia a telley delibetatumig benn marasztatott.

3-o. A templomot építtetni akaró és collectara a felséges Királyi Guberniumtól engedelmet nyert harói ecclesia utasítást kérő memorialissára válasz: Hibául tétetik ki a kérő ecclesia repraesentansának, hogy az üdőben, melyet a felséges Királyi Gubernium engedett kegyelmesen, [43.] immár többet egy holnapnál elvesztegetenek. Hogy terhesebb és elkerülhetetlen legyen a responsabilitas, három napok múlva a méltóságos fő inspector curator és tiszteletes esperest úr által authenticált libellussal a collectázás munkába vétessék. Egy kéregető levelet is a dologhoz alkalmaztatva azon subscriptiokkal magukkal hordozván.

4-o. Proclamáltatik Dobos Évának Dregán Ádám ellen elválásbeli pere.

5-o. Méltóságos Torotzkai Susánna asszonynak ezen székre beadott actioja, az előbbeni székezés continuatiojában iktattatott hibából, az arra hozott delibetatum pedig ezen székezés legutolsó improtocolatioja, amint hátrább láthatni.

[44.] 7-o. [!] Tekintetes Déési Jósefné, Nemegyei Ersébeth asszonynak titulált férje ellen divortiumot kereső pere minekutánna a pacificatio proclamáltatott, és beadattatván a procuraturara titulus Lukáts Sámuel úr által, kikérte az alperesnek procuratora, titulus böögözi Jakab Albert úr, és ki is adattatik, egyszersmind az alperesnek exmissio adatik.

Kiadattatott procurator Ortner Mátyás úrnak.

Nagy Sámuel estve gyertyánál jelenti Gyurma Ersébethnek másodszeri meg nem jelenését.

7-o. Lukáts József jelenti feleségének másodszeri meg nem jelenését.

8-o. Martonosi Ágnes memorialissára válasz: Újjabban bizonyosodván meg, hogy Beregi Ádám exmissiot kért, és azt nem prosecuálta, mellyel a panaszló nagyon hurcoltatik, ajánlya a Szent Szék a külső tekintetes tisztségnek, hogy ezen szegény asszony számára Beregi Ádám ökegyelmétől intertentiot rendeljen, és oda tellyesített végett transcribáltatik.

9-o. Papoltzi Éva memorialissára válasz: A kérő feladása nem világos, ellenben maga inactionálta és hagyta el férjét, sőt exmissiot eszközölt is a törvény útján igazíttatik, nem lehetvén a bépanaszoltat maga célja ellen való mozdulásokra kényszeríteni.

10-o. Enyedi Lydia. Válasz: Utasíttatik a kérő az alperesnek forumára.

11-o. Anno 1814. Junius 3-kán a tiszteletes Szent Széken felvétetik nemes Németi Susánnának, mint felperesnek, nemes Vitéz Mihály, mint alperes ellen örökös elválásért indult pere.

A felperes asszonyért törvényes ügyész káránsebesi Lugosi János, ki által fennhagyván mint törvényes fennhagyandókat bead sub littera A. egy törvénybe idéző pecsétet, mellyel az alperes a tiszteletes Szent Székre meghívott 20-dik Martii, és bead egy más vallató pecsétjét tiszteletes tractualis esperest Kolosvári Sigmond úrnak B. betű alatt, melynek ereje mellett nagy fáradsággal s még sokkal nagyobb költséggel kéntelenített esküdtetni, ugyanazért 3-o. bead sub C. egy hitelesen készült törvényes vallatólevelet, melyikhez ragaszkodva így adja elő a maga okvetését:

[45.] Felperesnek amilyen törvénytelen volt az első lépése a házasságra, sokkal törvéntelenebb és borzasztóbbá tette az alperes, mert ugyanis az felperest az édesanyja, a 3-dik valló vallomása és mind 6 tanúk szerint is egy csapat bortól meggajdult, üres aggyal külömben is egybegyültek s poharazás közt az alperes édesanyja, Vitéz István az felperes édesanyjával kezét csaptak, ők tudják miért, de palástnak azt mondták, hogy Vitéz István fia, az alperes vegye el Fazakas Ersők leányát, a felperest. Ami még scandalosum, jelen sem volt sem egyik, sem másik házassulandó fél, hanem két üveg jó bor gőzével megtöltött agyok egy józan becsületes ember ottan sem léteben is, akkor itten tehát megvetették az ifjú párokra nézve a házassági szerencsétlen életnek fekete magvát, melynek keserű, fojtós gyümölcsét ma sem győzi nyelni a felperes. Így tévé áldozattyává az anyja a leányát. Ez még kevés, mert azután is, hogy kijózanodott, amint minden vallók a 2-dik, 3-dik és 4-dik kérdésre tisztán valják uno ore, hogy Németi Zsuzsánna, a felperes nem egyezett meg a Vitéz Mihályhoz, az alpereshez való menetelben, hanem az anyja velle veszekedett, a favillával egyet vágott a hátára azért, hogy nem menyen az alpereshez, ekként szidván: Most a legények háborúba vagynak, ennél jobb helyre nem adtál, mert ez nem menyen ki a háborúba. Ezekhez képest világos ezen tiszta esketésből az: 1-o. Hogy a mátkaságot az ifjak, azaz a felperes az alperessel soha sem tette, de 2-o. Világos az is, hogy az anyja a felperest veréssel és szép ígéretekkel kényszerítette az alpereshez való férjhezmenetelre, és az leányi engedelmesség a szülőinek igen fontos gyümölcsöt termelt a felperesnek, és ugyanazért a felperes megkívánja, hogy Jus Connubiale tartása szerint, és azon juris axioma szerint: Vi

coactus et fraudulenter contractus et initus nullus est, ezért törvényesen megkívánja a felperes, hogy az alperestől örökösön elválasztassék, költségeit, fáradságait, eltartóztatott portékáit az E. betű alatt feljegyzés szerint kiadatni kiáltélessék, et protestatur.

De különben is matrimonialis essentialia requisitumok [46.] sincsenek, nem is voltak ezen matrimoniumban, mert ez clandestinum és fraudulentum matrimonium, márpedig sem a clandestinitasnak, sem a fraudulencia a Tripartitum 1. rész 71-dik titulusainál fogva in iure semmi helye nem lehet.

Az alperes procuratora, Segesdi József feleletit ezekbe teszi meg: A tanúk mind az öten közlőről való atyafiai a felperesnek, annakokáért kéri, hogy az inquisitio, mely az atyafiság jussán egészen interesséből áll, bé ne vétessék.

A felperes kéntelen megvallani, hogy soha is egész életében ennél törvénytelegebb kifogást még soha sem látott, sőt ettől fennáll a hazának tripartitalis, connubialis sarkalatos törvényeinek [...] minden ember aki valóban érti, azért a helytelen kifogásra replicál a felperes is in merito.

a. Hazánk törvényei azt subinferálják, hogy a bíró ex allegatis et documentis hozzon ítéletet, az alperes pedig sem egy, sem más documentumot ezen ellenére való perbe elé nem gördített a maga mentségére.

b. Azt mondja vagy akarja állítani, hogy a felperes fatensei mind közlőről lévő atyafiai lennének, holott az alperes ezt csak állítja, amit állít vagy akar erősíteni, azt bizonyítani is kell, a törvény szava.

c. Maga hát az alperes hallgatásaival megesméri a clandestine, fraudulente matrimoniumot, amely ipso facto nullum csupán, mert törvénytelen megvetést és büntetést érdemlő kifogással kívánja peres társát vexálni, ennek pedig törvényben helye nem lehet, azért

d. Nem igaz, hogy atyafiai lennének, per inconcessum ha azok, mondjon hitet arról az alperes, hogy a 4-dik és 5-dik valló atyafia-e az alperesnek, mely hite tétele ellen csakugyan contendál a felperes fél, hogyha akarná is deponálni, ne admittáltassék. Ugyanazért hogy ezen kifogást egy indebitae vexae poenával megvétessék és hogy mindenben az actio szerint convincáltassék törvényesen kívánja, és ítélet alá bocsátja.

Az alperes az exmissiot nem prosequálja, hanem protestál költségéről, fáradságáról és ítélet alá bocsátja.

Deliberatum: Németi Susánna, mint felperes citáltatván Vitéz Mihályt házassága annullálása keresetében a múlt tavaszi Partialisra és az alperes exmissiora kéredzván, melyet prosequálni elmulatott, a mai székezésen [47.] sürgette a felperes a finale deliberatumot, kérvén annullatit azon okon, hogy 5 tanúknak egyaránt hangzó fassiojok szerint:

1-o. A mátkaságok a házasulandó ifjak híre nélkül naturalis tutoraik által, akik boros fővel csaptak ebben kezét, decidáltatott. 2-o. Mikor a mátkaság consumálása magokra került, a felperes a mátkagyűrűt elhajította. 3. A copulatio előtt a felperest édesanyja violenter kényszerítette, aminthogy egy favillával hátba is ütötte. Mely három erősséget egy szájjal való 5 fatensek ellen az alperes kifog, mint a felperesnek atyafiai ellen. A felperes pedig olyan clausulával, hogy exmissiora ideje adatott az alperesnek és maga hibájából nem prosequálta, submittálván ezeknek egybevetése után a Szent Szék, ezen házasságot annullálja, a felperest reconcilia-

tiora szorította, a perre tett költséget a felperesre ítéli, egymáson méltó praetensio-joknak eligazíttását az inclita militaris jurisdictionak transcribálja.

Mind a két fél ezen deliberatumon megnyugodott.

12. Körösbányai Dobos Évának mint felperesnek Dregán Ádám ellen beadott keresete és documentumai ventilláltatván, azok a keresett elválásra elegendő okokat nem foglalnak, azért a felperes köteleztetik férjéhez visszatérni.

A felperes novumot insinuál.

Az alperes protestál költség, fáradság és hurcoltatás ellen.

13. Beretzki alias Beregi Ádám memorialissára válasz: E tárgyban mai napon nr. 6. határozás tétel, és maga útján a kérőnek tudtára adatik.

14. Tekintetes Brádi Sámuel úr kéri, hogy: 1-o. A hunyadi torony fedelére fundus eszközöltessék. 2-o. A hosdátci ecclesia téglájából, mely úgys periclitáltatik, akár kölcsön, akár pénzért ideadni rendeltessék.

Válasz: 1-o. Nyilván tudja Szent Székünk a hunyadi templomunk, nevezetesen tornyunk ruinara hajlandó állapotját, valamint azon ecclesia cassájának, avagy a hallgatók tehetségének arra elégtelen voltát, és a méltóságos fő inspector curator úr útján a méltóságos FőConsistorium által segedelem kérhetését a felséges Királyi Gubernium előtt kieszközölni, alázatosan recommendálja, igen nevezetes helyen is lévén ezen ecclesiank, de a kérőkhöz olyan ajánlással, hogy feladják azt is, mennyi fundussok lehet erre, azt is, mennyi kell az egész munkára. 2-o. Ami a téglát illeti, [48.] ha a hosdátci ecclesia céljától elesni és így abban hátráltatni nem látja magát, tehát ezen kölcsönözés keresztyéni szeretetekre és jóságokra bízatik.

15. Tiszteletes Vitállyos Gábor uram directoralis demonstratiojában transponál tiszteletes Némethi Ferentz atyánkfíának 39 mft. 15 dr. készpénzül. Contractusokba is transponál 23 mft. 1808-beli scala alá jövő, és 50 mft. jó régi pénzben, mellyek szerint emeritus director tekintetes Vitállyos Gábor uram absolváltatik.

Deliberatum: Méltóságos Torotzkai Zsuzsánna asszony e folyó 1814. Majus 11-dik napján ezen v[ajda]hunyadi reformatus venerabilis tractusban NagyRápolton tartatott extraordinaria Partialis Synodusra utaltatván, ezennel in statum divortii helyheztesített férjét, méltóságos nagybartsai Bartsai Sándor urat elválásbeli keresetre, beadott azon székre egy törvényes plenipotentiat sub A., melyben a venerabilis tractus tiszteletes esperestye, tiszteletes Kolosvári Sigmond úr előtt, a megnevezett keresetében plenipotentiarussának vallja titulus Blényesi József urat. Beadott másodszer egy törvényes citatoria relatoriat sub B., melyben megvilágosítottta Szent Székünket, hogy az alperest ezen székezésre nemcsak citáltatta, hanem elválás végett indított keresetét és okait is tudtára adta ezekben:

1-o. Hogy már kilenc esztendeje mióta együtt nem lakhatnak, mivelhogy, 2-o. Az alperesnek italbéli mértékletlensége és abból következett rendetlenségei elidegenedését felyülmúlhatatlanná tették. Különösen pedig 3-o. Házasságtörést is gyakorlott az alperes, 4-o. Mindezen feladások közösméretbe jutottanak. Amelyekről Praxis Fori Ecclesiastici tit. 27. 112. nr. per evidentiam, sive facti notorietatem kí-

ván ítéletet hozattatni, oly csalhatatlan reménységgel sürgetvén azt, hogy Praxis Fori Ecclesiastici tit. 1 § 12. nr. 7. a Szent Szék ex dictamine conscientiae, minden kételkedés nélkül abba ereszkedjék és megítélje az alperestől való elválasztását, szerencsésebb házasságra való bocsáttatását, rangjához illendő intertentioját és allaturainak visszaadattatását.

Az alperes méltóságos úr is meg nem jelenhetvén erőtlenségei miatt, beadott egy mindenekben meghatalmazó levelet sub nr. 1., melyet ezen nemes Hunyad vármegye tekintetes tisztségétől maga tulajdon keze írására extrahált cum accluso. [49.] Egy más plenipotentiat is sub nr. 2. tiszteletes esperest Kolosvári Sigmond úr subscriptiojával és hivatalos pecsétjével, melyek által ezen divortialis processusba maga személyesséneke valya tekintetes kéménde ifjabb Váradi Dániel urat. Ki által a citatióban is tudtára adatott vádaknak nem eltagadásán (amelyeket emberi erőtlenségek neve alatt tisztán confiteál), hanem ezen építvén kívánságát, hogy soha a felperesnek megszoríttására lenni nem kívánt, kérte a Szent Széket, hogy a felperes szoríttassék házassági letett hitére és visszatérésre. Mely in merito megtett feleletére az alperesnek, túl azon helyheztetvén a Szent Széket, hogy az allegált vádaknak azoknak notorietassából ponderálja, azonban azon notorietással is együttvéve olyan judicialis confessionnak találatott és vétetett Praxis Fori Ecclesiastici tit. 25. § 103. nr. 1., mely már minden kérdésen és kételkedésen kívül helyheztette a vádaknak világosságát, § 104., tehát a felperesnek minden kívánságai megítéltettek. Mely deliberatum ususban lévő törvényeink szerint pro revisione a főtiszteletű Püspöki Szent Székhez felküldettetvén, onnan olyan utasítással küldetett le vissza, hogy mivel az alperes méltóságos kinyilatkoztatásában a felperesnek engesztelésére céllozás vagyon, arra a felperes a Szent Széktől reábízattassék. Továbbá ez a fogyasztkozás is kitétetett, hogy az allegált vádaknak erősítése írott documentum nélkül vétetett fel, utoljára a főtiszteletű Püspöki Szent Szék a processust pro revisione a Generalis Szent Synodusra utasíttya, és a kitett fogyasztkozásnak kipótolását exmissioval elkezdni parancsolja. Mely végre azok a Szent Szék tiszteletes esperestyéhez dirigáltatván, parancsolt tiszteletes esperest Kolosvári Sigmond úr két tractualis assessor atyafiaknak, hogy a tisztelt revisorium forum intimatumát a felperes méltóságos asszonynak eleibe terjesztetvén, a megengesztelődésre hajlandóvá tenni igyekezzenek. Amely is tellyesíttetvén, 28^a Maji anni currentis, azt felelte a felperes méltóságos asszony, hogy kilenc s több esztendőök alatt arra önként megtett próbái minden orvosolhatásnak reménységétől megfosztották, de ami több, már az alperesnek tulajdon confessioja által is magát a megbékélléstől elrekesztve találja lenni. Vévén az erről való relatiót, [50.] tiszteletes esperest uram sub C. egy törvényes inquisitiót exmittált, amely mai napon Szent Székünkre beadattatván sub D. Ezen két exmissiok mind a felső forum által lett rendeltetésekre nézve, mind pedig azért is az alsó széktől rathabeáltattak, hogy ezen processusba ezen szék előtt már a meritumba bocsátkozás is megvolt. Azon D. alatti inquisitoria szerint nyolc tanúk által, kik közül az 1., 4., 5., 7., 8. nemesi praerogatioval bírnak, egy szájjal erősíttettek az első és 2-dik okok, úgymint a feleknek kilenc esztendőktől fogva való külön lakása, és az alperesnek részegeskedése, s annak terhes következei. Házasságtörését az 1., 3., 4., 5. tanúk hallomásból inferálják, a 2., 7., 8. olyan bizonyos gyanánt, mint az alperesnek tulajdon szája által többször is confidenter kinyilatkoztatott dolgok, sőt a 8-dik tanú tiszteletes esperest Kolosvári Sigmond urat

indigitálván, mint olyan testist, aki maga is nyilván az alperesnek tulajdon szájából hallotta, hogy több személyekkel házasság törébe esett. Tiszteletes esperest in figura iudicii nyilvánosságos tanúbizonyságot téve rólla, és ez lőn utolsó szava ezen perben, noha a parsok részéről bírósága ellen kifogás nem tétetett légyen is.

Melyek után a Szent Szék tiszteletes Vitályos Gábor uram első director és idősb assessor praesidiuma alatt, a többször is elég nyilvánosságos és helyyes, sőt sürgető okokon épült deliberatuma mellett maradni most csupáncsak bővebb okait találván, a felperes méltóságos Torotzkai Zsuzsánna asszonynak minden kéréseit megítélé, tudniillik az alperestől örökösön elválasztá, szerencsésebb házasságra bocsátá, rangjához illendő intertentiot ítelt, allaturainak kiadattatását meghatározá, és a szükséges esetben kiszabását az illendő intertentionak avagy executioját nemcsak ennek, hanem az allaturaknak is a concernens secularis jurisdictionhoz tisztelettel transcribálá.

Mind a két felek ez ítéletben megnyugodtanak, ellenben a matrimonii defensor emlékeztetvén a Szent Széket a főtiszteletű Szent Szék intimatumára, határoztatott pro revisione felküldése a Generalis Szent Synodusra.

1814 augusztus, Déva

[51.] In nomine Domini Anno 1814 die 20^a Augusti Déva városában, a V[a]jda[Hunyadi venerabilis Tractus kebelében Consistorialis Partialis tartattatván, vagy Tractuale Consistorium. Megjelentek tiszteletes esperest Kolosvári Sigmond előlülő, tiszteletes Vitályos Gábor, Salamon István notarius, Vitályos Sámuel assessor, Némethi Ferentz director, Bolgár András, Szász András, Csernátoni Péter, Sövényfalvi János és ordinarius notarius Baló Jóseff.

Meg lévén hivattatva a méltóságos és tekintetes inspector curatoratus, megjelenhetek ugyan, de a következőkéző tárgyra nézve magok opiniojokat a Tractuale Szent Venerabilis Consistorium tanácskozásához hozzáadták ezekben:

Főtiszteletű Püspök Úr!

Bölcsen kormányzó FőPásztorunk!

A mindenható istennek a közelebbi időkben is megbizonyított mennyei védelme alatt dicsősségesen uralkodó császári királyi apostoli felséges fejedelmünknek, a múlt 1813-ban Majusnak 21-dikén költ és a felséges királyi Fő Igazgatótanácsnak 2084. a méltóságos FőConsistoriumnak 219. számja alatt a főtiszteletű püspök úrhoz, és onnan hozzánk is elküldetett kegyelmes parancsolattya ez esztendő Martiusnak 22-dik napján Déván tartatott rendes Partialis Synodusunkon felolvastatván, mélységes tisztelettel értettük felséges urunknak kijelentett kegyelmes akarattját ezekben:

1-sőbben. Hogy minden divortialis causak sua forma judiciali pertractáltassanak.

2-or. Minden causakra nézve matrimonii defensorok rendeltessenek, akik

3-or. Minden divortiumot határozó sententiakor az őfelsége revisiojáig appellálnak.

Ezen tárgyban venerabilis tractusunk mind a kész alázatos engedelmességgel, mind a törvényekkel, mind a közjával megegyezőleg találta vala a közelebb M[aros]Vásárhelyen tartatott Generalis Szent Synodust deputatussa által megtalálni

elkerülhetetlen remonstratoria nézve. Meg is értettük, hogy az ottan némely előadásokban megtéetett. De azt megbizonyítván másfelől, hogy minden különös helységek állapottjának és okainak előadására kiterjeszkedés nem lehetett. Mireánk mind hív alattvalókra tartozó és az őfelsége vigyázásunk alatt lévő híveire elmúlhatatlan kötelességünknek állítottuk őfelsége eleiben terjeszteni azokat a pontokat, amelyekhez mind sarkalatos törvényekhez, avagy eleitől fogva legszükségesebbnek tartott [52.] hasonló erejű praxishoz való ragaszkodásunkat úgy tekinteni méltóztassék őfelsége, mint kegyelmesen elfogadott védelemre méltó törekedésünket, hogy azokban megtartassunk.

1-sőbben. Méltóztatik őfelsége kegyelmesen parancsolni, hogy minden *divortialis causae sua forma judiciali pertractáltassanak*.

Valamint a mi *Judicaria Fori Ecclesiastici Praxis*unk egészen és *Juris Connubialis Synopsis*unknak 21-dik titulussa előnkbe szabták, úgy jedzőkönyveink is annak nyomait mutatták, hogy bírói székünk ezen felséges parancsolatnak substantiájában eddigé is el nem nézett semmi fogyatkozást, még azon *causansokot* is, akiknek tehetetlenségére *secundum rei veritatem et conscientiam quoad rigida, ordinaria processus subtilitates Praxis Fori Ecclesiastici part. 60.*, tekintet vagon mindenkor a törvényes lépésekre, visszautasítván.

2-or. Őfelsége *matrimonii defensorok*nak rendeltetését kegyelmesen parancsolni méltóztatik.

Szent vallásunknak világszerte lakozó sorsossai által *symbolicus* könyvnek nézettetett *Helvetica Confessio*nk, amelynek megtartására nemcsak hittel kötelesek, hanem a felséges királyi oltalom alatt, abban bánthatatlanok is vagyunk, a 29-dik résznek 7-dik cikkelyében ezeket foglalja: *Constituantur legitime in ecclesia judicium et iudices sancti, qui tueantur conjugia, et omnem inopudicitiam inopudentiamque coerceant, et apud quos controversiae matrimoniales transfigantur*.

Ezen szavai *symbolicus* könyvünknek mindenkor szoros kötelességévé tették egyházi törvényszékünknek a házassági köteléknek oltalmazását. Minden bíró itten *matrimonii defensor*, különben a kitett szóknak ereje szerint nem is lehet. A *tractualis directornak*, mint *fiscus*nak hivatalához köttetve volt eddig is a *matrimonii defensio*, úgyhogy valamint egész törvényszékünk által a *Helvetica Confessio* értelmének, úgy *director* személye által ezen újjabbi felséges parancsolatnak már eddig is elég tétetett.

3-or. Minden *matrimonialis causae*knak a felséges császári, királyi *revisio*ig való *appelláltatását* méltóztatik őfelsége parancsolni.

[53.] Minél bizonyosabbak vagyunk abban, hogy felséges urunknak csupán csak az Úr Isten dicsőségére és hű alattvalóinak virágzó boldogságára célozó kegyelmes elnézése vagon, egyszersmind pedig még a késő maradéknak is megelégedésére annál bizodalmasabban a csak most kitett okokra nézve tartjuk kötelességünknek a következő A., B., C., D., E., F., G., H., I., K. betűk alatt lévő jedzések csálhatatlan voltával ezen felséges parancsolatnak, mely minden *matrimonialis causae*knak az őfelsége *revisio*jáig való *appelláltatását* foglalja, kegyelmes visszavételért való esedezésünket mély alázatossággal tenni meg szükséges világosításainkat.

A. A nemzetek boldogságára és az uralkodók dicsőségére úgy megkívántatik, mint *sine qua non* a belső békeesség, csendesség és megelégedés a főnek és a tagoknak egymáshoz kölcsönös bizodalma, mindezek pedig a megállított törvényeknek,

usosoknak változhatatlan megoltalmazásában, megtartásában találtnak fel, hogy a társasági életben a nagy alku, a bizonyosság légyen meg azon ösvényekre nézve, amelyeken járni kell mindenknek és tudva lenni kell mindenk előtt, hogy nincsen attól eltávozás. Melyhez képest

B. Igen fontos okának kellett lenni ezen Erdélyi NagyFejedelemségbéli statusoknak, néhai dicsőült felséges I. Leopold császár előtt kieszközölni a mostan is erejében lévő Leopoldinum Diplomának legelső pontyában ama kifejezést: In causa receptarum ibidem religionum nihil alterabitur. Melyet is a tisztelt felséges I. Leopold császár helyesnek talált, Bécsben 1691-ben decembernek 4-dik napján tulajdon felséges neve aláírásával megerősíteni. Amely felséges császár, s ezen Erdélyországa között megállított egyezségnek ratioja még eddig semmit nem változtatván, azon articulus is meg nem változtatik; aminthogy

C. Ugyanazon változhatatlanság felől mostan dicsősségesen uralkodó felséges császáruk által is assecurálva vagy on ezen NagyFejedelemség 1790-ben decembernek 3-dik napján illetlen kegyelmes ígérete által: Praeinsertam Sacram Diplomam [54.] omniaque in eadem contenta in quantum subsequenter mutuo principis et statuum consensus articulariter alterela non essent rata, grata et accepta habentes.

Ezek által tehát bizonyosokká tétettek minden jurisdictioi afelől, hogy magok törvényeikben és gyakorlott szokásaikban szentül megtartattatnak. Márpedig:

D. Egyházi törvényeink között a felyebb citált Synopsis Juris Connubialis 209-dik paragrafussától fogva a 213-dikig inclusive – a divortialis causaknak Partialis és Generalis Synodussainkon való ventillálása soha eddig articulariter nem alteráltatott, valamint változhatatlanul áll a 93-dik canonnak ereje is, mely szerint azoknak a causaknak, melyek a Generalis Synodusra appelláltatnak ottan peremptorie decidáltatni kell. Így szöli továbbá azon canon: Nec enim illinc ad superiorem Sedem nisi justam ad Synodum Nationalem si lis sit de religione, aut ritibus publicis appellare licet.

E. Igen kevésből áll az öfelsége hív alattvalóinak azont része, amelyre nézve a matrimonialis causaknak a felséges királyi revisiora való felküldtetése ne okozna az élet módjában és más, ide hátrább írtakban végső romlást mindannyiszor valahányszor valaki megfosztattatva találja lenni magát a házassági csendes és idvességes élettől. Ugyanis minden szegényebb sorsú, különösen az egyházi nemesek, minden fegyverviselők, minden adózó emberek élete módjának fenntartása világos tüköre amaz isteni rendelkezésnek: Nem jó az embernek egyedül lenni (1Móz r. 2. v. 18) az ő házi szoros körülállásaik miatt nem lehet nékiek, kivált mikor a páros élet módját egyszer elkezdették, házastárs nélkül fenntartani magokat. Valamint olyan házastárssal sem, aki csupánycsak az élet romlásának és a lélek veszedelmének fegyvere és a hív emberre nézve olyan, mint az ő csontjaiba esett rodhadás. Az ilyen ígától megszabadulni a vallás és a társaság törvényeinek szabott ösvényein és szerencsésebb házasságra bocsátatni nem csak elkerülhetetlen, de respective olyan siető az élet terhét [55.] viselő embernek, mint a mindennapi kenyérnek megszerzése, és az ilyen tehetetlenséggel küszködők matrimonialis processusának a trónusig való appelláltatását megállítani annyit tennie, mint minden szabadulás felől való reményéseket el venni, egyszersmind végső pusztulásra juttatni. Akár az előadottak szerint a haladékok tekintők pereik végrehajtásában, akár az elégedetlenséget szűkölködő voltokra nézve, egyszóval társaságunk ezen

ágában a felséges királyi parancsolatnak teljesítését szinte a lehetetlenségig terhesek, azonkívül, hogy a törvényeknek, ususnak, articulusnak, Diplomanak abban megsértettetését találja.

F. A matrimonialis causaknak hosszas halasztása vagy decidáltatások aránt való desperatio nyitana utat egy nagyobb mélységre. Amint a felséges Királyi Gubernium a múlt 1813-dik esztendőben Octobernek 21-dik napján 8068. szám alatt igen bölcsen és kegyes gondosságból megjegyezni méltóztatik: Quod regula moralitatis praetis legibus tam divinis per religionem christianam revelatis, quam patriis severam poenam in adulteres perdictantibus per incolas Magnae hujus Principatus vilipendatur et personae vinculo matrimonii junctae in vitium hoc fronte praeterea liceat. A nevezett vétekre feslettebb kicsapongást nemcsak a visszás házassági élet, hanem mindenekfelett a divortialis causaknak hosszas halasztása, avagy lefolyásoknak megakadályoztatása, hogy igen természetesen okozhasson, méltán félhetni.

G. Megengedhető, hogy minél felyebb appelláltatni kell a causaknak, annál kevesebb divortium történjék, terhesedvén az abbéli alkalmatlanságok, de azoknak nem a házassági csendességre, hanem az egymást el nem szenvedhető házások között egymás élete ellen törekedő égre kiáltó gyilkos szándékokra és cselekedetekre vitetik az emberi gyarlóság (Péld 6,26), amely különben a divortium úján remélett menekedés által elkerültetik.

H. A közönséges boldogságra az edgyes emberek boldogságának világi állapottyok előmenetelének elválhatatlanul befolyása vagyon, mert részekből áll az egész, egy darab kenyérre jut [56.] az a ház, melyben a divortii ratio megvayon és nem lehet divortium. A bölcs Salamonból citált vers szerint nincsen ottan edgyik félnek is indíttatása avagy módja munkálkodni a ház javára, sőt ingereltetik mind a kettő annak romlására. számtalanok a desperationak keserű gyümölcsei, mikor nincs reménység a házi állapotnak restauraltatásához, mindazok pedig még ha gyermekek is vagynak a háznál, azokra háromolnak, kiterjednek pedig a közönséges társaságra, aminthogy a királynak is használt a jól mívelő mezőnek a gyümölcse. Préd 5,9.

I. Minden, ami által båtortalanokká lesznek az emberek lépni a házassági életre, ártalmas az impopulationora nézve. Ilyen az, amidőn olyan házasság igájában lenni találják magokat a felek, melyben az Isten törvényének értelem szerént már megvayon realiter a divortium, de annak külsőképpen való végrehajtása terheltetik a törvény kiszolgáltatásának sokra halasztásával, avagy csak képzelt lehetetlenségével. Ezek a gondolatok uralkodnak most is az emberekben, félnek házasságra lépni azok is, akik arra való állapotban volnának. Kevesen fojtják meg magokban a természeti hajlandóságnak vétekre való vetemedésit, de az nem impopulatio, hanem vagy ártatlan gyermekeknek erőszakos megölésit avagy név, atya, familia nélkül valóknak nemzésit okozza. Ami még tūrhetőbb, ha tiszta étellel van is a nőtelenység, éppen az impopulationak fogyatkozása vagyon benne és igen sokszor olyan személyekben, akik magzatokat nevelni, kikben a status bővüljék legalkalmasabbak volnának, és akiknek eléadásából tulajdon beszédeikből magok mentéseiből bizonyos, hogy mivel a házasságot bizonytalan sorsnak és lehetséges igáját megoldhatatlannak tekintik, választják a nőteleniséget.

K. A matrimonialis causaknak az őfelsége revisiojáig a litigansoknak akaratyokon kívül való appellálása valamint idegen, a külső forumon hozott sententiaik sorjától úgy igen nagy terhelésével esnek a parsoknak azoknak emolumentuma nélkül. A szegényebb sorsú peresek tehetősebb peres társaik méltatlan vexainak kitétetnének, avagy ezeknek elkerülése végett igazságtalan kívánságoknak [57.] előre meghajolni, méltatlan szenvedéseiket örökös gyötrelmek között reménység nélkül hordozni kényszerítették. Amidőn másfelől félni nem lehet justitiae denegatiótól a Generalis Synodusnál felyebb nem bocsáttatott appellatio esetében, minthogy a fennebb is citált Synopsis Juris Connubialis 21-dik titulussa 9-dik numerussa szerint, recursus úttyán a sérelmes félnek magán segíteni úttya vagyon, amely nem lévén olyan ordinarium juris remedium, mint az appellatio, kevesebb költségbe, fáradságba kerül ugyanazon egy haszonnal.

A törvény magában mindenkor elég erőt foglal, hogy addig álljon bomolhatatlanul, míg annak változtatásának okait azon törvényhozó test, mely szerzette vala, szükségesnek nem találja. Az ellent nem állván, felséges urunknak a divortialis causaknak szentséges színe eleibe appellálását célzó kegyelmes rendelete atyai gondoskodásra mutat, amellyet mi, valamint eleitől fogva, úgy mostan is, méjjséges és háládatos tisztelettel fogadunk. Észrevételeinket pedig a fennebb írt pontokban olyan hivatalos és alázatos kötelességünk szerint kívánjuk és kérjük a főtiszteletű püspök úr által benyújtatni őfelsége eleibe, mely által a mi gondosságunkra néző és előttünk esmértes dolgokra nézve arra való törekvésünket akarjuk megbizonyítani, hogy felséges urunk alázatos tudósíttatása, a matrimonialis causakban eddig megtartott módnak további megtartásának okaira nézve, igaz hűségünket esmértesse meg. Méjj tisztelessel és engedelmisséggel maradván,

Déván 1814-ben Augustusnak 20-dik napján.

A főtiszteletű püspök úrnak a V[a]jda[h]unyadi Reformatus Venerabilis Tractusnak előljárói.

[58.] Jelen voltak tiszteletes, tudós Kolosvári Sigmond esperest előlülő, Vitályos Gábor assessor, Makkai József, Várhegyi József, Vitályos Sámuel assessor, Verestói György assessor, Salamon István assessor vicenotarius, Németi Ferentz assessor és director, Király Imre assessor, Bolgár András, Szabó Lajos, Veres László, Balog Ábrahám, Baló József ordinarius notarius assessor. Superveniáltak: tiszteletes Kis István assessor, tiszteletes Szász András, tiszteletes Jantsó Ferentz.

I. A Generalis Synodusba kebelezett deputatus Baló József jelenti:

a. Hogy a méltóságos Bartsai Sándorné Torotzkai Susánna asszony ügyébe hozatott deliberatum helybe hagyatott és megerősítettett, hozzá adatván az alperes méltóságos úrnak ligáztatása, reconciliatio és nagy büntetés alá való rekesztetése.

b. A deliberatumokban ezen szó, excommunicatio, helyet ne találjon, hanem ahelyett reconciliatio írtassék.

c. A perekben retorsio, vagy az alperesnek documentumaira épült convincálása a felperesnek új citatio nélkül meg ne adattassék.

d. Egy új tractus, a szebeni állítattott fel és annak esperestyévé a szebeni parochus tiszteletes Keresztes István adjuráltattott.

e. Ordinarius generalis directornak tiszteletes Török István, a széki tractus tiszteletes esperestje denomináltatott.

[59.] II. Ingremiáltatik a n[agy]enyedi collegyomból jött tiszteletes Györbíró Ferentz a ribitzei ekklezsiába.

III. A méltóságos főinspán curator Kuun Sigmond úrnak egy ide küldött levele által a tractus archivumának registrálása sürgettetvén.

Határoztatik: Kirendeltetnek tiszteletes Kis István, Vitályos Sámuel, Salamon István, Németi Ferentz, Király Imre, Baló József, hogy ezen regestrumot a jövő Advent első vasárnapjára elkészítsék.

IV. Tiszteletes Tsernátoni Péter, a rákosdi ecclesiában három esztendőktől fogva fungált és a tractusba ingremiált pap egy memorialisban kéri, hogy mivel már a rákosdi ekklezsiából kilépik, tehát restantiai liquidáltassanak, és míg azokban nem excontentáltatik, addig a rákosdi ekklezsiába menendő más papnak consensus ne adattassék.

Határozás: Tiszteletes esperest uram megkérették és vállalá, hogy mentől hamarább, magához vévén egy tiszteletes atyafit, a beadott vagy beadandó restantiaikat, ekklezsia gyűlésibe proponálván, az agnitio útján megbizonyosodó restantiaikat pro executione írja által a competens executor tisztségnek. Többre terjeszkedő határozás meghallgatatlanokra nézve nem hozattatik.

V. A következő Visitatio folytatására kirendeltetnek tiszteletes tudós esperest, köznotarius, director és assessor tiszteletes Vitályos Sámuel s Király Imre, kiindulván a jövő Advent után hétfőn.

[60.] VI. Proclamáltatik nemes Beregi Ádám nemes Martonosi Ágnes ellen kezdendő divortialis pere.

VII. Proclamáltatik nemes Papolti Éva nemes Csíkos János ellen induló divortialis pere.

VIII. Reznek Sára az elenyészett 1813. esztendőben Piltz Mártontól mint felperestől elválasztatván, és akkor az instans részére a parafernumok egyaránt való felosztatása határoztatván, ha ezekben a felperes, Piltz Márton prae fractarius lenne, a deliberatumban, mely legitime 1813-ban Aprilis 30-dik napján expediáltatott, megítéltetés itten említett két positiokban elégtételre szoríttatása Piltz Mártonnak, tisztelettel transcribáltatik a secularis tekintetes executor tisztségnek.

IX. Még a múlt, 1814. die 2^a Junii Déván tiszteletes Papi Partialis Szent Széken felvétellett Rákosdon lakó Nagy Sámuel úrnak mint felperesnek, Déván lakó Gyurma Ersébett mint alperes felesége ellen elválás iránt indult pere.

A felperes procuratora, Bolgár András által eléadja: 1-ször. Hogy ezelőtt hat esztendővel váltott tiszteletes esperesti pecsét által készült citatoria relatoria néhai

tiszteletes Csegöldi Benjámin úrnál lévén, meghalálozásával eltévelyedett, bizonyította az akkor tartott Partialis Szent Szék ítéletéből, mely is improcolláltatott.

2-o. Sub littera A. bead egy instantiat, melyben siralmas panaszait nyújtja a Szent Széknek.

[61.] 3-o. Sub littera B. egy esketést, mellyel bizonyíttatik, hogy az alperes asszony nyilvánvaló hitesegett rossz, férjét nem becsüllő tisztátalan életű, pazarló asszony, gondolatlansága által azt is okozta, hogy férjének háza elégett s azáltal utolsó ínségre jutand.

Ezekhez képest törvényesen kívánja az felperes, hogy az alperestől mint malitiosa desertrixről, akivel különben is nem lehet jó élethez reménysége, a Jus Connubiale 164., több következő paragrafusok értelmek szerint örökre el választassék, költsége, fáradsága megfordíttatni, dossa megfizetni, s a közszereményből való felerésze kiadattatni határozassék, annyival is inkább, hogy az allperessel magát a felperes engesztelhetetlen gyűlötségbe hagyta.

Deliberatum: Nagy Sámuel és Gyurma Ersébeth még az 1809. esztendőben megjelentek ezen Szék színinn, a felperesnek ilyen keresetével, hogy Gyurma Ersébettől, mint nős paráznától és malitiosa desertrixről elválasztassék, melly actio ezen 1814. Junius 2-dik napjáig nem sürgettetvén, akkor Nagy Sámuel bjelentette Gyurma Ersébethnek meg nem jelenését. Hasonló jelentéssel állván elő mostani székezésünkön is, minekutánna a Szék terminálásáig elvárattatott és meg nem jelent az alperes, Synopsis Juris Connubialis tit. XXI. nr. IV. ezen tárgy in merito felvétellett, Gyurma Ersébethnek, mind malitiosa desertioja, mind főképpen [62.] praesumptum adulteriuma, egy törvényes relatorianak elegendő és minden exceptiot felyülmúló tanúi által, kik közzül egyik valóságos paráznaságot is inferál, meg bizonyíttatott. És hogy Nagy Sámuel Gyurma Ersébettől elválasztassék, szerencsésebb házasságra bocsáttassék, Gyurma Ersébeth pedig ligáztassék, reconciliation büntetés alá rekesztessék, és ugyan az alperes által ezen perre tett költségeknek fele refundáltassék, ítéltetett.

X. Még az 1813. 28. Septembris felvétellett volt becsületes kovács mesterembernek Lukáts Jóseff felperesnek hütös társa, Détsi Rozália ellen elválásért indult pere.

A felperes eládja 1-ször sub A. a citatoriaról való levelet, 2-szor sub B. esketését, mellyel meg bizonyította, hogy alperes felesége rossz életű, rossz gazdaasszony, és hitetlenül deferálta felperes férjét. Ezekhez képest a Synopsis Juris Connubialis 176-dik és 184-dik paragrafussai értelmek szerint, hogy alperes feleségétől örökösön elválasztassék, és írt felesége költség, fáradság megtéríttésére, s ekklézsiakövetésre ítéltessék, törvényesen kívánnya, s ha felesége nem íratna semmit, ítéletre is bocsátkozik.

Deliberatum: Még 1813-ban, Septembernek 17-dik napján citáltatta Lukáts Jóseff ezen Székre elválás végett Détsi Rosáliát, melly actio a múlt Martius 22-dikén és Junius 2-dikán celebrált ordinaria sessiokon continuáltatott, mind a kétszer bjelentvén Lukáts Jóseff az alperesnek meg nem jelenését. Mostan annakokáért sürgetvén, hogy in merito ítélet hozattassék. [63.] A Szent Szék Synopsis Juris Connubialis tit. 21. nr. IV. felveszi és láttya, hogy az alperes ezen törvény elévételéről a múlt Aprilis 21-dik napján is tudósíttatott, és a Partialis végéig is meg nem

jelent. Láttya továbbá egy törvényes relatoriából, hogy tizenkét tanúk mind egyaránt az alperest feslett életűnek adják ki, azok között az 1-ső és 2-dik, mint a publica notorietast inferálják, hogy az alperes egy törvénytelen gyermeket szült. Láttya azt is, hogy férjét hitetlenül elhagyta. Kihez képest, hogy a felperes az alperestől elváltassék, szerencsésebb házasságra bocsáttassék, az alperes pedig ligáztassék, reconciliatoria és magistratualis büntetés alá rekesztessék, a perre tett költségnek és fáradságnak, melyet most a felperes praestál, megfordíttására törvényesen szoríttassék, ítéltetett.

X. [!] Felvételik nemes Beregi Ádámnak, nemes Martonosi Ágnes ellen elválásbeli pere.

A felperes eladja Balog Ábrahám ügyvédője által:

1-szor. Sub A. a citatoról való levelet, esperesti és főbírói pecséttel együtt.

2-szor. Sub B. esketést, mellyel megbizonyította, hogy még leánykorában olyan nyavalyát kapott, mely miatt nem hogy a házassági szent célnak megfelelné, hanem még magáról is gondoskodni nem tud, amidőn életétől is meg akarta magát fosztani a Marosba való szökéssel. Minden okossággal megedgysző házasságba tacite subintelligitur, si habilis fueris, ha ez nincs meg, a kötelezés [64.] a maga erejét elveszti.

Ehhez képest a Synopsis Juris Connubialis § 45., 51., 153., 154. paragraphussai értelmek szerint, törvényesen megkívánnya, hogy alperes feleségitől örökösön elválasztassék, és írt felesége költség, fáradság megtéríttésére ítéltessék, törvényesen kívánnya, et protestatur.

Az alperes személyesen in merito submitálja, de in corollario a paraphernumat visszakívánnya.

Deliberatum: Citáltatta nemes Beregi Ádám nemes Martonosi Ágnest ezen Székre, elválás végett, ilyen okból kényszerítettettnék adván ki magát, hogy véle házat nem tarthat, olyan betegsége és elmebeli gyengesége miatt a citált alperesnek, amelly még egybekelések előtt megvolt rajta, de nem oly mértékben, hogy észrevétethessék. Bizonyításul bead egy törvényes relatoriát, mellyben két nemesi sorsú tanúk, a 6-dik és 7-dik és egy nemtelen sorsú, a 9-dik elég világosan bizonyítják, hogy a minden egyéb tanúk által is inferált elmebeli gyengeségnek magva még egybekelések előtt megvolt a nyavallyatörésbe. Mellyhez szükségesnek tartott a felperesnek megkérdeztetése és hiteltetése afelől, hogy ezen fogyatkozást előre nem tudta, aminthogy megkérdezettvén, arra hitet is offerált. Ezen juramentumot suppletoriumnak nézi a Szent Szék, amellet, hogy valamint most is, lucidum intervallumába tagadja nyavalyája régiségét, úgy azt maga idejében is férje előtt probabilissime [65.] eltitkolta. Ehhez képest mind a két feleknek submitioja után, a Szent Szék, a felperesnek megcsalattatására nézve, ezen házasságot annullálja, lévén Beregi Ádám a hitet, aminthogy le is tette. Az alperesnek submitioja mellett fennhagyott visszaadattatása a parafernaleknak, annak competens forumára relegáltván.

XI. Tiszteletes Salamon István és Király Imre atyafiak a felsőbb parancsolatból tiszteletes Csernátoni Péter causájába peragált inquisitoria munkájáért jutalmat kérnek.

Válasz: A tractusnak mint fiscusnak cassajából nem lehet fizettetése a parancsolatból kötelességbe fáradozóknak, a succumbens parstól méltán megérdemelhető remuneratio hol kerestessék, a pernek kifolyása után válik meg.

XII. Tiszteletes Szász András uramnak assessoráltatása a jövő Partialisra határozottatott.

1814 november

[66.] *In Nomine Domini extraordinaria Partialis Synodus tartatik a v[ajda]hunyadi reformatus venerabilis tractus kebelében, 1814-ben Novembernek 15-dik napján, tiszteletes tudós Kolosvári Sigmond esperest úr előlülésével, mint bírák lévén jelen tiszteletes tudós Vitályos Sámuel, Szász András, Salamon István, Király Imre, Nemes Ferentz, Baló József.*

A holott I.⁷

[67.] II. Losádi nemes idősb Hertzeg Sámuelnek Balási Éva ellen calumniával 1813. 17^a Martii condescendált pere, az akkori deliberatumnak elég tétetvén, felvétetik.

Mellyben a levata, azután következett felsőbb rendelkezések szerint, cum tota sua serie, most iktattatik bé, eszerént:

A felperes fennhagyván minden fennhagyandókat, beád:

1-o. Egy citatoria relatoriat, melly hitelesen készült 1812-dik esztendőben, Majus holnapja első napján, sub littera A. és tisztán bizonyítja azt, hogy ezen ügyben az alperes asszony megszólítva légyen.

2-o. Bead egy hiteles esketést de dato 30. Junii 1812. sub littera B., mellyből világosságra jön az: 1-o. Hogy az alperes asszony a múlt tavasszal (de vero die protestatur) a felperes urat, letett hite ellen, malitiose elhagyta, és többé vissza nem jövő szándékkal Rákosdra az atyafiaihoz szökött, ugyanis:

a. Előre eltökélt szándékkal, jól megitatván és elaltatván előre az felperest, késő éjtszaka, az e végre felvett két ifjú legény barátjaival, Kis Lajos és Hunyadi Mátyással, kiket addig, a magok vallomások szerint, a csűrbe a szalmába lappangtatott, a felperes úrnak fél szekérét, két jó jármás ökreit, egy átalag pálinkáját, vásznát, ingeit, és minden házi bútorjait stb. ellopta, Rákosdra vitette, magát azon homályos éjtszakán, azon barátjaival a harmadik faluig, Tompáig, onnan az egyikkel Mátyással Rákosdig kísértetvén, amint azt minden itten lévő nemes és paraszt valólok, de nevezetesen az 3., 4., 5., 6., 7., 8., 10., 11., 12., 13-dik mint szomszédok, tisztán és bizonyoson vallják, ad utrum 5-tum.

b. Minden kétségen kívül megmutattatik az is, hogy az alperesnek ezen kedves baráttjai ezen célra ezelőtt jóval készítették, és mindenik éppen az alpereshez hasonló, ugyanis az egyiknek asszonyi tehetőségét ajánlja, a más paráznaságáért fogságot is szenvedett, testibus 3., 4., 7. ad utrum 4-tum et aliis, nem csak.

⁷ Két oldalnyi hely üresen marad.

c. Hanem a felperes úrnak ezen terhes betegsége alkalmatosságával maga mellett lévő egyetlenegy nagyobb gyermekét, hogy az se legyen a háznál, igazán mostohául és gonoszul a konyhaházba kicsalta, [68.] megrészegítette, elaltatta, és oda egyedül bészárta, melly az felébredésekor emiatt kapott éjjedségből csak azután hamar következett halálával gyógyulhatott meg, amint ez közönségesen tudatik, de az 5-dik, 7., 10., 12., 13-dik vallók is bizonyosan vallják ad utrum 5-tum. De továbbá:

3-o. Az alperesnek részegeskedését, elszenvedhetetlen háztól való tolvajkodását, fertelmes beszédeit és ezek miatt a felperes úrral való egész életebéli, lármás, példa nélkül való életét, sőt a felperes úr élete ellen való léselkedését, mellyet áruba bocsátott volt, csak vevő nem találhatott, a 2-dik, 3-dik, 4-dik utrumokra az 1., 2., 3., 4., 5., 6., 7. és a több vallók mindnyájon tisztán, uno ore, reportálják; valamint:

4-o. Az is csalhatatlanul megmutattatik, hogy az alperes asszony, ilyen malitiosa desertioja után sem szűnt meg a felperes urat rettegtetni, károsítani, hanem akkor, mikor a felperes úr még otthon sem volt, ilyen kikeresett időben házára jött, ottan található gazdasszonyát agyba-főbe verte, és mindent, mint nem rendes állapotba levő személly, úgy cselekedett, amint ezt minden vallók ad utrum 6-um bizonyítják. És olyanná tette magát már az alperes asszony, hogy mind a 13 vallók tiszta vallomásaik szerint is lehetetlen velle valaha valakinek, tüzet, házat tartani, ad utrum 3-um. De mindezek mellett is béád a felperes úr:

5-o. Egy bizonyáglevelet die 13. Julii 1813. sub littera C.

6-o. Egy más testimoniumot sub littera D. die 23^a Septembris 1812.

7-o. Egy hiteles esketést sub littera E. die 15. Julii 1812.

És mindezen okokból beadott documentum mellett: 1-o. Alperes Balási Éva asszonytól való örökös divortióltatását. 2-o. Okozott és szenvedett kárainak in integrum lejendő restitutioját. 3-o. Mint infidelis malitiosa desertrix által szerzett költségének, fáradságának megfordíttatását, és a megérdemlett fiscalis kereset iránt tejendő recommendatioját a tiszteletes Szent [69.] Partialis Széknek kéri is, instálja is a felperes úr, a Juris Connubialis Synopsis 15. tit. 174., 177., 180., 184., 203., 209. paragrafusai együtt való szoros értelmek szerint, úgyszintén a Szent Pál Korintusi első levele 7. részének 15. [verse] és minden ide szabható canonok és parancsolatok szerint.

Az alperes a fennebb is kitett 1813. Martius 17-dik napján elfelejtván hogy citáltatott volt, citatoria relatoriat adott bé sub A., inquisitoriat sub B. és azok mellett levatat. Hasonló feledékenységből akkor az alperes ezekre megtészi feleletét és a Szent Szék nem tudván már mellyik felet kelljen tartani actorea vagy incta parsnak, cum calumnia utrarumque a processust rejiciálta.

A felperes mostani Széken resuscitálván keresetét, béád ismét a fennebbiek mellett sub F., G., H. documentumokat annak megbizonyítására, hogy az alperesnek tévelygő levataja mellett beadott inquisitoria, mind a regiusokra, mind a környülállásokra nézve, nem bévehető.

Mind a két felek submittálván, hozatott ezen deliberatum: Losádi nemes idősb Hertzeg Sámuel citáltatván 1814-ben Majus 20-dik napján nemes Balási Évát, mint alperest ez v[ajda]hunyadi venerabilis tractus Partialis Synodussára, megmutatta sub B. beadott és 1812-ben 30^a Junii datált vallatólevelében, igenis elegendő tanúkkal, az alperesnek részegeskedését, férjét éjtszakának idején két ökörrrel, talyigával megrakodva elhagyását, házsártos voltát, két gyanús személlyekkel, kik elszökésé-

be is segítői voltak, confidens életét, úgy nagy probabilitással férje élete után való leleselkedését, nemkülömben az alperesnek a vádak ellen maga mentésére s a felperes terhelésére beadott inquisitoriajának gyanús voltát. Mellyeken épített keresete következtésül, a Synopsis Juris Connubialis 174., 180., 184., 203. paragrafusainak értelméhez ragaszkodván a Szent Szék, a felperest az alperestől elválasztja, úgy-mint gyanús életútól, élete ellen törekedőtől és olyan pusztítótól, [70.] akivel házat tartani lehetetlennek adatik ki minden tanúk által. A perre tett költségek, amint megtétettek mindenik fél által, annyiban hagyattatnak.

III-o. Deliberatum: Zajzoni Susánna megbizonyítja hitelesen, hogy férje, Bartha András az inclitum Militare Forum által, mint valóságos gyilkos és házfelverésbe in incurrált tolvaj, terhes rabságra ítéltetett, és azon tisztelt forum az Actrixot férje ligájából fel is oldozta a maga módja szerint. Emellett egy hiteles és judicialiter készült relatoriában is kiadattatik Bartha András gyilkosnak lenni, de dato 1814. 7^a Octobris az 1-ső, 2., 3., 4., 5-dik tanúk által, hogy felperes feleségét öléssel fenyegette az 1. és 2., hogy másokot is öléssel fenyegetett az 1., 2., 4., 5., hogy valóságos tolvaj az 1., 2., 3., 5. által. És kéri, hogy azon égrekiáltó vétkekben megátalkodott és törvényesen is olyannak már ítéltetett Bartha Andrástól elválasztassék és szerencsésebb házasságra bocsáttassék. A Szent Szék ezeket csalhatatlannak találván, és tudván, hogy egy gyilkosnak is nincsen magában megmaradandó élete, annál is inkább nem lehet egy keresztyénnel, akinek életét is fenyegette, a felperest ezen gonosztevőnek igája alól felszabadítja és szerencsésebb házasságra bocsátja.

1815 február, Vajdahunyad

[71.] In Nomine Domini extraordinaria Partialis Synodus tartatik 1815-ben Februarius 15-dik napján, a v[ajda]hunyadi reformatus venerabilis tractus kebelében, V[ajda]Hunyadon. Jelen voltak tiszteletes esperest Kolosvári Sigmond uram elölülő, és tiszteletes tudós Vitályos Sámuel, Szász András, Salamon István, Király Imre, Szabó Lajos, Baló József, mint assessorok.

Aholott is felvételik fejezévi nemes Bágya Ferentz felperesnek nemes Farkas Kristina mint alperes ellen elválásbeli pere.

A felperes részéről szószólló petki Simándi József, ki által minden fennhagyandóknak fennhagyása mellett e következőben teszi meg maga törvényes keresetét: Az alperes Farkas Kristina asszony a felperessel 1811-ben Húsvét harmadnapján, azon Istentől végzett szent célból, hogy ketten együtt házat tartsanak, istenesen éljenek, házasságra lépett. De az alperes asszony a felperes házához jövelete után öt nappal töstént hazament, a felperest magára hagyta, és mindaddig vissza nem tért mostani felperes férje házához, míg utánna nem küldött. Amellyek négy esztendő alatt mind így folynak, annyira hogy a felperessel az írt idő alatt törvényes házassági életet három heteket sem élt, mellyet maga az alperes sem mer tagadni, contra propriam conscientiam; ámbátor a felperes gyakorta levelei által hívta vissza. Mellyhez képest ragaszkodván néhai tiszteletes Bod Péter uram a házasságról írott könyvének 15. tit. sub nr. 184. s következő számok alatt való, elválás okai közzé számláltatott hitetlenül való elhagyást, ámbátor a felperes törvényesen

is igyekezett házához téríteni sub littera A. bé adott admonitoria relatoria szerint, amellyre tett feleletéből is világos, hogy az alperes asszony már nem csak est in gravi inimicitia cum Actore, hanem még ennél több is, és lám hallhatatlan [72.] is, tudniillik ördögi. Mellyek szerint megkívánja a felperes ezen tiszteletes egybegyűlt extraordinaria Szent Széktől, minthogy a felperes maga törvényes hírtételét az alperes ellen megtette, mint megtetszik sub B., C. litteris, hogy a fennebb citált törvényeknek értelménél fogva, egybevetve a 16. tit. 217. szám vagy sectio alatt kitett okoknál fogva, a felperes és alperes között végső elválást, és mindkettőjüknek szerencsésebb jövődöbeli házassági életre való bocsáttatást engedni, ítélni méltóztasanak. Ezen perre tett költséget pedig, ámbár szoros törvényeink úgy tartják, hogy qui est causa causae est etiam causa causati, legyen mégis az A. alatti admonitoria tett felelete szerint az alperes asszonynak et submissis nr. 2. N. R. R.

Az alperes Farkas Kristina asszony mind maga személyében, mind különösen plenipotentiarissa nemes Farkas János által bead sub A. et B. két darab documentumokat, mellyek által sub B. egy memorialisban férjétől való eltávozásának okát sevitiesben, és nevezetesen egy béresnével való törvénytelen erkölcstelen életének simplex előadásában helyhezette vala, Déván 1811-ben September 7-dik napján celebrált Partialis Synodusunkra. Sub A. foglaltatik a felperesnek a Szent Szék rendelkezésből arra tett feleletje, mellyben a vádatat tagadja. Melly mellett az alperes a Szent Széktől próbált és sürgettetett békéltetésre azt feleli, hogy a mindkét rész által beadott okokra nézve, soha férjéhez vissza nem menyen, és azokban elegendő okokat látván az elválásra, azt kéri, hogy elválazzassék, szerencsésebb házasságra bocsáttassék, férjénél maradt ingó javai visszaadattatni ítéltessenek et submittis.

[73.] A Szent Szék in defensionem matrimonii, a próbált békéltetésen kívül mind a két rész által peragálandó hiteles próbát intimál, de mind a két rész kérését megújítja ebben, hogy a beadott documentumoknál fogva, a per in merito felvétetessék, submittunt.

Deliberatum: Nemes Bágya Ferentz, és általa törvénybe idézett nemes Farkas Kristina között lévő allegált ördögi gyűlölség (amint az allegatioban neveztetik) már négy esztendőktől fogva külön létek, és mind a Partialis Szent Szék, mind a domesticum consistorium közönséges és domesticus curator különös közbenvetések által is sem coalescálhatott házasságokból is nyilvánvaló lévén, a beadott levelekben is inserált kinyilatkoztatása az alperesnek és a Szent Szék által mostan újjra hijába intentált pacificatio is arra mutatván, ugyanebben az 1813. és 1814-béli kitidi visitatio hathatós közbenvetése is fogatlan lévén. És mindezek ellen a separált élet unalma a versengő felek között semmit sem tehetvén, mellyben a realis separatiot, már 4 esztendőktől fogva, melly idő alatt egymáshoz lévő gondolatra nem jöhetnek, a Szent Szék feltalálja, noha a felperes által citált Synopsis Juris Connubialis 217. paragrafusa nem az elválásra, ahová céloz, hanem a separatoria utasít, mindazáltal a 184. 185. paragrafushoz és 1786-ban Martius 6-dikán költ felséges királyi rendelkezésnek 57. 58. paragrafusához való ragaszkodással elegendő okot talál a Szent Szék ezen egymáshoz meg nem engesztelődhető házasságok ügyében. És belsőképpen meggyőződve lévén Fori Ecclesiastici Praxis tit. 1. § 12. nr. 7. annyi motivumok hijába este után, ezeknek meg nem békélhetéséről, a Szent Szék őket egymástól elválasztja, szerencsésebb házasságra bocsátja, az alpe-

resnek volt férjénél maradott javainak visszaadattatását, in casu necessitatis külső magistratus assistentiajával is, megítéli. A perre tett költségeknek mindkettőjökre hártása allegatiojokon is építetvén.

1815 március, Déva

[74.] 1815-dik esztendőben 15^a Martii Déván rendes Partialis Szent Szék tartatik, amidőn néhai idvezült volt tractualis esperest Kolosvári Sigmond meghalálozván, főtisztelendő püspök urunk 5^a Martii anno currenti datált rendelése szerint kinevezetik eddig ordinarius notarius tiszteletes Baló József uramat proseniori hivatalra, tractusunknak előljárójává teszi és az tractus igazgatását, az jövő Synodusig általadja. Eszerént előlülése alatt tartatik a Szent Szék jelenlétekben prosenior Baló József és Várhegyi József denominált assessor, adjurandus, Vitályos Sámuel assessor, Verestői György assessor, Szász András neo assessor, Németi Ferentz assessor, director, Salamon István assessor, vicenotarius, Király Imreh assessor, Sövényfalvi János, Jantsó Ferentz, oskolamesterek: Kontza István, Bóér Sándor, Budai János.

I. Főtisztelendő püspök úrnak fennebb is tisztelt parancsolatjában lévén az üressen maradott notariusi functiora candidáltatva, minthogy oda a venerabilis tractus részéről való projectálás meg nem tétetett volt, tiszteletes Vitályos Sámuel, Salamon István, Király Imreh és a tractusnak külső és belső előljárói által ahhoz adattatván tiszteletes Németi Ferentz atyánkfiai, mind a négyen magokat excusálni és kihagyattatni kívánták és kérték. Melly szerént arról is határozás kívántatván, hogy kinek micsoda bevehető akadály a legyen maga hátravonására, az illendő szemérmetességre mutató és illendőképpen nem is acceptálható excusatiokon kívül.

Tiszteletes Salamon István uram emlékezteti a Szent Széket arra, hogy eddig vicselt vicenotariusi [75.] hivatalából is kéredzett volt ki, melly jelentésének akkor helyly nem adatott, holott mostani excusatiojában is magában érzett praegnans oka volt, amellyre nézve most is solenniter declarálni szükségesnek állítja, hogy ezen hivatalt nem vállalhatja. A Szent Szék ugyanilyen simplex kinyilatkoztatással megelégedni nem akart, de többszöri megújítására erőltetni már nem tartotta helyyesnek, és helylyet adott mentségének.

Tiszteletes Németi Ferentz uram a főtisztelendő Püspöki Szent Szék ajánlásánál fogva jött candidatioval megnyugodni, maga részéről pedig ezen hivatalra megkívántató alkalmatlanságoknak elhordozására egésségét elégtelennek nézni és nézetni akarta, és e két okoknak insistált, ajánlván további directori hivatalának folytatására magát, ha a venerabilis tractusnak tetszeni fog. Azt is hozzátévén hogy egyébaránt a tisztelt felső utasítás talám hátravettetének, és abban projectált tiszteletes atyafiaknak praepjudicálva lészen.

Mentségében, minekutánna már a candidatio így is megváltozva volt, nem talált a Szent Szék olyant ami akárki által is ne allegáltathassék, és gradussa hozván magával, megállítatott, hogy candidatioba menyen. Kimentek tehát tiszteletes, tudós Vitályos Sámuel, Németi Ferentz, Király Imreh.

A voxok többsége tiszteletes Németi Ferentz uramot találta, amely is cum voto omnis prosperitatis ajánlatot. Már akkor megilletődését is vetette észre. Ugyancsak a végezésnek magát alájaadni köteleztetett, és így kezdi hivatalát.

II. Felvétetetik a fennebb írt időben, helyben, és napon a méltóságos FőConsistoriumnak és főtiszteletű püspök urunknak rendelése következtetésül először is a tiszteletes Csernátoni Vajda Péter rákosdi pap, és rákosdi oskolamester Kontza István collisitiojoknak és egymás között eredett differentiajoknak törvényes elláttatásuk felől való directorialis kereset: Mostan fungens director tiszteletes Vitályos Sámuel atyánkfia fennhagyván a fennhagyandókat, bead évégre:

1-o. Egy citatoria relatoriat sub littera A., mellyből megmutattya Kontza István rákosdi oskolamesternek ezen Partialis Székre lett törvényes citálttatását.

2-o. Bead egy hiteles inquisitoria relatoriat sub littera B., [76.] mely mellett annak értelméhez ragaszkodva allegálja is a Kontza István rákosdi oskolamester ellen indított és beadott directorialis keresetnek méltóképpen való felvétettetését és ellátatását, kérvén a Szent Széktől erről hozandó ítéletet.

Kontza István rákosdi oskolamester és alperes a beadottaknak meghallgatása után, maga személyében megteendő feleletének, mentségének, és allegatioinak helyében elegendőnek tartá inactionált ügyét a Szent Szék egyenes végezésére bízni, ok nélkül való meg nem terheltetése kérése mellett, és ítélet alá bocsátá.

Deliberatum: A méltóságos FőConsistorium 1814-ben 13. Martii 60-dik szám alatt költ parancsolattya szerint a rákosdi mester, Kontza István ezen Székre idéztetvén, a tisztelt parancsolatnak következtetésül egyazon esztendőben Majus 25-dik napján költ hiteles relatoria erejénél fogva megvizsgáltatik, hogy:

1-o. Az e tárgyban 1813-ban 5^a Maji véghezvitetett investigatio munkájába micsoda befolyással volt és lehetett Kontza István, valamint az ő pártján lenni praetendált tiszteletes Csegöldi András úr is, mellyet a Szent Szék az érdeklett vallatólevél 2-dik pontyára tett feleletekben így talál: Több része a vallóknak semmit fel nem ad, a 3-dik, 4-dik azt erősítik, hogy semmi befolyással nem volt. A 34-dik, 36-dik, hogy mikor hivattatott, akkor jelent meg ott, valamint mind a 8-dik annyit látott, hogy a pap udvarán látta a mestert. Sőt a 3-dik és 4-dik kérdőpontok szerint közelebb tettetvén meg a kérdések, a feleletekből tisztán kihozható, hogy Kontza István, valamint Csegöldi András úr is az investigatio fatenseinek megvesztegetésében nem incurráltak.

2-o. Kinyomozni parancsolatik, hogy Kontza István tilalmas utakon igyekezett-e a rákosdi papságra eljutni. Melynek megvizsgálásában az 5-dik kérdésre az 1., 2., 4., 7., 8., 9., 11., 13., 15., 17., 22., 23., 26., 29., 30., 31., 34., 36. tanúk vallomása egybevetéséből kijő, hogy Kontza István rákosdi papságra való léphetése már esperesti consensusadáig jutott, nem annyira a maga utánnajárása, mint a rákosdi ekkllézsia nagyobb részének [77.] választása, és a helybéli Compania Commando előtt is hathatós közbenvetése által.

3-o. Kinyomozni parancsolja a méltóságos FőConsistorium Kontza Istvánnak feleségével nőtelen korokban volt botránkoztató esetekre nézve, hogy követte-e azt a rendes reconciliatio? Mely is a 9-dik kérdőpontra fateált 30 tanúk szerint mint hallomás, a 2-dik és 36-dik szerint mint bizonyos, úgy adattatik ki. Az asszony részéről megesett reconciliatiót pedig annál is több tanúk inferálják.

A tisztelt parancsolatnál kijebb terjesztetik az inquisitorianak 8-dik pontja: Kérdésben tévén a mesternek a paphoz való magaviseletét és a 10-dik pont egész maga comportálását. A 6-dik tanú ad 8-um azt adja fel, hogy a papot egyszer, de nem szembe, bolondnak nevezte. A 8-dik tanú szerint ad 8-vum tudákos disputatio között magát a paptól convincáltatni nem engedte. A paphoz való magaviselését mind a többiek, általjában pedig maga comportálását minden tanúk egyaránt becsületesnek adják ki.

Úgy találja ezekből a Szent Szék, hogy Kontza István a közte és tiszteletes Csernátoni Péter uram között eredett villongást nyomozó investigatiot, vagy media-te, vagy immediate, éppen nem corrupálta. A rákosdi papságnak elérésére semmi tilalmas utat el nem követett. Iffjúkori esetéért feleségével együtt reconciliált. Egyébkori és egyéb maga viselése pedig mind papjához, mind másokhoz, megfédésre alkalmatosságot nem szolgáltatott.

[78.] III. Néhai tiszteletes Lengyel László uram özvegye, Balog Susánna a maga ágybafekvő, és régtől fogva való nyomorék voltát gyámoltalan árváival egyetemben, olyan kéréssel terjeszti a Partialis Szent Szék eleibe, hogy ha az ilyen nyomorultakra nézve valamely kútfőt tud a Partialis Szent Szék, arra utasíttassék, és recommendáltassék.

Válasz: Tudva vagyon egész Papi Társaságunk előtt, hogy a kérő már négy esztendőktől fogva, tudniillik még férje életében a köszvénybe megszugorodva ágyba fekvő beteg. Hogy továbbá a nagyobb gyermeke, István az enyedi collegiumban novitius deák. A következő leánya [...] 14 esztendős, az annya mellett otthon vagyon, a második leányával, Ágnessel edgyütt, aki tíz esztendős. A negyedik gyermeke, vagy a második fia, László, most 1-ső esztendős collega Enyeden, aki 9 azaz kilenc esztendős. Az ötödik, Susánna nevű 7 esztendős leánygyermek méltóságos Buda Ádám úrnál tartatik. Ezen szinte hozzá hasonlíthatatlan nyomorult állapothoz képest a Szent Szék utasítja a kérőt a főtisztelendő Püspöki Szent Székhez a méltóságos FőConsistoriumhoz való recommendatio végett. Azon esetre, ha az illetén nyomorult egyházi személyek számára valami fundus avagy eszközölhető volna, alázatos tisztelettel recommendálván a Partialis Synodus.

IV. Tiszteletes Csernátoni Péterné Marton Ágnes asszony, egy beadott memorialisban igyekezik megmutatni sub nr. 1-o, id est:

1-o. Hogy férjétől elválásra való levelet kapott.

2-o. Egy missilis levélben ugyan elválasztást maga instál.

3-o. Hogy magának jobb szerencse keresésében tanácsadást kér.

4-o. Azon kinyilatkoztatását is hozza bé, hogy csak jószágért vette volna el, és ismét

5-to. Hogy feleségét attyafiai közé vinni szegyenli. Kihez képest a panaszló maga is kér férje kötelei alól való feloldoztatást.

Válasz: Az alperes citálatlan, és a 4-dik numerus alatt lévő két documentum nem judicialiter készült lévén, a causa jó kezdet és a beadottak bizonyítás nélkül vagynak. Mely fogyatkozások kipótlására utasíttatik a kérő a rendes törvény úttára.

V. Tiszteletes Baló István rákosdi pap ingremiáltaték.

Tiszteletes Szász András uram szokott hitlés mellett assessoráltatik.

Beder Imreh körösbányai oskolamester megkívánt és bévárt elégséges recommendatiok mellett ingremiáltatott.

[79.] VI. Körösbányai Dregány Ádám és felesége, Dobos Éva egy memorialisban kéri, accludálván két regiusok előtt és által készült bizonyítást, hogy már az elválásban egymás között megegyezve lévén, az a Szent Széktől is megerősíttessék.

Válasz: A beadott documentumból kitetsző szép megegyezések ellenkezőt mutat az allegált antipatiával, és a Praxis Fori Ecclesiastici 106-dik paragrafusa analogiaja is a Synopsis Juris Connubialis 287-dik paragrafusa IV-dik numerusának utasítása elveszti erejét az ilyen házassági erős kötél ellen allegálható csupa consensusnak.

Illyen dologban pedig belső személy regius nemhogy lehetne, sőt azzal másokat is jobban informálni köteleztetik. Amely ellen tiszteletes Veres László uram in defectu hibáztatván, mostan meginttetetik.

VII. Tekintetes szolgabíró Mohátsi József úrnak mint felperesnek, alperes felesége tekintetes Kristori Rozália ellen beadott divortialis pere proclamáltatott.

1815 május, Déva

[80.] *In Nomine Domini rendes Partialis Szék tartattatik Déván 24^a Maji 1815-ben tiszteletes prosenior Baló József uram praesidiumával és az alább megjegyeztek jelenlétével.*

I. Számba és rendbe vétetik a venerabilis tractusban lévő status personalis, ezek szerint:

Nr.	Papok nevei	Officiumaik	Megyéjek
1.	Baló József	prosenior	AlGyógy
2.	Némethi Ferentz	notarius	N[agy]Rápol
3.	Vitályos Gábor	director, assessor	Losád, excusatus
4.	Vitályos Sámuel	director	Bátsi
5.	Serestély László	assessor	Kitid
6.	Várhegyi József	assessor	Tustya
7.	Kis István	assessor	M[aros]Solymos
8.	Verestói György	assessor	Hátszeg
9.	Szász András	assessor	Hosdát
10.	Salamon István	assessor	Déva
11.	Király Imreh	assessor	Kéménd
12.	Baló István		Rákosd
13.	Makkai József		Borbátvíz
14.	Bolgár András		Klopotiva

Nr.	Papok nevei	Officiumaik	Megyéjek
15.	Kerekes Mihály		Brád
16.	Segesdi József		Illye
17.	Balog Ábrahám		Pestyén
18.	Sövényfalvi János		Kristsor, excusatus
19.	Veres László		Körösbánya
20.	Szabó Lajos		Hunyad
21.	Jantsó Ferentz		Fejérvíz, absens
22.	Györbíró Ferentz		Ribitze
23.	Kis Márton		Brettye
24.	Kolosvári István		Pestes

Mesterek	Megyéik
Vas József	Rápolt
Magyari János	Losád
Marossi Mihály	Bátsi
Rátz László	Hosdát
Kováts Sámuel	Gyógy
Kontza István	Rákosd, p.
Vásárhelyi Károly	Kéménd, p.
Pataki József	Haró, p.
Bójér Sándor	Pestes
Budai János	Illye
Székely Sámuel	Brád
Benkő Móses	Déva, p.
Beder Imreh	Körösbánya
Székely László	Hunyad

Jelen voltak csak a p. jegyűek.

[81.] II. A procedens tiszteletes – Baló István, Györbíró Ferentz, Kis Márton – atyafiak minden belső tudományokban megvizsgáltatván, bizodalommal bocsáttatnak a Generalis Szent Synodusra.

III. Tiszteletes prosenior uram jelenté a Partialis Szent Széknek, hogy tiszteletes generalis vicedirector Harkányi Miklós úr által evocáltatott két okokért:

1-o. A tiszteletes Csernátoni Péter uram ügye nem revideálásáért.

2-o. Az 1814-beli visitatio föl nem küldésiért.

Mellyekről a Generalis Szent Synodusnak informáltatására nézve a Partialis Szent Synodus ezeket jegyzi meg:

1-o. A Csernátoni uram caussáját ami illeti:

a. A Szent Szék nem tudhatja, mi okból mulattatott el néhai tiszteletes esperest Kolosvári Sigmond úr által ennek elővételése.

b. A mostani praesidium erről gondoskodni el nem mulatta, aminthogy legelső székezekor a Kontza Istvánt illető ágában revideáltatta is. Csernátoni uramra nézve pedig nem lehetett beléereszkedni, citálatlan lévén. És ugyanezen okból mostani propositiojára is tiszteletes prosenior uramnak elévenni nem látta a Szent Szék helyyesnek, indefensusra nézve.

c. Hogy nem esett meg a citáltatása, abból az akkori director, mostani notarius Némethi Ferentz nyilván legitimálá magát, egy maga tulajdon keze által írott utri-punctumok elémutatásával, melly is a néhai tiszteletes esperest úr levelei között találtatott, és amellyre tett jegyzései tiszteletes Csernátoni uramnak propria manu, mutatják, hogy hatalmába volt Csernátoni uramnak magát az actio sphaerájából kihagyni, és hogy a citáltatás néhai tiszteletes esperes úrnál rekedett.

[82.] 2-o. A visitationis protocolum (de anno 1814) fel nem küldésére nézve, megjegyeztetik:

a. Hogy azon protocolum csak ezen a tavaszon készítettett el.

b. Igen sok írásokra is terjedett az, a sok esztendőktől fogva jegyzetlen és igazíttatlan maradt tárgyak miatt.

IV. Felolvastaték főtiszteletű püspök Abats János úrnak Küküllő vármegyébe K[üküllő]Gálfalvára Generalis Synodust indicált convocatoriaja, melynek más színű értelme magában foglalta a mostani háborús és terméketlen esztendők, s abból származott szükség érzéken és hathatós leírását.

Venerabilis tractusunk kebeléből deputáltattak ezen tisztelt Generalis Szent Synodusra tiszteletes prosenior Baló József, és választott notarius Némethi Ferentz.

V. Tiszteletes Kis Márton o[láh]brettyei pap ingremiáltatik.

VI. Tiszteletes Hermányiné asszony meghalálózván, már 1814-ben számára kivett 4 rft. 20 xr. synodale charitativum, tiszteletes Lengyel Lászlóné asszonynak általadatni meghatározottat.

VII. Tiszteletes Segesdi József a tractus előjárói által tett intési kötelessége teljesítéséből tekintetes Intzédi Pál uramnak feleletét kézhez szolgáltatatta.

VIII. Tiszteletes Kerekes Mihály egy memorialissaba bépanaszolja a brádi oskolamestert, Székely Sámuel ökegyelmét, gyermekek körül való negligentiaival és maga s háza illendő becsülete meg nem adásával.

Válasz: Ajánltatik a brádi domesticum consistoriumnak ezen feladásnak orvoslásában, eddig tett vagy minél hamarabb teendő lépéséről ezen Szent Székhez intézett relatit tenni. Egyszersmind tiszteletes Veres László uramnak kötelességévé tetetik a bépanaszolatot a jövő Partialis Székre citálni.

IX. Felolvastatik losádi nemes Farkas Ágnesnek memorialissa, melyben kéri a Partialis Szent Széktől az 1801-ben Martiusban tartatott Partialis Széktől nyert válasszát vigoráltatni a bépanaszlott Hertzeg Sándor úrtól származott leányocskája intertentiojára nézve.

[83.] Válasz: A losádi nemes társaságnak municipalis törvényén vagy praxisán épültetett deliberátumát vigorálni ugyanazon széket illeti. Ezen szék által hozatott és accludált deliberatum pedig ezennel vigoráltatik, és pro executione a nemes Hunyad vármegye tekintetes tisztségének tisztelettel transcribáltatik.

X. Tiszteletes director Vitályos Sámuel uram: 1-o. Losádi nemes Farkas Sigmondot a tárgyban panaszolja bé, hogy egy, sub B. beadott citatoria relatoria bizonyítása szerint, ezen Szent Székre való idéztetését, meg nem jelenése által temere contemnálta.

2-o A losádi domesticum consistoriumnak sub A. olyan memorialissát promoveálja a Partialis Szék eleibe, melyben botránkoztató, éktelen scandalositással vádoltatik és adatik fel írt Farkas Sigmond, és mindezekre nézve határozását kéri a Szent Széknek.

Határozás: A bépanaszolt Farkas Sigmondnak botránkoztatása és engedetlensége az A. alatti documentum szerint, és botránkoztatása mellett keringése sub B. bizonyos lévén, tisztelettel ajánltatik ezen nemes Hunyad vármegye tekintetes tisztségének a bépanaszoltnak a 44-dik canon sürgetésével megegyezőleg prosequálása. A losádi domesticum consistoriumnak pedig kötelességévé tétettetik ezt oda promoteálni, annyival is inkább, hogy Szent Székünkre lett citáltatása mellett is, nem compareáltattathatott.

XI. Felolvastatik tiszteletes Csernátoni Péterné nemes Marton Ágnes asszonynak memorialissa, mellyben kéri:

1-o. Hogy férje, tiszteletes Csernátoni Péter kérelme szerint is, mellyet a Partialis Székhez beadott, írt férjétől választassék el.

2-o. Minthogy az erre megkívántató személyes comparatoria nézve férjének ígérete telyesítését hijjába várja, rendeljen a Szent Szék a per folytatására férje személyessét.

3-o. Ha ezek meg nem adattathatnának, kéri az Actrixság megengedését, és arra való felszabadíttást.

Válasz: A kérőnek actorálása meg nem akadályoztatik, annyival inkább, hogy a bépanaszolt itten megfordult declaratioja szerint sem Actornak, sem Inctusnak nem gondoltathatik, csupán csak elváló szándéka észrevehető. Plenipotentiarium pedig valakinek rendelni, annak tudása nélkül, nincs a bírói széknek hatalmába.

[84.] XII. Felolvastatik harai nemes Papoltzi Ágnesnek memorialissa, mellyben panaszolva kéri, hogy férje, Lugosi Andrásnak rongálása terhe alól vegye ki a Szent Szék, és már a domesticum consistoriumnak többször is bépanaszolt férje megintettessék.

Válasz: A panaszló asszony utasíttatik a törvény úttýára.

XIII. Nemes Kalugeritza Mária felperes asszonynak alperes férje, nemes Götsi István úrral való divortialis pere proclamáztatott.

Az egész processus: 1-o. Egy citatoria relatoriával sub A. 2-o. Egy inquisitoriával sub C. 3-o. Levatával és egy tulajdon keze írása által megerősített obliga-

torival sub B. az alperesnek a jövő Julius 12-dikére V[a]jda]Hunyadra határozott extraordinaria Partialis Székig főbírói és esperesti pecsétekkel együtt kiadattatott.

XIV. Nemes József felperesnek alperes feleségével, Boka Máriával indult és beadott divortialis pere proclamáztatott. Ezen processus az alperes asszonnyal való közlés végett bevallott szószólló Sándor János úrnak a fellyebb meghatározott extraordinaria Partialisig kiadattatott az alperesnek kívánt exmissioja mellett. Mindkét részről pedig az írt felperesek megkívánnyák az alperesektől, hogy a rendkívül való Partialis terminussára submitálható kész munkával compareáljanak, különben pedig az ok nélkül való vexa, költség, fáradság, terheltetése aránt protes-tálnak.

XV. Tekintetes Nemegyei Miklós Erzsébet felperes asszonynak még az elenyésztett 1814-dik esztendő Juniussa 2-dik napján beadatott, de eddig nem solicitált divortialis pere alperes férje tekintetes Deési József úr ellen in merito felvétetetik.

A felperes fennhagyván a fennhagyandókat törvényes ügyvédője tekintetes Lugosi János úr által sub littera F. beadott inquisitoria relatoriaja szerint allegálja több citándó documentumokból másokkal való tilalmas öszveszövetkezését az alperesnek, mint kinevezőleg a Kászoni [85.] Mária kisasszonnyal valót, melyet több tapasztalások szerint a meggyőződésig próbálva találva magára nézve, sőt mind citált inquisitoriajában, mind a G. és H. alatt újjólag beadottakban közesméretben és bírói ítélet elé is kívánnya hozatni, divortiumot kérvén, úgy egyéb allaturainak is megtérítettését praetendálja.

Az alperes hasonló módon rendes replicait törvényes ügyvédője, titulus Ortner Mátyás úr által megtéven, azon kívül beadott documentumai által kívánnya a felperesnek allegált vádjait infringálni, úgy praetensioit is, melyek mellett is kéri a divortiumot és mindkét részről submitálják is.

Melyekhez képest a Szent Szék is vizsgálóra vevén, mind a két félnek mind allegált, mind documentált processusát, azoknak érdeméhez és mennyi- s erősségekhez képest hozott ilyen ítéletet: Tekintetes Nemegyei Erzsébet asszony 1814-ben 20^a Maji készült relatoriaja szerint, mint felperes citáltatta tekintetes Deési József urat, mint alperest ezen V[a]jda]hunyadi venerabilis tractus azon esztendőben Junius 2-dik napján tartatott Partialis Székre elváló ügyének meghallgatására sub A. beadott relatoriaja szerint. Béadta azon kívül sub B. egy missilis levelét Kászoni Mantzi kisasszonynak, melybe az alpereshez intézett legszerelmesebb kifejezések foglaltatnak. Sub C. egy allaturának consignatioját 1811. 11. Februarii. Sub D. hasonkor az alperesnél maradt allaturáról. Sub E. ugyan azokra tárgyazó recognitionalist. Mellyekre kereseteit, az allaturakot tárgyazókon kívül ekképpen építi:

Az alperesnek nevezett Kászoni Mantzi kisasszonyhoz, akkori principalisnéjához való magaviselése, együtt magános hálásokkal, szerelmes enyelgéseikkel egy principalisnéhez tartozó tisztelet határait általhágván, ezt a felperes [86.] úgy annyira nem szívelhette, hogy kéntellenek látta magát kívánni örökös elválást, és intertentio rendeltetését. Bizonyítani kívánnya pedig ezeket egy inquisitoria által 1814. 1^a Junii sub F.

Az alperes a C., D., E. documentumoknak a külső forumra való bocsáttatását kérvén, az inquisitorianak magával való ellenkezését testisek ellen való exceptiok-

kal allegálja. Az A., B. alatti documentumnak pedig az alperes környűállásaiból folyó abból is allegálja, hogy olyan beteges állapottyában incapax volt a levél írója az abból kihozott vádoltatásra méltóvá lenni, és hogy az az alperesnek nem proprius actussa, s ugyan általla egy maga documentumai között sub nr. 4-o beadott missilis levele szerint báró Jósika Jóseff úrfi önagyságának magáról elháríthatatlan volt. Az felperes más székezésen sub G. és H. két új inquisitoriakot nyűjt bé, melyek elébb a Szék ítélete, annakutánna a felek megnyugodása által, melyet szóval kinyilatkoztattak, mai napon félretétetvén azon okból, hogy a hites contestatio után jöttek be ventillálásra. Azon vád pedig, hogy a felperesnek betegségében az alperes a szükségeseket elmulatta, nemcsak a vádolók által nem infringáltatott, de az alperesnek 1. és 2. számú documentumai által infringáltattak. Csupán csak az F. és B. documentumokat illető allegatio által submittáltattak, mind a két fél divortiumot urgeálván. Egyéb kereseteket maga helyén, amennyibe meg nem egyeztethetnék, resolválván.

A beadott okból nyilvánvalóvá lévén a vádaknak közös méretben létele, ellenben a tanúk vagy számokban, vagy egy-más miatt, nem superálhatván a kifogásokat, minthogy kettő sincsen, aki önnön tudásából gravis circumstantiak közzül egyet inferálna. Ellenben pedig a felperesnek azok miatt következett kedvetlensége nemcsak természetes, hanem itt, a Szék színin két rendben is hijjában tentált pacificatio alkalmatosságával nyilvánvaló lévén, olyan méretű idegenséget látott által a Szent Szék, hogy amiatt a feleket öszve nem [87.] adhatta, de keresett elválásra is ok nem találtatván, a thoro et mensa separálni Synopsis Juris Connubialis paragraphus 217. és az 1786-beli Martius 6-dik napján költ felséges királyi rendelés szerint elkerülhetetlennek tartotta, és separáltatásokat ítélte is.

A felperes ezen ítéletet cum tota sua serie et processu apellálja a Generalis Synodus eleibe, és kéri felbocsáttatását.

Az alperes protestál további okozandó költségéről, fáradságáról s méltatlan hurcoltatásáról.

Megengedtetvén az apellatio prosecutioja a felperesnek, az egész processust az alperes leveleivel együtt magához vette a felperes tekintetes Lukács Sámuel úr, másik ügyvédője által. De minekelőtte a Generalis Synodus eleibe terjesztetett volna ezen ügy, addig novumot jelentett a főtiszteletű Püspöki Szent Székhez a felperes, és ma amellet áll, addig ameddig, függőbe.

1815 július, Vajdahuntyad

[88.] Az Úrnak nevében rendkívűl való Partialis Szék tartattatik V[ajda]Huntyadon 12^a Julii 1815. tiszteletes esperest Baló Jósef uram praesidiumával, director tiszteletes Vitályos Sámuel, tiszteletes Verestői György, tiszteletes Szász András, tiszteletes Baló István, tiszteletes Szabó Lajos adsessorságokkal, úgy tiszteletes Némethi Ferentz ordinarius notariusságával.

I. Tekintetes idősb Mohátsi Józseff úrnak ezen Partialis Szent Székhez intézett ily forma és értelmű jelentése felolvastatva, hogy a Generalis Synodus előtt pro revisione megfordult, és az örökös elválás helyin csak separatoria ítelt divortialis causájában a főtiszteletű Püspöki Szék előtt jelentett novummal való élhétése meg-

engedetett. Melyre nézve újabb documentumainak és inquisitoriajának prosecutio-jára és annak tempestive s meghatározandó helyen való ellátására, mind inquirens regiusokat, mind extraordinaria Partialist kér szokott taxaja letétele mellett.

Határozás: A jelentett novum prosecutiojára inquirens regiusoknak kirendeltetnek tiszteletes adessor Király Imreh és tiszteletes Kerekes Mihály atyafiak. Extraordinaria Partialis Szék pedig határoztatik N[agy]Rápoltra, Augustus 9-dik napjára. Azhová a tiszteletes esperesten és ordinarius notariusson kívül megjelenni köteleztetnek tiszteletes director Vítályos Sámuel, tiszteletes Kis István adessor, tiszteletes Salamon István adessor, tiszteletes Verestói György és tiszteletes Király Imreh adessor atyafiak.

[89.] II. Nemes Fogarasi János béád a Szent Szék eleibe egy citatoria relatoriat maga szokott parjában, melyből megmutattya, hogy amiképpen ellene divortialis pert indított felperes felesége nemes Gyal mári Ágnes citálta, úgy compareált is. De felperes felesége meg nem jelenvén, kéri a Szent Széket, hogy méltatlan költséget és fáradságot okozott felperes felesége convincáltassék, megbüntettessék. Kéri továbbá, hogy a felperességre auctorizáltassék.

Határozás és válasz: A nem compareált felperes Gyal mári Ágnes 1 forint büntetésen marasztatik. Fogarasi János pedig kívánsága és kérése szerint a felperességre auctorizáltatik.

III. Felperes Nemes Jóseff alperes felesége, Boka Ágnes ellen még e folyó esztendő Majussa 24-dik napján indított és proclamáztatott divortialis perét cum tota sua serie et processu béádja a Szent Széknek. Melynek complementumául előad: 1-o. Egy citatoria relatoriat sub littera A., melyben törvényesen lett citáltatását az alperesnek bizonyítani kívánnya. 2-o. Egy törvényes exmissioval való esperesti pecsétet. 3-o. Egy hiteles inquisitoria relatoriat sub B., melyben az alperes ellen allegáltatik erkölcstelenség, részegség, pazarlás, rossz gazdasszonyság. Melyekre nézve kér örökös elválást a felperes.

Az alperes Boka Ágnes még a fennebb citált Majus 24-dik napján tartott rendes Partialis Széken, a felperes férjének ellene beadott és proclamáztatott processusát feleletre kikérvén, és a szokott esperesti pecsét mellett exmissiora kéredzván, most Szent Székünkön [90.] készülétével való megjelenésével, törvényes ügyvédője, Sántos János úr által feleleti allegatioiban:

1-o. A felperes citatioja ellen kifogást téssen. De erről lemondván,

2-o. A felperes beadott B. alatti inquisitoriaiban lévő 1-ső, 6-dik, 10-dik tanúkat passionatusoknak mondja, a 3-dikot istentelennek, a 13-dikot és 14-diket cigányoknak és a többieknek is fassiojikat határozatlannak allegálja, és mindenestől fogva ellenek contendál. De ezek mellett béád sub nr. 1-o, 2-o, 3-o valami testimoniumokat, melyekben maga becsületes voltát pure kívánnya bizonyítani. Béád sub nr. 4-o egy inquisitoria relatoriat is, mellyben bizonyítani kívánnya a felperesnek részeges, pazarló, incestuosus, nős parázna, francos, kegyetlenkedő tulajdonságait, mely utolsó előbbeni felesége halálát is okozta volna, és hogy vele is aszerint akarna bánni. Felforgattya a 3-ik kérdőpont szerint a felperesnek, hol és minő szolgáltatyait, úgy a 4-dik szerint, hogy a felperes erkölcstelensége mián nem lehet vele lakni, és utoljára, hogy kivont karddal is költ ki ellene. Mindezek szerint kéri, hogy

a felperestől elválasztassék, és a felperes transcribáltassék, úgy költsége és fáradsága megfordítottassék.

Ezekre a felperes, mint in merito felvett replicara azt feleli, hogy az alperes ellen azon vád, hogy részeges, erkölcstelen, vesztegető tolvaj minden tanúk által inferáltatik. A tanúk ellen való exceptioja az alperesnek nincs megbizonyítva. [91.] A cigányok a törvény által ki nem rekesztetnek a personalitasból. De továbbá az alperes inquisitoriaja kettős innepnapra, úgymint Sarlós Boldogasszony és vasárnapra tétetik. Az 1-ső, 2-dik, 3-dik alatti simplex testimoniumok ellen, melyek a törvényben nem próbálnak, szükségtelennek tartja szólni. A 4-dik numerusú relatorianak 3-dik pontja fyscusi illet, ugyancsak az ellen a C., D., E. testimoniumok adatnak bé, melyekben a felperesnek takarékosága, jó gazdasága, becsületes visellete bizonyíttatik. Hogy megfenyítette, nem tagadja az írt okokat. Az incestum ellen azt mondja, hogy a felperes leánya most mégyen kilenc esztendőre, azon kívül az efelől valló egyetlen egy testis tolvajkodó társa, kinek férje is a felperes által tolvajságáért in facto delicti exequáltatott. Francos volta egy olyan tanú által inferáltatik, ki maga volt szerző ezen házasságban, ki azelőtt élt is volt rossz életet az alperessel. Az 5-dik tanú is szomszédságos barátságból keréttője is volt, és együtt ettek, ittak. A 6-dik tanú fassiójából kitetszik passionatusnak. A 9-dik magával ellenkezik, ki ellen azt kéri, hogy mint fidefragus transcribáltassék ad persequendum. A 10-dik is annak felesége hasonló módon, mind a két felek relatoriaja összevetése szerint. A 12-dik tanúnak az alperes asszonya a felperes akarattya ellen tett szolgálatot, melyért meg is verettetvén, akkor a valló erőszakos közbenjövésére rántott kardot a felperes. Az erkölcstelen élet ellen való utrumok házassági életének idejére nincsen intézve. Inhaereál tehát keresetének és mint securitas nélkül való perestársát cautio alá vettetni kéri az alperest.

Az alperes a 3-dik tanú ellen való vádat abban, hogy azzal rossz életet élt, bizonyíthatatlannak allegálja. Úgy az 5-dik ellen való exceptioi, a többiről ítéltetvén. Az egész keresetének pedig inhaereál, és ítélet alá bocsátja.

[92.] Ítélet: Megbizonyosodván a Szent Szék a divortiumot urgeáló feleknek törvényes citáltatások felől comparitiojokról, az allegatiojokból és törvényes instrumentumaikból azt látja:

1-o. Hogy a felperesnek beadott B. alatti inquisitoriaja szerint az alperesnek praesumptum adulteriuma, részegsége, pazarlása, számos tanúk által inferáltatik, valamint az alperesnek 4-dik numerusú inquisitoriaja szerint a felperesről részegeskedés, saevities igen számos tanúk által, praesumptum adulteriuma pedig 4 tanúk által inferáltatik. Noha pedig ezen 4 tanúk közül 3 ellen excipiál a felperes, de bizonyíthatlan, hasonló erőteljes exequium tétetik az alperes részéről is, a felperes több tanúi ellen. Mely szerint a vádaknak ezen pontja mind két részről, ha egyebekben nem egyenlő is, de mind a kettő a törvényben elegendő lévén, egyarányúságra mutat és azzal egymást tollálja.

De másfelől:

2-o. Hogy mind a kettő divortiumot urgeál.

3-o. Azért, hogy minden tanú szerint egyaránt ezen felek egymással meg nem élhetnek, elegendőleg kihozza a Szent Szék a felek között való gyűlölséget. Tehát az ide alkalmazható Synopsis Juris Connubialis 217-dik paragraphusa és az 1786-ban 6^a Martii kiadott felséges királyi rendelés szerint, ezen feleket a thoro et

mensa separálja és a perre tett költséget a felek között egyaránt ossza. Melyet a felperes tévén meg eddigelé, regressusa az alperesen való keresetre fennhagyatik. Ami pedig azért való cautionáltatását illeti az alperesnek, az a tekintetes közösségnek általíratik, lévén a refundálni való 15 rénesforintokra és 54 krajcárookra határozva.

A felperes novumot infirmál. Az alperes protestál költségéről és fáradságról. Utoljára mindezeket sopiálá a többször is megpróbált békesség, a Széktől készített békességlevél mellett. Requiescant in pace.

[93.] Hosdáthi vitézlő Bikfalvi Gábor mint felperes, alperes felesége Antalfi Kristina ellen még az 1810-dik esztendő Juniussa 20-dikán a rendes Partialis Székre Déván beadott divortialis actioját ezen Széken megújíttya, inhaereálván azon anteactakból kitetsző, sub littera C. beadott inquisitoriajából tett allegationnak, melyet 1810-ben Septembernek 26-dikán continuált exmissio mellett. Melly allegationioit az infidelis desertion, az alperes által lett háza felprédálásán, elébbeni feleségétől való gyermekeinek az alperes által való üldözésén, azokon való kegyetlenkedésén építve, kér örökös elválást.

Az alperes asszony, Antalfi Kristina is a fenn írt időben az ellene beadott actiora nézve exmissiora kéredzván, aztot prosequálta, és annak következésül sub A. azután való Széken beadott vallatólevele foglalattya szerint feleleti allegationioit az anteactakból még az akkori Szék kezében előfordulólag, ezekben tész meg:

1-o. Hogy ad utrum 3-um a 4-dik, 5-dik, 6-dik, 8-dik, 10-dik, 11-dik tanúk szerint a visszás életnek a felperes maga és gyermekei lettenek volna okai, azhonnan ad

2-dum. Minthogy gyermekeit az alperesre mint mostohaanyára [...] a támadás abból következett és az alperes magát oltalmazni kéntelen volt, secundum testimoniis 2., 4., 5., 6., 7., 8., 10., 12-um.

3-o. A felperest hitetlenül nem hagyta el az alperes, hanem vagy magától vagy gyermekeitől való félszből és üldözésből, a 2., 3., 4., 5., 7., 8., 10., 12-dik tanúk után.

4-o. Serény, jó gazdasszonyságát, és tiszta erkölcsű életét is ugyan a most citált fatensek fassioja szerint kívánnya bizonyítani, és a meggyőzésig kihozni.

Melyekre nézve meg is kívánnya az alperes, hogy securizálva férjének visszaítéltessek, ha pedig a felperes férje vissza nem akarná venni, úgy a felperes jószágából és jovaiból intertentio adassék, az alperes költsége, fáradsága megfordíttassék, és a felperes reconciliatoria ítéltessék.

[94.] A felperes az alperesnek ezen feleleti, allegationioi az anteactakból bővebben kitetsző 5 pontok alatt megtett visszafeleletében, az alperes sub A. beadott vallatólevelében a feltett utrumokra citált fatenseket egyik a másikkal való ellenkezésbe hozza, contendálván az allegált praetensiok ellen is, és ítélet alá bocsáttya. Nisi quid novi.

Az alperes is ezek után inhaereált elébbeni feleletének és allegationioinak s viszont ítélet alá bocsáttya.

Ítélet: Felperes vitézlő Bikfalvi Gábornak alperes felesége, Antalfi Krisztina ellen törvényes citatio mellett indított divortialis pere, ugyan az alperesnek is exmissio prosecutio úttyán a maga mentségére férje ellen beadott actioja az anteac-

taknak mindkét részről való bővebb előadásokkal és allegatiokkal az 1811-ben 13-dik Mártzi tartatott rendes Partialis Szent Szék előtt a felperes sürgetésére szemes megvizsgálásra vétetvén, akkor a tárgyan hozott ítélete szerint, a feleknek örökös elválásokra nem talált elegendő okokat a Szent Szék, sőt az cohabitatoria szorította. De minthogy a versengő felek azután is több rendben egymás ellen való panaszokat a domesticum consistorium előtt megújították, nem lévén türelemmel együtt lakhatásokra, az esztendőnként előforduló Szent Visitatio is sikertelenül próbálván öszvebékeltetéseket, azonban pedig ezek mellett a hosszas tapasztalásból is egyttlakások lehetetlensége megvilágosodott, örökös elválásokra is bővebb okokat máig is elő nem adhatnak, most a thoro et mensa separálatnak.

A felperes az ítéleten megnyugszik.

Az alperes novumot insinual és exmissiot kér.

Határozás: A novum exmissioval együtt megadatik, valamint a pecsét meg is adatott, és a regiusok kinevezettek.

1815 augusztus, Nagyrápolt

[95.] *In Nomine Domini extraordinaria Partialis Szék tartattatik N[agy]Rápolton 9^a Augusti 1815-ben tiszteletes esperest Baló Jóseff uram előlülésével, és tiszteletes Kis István, tiszteletes director Vitályos Sámuel, tiszteletes Király Imreh, úgy tiszteletes ordinarius notarius Németi Ferentz assessorságokkal.*

I-o. Nemes Csíkos János egy memorialissában azt kéri a Partialis Széktől, hogy alperes felesége, nemes Papoltzi Éva ellen folytatott divortialis perében hozatott deliberatuma a közelebb múlt ordinaria Partialis Széknek az örökös elválásra nézve megváltoztatván a Generalis Synodus által és cohabitatoria ítéltetvén, ezen ítéletnek eleget nem tehet, egyttlakásokat lehetetlennek tartván. Mellyre nézve engedné meg a Szent Szék a szokott novummal való élhetését.

Válasz: A kérő, amint expositioja is hozza magával, és a Praxis Fori Ecclesiastici 221-dik paragraphussa 5-dik numerussa tartya, utasíttatik a főtiszteletű superintendenshez.

II. Tekintetes idősb Mohátsi Jóseff úr, mint novizans felperes, beadja divortialis perét alperes felesége, nemes Kristori Rozália asszony ellen. A per proclamáztatván, bead abban sub littera A. egy püspöki novummal élhető választ, sub R. egy certicatoria relatoriat, sub B. egy novum előtt hozott ítéletet, sub C. novum előtti investigatoriat, sub D. egy summaria investigatiot, sub E. novum prosecutiojának inquisitoria relatoriaját, mellyekben bizonyítani kívánja:

1-o. Hogy az alperes a felperesnek élete ellen leselkedett, hozzája töltött fegyverekkel lövöldözött, bárdal [96.] öszve akarta vagdalni, számára mérget kevertetett, étetésére farkasgombát igyekezett szerezni, káposztába mérget tett, forró faszujkával ábrázattyán leforrázta, és hogy késsel felpékelné dicsekedett volna.

2-o. Két inquisitoriakból, valamint a D. alatti summaria investigatióból is kívánja megmutatni a felperes, hogy az alperes asszony egy rendkívül részeges, közönségesen kihírt vesztegető, szenvedhetetlen életű és erkölcsű.

3-o. Az C. alatti inquisitoriara ad utrum 2-dum et 3-um hozott vallomásokból, hogy egy valóságos nő parázna személy az alperes, nyilván bizonyítatik, úgy amint allegáltak.

Melyek szerint törvényesen megkívánja a felperes úr, hogy minden ezen perre tett, és teendő költségeinek és fáradságainak az alperes asszony által leendő meg térítetések megítélése mellett, az alperes asszonytól a Jus Connubialis 15-dik titulussa 203-dik és 204-dik, úgy 13-dik titulussa 177-dik paragraphussai szerint, minden törvényes menedékek kirekesztésével örökre elválasztassék, szerencsésebb házasságra bocsáttassék, és a hozandó ítélet a 15-dik titulus 212-dik paragraphussához képest kiadattassék.

Az alperes ügyvédölje, Lugosi János úr által, a Partialishoz küldött missilissében:

1-o. Meg nem jelenhetését betegséggel excusálja.

2-o Exmissiot kér és pecsétet küldött utrumaira, és ezen jelentett kérésének resultatumáról tudósíttatni kíván.

[97.] A felperes a kért exmissio ellen contendál ezen okokból:

1-o. Hogy egyszer megnyerte volt novum előtt, és nem prosequálta.

2-o. Ez csak protelatoria mutat.

3-o. A minden remediumokat magában foglaló, s infráló Tabularis Instructio 153-dik paragraphussa két exmissionak azon egy ügyben helyt nem ad. Azhonnan:

4-o. Simpliciter s fundamentum nélkül kéri az exmissiot.

Ezeket a Szent Szék egybenvetvén, a felperes által felyebb említett s allegált okokból, különösen az alperesnek sem maga személyében, sem procuratorával való meg nem jelenésében protelatit tanál, és a dolognak meritalis megvizsgálására documentumok szerint meghatározván, hoz ezen ügyben ilyen meritorium deliberatumot: Novizans felperes, idősb Mohátsi Jóseff úr által alperes felesége, Kristsori Rozália asszony törvényesen certificáltatván ezen extraordinaria Partialis Szent Székre, ahelyin, hogy vagy maga, vagy más által az alperes személyesen megjelent volna, tekintetes Lugosi János ügye védlésében írja, a novumnak bejelentése és új constitutio nélkül, hogy új documentumoknak keresésében akar fáradozni. Ezért 3 forintig való büntetése ítéltetik, Synopsis Juris Connubialis 288-dik paragraphussa 16-dik numerussa szerint. Továbbá, az alperesnek éktelen részegségét, pazarlását, rossz anyai gondviselését a D. alatti deliberatum szeint megállíttatva találván: 1-sőbben a Generalis Szent Synodus által bizonyíthatlannak talált élete ellen való leselkedéséről szőlő új bizonyíttásakor. 2-or. Az újjonnan allegált nő paráznaságot vérszi fontolóra a Szent Szék. És azokban úgy tanálja a Szent Szék quoad:

[98.] 1-mum. Hogy az alperes a felperesnek élete ellen leselkedett étetés által, a 3-dik, 5-dik és 12-dik tanúk szerint. Törekedett élete ellen késsel a 4-dik, fejszével a 9-dik vallók bizonyíttások után. Törekedett élete ellen puskával, a lövést a felperesre intézve az 5-dik, 6-dik, 7-dik és 15-dik tanúk nyilvánságos kiadásokkal, quoad:

2-dum. Minden tanúk szerint való notorietas az alperesre bizonyosodott adulteriumok, nevezetesen két tanúkra relegáltak, kik közzül az 1-ső, Litra Dumitru által szemmel láthólag kiadattatik. A 17-dik pedig, Banatzán Togyné Éva, brádi korcsmárosné, maga fassiojában látszó habozásával kerülván azt, hogy bizonyos tudását éppen ki ne adja. A többiek pedig, úgymint a 2-dik, 3-dik, 4-dik, 7-dik, 8-

dik, 9-dik, 10-dik, 12-dik, 13-dik, 15-dik, 17-dik, 18-dik tanúk a nyilvánságos és gravis circumstantiakot többnyire úgy inferálják, hogy ezeknél fogva Praxis Fori Ecclesiastici tit 1. art. 12. nr. 7. szerint bírói Székünk által manifestum adulteriumnak pronuntiált kereset, kihez képest Szent Székünk a felperest az alperestől a Synopsis Juris Connubialis 15-dik titulussa 177-dik paragraphussa szerint örökösön elvászttya, szerencsésebb házasságra bocsáttya. Az alperest a citált paragraphus szerint ligázza, reconciliatoria szoríttya, és a perre tett költségnek refusioját is megítélvén, annak exequáltatását titulus concernens tisztségnek tisztelettel transcribálja.

A felperes az ítéleten megnyugszik, s annak kiadattatását kéri, a Synopsis Juris Connubialis 15-dik titulussa 212-dik paragraphussa szerint.

A alperes novumot jelentett a tizenöt napok bételéséig, megengettett.

1815 november, Déva

[99.] *In nomine Domini rendes Partialis Szék tartattatik tiszteletes ordinarius notarius Némethi Ferentz praesidiuma alatt Déván a parochialis háznál, e folyó 1815-dik esztendő November 8-dik napján (melynek rendes terminussa a rendkívül való árvizeknek akadálya mián differáltatott). Jelen voltak: tiszteletes director Vitályos Sámuel, tiszteletes Verestói György, tiszteletes Salamon István, tiszteletes Király Imreh, tiszteletes Baló István assesorok, gregariusok: tiszteletes Bolgár András, Kerekes Mihály, Balog Ábrahám, Szabó Lajos, Veres László, Kis Márton, Kolosvári István atyafiak, oskolamesterek: Magyar János, Vas Jóseff, Pataki Jóseff, Kontza István, Boér Sándor, Budai János, Székely László, Benkő Mózes. Absentáltak a tiszteletes papok közül assessorok tiszteletes Serestély László, tiszteletes Kis István, tiszteletes Várhegyi Jóseff, tiszteletes Szász András atyafiak, gregariusok: tiszteletes Makkai Jóseff, Jantsó Ferentz, Györgybíró Ferentz, Sövényfalvi János, oskolamesterek Marosi Mihály, Rátz László, Beder Imreh.*

I. Felolvastatik tiszteletes esperest Baló Jóseff úrnak Partialist tárgyzó levele, melyben (terhes betegeskedése mián meg nem jelenhetvén) a praesidiumot bízza tiszteletes ordinarius notarius Némethi Ferentz uramra, substituálván notariusnak tiszteletes Király Imreh uramat, ki által proponáltatni kívánnya, hogy az oskolamesterek együtt consultáljanak arról, hogy a tiszteletes esperestségtől a főtisztetű püspökséghez felküldendő leveleket (mely az oskolamesterek kötelessége) mi formán transportálják.

[100.] Ezen propositiora az oskolamesterek ilyen megállított határozást tettek magok között, hogy valamely e végre a tiszteletes esperestség által conducálandó bizonyos levélhordozónak alkalom szerint való elégséges pénzt conferálnak, mely a gyógyi mesteren kívül (aki exemptus lesz a tiszteletes esperest úr mellett való segítségére) a több mesterekre repartíaltatván, annak annuatim való kifizetésére magokat kötelezék. Mellynél fogva a Partiális Szék is ezt iteráló kötelességekké tev.

II. Referálá továbbá tiszteletes praeses és ordinarius notarius Némethi Ferentz uram, mint a múlt Generalis Synodusra tiszteletes esperest Baló Jóseff úrral feljárt másik deputatus:

1-o. Azt, hogy amint tiszteletes Baló Jóseff úr esperestnek, úgy maga ordinarius notariusnak adjuráltattak.

2-o. Hogy a Generalis Szent Synodusra revisio végett felvitt causak közül az 1-ső úgmint a tiszteletes Csernátoni Péter rákosdi pap, és ugyanoda való oskolamester Kontza István között fennforgott differentiak processusa tárgyában hozott delibera-tuma Partialis Székünknek a Generalis Synodus által hozott ítéletnél fogva megvál-toztattatott ennyiben. 1-o. Hogy oskolamester Kontza István a Püspöki Szék előtt, és onnan eleibe adandó maga reversáltatása alá szorítottatott. 2-o. Hogy restans fizetési tiszteletes Csernátoni Péter uramnak [101.] liquidáltatva, tudniillik búzabéli István ki-rály napig, borbéli November első napjáig a rákosdi ekklézsiától kifizetessenek, külömben a mostan fungens tiszteletes pap az praefigált terminus után hivatalja folyta-tásától eltiltatik, mely in casu renitentiae a tekintetes külső tisztségnek is általíratott.

2-o. [!] Azt is referálá a tiszteletes deputatus, hogy idősb tekintetes Mohátsi Jó-zsef úr mint felperes, alperes felesége tekintetes Kristori Rozália ellen folytatott divortialis perekben, ezen al Széktől hozatott örökös elválás ítélete megváltoztatta-tott és a felek csak separatoria ítéletnek a Generalis Synodus által.

3-o. Harai nemes Csikos János felperes és alperes felesége, nemes Papoltzi Éva asszony divortialis causajokban is hozott ítélete az all Széknek az örökös elválasz-tásban, a Generalis Synodus által egészen semmitetett, és a felek a cohabitatoria ítéletnek.

III. Tiszteletes Kolosvári István alpestesi pap ingremiáltatik, úgy Székely Lász-ló hunyadi oskolamester.

IV. Tiszteletes Baló István rákosdi pap assessornak adjuráltatott. Úgy Magyari János, Vas Jóseff, Boér Sándor, Pataki Jóseff, Benkő Mózes és Székely László az oskolamesteri hivatalra adjuráltattak.

V. Tiszteletes director Vitályos Sámuel uram hivataljánál fogva jelenti, hogy némely tiszteletes papok a rendes Partialisokat is negligálják, mások pedig az extraordinarian való szoros és köteles megjelenéseket is posthabeálták. Mely sze-rint a Partialis Széknek erre tartozó canon szerint való ítéletét kéri.

[102.] Végezés: Mind a rendes Partialisokat, mind a rendkívül valókat negligáló tiszteletes papokat kinevezve a tiszteletes director atyánkfia hivataloson citálja a jö-vő Partialis Székre, és akik magokat bévehetőleg nem menthetnék, azokra nézve effectumba fog vétettetni az 1810-dik esztendőben Gergely pápai terminuson hoza-tott végzése ezen Szent Széknek, hogy tudniillik 3 magyar forintokig megbüntet-tesseken. Ellenben pedig ezutánra nézve az absentálások tekintetében való mentség a rendes Partialisokat illetőleg, csak a rendes Partialisi terminuson vétettetik fel rendesen, annak elmulatásával pedig mind hibások, úgy consideráltatnak. Az extra-ordinaria Partialisokat elmulató tiszteletes atyafiak pedig in posterum in duplo büntetessenek, ha a terminus előtt, magok méltó akadályokat harmadnappal a tisz-teletes esperestségnek bé nem jelentik.

VI. Néhai tiszteletes esperest Intze István uram özvegye, tiszteletes Szegedi Mária asszony a Szent Székhez bényújtott memorialisában kéri:

1-o. A méltóságos FőConsistorium által megítélt adósságát a dévai ecclesian felvételni.

2-o. Kepebéli restantiait az exigibilisekbe meghatározatni, és desemnáltatni.

3-o Az ecclesia házára teendő költségeit (mint hogy az ecclesia semmi segítséggel nincsen) annak idejében praetensioival együtt megfordíttatni.

Válasz: Minthogy a Szent Széknek elegendő ideje arra nem lehet, hogy a kérdésbe foglalt praetensioikat ezúttal tisztába hozhassa és abból következőleg effectumba való hozhatást ítélhessen, tehát kirendeli ezennel tiszteletes Verestői György és Baló István atyafiakat avégre, hogy ezen praetensioikat tisztában hozni és reflexiojok megtételével a jövő Partiális Székre beadni esmérjék múlhatatlan kötelességeknak.

[103.] VII. Tekintetes Nemgyei M. Erzsébet novizans felperes Asszonynak, allperes férje, tekintetes Déési Jóseff úr ellen beadott divortialis pere proclamázatik és tekintetes Hertzeg György úr törvényesen szószóllónak bévallattatik.

Az alperes tekintetes Deési Jóseff úr szószóllója Ortner Mátyás úr kéri ki a pert communicatoria, ha új documentumok jönnek bé.

Végzés: Látván a Szék, hogy annak természete szerint, a beadott perbe új documentumok jöttek bé, tehát a felek megegyezések szerint is 15 napokra kiadja, olyan restrictioval, hogy 15 napokon túl, megtévén azalatt mindenik fél a maga feleletét, edgyik is a pert tovább magánál ne tartsa. Az ellenkező esetben pedig, amelyik fél ez ellen hibáznék, a további hozzászóllhatástól elessék. Azonban pedig mindenik fél a jövő Partialisra, akár ordinaria, akár extraordinaria légyen az, felelettyének megtételével és bévégzésével együtt, múlhatatlanul köteles.

VIII. Tekintetes Kristori Rozália novizans alperesnek tekintetes novizatus idősb Mohátsi Jóseff felperes úrral való beadott divortialis pere proclamáztatott.

Tekintetes Géjza Benjámin úr a felperes nevében kéri ezen pert communicatoria kiadattatni.

A novizans alperes szószóllója tekintetes Lugosi János úr ellenzi procuratoris constitutio nélkül ezen pernek kiadattatását.

Végzés: A Szent Szék a Praxis Fori Ecclesiastici tit. IX. § 53. értelme szerint a pert procuratoris constitutio nélkül ki nem adhattya.

[104.] IX. Méltóságos Pungrátz Ágnes asszony felperesnek, alperes férje tekintetes Nalátzi Lajos úr ellen indított elválásbéli pere beadattatván, proclamáztatott is, törvényes plenipotentariusnak ezen ügyben a Szent Szék előtt a felperes által tekintetes Nagy Sándor úr bévallattatott. Jelen lévén pedig a citatus alperes tekintetes Nalátzi Lajos úr, és bjelentett szószóllója Sántos János úr. A Szent Szék a törvény szerint tentálta a felek között lehető békességet, de midőn többszöri ajánlások mellett is a felperes ilyen maga meghatározását nyilatkoztatta ki megindokolások között való hallható szóval: *Nékem nem kell, se lelkenek, sem testemnek*. Azonnal az alperes is kikéré communicatoria az actakot és amellet kére esperesti pecsétet és exmissiot.

Végzés: Az actak és processus az alperes szószólójának Sántos János úrnak a kívánt communicationa kiadattatnak ezen renddel:

1-o. Citatoria relatoria.

2-o. Inquisitoria relatoria.

3-o. Levata, úgy pecsét és exmissio is az alperesnek megadattatik.

X. Nagy Lajos elváló pert akarván indíttatni felesége, Bárdos Anna ellen, béád evégre egy memorialist, melyben kéri, hogy feleségétől, Bárdos Annától, aki már két esztendőktől fogva hitetlenül elhagyta, választassék el, és szerencsésebb házasságra bocsáttassék. Béád emellett egy citatoria relatoriat és egy domesticum consistorium végezését.

Válasz: Jóllehet az alperes a béadott citatio szerint megjelent a Szent Széken, de minthogy törvényes instrumentumokat nem adott bé a kérő, tehát utasíttatik a törvény úttára.

[105.] XI. Détsi Sára, iffjabb Zágoni Jóseff felesége béád memorialist, melyben vádolva bépanaszolja férjét, hogy házatól terhes állapottyában elidézte, kergette és kéri hogy ami javacskái vagynak férjénél, adattassanak ki, minthogy férje vissza sem akarja fogadni.

Válasz: Minthogy a bépanaszolt Zágoni Jóseff a Szent Szék előtt ismeretes abban, hogy a mostani vádakot előbbeni feleségeivel is elkövette, és hogy kínálkodására feleségének vissza nem vette, amint azt a Szent Szék előtt megbizonyította, tehát a Szent Szék határozza, hogy feleségét visszavegye, és házassági kölcsönös kötelességét gyakorolja ide hátrábbra nézve hűségesebben. Mellyre nézve ki is rendeli a Szent Szék tiszteletes director Vitályos Sámuel és Kolosvári István atyafiaikat, kik ebbéli hibájáért intessék meg és férji kötelességének hívebben való telyesítésére szorítsák.

XII. Tekintetes Markotsán Lajos úr a v[ajda]hunyadi reformatata ecclesia domesticus curatora, egy béadott memorialissában feladja, hogy volt domesticus curator tekintetes Brádi Sámuel úr, curator perceptorumairól és erogatumairól a kirendelt comissarius urak előtt sem számadolt fogyatkozás nélkül, emellett az ecclesia contractussaihoz és a harangozásból gyűlt pénzhez is hozzányúlt, és ezekről is hasonlólag nem számadolt, és kéri a Szent Széket, hogy a bépanaszolt Brádi Sámuel urat szorítsa számadásának rövid időn tehető, tiszta beadására.

Válasz: Esméretes az emeritus tekintetes curator úrnak szorgalmatossága mind a tractus, mind a Szent Szék előtt, melyet elkövetett a v[ajda]hunyadi templom és torony körül és egyszersmind dicséretes is, mindazonáltal a curatorialis instructionak és letett hitnek következése azt kívánna, úgy a múlt visitationak is e tárgyban hozott határozása, [106.] hogy mind perceptorumainak, mind erogatumainak legitimitatiojával, minden erre felhozható nehézségeknek elhárítására, tapasztalt hűsége szerint való számadását a jövő visitatoria, a maga szokott absolváltatása végett, beadni a Partialis Szent Székünk végezése szerint el ne mulassa.

A Hunyad–Zarándi Egyházmegye espereseinek névsora

Tordai Sándor András	1577–1579
Császár István	1620 körül?
Dési István	1618–1622
Uzoni Jankó Boldizsár	1634–1648
Sóti János	1657–1663
Szentgyörgyi Dávid	1663–1667
Komáromi András	1668–1671
Szentgyörgyi Dávid	1672–1681
Szentgyörgyi Mihály	1681–1686
Körtvélyesi György	1686–1702
Jenei P. Sámuel	1702–1711
Sz. Várallyai István	1712–1713
Solymosi Nagy Mihály	1713–1715
Keresztúri B. Péter	1715–1731
Décsi János	1731
Sövényfalvi Lengyel Zsigmond	1732–1755
Liszniai Intze Ferenc	1755–1771
Herepei István	1771–1780
Liszniai Intze István	1780–1789
Csegöldi András	1790–1806
	1795-től betegsége miatt képtelen ellátni az esperesi teendőket.
Zsoldos Márton prosenior	1795–1806
Kolosvári Zsigmond	1806–1815
Baló József	1815–1817
Németi Ferenc	1817–1825
Salamon István	1825–1843
Király Imre	1844–1855
Jakab Benjámin	1855–1866

Tárgymutató*

Adómentesség. Az esperes panaszlevelében foglalt egyházi gondokat (lelkészi fizetés behajtása, az egyházi épületek körüli kerítés megjavítása, adómentesség, lelkesgyilkosság stb.) a főispán igyekszik megoldani (Miscellanea, 171–172.).

Approbatae/Compillatae Constitutiones. Compillatae Constitutionis Regni part. 1. tit. 1. art. 8., tiszt uraimék cogállják ad reditum (1696 november, 75.); tekintettel arra, hogy az egyik személy nemes, kéri a parciálist „lássa meg, hogy én nem reformata lévén, azon kívül is nativa nobilis lévén, ez a forum competens forumom-e, avagy nem. Oka mért Approbatae Constitutionis part. 3. tit. 6. art. 1.: A nemes ember csak coram suo competente iudice tartozik törvényt állani” (1697 november, 77.); a Compillatakra hivatkozik a parciális (1699 február, 89.); hivatkoznak rá (1713 február, 125.); a feleség térjen vissza férjéhez, ha mégsem, az Approbaták szerint világi törvényszékre adassék (1714 március, 134.); mind az Approbatákra, mind a Compillatákra hivatkozik az esperes, amikor Békési Imrét vádolja (1716 március, 151.); Approbatákra hivatkozik (1716 november, 156.); a hitehagyott feleséget, a Compillatak értelmében, akár büntetéssel is kényszerítsék vissza férjéhez (1718 október, 165.); Approbatákra hivatkozik (Miscellanea, 170.).

Articularis poena. A parciális előtt tett pacificatio: a férj megfogadja, hogy nem fogja szidni többé feleségét az „ördög scholájából kikölt szitkokkal”, nem részesegeskedik, templomba jár, ha mindezt nem cselekszi, először kiközösítés, aztán articularis poena lesz a büntetése (1698 október, 87.); a férfiút azzal vádolják, hogy román pappal kötötte meg házasságát, articularis poenat kérnek ellene (1714 június, 137.).

Atta, teremteté. A feleség panaszolja, hogy férje verte, „taglotta”, attá teremtetével szidta (1698 március, 82.); az esperes – hivatalból – idézte törvény elé az algyógyi lelkészt azzal, hogy attával káromkodott, tisztségéből való felfüggesztését kéri, végül nem függesztik fel (1714 szeptember, 140.).

Babona. A feleség panaszolja: „egy halat mérvén vagy méretvén szeméremtes-téhez (haki ezt cselekedhetné, ajándékot venne ökegyelmétől) és azt megsüttetvén, velem étetné meg, és így a szeretet közöttünk vigeálván, durálhatna, mely mind Isten, mind emberek törvényével ellenkezik” (1695 június, 60.); a férj azzal vádolja feleségét, hogy varázslással, babonával akarta eltetetni láb alól („szeméremtestében gyúrt vajás pogácsának urával való megétetése”) (1699 december, 94.); „a communioval való élés nem halálra való készítés, hanem az ő szokások szerint babonaűzés” (1716 március, 149.).

Betegség. A férfi betegsége miatt megerőtlenedett, emiatt elválasztja a parciális a feleket és mindkettőt második házasságra engedi (1688 november, 20.); Bálintfi István kéri a parciálist, hogy válassza el megnyomorodott felségétől, a parciális ezt

---

* A hivatkozási számok a jegyzőkönyvek dátumára és e kötet lapszámaira utalnak.

nem teszi meg (1690 május, 34.); súlyos és gyógyíthatatlan betegség miatt a feleséget holtig ligába tartják (1699 október, 92.).

Biblia. Ellopott Biblia ügyében dönt a parciális (1715 október, 147.).

Bírság. A hitehagyott asszonyt kéri vissza férje, vagy válasszák el és engedjék második házasságra, a parciális a visszavitetés mellett dönt, ha viszont „szépszerint vissza nem akarna menni, az itt való esküttek ötszáz forint bírság alatt kényszerítettnek megfogni s főispán uram kezébe vinni, mint hitihagyott házasságrontót” (1691 június, 37.).

Bitang. Válast kér a férj, mert, állítása szerint, nem is igazi lelkésszel, hanem „bitang rácz pappal” történt az esketés, tehát nem érvényes (1692 június, 42.).

Bor. A megőrzésre letett bort a pince tulajdonosa eladta, felkínálta a tulajdonosnak, hogy visszaadja (1712 november, 119.); bor adósság visszafizetésére kéri a helyi patrónust a parciális (1715 március, 143.).

Boszorkányság. A férj megalapozottan bizonyítja, hogy felesége, boszorkánysággal akarta „guruzsolni” stb. (1692 március, 39.); azzal vádolja a férj a feleséget, hogy boszorkányos, ördöggel cimborált, „megköttette” magát, hogy gyermeke ne legyen, rác katonák közé jár, ezek bizonyítására haladékat kér (1717 október, 159–160.).

Bot. Az esperes – hivatalból – idézte törvény elé az algyógyi lelkészt azért, hogy bottal kergetett valakit (1714 szeptember, 140.).

Brachium saeculare. Lásd: Világi karhatalom, világi törvényszék.

Cigány. Az férj azzal vádolja feleségét, hogy őt cigánynak nevezte (1692 június, 41.).

Collocál. A hátszegi mester még szeretett volna maradni, azzal a reménnyel hagyták meg hivatalában, hogy „Isten azáltal úkegyelmét készíti és vezérli a maga házának jövendőbeli szolgálattýára” (1714 március, 132.).

Conventio. Mesteri díjlevél ügyében dönt a parciális (1693 október, 47.).

Convocatoria. Lásd: Meghívólevél.

Curator. Lásd: Gondnok.

Deák. A lozsádi lelkész és a mester közötti vita egyik oka: a mester helyett deák prédikált (1696 február, 64.); az 1814. évi márciusi parciális elhatározza, hogy pénzt gyűjt és két szobás praetoriumot építtet a szedria működésére, ezért kéri a főgondnokot, hogy adjon utasítást minden lelkésznek a gyűjtésre, a kiküldendő lelkész, mester, gondnok vagy diák legyen (1814 március, 194–195.).

Ebadta. Belényesi Dávid lelkésről kiderült, hogy részeges, ebadta, fattyú, kurafiával káromkodott, az esperes kéri, hogy a Generális Zsinatig függesszék fel hivatalából (1700 június, 97.).

Egyházfegyelem. Csula János feleségét a parciális most másodszor ítéli vissza férjének, a férje viszont nem fogadja vissza, megbizonyosodik, hogy verte és vérént ontotta, alattomban kurvasággal vádolta, ezért „ecclesiastica censura” alá vetik (1693 március, 44–45.); A hitehagyott asszonyt elválasztják a férjétől, mert hat parciálison nem jelent meg és *ecclesiastica censura* alá vetik (1694 november, 56–57.); a feleség csak azért maradt a férje mellett, hogy elkerülje az egyházfegyelmet, különben válni akar, mert férje gyanús dolgokba keveredett (1695 június, 60–61.); „Az hamis hitű és azolta sok gonosságokba is keveredett félt azon allegált canonnak erejével minden ecclesiiai disciplina alá vettyük s tiszt kezéhez adjudicállyuk” (1695 június, 61.); a férjtől azért választották el feleségét, mert emez a házasság után 6 hónapra szült gyermeket, a nőt parázñaság miatt tiszt kezére adják és *ecclesiastica censura* alá vetik (1698 március, 82–83.); „Búza Sigmond hamis hitben találtatott, mellyért ecclesiastica censuraja reconciliatio” (1701 november, 101.); a feleség vádolja férjét, kiderül viszont, hogy a férj ártatlan, a vármegye tisztjeit pedig kéri a parciális, hogy az asszonyt, mint hűtlen szökevényt kényszerítsék megjelenni a parciálison vagy férjével megbékélni, különben egyházfegyelmi eljárást indítanak ellene (1716 június, 155.); a feleség megérde-melné, hogy egyházfegyelmi eljárást indítsanak ellene amiért férjét hamisan vádolta és jó hírét rontotta (1718 október, 161–162.).

Egyházfi. Az marossolymosi egyházfi kendőbe rejtve ásta el az eklézsia vagyonát, a parciális határozza, hogy a következő parciálisig keresse elő (1713 június, 126.).

Egyházközség. A solymosi eklézsia önállósulni akar, ha nem engedik, a mater papjának nem fizetnek, inkább udvari lelkészt tartanak, a parciális feltételekhez köti az önállósulást (1692 március, 38–39.).

Eklézsiakövetés. Hosdát Margit hitehagyottsága bizonyított, férjét elválasztják tőle, ő pedig kövessen eklézsiát (1689 március, 22.); Herczeg Márton házasságtörését nem sikerült kellőképpen bizonyítani, azért a felperes asszony egy héten belül botránkoztatásáért kövessen eklézsiát és menjen vissza férjéhez (1690 január, 31.); hitszegésért a világi törvényszék megbüntette Bíró Jánost, a parciális második házasságra engedi, de a gyülekezetet meg kell követnie (1690 január, 31.); a férjet elválasztja a parciális a bűnösnek bizonyult asszonytól, akinek a vármegyei hatóságok büntetése után eklézsiát kell követni, második házasságra nem engedik (1690 május, 35.); az asszony parázñasága bebizonyosodik, a férjet felmentik, két hét alatt kövessen eklézsiát, a parázñaság miatt ligában marad (1692 június, 41.); a parciális megállapítja, hogy a férj kiskorú volt, amikor megházasodott, tehát házassága nem érvényes, mindketten közössíttessenek ki, adassanak tiszt kezére, második házasságra nem engedik, amíg a törvényt ki nem békítik és nem követnek eklézsiát (1692 július, 43.); a feleségét szidó férjet eklézsiakövetésre ítélik, amennyiben 15 napon belül nem veszi vissza feleségét (1699 február, 89.); „Zágoni Sámuel az dévai templomban patrált scandalumáért egy vasárnap reggel a templom ajtaja előtt tartozik azt az ecclesiát megkövetni” (1713 június, 124.); az esperes parciális elé idézi a vajadhunyadi Békési Imrét, akit azzal vádol, hogy háta mögött konspirált el-

lene, a parciális a kiközösíti és a traktusban ügyvédi munkát csak eklézsiakövetése után engedélyez számára (1716 március, 151–153.).

Elmebeteg, eszelős. A parciális a generális zsinatra utalja Váradi József ügyét, aki „elméjében megbontakozott” olyannyira, hogy mellette nem szerencsés dolog a feleséget meghagyni (1702 február, 104.).

Esketés. Körtvélyesi György esperes Bikfalvi Tamás lelkész ellen, amiért utóbbi törvénytelenül esketetett (1689 március, 21.); „Kéméndi Boldisár megholt feleségének másodízen való atyafiát az 68-dik canon ellen el nem veheti, mert másodízen való sógora” (1690 május, 34.).

Esküdtek. A parciális hitehagyott asszonyt ítél vissza férjének, ha viszont „szépszerint vissza nem akarna menni, az itt való esküttek ötszáz forint bírság alatt kényszerítettnek megfogni s főispán uram kezébe vinni” (1691 június, 37.); a lozsádi lelkész és a mester közötti vita egyik oka: a mester a helyi esküdteket felkereste és választás elé állította: ő, vagy a lelkész (1696 február, 64.).

Esperes. Az esperes vádolja lelkészét, hogy tisztátalan életű személyt adott össze törvénytelenül, a lelkész védekezik (1694 március, 48–49.); Buda Gáspár szakácsa nem tiszteli sem az esperes, sem a parciális írását, nem jelenik meg, hogy számot adjon feleségétől való elválásáról (1694 június, 51.); az esperes és a lozsádi lelkész közötti ügy (1695 február, 57–58.); Popa Daniel „olá esperes” lányának esetét viszi a parciális elé (1695 február, 58.); az esperes hivatalból indított eljárása Belényesi Grausser Dávid zarándi lelkész ellen (1700 március, 95; 1700 június, 97); az esperes parciális elé viszi Őrsi Péter marossolymosi lelkész ügyét, aki rágalmozó levelet írt róla, a parciális ügy dönt, hogy a lelkésznek a következő parciálisra bizonyítania kell állítását, vagy kánon szerinti büntetést kap (1705 november, 111–112.); esperesválasztás (1713 február, 121–122.); az esperes azzal vádolja a hátszegi lelkészt, hogy részeges, karácsonykor többször is hányt a templomban, a prédikálást elhanyagolja, románul nem prédikál a templomban, ezért sokan visszaálltak az ortodox vallásra, törvény ellen kocsmát tart (1716 március, 148–150.); az esperes parciális elé idézi a vajadhunyadi Békési Imrét, akit azzal vádol, hogy háta mögött konspirált ellene némely gyülekezeti taggal elmozdítására, a parciális a vádak bizonyítását elfogadhatónak ítéli, különösen mert az ügyvéd a korábbi lelkész ellen is hasonlóan mesterkedett (1716 március, 150–153.).

Exkommunikáció. A parciális engedélyt ad Bereck György kiközösítésére a dévai és az alpestesi lelkészeknek (1687 június, 16.); a parciális kiközösíti Bikfalvi Tamás lelkészt, és a Generális Zsinatra utalja az ügyet (1689 március, 21.); válóok nincs, a feleségnek vissza kell mennie férjéhez, különben tisztek fogják kényszeríteni erre, amennyiben nem engedelmeskedik, kiközösítik (1690 január, 30–31.); amennyiben a parázñaság gyanújába keveredett felek magukat 15 nap alatt nem tisztítják ki a vádakból, kiadatnak a tiszteknek és kiközösítik őket (1690 május, 35.); a parciális megállapítja, hogy a férj kiskorú volt, amikor megházasodott, részeg is, tehát házassága nem érvényes, mint scortatorok közösíttessenek ki, adassanak tisztek kezére, második házasságra nem engedik, amíg nem követnek eklézsiát (1692 július, 43.); a hitehagyott férjet mind a világi, mind az egyházi törvényszék

elítélte, kiközösítette majd visszafogadta (1694 március, 51.); Csengeri István a parciálist nem becsüli, a feleségét rosszul tartja, ezért excommunicációban hagyják (1694 június, 52.); a parciális előtt tett pacificatio: a férj megfogadja, hogy nem fogja szidni többé feleségét az „ördög scholajából kikölt szitkokkal”, nem részeskedik, templomba jár, ha mindezt nem cselekszi, kiközösítés büntetése (1698 október, 87.); a feleség nyilvánvaló parázna, elválasztják és kiközösítik (1705 június, 109.); Pap Évát paráznaságért elválasztják férjétől, kiközösítik és ligában hagyják (1705 november, 112.); Szacsali Máriát nyilvánvaló és bizonyított paráznalkodásért elválasztják, kiközösítik és külső tisztek kezére adják (1712 március, 116.); mind a férj, mind a feleség parázna, kiközösítik, ligába tartják és a magisztrátus kezére adják (1713 szeptember, 129.); a parázna férjet, „mint hitetlent és nyilvánvaló latrot excommunicállyuk”, mert más asszonnyal él (1713 szeptember, 130.); a feleség felé hangzik a parciális végzése: „futura Sede comprobállyá azt, hogy az ura impotens, különben excommunicáltatik és a külső magistratus kezében adjudicáltatik” (1714 június, 138.); Belényesi Dávid részegessége miatt megérdemelne, hogy kiközösítsék, de még egyszer megbocsátanak neki azzal, hogy kövesse meg gyülekezetét (1715 május 145.); az esperes parciális elé idézi a vajadhunyadi Békési Imrét, akit azzal vádol, hogy háta mögött konspirált ellene némi gyülekezeti taggal elmozdítására, a parciális a vádak bizonyítását elfogadhatónak ítéli, kiközösíti és a traktusban ügyvédi munkát csak eklézsiakövetése után engedélyez számára (1716 március, 150–153.); a feleség paráznasága bizonyított, gyilkossága ugyancsak (csecsemőjét anyatej nélkül hagyta és az meghalt), a férjét tőle elválasztják, őt kiközösítik (1717 május, 158–159.); mindkét félről bebizonyosodott paráznaságuk, kiközösítik, ligába vetik és világi törvényre adják (1718 június, 163–164.).

Fattyú. „Szegedi Pálné a pestesi ecclesiában fattyat vetett, reconciliatoria kívánczik” (1693 május, 46.); Belényesi Dávid lelkésről kiderült, hogy ebadta, fattyúk kurafiával káromkodott (1700 június, 97.); „Dobos Andrásnak a fatjavetett asszony nadrágában kotorászt” (1712 május, 117.); „Fogarasi Sárának paráznasága mostani fattyából nyilván constál” (1712 november, 119.).

Felakaszt. Csula János panaszol, hogy felesége fenyegeti, hogy felakasztja, vízbe fullasztja vagy megmérgezi magát (1693 március, 44–45.).

Feloldozás. Szabó István feloldozást kért az exkommunikáció alól, a parciális ezt nem adja meg, azt ajánlja, hogy először rendezze ügyét a világi törvényszéken, ennek bizonyító írását mutassa be az esperesnek és a főjegyzőnek, utána jelentkezzen a helyi lelkésznél és az egyik istentisztelet után kövessen eklézsiaát. Amennyiben halálos betegségbe esik, a helyi lelkésznek a parciális engedélyt ad a feloldozásra (1713 november, 131.).

Fizetés. Kevés a fizetés a hátszegi eklézsiaiban két embernek, ezért kérik, hogy a püspök és Gubernium által beállított káplánnak rendezzék a javadalmát (1712 november, 118.); az esperes panaszlevelében foglalt egyházi gondokat, a lelkészi fizetések behajtását a főispán igyekszik megoldani (Miscellanea, 171–172.); a parciális utasít minden helyi gondnokot, hogy az eklézsia földjének terményét szedes-

se fel, hogy abból a beszoigáló lelkészek fizetését lehessen fizetni (1814 március, 195.).

Főbíró. A vajdahunyadi mester kéri a parciálist, hogy segítsen bére felszedetésében, a parciális a főbírótól kér segítséget (1690 március, 34.); a főbíró segítsége nélkül nem lehet meg a parciális, ezért megengedte a főbíró perbe fogott varró-asszonyának, hogy a következő szombaton eklézsiakövetésre álljon (1699 február, 88.).

Főispán. A hitehagyott asszonyt kéri vissza férje, vagy válasszák el és engedjék második házasságra, a parciális a visszavitetés mellett dönt, ha viszont „szépszerint vissza nem akarna menni, az itt való esküttek ötszáz forint bírság alatt kényszerítettnek megfogni s főispán uram kezébe vinni, mint hitihagyott házasságrontót” (1691 június, 37.); három lelkész írt tanúlevelet, hogy a feleség elszökött, a férjet elválasztják, „az hitetlen parázna penig ha valaha előlkerül, ispán uram büntesse” (1695 november, 64.); a Hosdátan nyomorgó két lelkész iránt tanúsított méltatlan bánásmód miatt a főispán felelősségre vonja a helybelieket (Miscellanea, 170.); az esperes panaszlevelében foglalt egyházi gondokat a főispán igyekszik megoldani (Miscellanea, 171–172.).

Főkonzisztórium. A hosdátiai kéri restanciájuk elengedését, mert nem volt jó termés, a parciális jövőre halasztja annak megadását, még akkor is, ha természeti csapás éri őket, különben a Főkonzisztóriumtól kért brachiummal fogják megvenni rajtuk (1715 június 146.).

Geneológiai táblázat. Geneológiai táblázatot is készít a Generális, hogy a rokonsági fokozatot kiderítse (1714 június, 139.).

Generális vizitáció. Az esperes hivatalból indított eljárást a zarándi lelkész ellen, ennek részegsége miatt, a generális vizitáción is kiadta, nincs javulás (1700 március, 95).

Generális zsinat. A parciális nem dönthetett az egyik ügyben, annak bonyolultsága miatt, ezért a generális zsinathoz utalja át (1696 március, 70.); a mester és lelkész közötti perben hozott határozatot a lelkész nem fogadja el, a generális zsinathoz fellebbez (1696 március, 70.); „miképpen a dévai Szent Társaság nem látott elégséges okott ökegyelmek között a divortiumra, úgy nem lát az Szent Generalis is” hagyja jóvá a parciális korábbi döntését (1696 szeptember, 73.; 1697 november 79.); elválasztás kapcsán a generális zsinat döntésére hivatkozik a parciális (1698 május, 84.); a generális zsinat azon döntésére hivatkozik, hogy nyilvánvaló és bizonyított házasságtörésen kívül a parciális ne válasszon el senkit (1698 október, 88.; 1702 június, 107.; 1712 május, 118.; 1712 november, 120; 1716 március, 153.; 1716 június, 154.); tekintettel a generális zsinat válás ügyében hozott döntésére és arra, hogy a négy éve együtt nem lakó felek összeköltözésére nincs reménység a parciális kéri a generálist, hogy ezt az ügyet oldja meg maga (1699 február, 89.); súlyos és gyógyíthatatlan betegség miatt a feleséget holtig ligába tartja a generális zsinat (1699 október, 92.); Belényesi Dávid lelkésztől kiderült, hogy részeges, a pünkösdi istentiszteletet részegen végezte, az igehirdetést többször elmulasztotta, úrvacsorát nem osztott, „egy becsülletes nemesember leányinak pudicitiajok után

incselkedett”, ebadta, fattyúk kurafiával káromkodott, az esperes kéri, hogy a Generális Zsinatig függesszék fel hivatalából (1700 június, 97.); a vajdahunyadi Sztanfira nyilvánvaló, hogy ördöggel cimborál, a református vallást szidja, a semigenerális zsinat döntése értelmében világi tisztek kezére adják (1701 november, 102.); a parciális a generális zsinatra utalja Váradi József ügyét (1702 február, 104.); a feleség nem hajlandó visszamenni a férjéhez, mert az veri, inkább áttér a románok vallására, az ügyet a parciális a generális zsinathoz utalja (1713 november, 130.); válás ügyében ugyancsak a generális zsinatra és a püspöknek utalják át a döntést (1714 március, 135.); a generális geneológiai táblázatot is készített, hogy a rokonsági fokozatot kiderítse (1714 június, 139.); Vajdahunyadon sok gyülekezeti tag nem látogatja az istentiszteletet, nem él az úrvacsorával, a parciális mindent megpróbált, hiába, a generális zsinatra utalja, amely dönt: békéljenek meg a lelkésszel, menjenek istentiszteletre, különben eltiltja őket az egész traktusban az úrvacsorától (1717 március, 157.); püspöki meghívó a generális zsinatra (1814 június, 202.).

Gondnok. A hátszegi eklézsia eladta azt a telket, amelyen lelkész és mester lakott, a parciális az ügyet átutalta Nálázi György kurátorhoz, hogy tiszte szerint tartsa meg az ekléziát vagyonában (1712 március, 117.); ugyanazon ügyben intézkedett (1713 február, 122.); „a dévai scholamesteren esett casusban autorállya a Szent Partialis tiszteletes esperest uramot, hogy a méltóságos curator urakkal amint legjobban lehet, dolgát igazítsa el ükegyelme” (1714 március, 134.); „az ecclesiának difficultasit, mint másszor, rendre elő nem vettük, tartván magunkat a méltóságos curator uram egyszer kiadatott deliberatumához” (1715 június, 145.); az 1814. évi márciusi parciális elhatározza, hogy pénzt gyűjt és két szobás praetoriumot építtet a szedria működésére, ezért kéri a főgondnokot, hogy adjon utasítást minden lelkésznek a gyűjtésre (1814 március, 194–195.); „ahol senki curator lenni nem akar, a visitatio válasszon, a választatottnak pedig kötelezéséért a külső jurisdictiot honorifice és officiose requirálja” (1814 március, 195.); a parciális utasít minden helyi gondnokot, hogy az eklézsia földjének terményét szedesse fel, hogy abból a beszolgáló lelkészek fizetését lehessen fizetni (1814 március, 195.); a ribicei parókia teljesen tönkrement, lelkészt abban fogadni nem tudnak, a parciális úgy dönt, hogy mérjék fel a kárt, és azt vármegyei segítséggel hajtsák be a két kurátoron, mert a kár hibájuk miatt esett (1814 március, 195.).

Görögkeleti. Jenei Sámuel vajdahunyadi pere Békési Imrével, amiért ez utóbbi kocsmában rábeszélte némely reformátust, hogy járjanak az ortodox templomba (1696 június, 70–72.).

Gyilkosság. „Szász Bálintnak gyilkossága manifesto constál”, mert annyira megverte feleségét, hogy az elvetélt (1712 május, 118.); a feleség paráznsága bizonyított, gyilkossága ugyancsak (csecsemőjét anyatej nélkül hagyta és az meghalt), a férjét tőle elválasztják, őt kiközösítik, ligába vetik, és magisztrátus kezére adják (1717 május, 158–159.); az esperes panaszlevelében foglalt egyházi gondokat (lelkészgyilkosság) a főispán igyekszik megoldani (Miscellanea, 171–172.).

Halálbüntetés. A feleség halálbüntetést kér parázna, fajtalan férjére (1694 június, 52.).

Hamis tanúskodás. A feleség azzal vádolja férjét, hogy hamis tanúkat fizetett le „jóféle gyöngyököt” ígervén nekik (1689 november, 27.; 1690 január, 30.; 1690 március, 32–33.).

Harangozás. A lozsádi lelkész és a mester közötti vita, kölcsönös vádaskodásokkal, egyik oka: a mester a lelkész tudta nélkül harangoztatott (1696 február, 64.).

Házasságtörés. Ungur Mihály házasságtöréssel vádolja feleségét (1686, november, 15.); a férjre rábizonyosodott a házasságtörés, a tisztek kezére adják, az asszonyt második házasságra engedik (1688 június, 17.); Herczeg Márton házasságtörését nem sikerült kellőképpen bizonyítani (1690 január, 30–31.).

Hitehagyott. Hosdát Margit hitehagyottsága bizonyított, férjét elvásztják tőle, ő pedig kövessen ekléziát (1689 március, 22.); a nagyenyedi gyülekezet lelkésze eljegyezte Boldogfalvi Évát, aki közben mással is eljegyezte magát, „melly cselekedetivel nekem adatott hitit megszegte, s magát hitihagyottnak lenni meghmutatván,” a parciális felszabadítja a lelkészt, a lányt pedig a harmadik mátkaságtól eltiltja (1689 június, 23–24.); az asszony hitehagyottságát nem sikerült megalapozottan bizonyítani (1689 június, 25.); hitehagyással vádolják az asszonyt (1689 november, 28.); hitszegésért a világi törvényszék megbüntette Bíró Jánost (1690 január, 31.); a hitehagyott asszonyt kéri vissza férje, vagy válasszák el és engedjék második házasságra, a parciális a visszavitetés mellett dönt (1691 június, 37.); az asszony sorozatosan nem jelent meg a parciális előtt ügyét tisztázni, a parciális megállapítja, hogy hitehagyott, több hétig elkóborgott férje mellől (1692 augusztus, 43.); a hitehagyott férjet mind a világi, mind az egyházi törvényszék elítélte, kiközösítette majd visszafogadta (1694 március, 51.); a hitehagyott asszonyt elvásztják a férjétől és ecclesiastica censura alá vetik (1694 november, 56–57.); „Búza Sigmond hamis hitben találtatott, mellyért politice meg is büntettetett, ergo ecclesiastica censuraja reconciliatio” (1701 november, 101.); a hitehagyott feleséget, a Compilatak értelmében, akár büntetéssel is kényszerítsék vissza férjéhez (1718 október, 165–166.).

Húgyosság. „Kőműves Katának gyógyulhatatlan nyavalyája, húgyossága, [...] azért ez az ártatlan fél absolváltatik, az asszony pedig ligaba vettetik” (1696 február, 68.); a feleség azzal vádolja férjét, hogy „aláhuddozik” (1697 június, 78.).

Impotencia. Az asszony azzal vádolja férjét, hogy impotens, mindez bebizonyosodván, a parciális elvásztja őket, a nőt második házasságra engedi, a férfinak ajánlja: „maga erőtelenségének megvallásával házasodgyék, ha még házasodik” (1692 március, 40.); „Gyermeke nem lett, az öcsémet impotentiával vádolta” a feleség a férjet (1694 március, 50.); a parciális előtt Buda Sándor bizonyítékot kér azon vádra, hogy impotens lenne (1696 február, 66.); a feleség azzal vádolja férjét, hogy „nem asszonynak való” (1697 június, 78.); „Inctus impotens és circiter három esztendőig közöttök carnalis copula nem volt”, ezért elvásztják (1697 november, 79–80.); „Bekes András maga sem tagadja az ő házasságának complementumát elbontó erőtelenségét” (1697 november, 78.); a feleség felé hangzik a

parciális végzése: „futura Sede comprobállyá azt, hogy az ura impotens” (1714 június, 138.).

Incongruencia. „Világossan constál Kapronczai Katának mind producált testimoniumibúl, mind penig hittel tett relatiojábúl, az urának, Antal Mártonnak feltétebb való férfiúsága, melyet az asszonyember semmiképpen nem supportálhat, sőt mikor akarattya ellen congregiálni kellett is férjével, mindenkor cum periculosa febrí szenvedte” (1689 június, 25.); „Világosan constál Kőműves Kata asszonynak házasságbeli erőtelensége, melyre nézve férjével való egyesülésre alkalmatlan” (1689 november, 26.); „bizonyosan constál mind a két félnek hiteles attestatiojokból a férfi erőtelensége, kihez képest [...] copula carnalis non fuit, nec conjugium fuit” (1691 június, 37.); „Inhabilis az ura ad connubium. Azért juxta canonem 77. az asszony férjétől elszakasztatik et ad secundas nuptias általbocsátatik”, a férfit ligába vetik (1696 február, 68.).

Iskola. A parciális elrendeli, hogy a hátszegi iskolát építsék fel (1712 március, 115.).

Istentisztelet. Az alperes arra panaszkodik, hogy férje nemcsak rongálta, „hanem még Istene szolgálattjától” is eltiltotta (1689 március, 22.); a lozsádi lelkész és a mester közötti vita okai között: a mester helyett deák prédikált, az istentiszteleten nevetgél, (1696 február, 64.); Albisi lelkész és Szentmártoni mester közötti vita azzal zárult, hogy a mestert menesztették, Albisinak istentisztelet után nyilvánosan bocsánatot kellett kérnie a gyülekezettől (1696 március, 70.); Belényesi Dávid lelkészről kiderült, hogy részeges, a pünkösdi istentiszteletet részegen végezte, az ige-hirdetést többször elmulasztotta, úrvacsorát nem osztott (1700 június, 97); az esperes azzal vádolja a hátszegi lelkészt, hogy a prédikálást elhanyagolja, románul nem prédikál a templomban, ezért sokan visszaálltak az ortodox vallásra (1716 március, 148–150.); Vajdahunyadon sok gyülekezeti tag nem látogatja az istentiszteletet, nem él az úrvacsorával, a parciális mindent megpróbált, hiába, a generális zsinatra utalja, amely dönt: békéljenek meg a lelkésszel, menjenek istentiszteletre, különben eltiltja őket az egész traktusban az úrvacsorától (1717 március, 157.).

Jobbágy. Jobbágy eltítkolta státusát és szabad leányt vett feleségül, a parciális elválasztotta őket (1689 március, 22–23.).

Kard. Az asszony azzal vádolja férjét, hogy elment a labancokkal, hazajött káromolta Istent, őt pedig karddal üldözte („ha én vétkezes lettem volna, volt páca, korbács, nem karddal büntetett volna”), a férfi ezt tagadja (1692 június, 41.); a marosillyei román esperes azzal vádolja vejét, hogy karddal akarta megölni lányát, elválasztják (1695 február, 58–59.).

Káromkodás. Ungur Mihály azzal vádolja feleségét, hogy Isten ellen káromkodott (1686 november, 15.); káromkodás miatt megérdemelné Gocsa Márton, hogy a magisztrátus kezére adassék, a parciális mégsem teszi, amennyiben az eklézsiát megköveti (1689 június, 24–25.); az asszony azzal vádolja férjét, hogy elment a labancokkal, ott hét esztendő alatt megromlott, családjára nem viselt gondot, hazajött káromolta Istent, őt karddal üldözte (1692 június, 41.).

Kényszerítés. A válópert beindított asszony mondja, hogy félelemből kényszerült feleségül menni (1689 november, 28.); az apa fejszével késznyerítette leányát férjhez menni (1689 november, 28.); mátká-kényszerítés, a parciális úgy dönt, hogy a korábbi mátkáját elhagyva menjen a későbbihez (1691, 35–36.); a parciális inti a leány apját, hogy ne kényszerítse mátkaságra leányát, különösen részegen (1693 október, 48.); mivel kényszerítették a lányt házasságra, a viszony megromlott, a parciális elválasztja őket (1712 november, 120–121.).

Kiváltság. A hátszegi lelkész „azzal vádoltatik, hogy a hercegasszony s őhercegségi tisztjei praejudiciumára korcsomáral. De maga sem tagadgya, mert amint mások is referállyák, eleitől fogván szabad volt három sátoros innepen az hátszegi papnak minden innepen egyet-egyet kikorcsomároltatni. Őkegyelme a testisek fassioja szerint csak két hordóval korcsomároltatott ki.” (1716 március, 149–150.).

Klenódium. A világi hatóság kutassa fel a hátszegi eklézsia poharait (Miscellanea, 170.).

Kocsmá. Az esperes hivatalból indított eljárást a zarándi lelkész ellen, mert az a kocsmát járja, a generális vizitáción is kiadta, nincs javulás (1700 március, 95.); az esperes azzal vádolja a hátszegi lelkészt, hogy részeges, törvény ellen kocsmát tart, a lelkész tagadja, sőt valamennyi tanú vallomásából is kitetszik, hogy a vádak nem igazak, tehát a parciális nem indít eljárást ellene (1716 március, 148–150.).

Korbács. Az asszony azzal vádolja férjét, hogy elment a labancokkal, hazajött, őt karddal üldözte („ha én vétkezes lettem volna, volt páca, korbács, nem karddal büntetett volna”), a férfi ezt tagadja (1692 június, 41.).

Könyv. Békési Ferenc könyveiről a parciális úgy dönt, hogy adassanak az esperes kezére, ő adja el, a pénzből az eklézsianak fizesse vissza a tartozást, a többi adják az árvának (1714 június, 136.).

Kurafi. Az egyik lelkész ezekkel a szavakkal szitkozódott (1695 február, 58.); Belényesi Dávid lelkészről kiderült, hogy részeges, ebadta, fattyúk kurafiával káromkodott, az esperes kéri, hogy a Generális Zsinatig függesszék fel hivatalából (1700 június, 97.).

Kurva. Kurvának és nős paráznának mondja a felperes élettársát (1690 március, 32.); a feleségnek semmit nem sikerült rábizonyítania a férjre, ellenkezőleg, a férj „feleségének nagy kurvaságát eléggé megbizonyította, azért az jámbor férfiat parázna feleségétől elszakasztjuk” (1692 július, 43.); Csula Jánost azzal vádolják, hogy feleségét verte és vérént ontotta, alattomban kurvasággal vádolta, ezért elválasztják, a férjet pedig „ecclesiastica censura” alá vetik (1693 március, 44–45.); a férj kurvasággal vádolja feleségét, bebizonyította, a feleség meg sem jelent a parciális előtt, amely elválasztja tőle, és úgy dönt, hogy a férj kényszerítse a magisztrátust felesége megbüntetésére (1693 május, 45.); a lozsádi lelkész és a mester közötti vita egyik oka: a mester kurvás (1696 február, 64.); a parázna feleség mocskolta a református vallást, elválasztják férjétől, és lakoljon „a magistratus előtt mind kurvaságáért, mind szent vallásunk mocskolásáért” (1698 március, 83.); „többire né-

met hurnak pronuncíál”, mondja feleség (1699 október, 92.); panaszol a feleség, hogy férje „kurvának szidta” (1702 február, 103.); „hált a németekkel, kurválkodott, annyira, hogy a németek mia házam felé sem mehettem, vertek, rongáltak” – panaszozza a férj (1702 június, 107.); Nándra Anna bűne: „sok idegen személyekkel paráznsága, sőt vér szerint való atyafiaival is közesülése, és atyafias férfiakkal velle való kurválkodások”, elválasztják, kiközösítik és tisztek kezére adják (1710 május, 113.).

Labanc. Az asszony azzal vádolja férjét, hogy elment a labancokkal, ott hét esztendő alatt megromlott, családjára nem viselt gondot (1692 június, 41.); a parciális megállapítja, hogy a férj kiskorú volt, amikor megházasodott, részeg is „nem pappal, hanem labonccal eskettetvén meg magát”, tehát házassága nem érvényes, (1692 július, 43.).

Lator. A feleség latornak nevezte férjét, aki törvényre adta (1692 június, 41.); a parázna férjet, „mint hitetlent és nyilvánvaló latrot excommunicállyuk”, mert más asszonnyal él (1713 szeptember, 129.).

Lelkész. Eötvös Ferencet azzal vádolják, hogy a lelkész és a tanító fizetését felvette (1686 november, 15.); Körtvélyesi György esperes Bikfalvi Tamás lelkész ellen, amiért utóbbi törvénytelenül esketetett (1689 március, 21.; 1689 június, 26.); a nagyenyedi egyház lelkésze eljegyezte Boldogfalvi Évát, aki közben mással is eljegyezte magát (1689 június, 23–24.); a lozsádi lelkész és a dévai mester peres ügyét felfüggesztik, ugyanis a felek kibékültek (1690 január, 29.); amíg az eklézsia Tarcsay Mihály elhunyt lelkész fizetését nem adja ki, addig más lelkészre ne számítsen (1690 március, 31.); újra rászól a parciális az eklézsia, hogy a Tarcsay özvegyének adja ki a fizetési hátralékot, különben nyolc napon túl nem engedik szolgálni a helyi lelkészt (1690 május, 35.); az esperes megalapozottan paráznsággal vádolja a vajdahunyadi lelkész feleségét, akit elválasztanak férjétől (1691 november, 38.); a parciális megállapítja, hogy a férj kiskorú volt, amikor megházasodott, részeg is „nem pappal, hanem labonccal eskettetvén meg magát”, tehát házassága nem érvényes, (1692 július, 43.); az esperes vádolja lelkészét, hogy tisztátalan életű személyt adott össze törvénytelenül (1694 március, 48–49.); a parciális elé olyan házassági kérdés is került, amelyben római katolikus szerzetes idézett perbe református lelkészt (1694 július, 53–55.); az esperes és a lozsádi lelkész közötti ügy (1695 február, 57–58.); három lelkész írt tanúlevelet, hogy a feleség elszökött, a férjet elválasztják (1695 november, 64.); a lozsádi lelkész és mester közötti vita, kölcsönös vádaskodásokkal, oka: a mester a lelkész tudta nélkül harangoztatott, a zsoltárt nem énekelte végig, deák prédikált, nem ő, kurvás, az istentiszteleten nevetgél, a helyi esküdteket felkereste és választás elé állította: ő, vagy a lelkész (1696 február, 64–65.); Albisi lelkész és Szentmártoni mester közötti vita azzal zárult, hogy a mestert menesztették, Albisinak istentisztelet után nyilvánosan bocsánatot kellett kérnie a gyülekezettől (1696 március, 70.); Jenei Sámuel vajdahunyadi lelkész pere Békési Imrével, amiért ez utóbbi kocsmában rábeszélte némely reformátusokat, hogy járjanak az ortodox templomba (1696 június, 70–72.); esperes hivatalból indított eljárása a zarándi lelkész ellen, ennek részegsége miatt (1700 március, 95.); Köpeczi István lelkészt fogják perbe, amiért ugaroltatást

és szántatást vállalt, de nem végezte el (1700 március, 96.); Belényesi Dávid lelkésről kiderült, hogy részeges, a pünkösdi istentiszteletet részegen végezte, az ige hirdetést többször elmulasztotta, úrvacsorát nem osztott, „egy becsülletes nemesember leányinak pudicitiajok után incselkedett”, ebadta, fattyúk kurafiával káromkodott, (1700 június, 97.); „A kéméndi ecclesia ki nem tudhatta tiszteletes Albisi Sámuel uramat, mivel őkegyelme érdemes ember, semmi okot sem adhatnak őkegyelme ellen” (1701 január, 98.); az esperes parciális elé viszi Örsi Péter marossolymosi lelkész ügyét, aki rágalmazó levelet írt róla (1705 november, 111–112.); A körösi lelkész nem jelentette az ezt megelőző parciálison, hogy távozni akar Körösről, az év felénél kéri ezt, ezért a semiparciális figyelmezteti a lelkészt, hogy efféle dolog többé elő ne forduljon (1714 augusztus, 139.); a patrónus panaszleveléből világos, hogy a lelkész vásárra jár és részeges, kocsmát látogat, a prédikációt elmulasztja, úrvacsorát nem oszt, a parciális szerint megérdemelné, hogy kiközösítsék, de még egyszer megbocsátnak neki (1715 május, 145.); az esperes azal vádolja a hátszegi lelkészt, hogy részeges, karácsonykor többször is hányt a templomban, úrvacsoraosztás alatt is, a prédikálást elhanyagolja, románul nem prédikál a templomban, ezért sokan visszaálltak az ortodox vallásra, törvény ellen kocsmát tart, a lelkész tagadja, sőt valamennyi tanú vallomásából is kitetszik, hogy a vádak nem igazak (1716 március, 148–150.); a hátszegi eklézsia telkén lakó zselérek kéri a parciálist, hogy csökkentse házbérüket, a parciális a helyi lelkészre és eklézsiára bízva az ügy méltányos megoldását (1718 október, 167.); a Hosdátan nyomorgó két lelkész iránt tanúsított méltatlan bánásmód miatt vonja felelősségre a főispán a helybelieket (Miscellanea, 170.); az esperes panaszlevelében foglalt egyházi gondokat (lelkészi fizetés behajtása, adómentesség, lelkészgyilkosság stb.) a főispán igyekszik megoldani (Miscellanea, 171–172.); megüresedett lelkészi állást ajánlanak a lelkészi „fraternitásnak” (1814 március, 192–193.); az új lelkész egyetértés nélkül foglalta el a brádi parókiát, a egyházmegye azt mind az ő, mind az eklézsia kérésére megadja neki (1814 március, 192.); az 1814. évi márciusi parciális elhatározza, hogy pénzt gyűjt és két szobás praetoriumot építtet a szedria működésére, ezért kéri a főgondnokot, hogy adjon utasítást minden lelkésznek a gyűjtésre (1814 március, 194–195.).

Liga. A feleség eltitkolta betegségét és férjhez ment, a dolog kiderült, a parciális felmentette a férfit, a nőt ligában hagyta (1686 november, 15–16.); Tóth Sára parázñasággal vádolja férjét, akit a parciális bűnösnek jelent ki, ligáztatja (1687 június, 16.); a férj beperelte a feleséget és Havasalföldre szökött, nem jelent tehát meg több parciálison, hiányában a parciális a férjet, ha visszajön és magát nem tisztázza, ligába teszi (1688 szeptember, 20.); az asszony parázñasága bebizonyosodik, a férjet felmentik, két hét alatt kövessen eklézsiát, a parázñaság miatt ligában marad (1692 június, 41.); liga alóli felmentést kér valaki, a parciális erős levelet kér annak bizonyítására, hogy mindenkivel kibékült (1693 május, 46.); a hitehagyott férjet mind a világi, mind az egyházi törvényszék elítélte, kiközösítette majd visszafogadta, korábbi felesége férjhez ment, őt is feloldják a liga alól (1694 március, 51.); „Kömíves Katának gyógyulhatatlan nyavalyája, húgyössága, parázna is, ura is halálban forgott miatta, azért ez az ártatlan fél absolváltatik, az asszony pedig ligába vettetik” (1696 február, 68.); súlyos és gyógyíthatatlan betegség miatt

a feleséget holtig ligába tartja a generális zsinat (1699 október, 92.); Pap Évát paráznaságért elválasztják férjétől, kiközösítik és ligában hagyják (1705 november, 112.); mind a férj, mind a feleség parázna, kiközösítik, ligába tartják (1713 szeptember, 129.); a feleségre rábizonyosodott paráznasága, törökkel való mátkasága, ezekért elválasztják, kiközösítik, örökre ligába tartják és magisztrátus kezére adják (1716 március, 153.); a feleség paráznasága bizonyított, gyilkossága ugyan csak (csecsemőjét anyatej nélkül hagyta és az meghalt), a férjét tőle elválasztják, őt kiközösítik, ligába vetik, és magisztrátus kezére adják (1717 május, 158–159.); megbizonyosodott az asszony paráznasága, elválasztják férjétől, de ha megbékél a világi törvénnyel a parciális nem veti ligába, (1718 március, 162.); mindkét félről bebizonyosodott paráznaságuk, kiközösítik, ligába vetik és világi törvényre adják (1718 június, 163–164.).

Magisztrátus. Lásd: **Világi karhatalom, világi törvényszék.**

Mátkaság. Mátkasági ügyben dönt a parciális (1691, 35–36.); a parciális inti a leány apját, hogy ne kényszerítse mátkaságra leányát, különösen részegen (1693 október, 48.); a leányt ligáztatják, mert mátkáját megcsalta (1694 június, 52.); a feleségre rábizonyosodott paráznasága, törökkel való mátkasága, ezekért elválasztják, kiközösítik, örökre ligába tartják és magisztrátus kezére adják (1716 március, 153.).

Mérgezés. Férj vádolja feleségét „életem el fogyasztásában munkálkodott, mercuriumot, légy maszlagot akart venni, vétetni, hogy meghétesse” (1689 november, 28.); a férj méltatlan bánásmódja miatt a feleség inkább a mérget választja, mint továbbra is vele együtt élni (1696 március, 69.); a férj azzal vádolja feleségét, hogy a ládája alján talált mérget neki készíttette és nem annak a kutyának, amelyről azt mondja, hogy megharapta (1715 október 146–147.); a tanúvallomásokból kiderül, hogy a feleség nem férjének, hanem tényleg a szomszéd kutyának készíttette a mérget (1716 június, 154.).

Mester, tanító. Eötvös Ferencet azzal vádolják, hogy a lelkész és a tanító fizetését felvette (1686 november, 15.); a vajdahunyadi mester fizetését kéri, némelyek nem akarják adni, ebben dönt a parciális (1689 november, 26.); a lozsádi lelkész és a dévai mester peres ügye, a parciális előtt kibékülnek (1690 január, 29.); a vajdahunyadi mester kéri a parciálist, hogy segítsen bére felszedetésében, a parciális a főbírótól kér segítséget (1690 május, 34.); a lozsádi mester helyett a hosdái ment el parciálisba, ezért előbbi fizesse meg fáradságát (1695 június, 59.); paráznaságon kapták rajta az asszonyt, tisztítsa ki magát, „mely végett tiszteletes Köpeczi uram alpestesi praedikátor mesterével és a hunyadi szolgabíróval exmittáltatnak” (1695 június, 61.); a lelkész és a mester közötti vita, kölcsönös vádaskodásokkal, oka: a mester a lelkész tudta nélkül harangoztatott, a zsoltárt nem énekelte végig, deák prédikált, nem ő, kurvás, az istentiszteleten nevetgél, a helyi esküdteket felkereste és választás elé állította: ő, vagy a lelkész (1696 február, 64–65.); Albisi lelkész és Szentmártoni mester közötti vita azzal zárult, hogy a mestert menesztették, Albisinak istentisztelet után nyilvánosan bocsánatot kellett kérnie a gyülekeezettől (1696 március, 70.); a hunyadi mester olyan textust választott prédikációjához, amely nemcsak a lelkésznek és a traktusnak, hanem az egész lelkészi rendnek

„esett becstelenségére”, nem szándékos volt, a parciális megbocsát neki és figyelemmességre inti (1701 november, 101.); a lozsádi eklézsia nem marasztja mesterét, a vizitáció ellene szól, a parciális megerősíti a vizitáció döntését, mert a helyiek nem gondoskodtak a tanulás körülményeiről (1712 március, 114–115.); a körösi mestert rendetlen magaviseletéért arra ítéli a parciális, hogy kövessen eklézsiát a templomból kijövő hívek előtt (1713 június, 126); az esperes idézte parciális elé a hátszegi mestert, amiért temetésen illetlenül viselkedett, de mert a sértett fél megbocsátott neki, a parciális csak intést tesz (1714 június, 138.); a tolvajláson kapott mestert elmozdítják állásából, de más gyülekezetben vállalhat hivatalt (1814 március, 193.).

Nemesség. A Hátszeg vidéki nemesek nem fizetik a lelkészt, ezért nem viselhetnek semmiféle tisztséget (1705 június, 110.).

Német. A feleség „hált a németekkel, kurválkodott, annyira, hogy a németek mia házam felé sem mehettek, vertek, rongáltak”, panaszkolta a férj (1702 június, 107.); tanúvallomásokból nyilvánvaló a feleségnek „nimetekkel szemtelen való csókolódása, úgy a nimetnek pokróca alá való levonása után, a nimeth szeméremtestének szemérem nélkül való megfogdosása. Nimeteknek écacán, ura honn nem létiben hozzá való járása, és azokkal écacán tisztátalan jádzodozása” (1716 március, 153.); a feleség paráznsága bizonyított: német katonával elszökött (1717 május, 158–159.).

Nyelvesség. A asszony nyelvessége miatt romlott meg a viszony, alapos válóok nincs, a parciális nem választja el, hanem arra inti, hogy istenesen éljenek (1690, március, 33.).

Ördög. A parciális előtt tett pacificatio: a férj megfogadja, hogy nem fogja szidni többé feleségét az „ördög scholájából kikölt szitkokkal” (1698 október, 88.); nyilvánvaló a vajdahunyadi Sztanfira ördöggel cimborál, a református vallást szidja, világi tisztek kezére adják (1701 november, 102.); panaszol a feleség, hogy férje „ördögi gyűlölséggel gyűlölte” (1702 február, 103.); az erőszakos férjhezadás ördögi gyűlölséget szült (1712 március, 116.); azzal vádolja a férj a feleséget, hogy boszorkányos, ördöggel cimborált, „megköttette” magát, hogy gyermeke ne legyen (1717 október, 159–160.).

Pálca. Az asszony azzal vádolja férjét, hogy elment a labancokkal, hazajött káromolta Istent, őt pedig karddal üldözte („ha én vétkes lettem volna, volt páca, korbács, nem karddal büntetett volna”) (1692 június, 41.).

Papmarasztás. „A kéméndi ecclesia ki nem tudhatta tiszteletes Albisi Sámuel uramat, mivel őkegyelme érdemes ember, semmi okot sem adhatnak őkegyelme ellen” (1701 január, 98.); a lozsádi eklézsia nem marasztja mesterét, a vizitáció ellene szól, a parciális megerősíti a vizitáció döntését, mert a helyiek nem gondoskodtak a tanulás körülményeiről (1712 március, 114–115.); nincs elég ok arra, hogy az algyógyi lelkészt elmozdítsák, jól végzi munkáját, a patrónusok ne háborgassák, mert a gyülekezet nagy részének kell a lelkész, a helyi románok is dicsérik (1712 március, 115.).

Paráznaság. Tóth Sára paráznasággal vádolja férjét, akit a parciális bűnösnek jelent ki, ligáztatja (1687 június, 16.); kurvának és nős paráznának mondja a feleség élettársát (1690 március, 32.); amennyiben a paráznaság gyanújába keveredett felek magukat 15 nap alatt nem tisztítják ki a vádakból, kiadatnak a tiszteteknek és kiközösítik őket (1690 május, 35.); a feleség a német katonákkal megszökött, a parciális felszabadítja a férjet a fogadalom alól, az asszony pedig „tiszt kezéhez adjudicáltatik” (1692 március, 40.); az asszony paráznasága bebizonyosodik, a férjet felmentik, két hét alatt kövessen ekléziát, a paráznaság miatt ligában marad (1692 június, 41.); a férj „feleségének nagy kurvaságát eléggé megbizonyította, azért az jámbor férfiat parázna feleségétől elszakasztják” második házasságra engedik, „a kurvát peniglen tiszt készhez adjudicállyák, és az ecclesiastica censura alatt hadgyák” (1692 július, 42–43.); „Csinádi Katával nem cohabitálván férje sok időközön, következett onnan paráznaságba való esése”, ezért mind világi, mind egyházi fórumon „meglakolt”, a parciális elválasztja és második házasságra engedi (1694 március, 50.); a feleség halálbüntetést kér parázna, fajtalan férjére, magát pedig engedjék második házasságra (1694 június, 51.); Csengeri István a parcialist nem becsüli, a feleségét rosszul tartja ezért exkommunikációban hagyják „és mint-hogy az esküttek is az tiszteteknek paráznaságáért kiadták, azon poena alatt hagyatik” (1694 június, 52.); a marosillyei román esperes azzal vádolja vejét, hogy parázna („azzal kérkedett, hogy ha annyi kancája volna, amennyi asszonnyal volt közi, azolta miolta a felesége nélkül vagyon, el nem férne a Folti uram lazurai udvarán”) (1695 február, 58–59.); a feleség csak azért maradt a férje mellett, hogy elkerülje az egyházfegyelmet, különben válni akar, mert férje gyanús dolgokba keveredett (1695 június, 60–61.); paráznaságon kapták rajta az asszonyt, tisztítsa ki magát (1695 június, 61.); a férj nyolc éve elhagyta feleségét, közben paráznaságra vetemedett, két törvénytelen gyermeke is született, az asszonyt elválasztják tőle (1695 november, 63.); három lelkész írt tanúlevelet, hogy a feleség elszökött, a férjet elválasztják, „az hitetlen parázna penig ha valaha előlkerül, ispán uram büntesse, mint paráznát” (1695 november, 64.); „Kömíves Katának gyógyulhatatlan nyavalyája, húgyossága, parázna is, ura is halálban forgott miatta, azért ez az ártatlan fél absolváltatik, az asszony penig ligaba vettetik” (1696 február, 68.); a paráznaságon talált feleség büntetését kéri a férj: „Azért azt kívánom, a Verbőczy Decretumában, part. 1. tit. 105., hogy feje elüttessék”, a parciális határoz: „Constál Kozoli Máriának nagy kurvasága a vármegye tisztei communis inquisitiojából, el is szökött latrával a büntetés előtt” (1696 november, 75.); paráznaság, verés, részegség miatt kéri a feleség a válást, a parciális több bizonyítékot kér (1698 március, 80–81.); a férjtől azért választották el feleségét, mert emez a házasság után 6 hónapra szült gyermeket, a nőt paráznaság miatt tisztetek kezére adják és ecclesiastica censura alá vetik (1698 március, 82.); a parázna feleség mocskolta a református vallást, elválasztják férjétől, és lakoljon „a magistratus előtt kurvaságáért” (1698 március, 83.); panaszol a férj, hogy parázna a felesége, sőt „mikor még velem lakott, nehezes lévén, a hasát verte, hogy megöllye magában a gyermeket.” (1701 január, 98.); a feleség nyilvánvaló parázna, elválasztják, kiközösítik és tisztetek kezére adják (1705 június, 109.); „szemmel látott tanúk, kik latrokat hol egyszer, hol másszor Pap Éva mellett kaptanak, maga is szemérmének felfedésével kénálván iffjú legént, szerszámmal”, az asszonyt paráznaságért elválasztják férjétől, kiközösítik és ligában

hagyják (1705 november, 112.); nyilvánvaló és bizonyított paráználkodásért („hites férjén kívül idegen férfiakkal való közösülése, csókolódása és gyanús helyeken suspectis horis, suspecta conversatioja”), ezért elválasztják, kiközösítik és külső tisztek kezére adják (1712 március, 116.); paráznának ítélte a parciális a férjet, mert elhagyta a feleségét és mással kelt össze, (1713 szeptember, 127.); mind a férj, mind a feleség parázna, kiközösítik, ligába tartják és a magisztrátus kezére adják (1713 szeptember, 129.); a parázna férjet, „mint hitetlent és nyilvánvaló latrot excommunicállyuk”, mert más asszonnyal él (1713 szeptember, 130.); a feleségre rábizonyosodott paráznasága, mert a tanúvallomásokból nyilvánvaló „nimetekkel szemtelen való csókolódása, úgy a nimetnek pokróca alá való levonása után, a nimeth szeméremtestének szemérem nélkül való megfogdosása. Nimeteknek écákán, ura honn nem létiben hozzá való járása, és azokkal écákán tisztátalan jádzodozása”, törökkel való mátkasága, ezekért elválasztják, kiközösítik, örökké ligába tartják és magisztrátus kezére adják (1716 március, 153.); a feleség paráznasága bizonyított (német katonával elszökött), gyilkossága ugyancsak (csecsemőjét anyatej nélkül hagyta és meghalt), a férjét tőle elválasztják, őt kiközösítik, ligába vetik, és magisztrátus kezére adják (1717 május, 158–159.); megbizonyosodott az asszony paráznasága, elválasztják férjétől, de ha megbékél a világi törvénnyel a parciális nem veti ligába, mert férje impotenciája miatt került „carnalis tentatioba”, „elegedendő liganak tartván eddig való szenvedését” (1718 március, 162.); mindkét félről megbizonyosodott paráznaságuk, kiközösítik, ligába vetik és világi törvényre adják (1718 június, 163–164.).

Parókia. A hátszegi egyházi eladta az eklézsia búzájának egy részét, a pénzt fordítsák a parókia építésére (1714 március, 132.); a parciális serkenti a rákosdi gyülekezet parókia építetési igyekezetét (1814 március, 193.); a ribicei parókia teljesen tönkrement, lelkészt abban fogadni nem tudnak, a parciális úgy dönt, hogy mérjék fel a kárt és azt vármegyei segítséggel hajtsák be a két kurátoron, mert a kár hibájuk miatt esett (1814 március, 195.).

Patrónus. A vajdahunyadi egyházközség örökségét ne adják el a „summus patronus nélkül”, „ha eladgya, úgy adgya, hogy hasonló vagy jobb örökséget vehessenek velle. Ha pedig el nem adgyák, fordítsák valami közönséges ecclesia javára velünk edgyet értvén” (1695 február, 57.); nincs elég ok arra, hogy az algyógyi lelkészt elmozdítsák, jól végzi munkáját, a patrónusok ne háborgassák mert a gyülekezet nagy részének kell a lelkész (1712 március, 115.); a patrónusok azzal vádolják Örsi lelkészt, hogy a háborús időben nem állt helyt (1712 november, 119.); bor adósság visszafizetésére kéri a helyi patrónust a parciális, különben a kezesek utódjaitól akár törvénnyel is behajtja (1715 március, 143.); a patrónus panaszeleveléből világos, hogy a lelkész vásárra jár és részeges, kocsmát látogat, a prédikációt elmulasztja, úrvacsorát nem oszt (1715 május, 145.).

Pecset. A traktus pecsétét Jenei Sámuel elvitte magával, mondván, hogy azt saját költségén készítette, bár az ötvös állította, hogy azt Körtvélyesi György, a korábbi esperes fizette ki, „azért a Szent Társaság maga költségével metszetett pecsétet, melynek figurája a Noé galambja olajággal, hogy ennekutánna senkinek ne legyen praentensioja a pecséthez” (1712 március, 114.).

Peregrináció. A vizitáció úgy döntött, hogy az egyházközség 100 forint kölcsöne után, amelyet a peregrináció költségeire adott az egyházközség a lelkésznek, interest kell fizetni, a parciális ezt a döntést felülírja „minthogy szent dologra fordítottatott a megemlített summa, illendőnek sem ítüllyük, hogy interest vegyenek utánna” (1713 június, [II./32.]).

Perköltség. „Proventus hujus Sedis ft. 3,64. Könyveket vettünk rajta a Partialisnak. Ab hinc végeztetett, hogy a partialisi proventus közönséges haszonra fordíttassék és notarius kezében resignáltassék, hac conditione, hogy az esperest uram része toties quoties exscindáltassék” (1701 november, 102.).

Postliminium. Antal Mártonné még nem várta eleget vissza urát, nem választják el (1689 március, 22.); „Minthogy semmi reménség nincsen férje megjövedele felől, itt károkát tévén, keresd meg tiszteletes püspök uramat, mert nincs szabadságunkban, hogy absolvállyunk, ha méltó kívánságod vagyon is” (1699 február, 89.).

Prédikáció. A patrónus panaszleveléből világos, hogy a lelkész a prédikációt elmulasztja, úrvacsorát nem oszt (1715 május, 145.); az esperes azzal vádolja a hátszegei lelkészt, hogy részeges, a prédikálást elhanyagolja, románul nem prédikál a templomban, ezért sokan visszaálltak az ortodox vallásra (1716 március, 148–150.).

Püspök. A parciális nem dönthetett az egyik ügyben, annak bonyolultsága miatt, ezért a püspökhöz és a generális zsinathoz utalja át (1696 március, 70.); „Mint-hogy semmi reménség nincsen férje megjövedele felől, itt károkát tévén, keresd meg tiszteletes püspök uramat, mert nincs szabadságunkban, hogy absolvállyunk, ha méltó kívánságod vagyon is” (1699 február, 89.); az egyházmegye levelet ír a püspöknek, hogy az újonnan választott esperest erősítse meg hivatalában, a püspök válasza is ugyanott (1713 február, 122–123.); püspöki meghívó a generális zsinatra (1814 június, 202.).

Rab. Sinka András rabság miatt nem tudott 15 nap alatt „novizálni”, ezt ezennel elnézi a parciális és engedélyt ad arra (1698 október, 88.; 1699 február, 89–90.).

Rác. Válast kér a férj, mert, állítása szerint nem is igazi lelkésszel, hanem „bitang rác pappal” történt az esketés, tehát nem érvényes (1692 június, 42.).

Rágalmazás. Az esperes parciális elé viszi Örsi Péter marossolymosi lelkész ügyét, aki rágalmazó levelet írt róla, a parciális úgy dönt, hogy a lelkésznek a következő parciálisra bizonyítania kell állítását, vagy kánon szerinti büntetést kap (1705 november, 111–112.); az összetett ügyben csak a rágalmazást tekinti a parciális hatáskörébe tartozónak (1713 szeptember, 128.).

Részeg. A feleség panaszkodik, hogy férje részeges, veri és ládáját ugyancsak feltörte (1688 szeptember. 19.); Brassai István tékozló, részeges, a kocsmában gyermekét eladta és a pénzt elitta (1689 június, 24.); válast kér a férj, mert, állítása szerint, részeg volt, amikor elvette feleségét (1692 június, 42.); a parciális megállapítja, hogy a férj részeg volt, amikor megházasodott, tehát házassága nem érvényes, (1692 július, 44.); parázñaság, verés, részegség miatt kéri a feleség a válast, a parciális több bizonyítékot kér (1698 március, 80–81.); a parciális előtt tett

pacificatio: a férj megfogadja, hogy nem részegeskedik (1698 október, 87.); esperes hivatalból indított eljárása a zarándi lelkész ellen, ennek részegsége miatt (1700 március, 95.); Belényesi Dávid lelkésztől kiderült, hogy részeges, a pünkösdi istentiszteletet részegen végezte, az igehirdetést többször elmulasztotta, úrvacsorát nem osztott, (1700 június, 97.); az esperes azzal vádolja a hátszegi lelkészt, hogy részeges, karácsonykor többször is hányt a templomban, úrvacsoraosztás alatt is, a lelkész tagadja, sőt valamennyi tanú vallomásából is kitetszik, hogy a vádak nem igazak, tehát a parciális nem indít eljárást ellene (1716 március, 148–150.); italozás miatt választ el a parciális két nemest (1814 május, 196–197.).

Római katolikus. A szent szék elé olyan vegyes házassági kérdés került, amelyben római katolikus szerzetes panaszolta be a parciálisnak az egyik református lelkészt (1694 július, 53–55.; 1694 november, 53–56.); a feleség kijelenti, hogy „készebb pápistává lenni, mintsem atya házából külön” lakni a férjével (1713 november, 130–131.).

Román. Mátka-kényszerítés, a parciális úgy dönt, hogy a tóti Cserna Mária korábbi mátkáját elhagyva menjen a későbbihez, aki hagyja el görögkeleti vallását (1691, 35–36.); nincs elég ok arra, hogy az algyógyi lelkészt elmozdítsák, jól végzi munkáját, a helyi románok is dicsérik (1712 március, 115.); paráznának ítélte a parciális a férjet, mert elhagyta a feleségét és mással kelt össze, „amelly feleségével is össze való kelését oláh pappal vitette végbe” (1713 szeptember, 127.); nem hajlandó visszamenni a feleség a férjéhez, mert az veri, inkább áttér a románok vallására, az ügyet a parciális a generális zsinathoz utalja (1713 november, 131.); a férfiút azzal vádolják, hogy román pappal köttette meg házasságát, *articularis poenat* kérnek ellene (1714 június, 136.); újabb panasz, hogy román papot hívtak az esketésre („mások hívták akaratom ellen az *copulatione*”), a pap kapjon *articularis poenat* (1714 június, 137.); az esperes azzal vádolja a hátszegi lelkészt, hogy románul nem prédikál a templomban, ezért sokan visszaálltak az ortodox vallásra a lelkész tagadja, sőt valamennyi tanú vallomásából is kitetszik, hogy a vádak nem igazak, tehát a parciális nem indít eljárást ellene (1716 március, 148–150.); a Hátszeg vidéki román papok számára biztosított jogvédelem, amennyiben a reformátusokkal uniálnak (*Miscellanea*, 169–170.).

Sákramentum. Az esperes hivatalból indított eljárást a zarándi lelkész ellen, ennek részegsége miatt, a sákramentumokat megszenteltségtelenítette, (1700 március, 95.); az esperes azzal vádolja a hátszegi lelkészt, hogy részeges, karácsonykor többször is hányt a templomban, úrvacsoraosztás alatt is, a prédikálást elhanyagolja, a lelkész tagadja, sőt valamennyi tanú vallomásából is kitetszik, hogy a vádak nem igazak, tehát a parciális nem indít eljárást ellene (1716 március, 148–150.).

Sodomita. A feleség azzal vádolja férjét, hogy „sodomai étellel culpált, megölt híremben, nevemben, becsületemben, vétett az hatodik parancsolat ellen”, (1716 június, 155.); nem tartozott a parciálisra azon ügy, melyet a püspök kérésére tárgyalta az Algyógyon összeült parciális, és hivatalából elmozdított lelkészt idézett perbe állítólagos sodomitaságért (pedofília). (1719 június, 166–168.).

Szék. Panasz amiatt, hogy Zudor András a templomi széket lelkész és esperes tájékoztatása nélkül elvágta, a parciális elrendeli, hogy tisztázzák: haragból vágta el a széket, vagy azért mert rossz volt (1702 február, 104–105.); a széket a feleségek veszekedése miatt vágta el, a generális zsinat úgy döntött, hogy azt javítsák meg, a Zudor által készített széket vegyék át, megszabta az ülésrendet és istenes életre intette az asszonyokat (1702 június, 108.).

Szeméremtest. Az asszony panaszol: „tilalmas utakon való békességet és szeretetet akart közöttünk (varázslása által) szerzeni, confugiálván némely asszonyemberekhez, hogy egy halat mérván vagy méretvén szeméremtestéhez (haki ezt cselekedhetné, ajándékot venne ökegyelmétől) és azt meg süttetvén, velem étetné meg, és így a szeretet közöttünk vigeálván, durálhatna, mely mind Isten, mind emberek törvényével ellenkezik” (1695 június, 60.); a férj azzal vádolja felségét, hogy „szeméremtestében gyúrt vajas pogácsát” etetett vele, a vádak bebizonyosodnak, az asszonyt paráznaként elítélik (1699 december, 94.); Belényesi Dávid lelkésről kiderült „egy becsülletes nemesember leányinak pudicitiajok után incselkedett” (1700 június, 97.); „szemmel látott tanúk, kik latrokat hol egyszer, hol másszor Pap Éva mellett kaptanak, maga is szemérmének felfedésével kénálván iffjú legént, szerszámaival” (1705 november, 112.); a feleségre rábizonyosodott paráznasága, mert a tanúvallomásokból nyilvánvaló „nimetekkel szemtelen való csókolódása, úgy a nimetnek pokróca alá való levonása után, a nimeth szeméremtestének szemérem nélkül való megfogdosása.” Ezekért elválasztják, kiközösítik, örökké ligába tartják és magisztrátus kezére adják (1716 március, 153.).

Szolgabíró. Arról panaszkodik az egyik fél, hogy a másik szolgabírórt küld rá és fenyegetőzik, ebben nem kompetens dönteni a parciális, keresse a törvény útját (1698 május, 84.);

Szóló. Algyógyon az eklézsia szőlőjét visszaveszi a parciális, ha azt a bérlő nem műveli kellőképpen (1717 március, 157.).

Temetés. Az esperes idézte parciális elé a hátszegi mestert, amiért temetésen illetlenül viselkedett, de mert a sértett fél megbocsátott neki, a parciális csak megintette (1714 június, 138.).

Templom. A parciális előtt tett pacificatio: a férj megfogadja, templomba jár, ha mindezt nem cselekszi először kiközösítés, aztán articularis poena lesz a büntetése (1698 október, 87.); a parciális elfogadja az alpestesiek magyarázatát, amiért a templomépítést nem folytatták, de szigorúan meghagyja, hogy a következő parciálisig a gerendákat faragják meg, különben 200 forintra bünteti őket (1714 március, 133.).

Tetű. A feleség csak azért maradt a férje mellett, hogy elkerülje az egyházfegyelmet, különben válni akar, mert férje gyanús dolgokba keveredett (lapostetűvel is megtöltötte) (1695 június, 60.).

Textus. A hunyadi mester olyan textust választott prédikációjához, amellyel nemcsak a lelkésznek és a traktusnak, hanem az egész lelkészi rendnek „esett becselenségére”, nem szándékos volt (1701 november, 101.).

Török. A feleségre rábizonyosodott parázناسága, mert a tanúvallomásokból nyilvánvaló törökkel való mátkasága, ezekért elválasztják, kiközösítik, örökké ligába tartják és magisztrátus kezére adják (1716 március, 153.).

Tripartitum. „a Verbőczy Decretum part. 2. tit. 31. világosan tanét a Decretum, többször nem adatik exmissio” (1696 február, 66.); parázناسágon talált feleség büntetését kéri a férj: „Azért azt kívánom, a Verbőczy Decretumában, part. 1. tit. 105., hogy feje elüttessék” (1696 november, 75.); feleségét nem szokványos közösülésre kényszerítő személy ellen hozza fel az alperes (1697 november, 78.); hivatkozás (1698 október, 88.); hivatkozás (1701 május, 98.); nemesi jogok védelmére idézik (1713 június, 124., 125.).

Úrvacsora. Belényesi Dávid lelkésről kiderült, hogy részeges, a pünkösdi istentiszteletet részegen végezte, úrvacsorát nem osztott, az esperes kéri, hogy a generális zsinatig függesszék fel hivatalából (1700 június, 97.); a lelkész úrvacsorát adott az egyik parázna asszonynak, a lelkészt megróják (1715 március, 144.); a patrónus panaszleveléből világos, hogy Belényesi Dávid a prédikációt elmulasztja, úrvacsorát nem oszt (1715 május, 145.); az esperes azzal vádolja a hátszegi lelkészt, hogy részeges, karácsonyi úrvacsoraoosztás alatt többször hányt a templomban, a lelkész tagadja, sőt valamennyi tanú vallomásából is kitetszik, hogy a vádak nem igazak (1716 március, 115–117.); sok gyülekezeti tag nem látogatja az istentiszteletet, nem él az úrvacsorával, a parciális mindent megpróbált, hiába, a generális zsinatra utalja, amely dönt: békéljenek meg a lelkésszel, menjenek istentiszteletre, különben eltiltja őket az egész traktusban az úrvacsorától (1717 március, 157.).

Vagyon. A vajdahunyadi egyházközség örökségét ne adják el a „summus patronus nélkül” „ha eladgya, úgy adgya, hogy hasonló vagy jobb örökséget vehessenek velle. Ha pedig el nem adgyák, fordítsák valami közönséges ecclesia javára velünk edgyet értvén” (1695 február, 57.); a parciális jelenti a Hunyad megyei főispánnak és asszeszoroknak, hogy az egyházközségek vagyonát összeírták (Miscellanea, 171.).

Vallás. A parázna feleség mocskolta a református vallást, elválasztják férjétől, és lakoljon „a magistratus előtt mind kurvaságáért, mind szent vallásunk mocskolásáért” (1698 március, 83.); nyilvánvaló, hogy a vajdahunyadi Sztanfira ördöggel cimborál, a református vallást szidja (1701 november, 102.); nem hajlandó visszamenni a feleség a férjéhez, mert az veri, inkább áttér a románok vallására (1713 november, 131.); az esperes azzal vádolja a hátszegi lelkészt, hogy románul nem prédikál, ezért sokan visszaálltak az ortodox vallásra, a lelkész tagadja, sőt valamennyi tanú vallomásából is kitetszik, hogy a vádak nem igazak, tehát a parciális nem indít eljárást ellene (1716 március, 148–150.); a feleség megérdemelné, hogy egyházfegyelmi eljárást indítsanak ellene, amiért férjét hamisan vádolta és jó hírért rontotta, de mert görög valláson van „eziránt való censuraja nem forumunkat illeti” (1718 október, 165.).

Válóok. Nincs elegendő ok az elválasztásra, ezért a következő parciálisig „terminus engedtetik mind a két félnek az békességre”, utána még döntenek (1688 szeptember, 20.); az asszony hitehagyottságát nem sikerült megalapozottan bizo-

nyítani, ezért a parciális elhalasztja a kérdést a következő ülésre (1689 június, 25.); válóok nincs, a feleségnek vissza kell mennie férjéhez, különben tisztek fogják kényszeríteni erre, amennyiben nem engedelmeskedik kiközösítik (1690 január, 31.); a asszony nyelvéssége miatt romlott meg a viszony, alapos válóok nincs, a parciális nem választja el, hanem arra inti, hogy istenesen éljenek (1690 március, 33.).

Vám. A tamástelki vám ügyében járjanak el a *Aprrobatæ Constitutiones* szerint (*Miscellanea*, 170.).

Varázslás. A férj azzal vádolja feleségét, hogy varázslással, babonával akarta helyreállítani kapcsolatukat („szeméremtestében gyúrt vajas pogácsának urával való megéttetése”), a vádak bebizonyosodnak, az asszonyt elítélik (1699 december, 94.).

Vérbaj. A feleségről „hogya franczus, bizonyossan constál” (1696 március, 68.).

Verés. „Elhattam, mert barmot sem kellene úgy verni, mint engem, halált szenvedek inkább, mint visszamennyek” mondja Váradi Mária (1688 június, 17.); férj veri a feleségét „nem is pálcával, korbáccsal avagy vesszővel, hanem kötőfejszéssel” (1688 június, 17.); a férj panaszkodik, hogy felesége elűzte otthonról, ládáját feltörte, az asszony azért, hogy férje részeges, veri és ládáját ugyancsak feltörte (1688 szeptember, 18.); Csula János feleségét verte és vérént ontotta, alattomban kurvasággal vádolta, ezért elvásztják (1693 március, 44–45.); a lánya ügyét felvállaló apa panaszolja a parciálisnak, hogy veje verte, rongálta, házatól elűzte gyermekét, ezért válást kér (1694 március, 49.); parázñaság, verés, részegség miatt kéri a feleség a válást, a parciális több bizonyítékot kér (1698 március, 80–81.); a feleség panaszolja, hogy férje verte, „taglotta” („rongált, keresetlen fákkal, vaskalánnal, többire minden nap, sokszor napjába háromszor”), több bizonyítékot kérnek (1698 március, 82.); „pogányi módon hallatlanul ver, rongál, lábával rugdos, mellyek miatt már bénaság is esvén tagomban” mondja a feleség (1699 október, 92.); panaszol a feleség, hogy „amely fát kaphatott, azzal vert, fenyegetett, hogy megöl” (1702 február, 103.); „hált a németekkel, kurválkodott, annyira, hogy a németek mia házam felé sem mehettek, vertek, rongáltak”, az asszonyt világi tisztek kezére adták (1702 június, 107.); „Szász Bálintnak gyilkossága manifesto constál”, mert annyira megverte felségét, hogy az elvetélt (1712 május, 118.); „keményen megvert, először fejszéssel nyakamat el akarván vágni, azután késsel támadott reám, hogy torkomat megmetsze” (1713 június, 125.); nem hajlandó visszamenni a feleség a férjéhez, mert az veri (1713 november, 130–131.); az esperes idézte törvény elé az algyógyi lelkészt azért, hogy bottal kergetett valakit és verekedett, tisztségéből való felfüggesztését kéri (1714 szeptember, 140.); a verés még nem ok az elvásztásra (1715 március, 144–145.).

Világi karhatalom, világi törvényszék (seculare brachium, magistratus). A férjre rábizonyosodott a házasságtörés, a tisztek kezére adják, az asszonyt második házasságra engedik (1688 június, 17.); hitszegésért a világi törvényszék megbüntette Bíró Jánost, a parciális második házasságra engedi, a gyülekezetet meg kell követnie (1690 január, 31.); Bálintfi István kéri a parciálist, hogy válassza el megnyo-

morodott feleségétől, a parciális ezt nem teszi meg, sőt a magisztrátus büntetésével fenyegeti (1690 május, 34.); amennyiben a paráznaság gyanújába keveredett felek magukat 15 nap alatt nem tisztítják ki a vádakból, kiadatnak a tiszteknek és kiközösítik őket (1690 május, 35.); a feleségnek semmit nem sikerült rábizonyítania a férjre, ellenkezőleg, a férj „feleségének nagy kurvaságát eléggé megbizonyította”, „a kurvát tisztkézhez adjudicállyuk” (1692 július, 43.); a parciális megállapítja, hogy a férj kiskorú volt, amikor megházasodott, tehát házassága nem érvényes, mint scortatorok közösíttessenek ki, adassanak tisztek kezére, második házasságra nem engedik, amíg a törvényt ki nem békítik és nem követnek ekléziát (1692 július, 43.); a férj kurvasággal vádolja feleségét, bebizonyította, a feleség meg sem jelent a parciális előtt, amely elvásztja tőle, és úgy dönt, hogy a férj kényszerítse a magisztrátust felesége megbüntetésére (1693 május, 45.); Buda Gáspár „zsidói elválásról való levelet küld feleségének”, a parciális felszólítja, hogy fogadja vissza feleségét, „külömben articulariter fogunk requirálni a főtiszteknek” (1694 június, 51.); azon feltétellel bocsátják visszavételre a volt férjet, ha a magisztrátustól igazolása van (1694 november, 56.); a marosillyei román esperes vádolja lánya férjét, hogy karddal akarta megölni lányát, a férfi azzal vádolja a leányt, hogy szalonnáját, pénzét, mindenét ellopta, viszont kiderül róla, hogy parázna, elvásztják, a lopás kérdésének tisztázására világi fórumot ajánlanak (1695 február, 59.); a férjtől azért választották el feleségét, mert emez a házasság után 6 hónapra szült gyermeket, a nőt paráznaság miatt tisztek kezére adják (1698 március, 83.); a parázna feleség mocskolta a református vallást, elvásztják férjétől, és lakoljon „a magistratus előtt mind kurvaságáért, mind szent vallásunk mocskolásáért” (1698 március, 83.); „Búza Sigmond hamis hitben találatott, mellyért politice meg is büntettetett” (1701 november, 101.); nyilvánvaló, a vajdahunyadi Sztanfira ördöggel cimborál, a református vallást szidja, világi tisztek kezére adják (1701 november, 102.); „hált a németekkel, kurválkodott, annyira, hogy a németek mia házam felé sem mehettem, vertek, rongáltak”, az asszonyt világi tisztek kezére adták (1702 június, 107.); a feleség nyilvánvaló parázna, elvásztják és kiközösítik és tisztek kezére adják (1705 június, 109.); nyilvánvaló és bizonyított paráználkodásért („hites férjén kívül idegen férfiakkal való közösülése, csókolódása és gyanús helyeken suspectis horis, suspecta conversatioja”), ezért elvásztják, kiközösítik és külső tisztek kezére adják (1712 március, 116–117.); „A mesterek restantiaji iránt brachiumot kér a méltóságos főcurator urunktól tiszteletes esperestünk, Solymosi Mihály uram” (1713 február, 122.); mind a férj, mind a feleség parázna, kiközösítik, ligába tartják és a magisztrátus kezére adják (1713 szeptember, 129.); a feleség térjen vissza férjéhez, „a férje mennyen utánna, és azon vármegyének tiszte által ad reditum cogáltassék s hites férje kezében adattassék”, ha mégsem az *Compilata* szerint világi törvényszékre adassék (1714 március, 134.); a feleség felé hangzik a parciális végzése: „futura Sede comprobállyá azt, hogy az ura impotens, külömben excommunicál-tatik és a külső magistratus kezében adjudicáltatik” (1714 június, 138.); a hosdátiak kérik restanciájuk elengedését, mert nem volt jó termés, a parciális jövőre halasztja annak megadását, még akkor is, ha természeti csapás éri őket, különben a Főkonzisztóriumtól kért brachiummal fogják megvenni rajtuk (1715 június, 146.); a feleségre rábizonyosodott paráznasága, ezért elvásztják, kiközösítik, örökké ligába tartják és magisztrátus kezére adják (1716 március, 153.); a feleség vádolja

férjét, kiderül viszont, hogy a férj ártatlan, a vármegye tisztjeit pedig kéri a parciális, hogy az asszonyt, mint hűtlen szökevényt keressék elé és kényszerítsék megjelenni a parciálison vagy férjével megbékélni (1716 június, 155.); a feleség paráznsága bizonyított (német katonával elszökött), gyilkossága ugyancsak (csecsemőjét anyatej nélkül hagyta és meghalt), a férjét tőle elválasztják, őt kiközösítik, ligába vetik, és magisztrátus kezére adják (1717 május, 158–159.); megbizonyosodott az asszony paráznsága, elválasztják férjétől, de ha megbékél a világi törvénnyel, a parciális nem veti ligába, mert férje impotenciája miatt került „carnalis tentatioba”, „elegendő liganak tartván eddig való szenvedését” (1718 március, 162.); mindkét félről megbizonyosodott paráznságuk, kiközösítik, ligába vetik és világi törvényre adják (1718 június, 163–164.); a ribicei parókia a teljesen tönkrement, lelkészt abban fogadni nem tudnak, a parciális úgy dönt, hogy mérjék fel a kárt és azt vármegyei segítséggel hajtsák be a két kurátoron, mert a kár hibájuk miatt esett (1814 március, 195.).

Zsellér. A hátszegi eklézsia telkén lakó zsellérek kéri a parciálist, hogy csökkentse házbérüket, az épületeken végzett javítások költségét számítsa be a házbérbe, a parciális a helyi lelkészre és eklézsiára bízta az ügy méltányos megoldását (1718 október, 164.).

Zsidó. Buda Gáspár szakácsa nem tiszteli sem az esperes, sem a parciális írását, nem jelenik meg, hogy számot adjon feleségétől való elválásáról („zsidói elválásról való levelet küld feleségének”) (1694 június, 51.).

Zsindely. A kölcsön adott zsindelyeket szerezze vissza az eklézsia, különben nekik kell megfizetniük (1715 március, 143.).

Zsoltár. A lozsádi lelkész és a mester közötti vita egyik oka: a mester a zsoltárt nem énekelte végig (1696 február, 64.).

Latin szavak és kifejezések jegyzéke

a contrahendo cum tertio – a harmadikkal való szerződéstől
a functione juxta prae-nominatos canones usque ad Sanctam Synodum Generalem suspendál – a fent nevezett kánonok szerint a következő Generális Zsinatig hivatalából felfüggeszt
a jure – törvénytől
a legitime thoro mariti sui – férjének törvényes asztalától
a marito – házastársától
a memoria hominum – emberemlékezet óta
a modo in posterum – ily módon a jövőben
a praesenti thoro – itt: jelen törvényszéki üléssel kezdődően
a thoro separál – itt: asztaltól elkülönít
ab antiquo – régóta
ab hinc – erről
ab hoc termino – ezután, ettől kezdve
ab initio – kezdettől
ab officio suspendál – hivatalából felfüggeszt
ab utraque parte – mindkét részről
ablegál – elküld
abortiál – elvetél
abrogál – eltöröl
abscindál – elszakaszt, megfoszt
absentál – hiányzik
absentia – hiány
absolute – önállóan
absolutio – felmentés
absolvál – felment
absque ulla misericordia – minden könyörületesség nélkül, könyörtelenül
abstineál – megtartóztat, tartózkodik
abstrahál – elvon, elhúz
abunde doceál – bőségesen bizonyít, tanúsít
ac etiam servatis de jure servandis – a törvényes eljárásnak megfelelően (szó szerint: még a jog szerint megtartandókat is megtartva)
accedál – hozzájárul, beleegyezik
acceptál – elfogad, elismer
accessorium – járulék, kellék
accusál – vádol

acquisitio – kereset
acrius corripiál – keményen megdorgál
acta – cselekedet
actio – per (prédikáció, szónoklat)
Actor semper debet esse paratus – a felperesnek mindig felkészültnek kell lennie
Actor/trix – felperes
Actore non comprobante, nec comparente, absolvitur reus – a felperes nem bizonyítván, meg sem jelenvén, a vádlottat felmentik
actorea pars – felperes
Actori incumbit proba – a felperes köteles bizonyítani
ad alia vota transmittál – újabb házasságot engedélyez
ad alium terminum competentem – más, illetékes törvényszakra
ad cohabitandum – az együttlakásra
ad communizandum – vallatás lefolytatására
ad connubium – a házasságra
ad contrahendum cum alia – mással való szerződésre
ad culturam – művelésre
ad fassiones recipiendas – tanúvallomások bevételeire
ad festum Michaeli dicatum – Szent Mihály ünnepére
ad futura – a jövődre
ad futuram Sedem – a következő törvényszékig
ad humana testimonia – tanúvallomásra
ad iudicium usque clarissimi superintendentis – a főtiszteletű püspök ítéletéig
ad jus gladii – pallosjogra, fűvesztésre
ad literas – írásos bizonyítékra
ad maritum – férjéhez
ad meliorationem utriusque personae – mindkét személy megjobbulására
ad meritum – érdemben
ad nubendum alteri – mással való házasságkötésre
ad octavum – nyolc napon belül

ad pacificandum cum marito suo quem laesit – a megsértett férjjel való kibékülésre

ad parochiam pertinent – a parókiához tartoznak (egyházi tulajdon)

ad priora – az előbbiekre

ad prudentiora sponsalia – megfontoltabb házasságra

ad puniendum – megbüntetésre

ad quindenam – quindenalis szék, vagy tizenöt napon belül

ad reconciliationem usque – az eklézsiakövetésig

ad reditum – a visszatérésre

ad rehabendam uxorem – felesége visszafogadására

ad rehabendum et reditum – a visszafogadásra és a visszatérésre

ad religionem reformatam convertat – református vallásra tér

ad salvandam conscientiam – a lelkiismeret mentésére

ad secunda vota transmittat – második, újabb házasságot engedélyez

ad secundas nuptias transmittat – második házasságot engedélyez

ad secundum – a másodikra

ad sequentem Sedem – a következő (törvény)székre

ad simplicem reditum, ac exinde matrimonium subsequendum – az egyszerű visszatérésre és az ebből következő házasságra

ad simplicem relationem et testimonium infamis personae – a becstelen személy egyszerű beszámolójára és vallomására

ad solvendum matrimonium – a házasság felbontására

ad sui consolationem – a maga vigasztalására

ad testandum – vallomástételre

ad ulteriora vota transmittat – későbbi házasságot engedélyez

ad ulteriorem prosecutionem – a következő megkeresésig, büntető eljárásig

ad ulteriorem revisionem – további felülvizsgálatra

ad valachitum [!] relabál – a románsághoz (a görögkeleti vallásra) visszatér

ad valachitum [!] relapsus apostata – a románsághoz (görögkeleti vallásra) visszatért hitehagyott

ad vivendum in Domino – istenes életre

ad vota secunda se transtulit – második házasságra adta magát

addál – hozzátesz, hozzáad

adhaereál – ragaszkodik, hozzáér, csatlakozik

adhaerendo superioribus – ragaszkodva a fentiekhez

adhibeál – hozzáad, kiad, alkalmaz, felhasznál

adhibita ecclesiastica censura – egyházi fenytéket alkalmazva

adhibito legitimo contractu – törvényes szerződést/megegyezést hozzáadva

adigál – erőltet, kötelez, kényszerít

adjiciál – hozzátesz, fordít, irányoz

adjudicál – megítél, odaítél

adjungál – mellétesz, mellérendel

admittál – bebocsát, odaenged, elfogad

admoneál – megint, figyelmeztet

admonitio – megintés, intőlevél

admonitor – megintó

admonitus – megintett

adoriál – megtámad, vkire rátör

adtestál – bizonyít, (írásban) tanúsít

adtrahál – idéz, hív, bevon

adulterium – házasságtörés

adulterus, -a – házasságtörő

aedictum – rendelet, rendelkezés

aeque ignoti erant – egyaránt ismeretlenek, tudatlanok voltak

aequivalentia – egyenlőség

aestimál – felbecsül, felértékel

affirmál – kijelent, kinyilvánít

ágál – perel, keresetet előad, tárgyal

aggravál – (meg)terhel, vádol, súlyosbít

aggravatio – vádolás

agitál – tárgyal, tárgyalásba vesz

agitur causa – a per tárgyalatik

agnoscál – beismer, elismer

alienae personae circumstantia aggravat hoc peccatum – más személy állapota is súlyosbítja ezt a bűnt

alienum – idegen

alioquin – máskülönben

aliter – másképp

allegál – állít, felel

allegatio – indok, érv, mentegetőzés
alligál – megköt, lebilincsel, kötelez
altera parte absente et inaudita – a másik fél hiányában és meghallgatása nélkül
alteratio – bomlás, változás
altercatio – vitatkozás
ambulatim – mozgás közben, mozgó, itt: váltakozó helyszín
amittit causam – érvényét veszti az ügy
amoveál – eltávolít
amplectál – teljesít, elfogad, magává tesz vmiyen ügyet
animo malignante et perverso – gonosz és aljas indulattal
annectál – hozzácsatol
annecto superioribus cum protestatione – jogfenntartó nyilatkoztal az előbbiekhöz hozzáadva
annihilál – megsemmisít, érvénytelenít
annuál – bejegyezik, állít, vall, magát aláveti
annuatim – évenként
ante citationem – idézés előtt
ante contractum praespecificatum – az előbb említett szerződés előtt
ante copulam – a nász (házasság) előtt
ante exordium propositionis – az előterjesztés előtt
ante justam aetatem – a törvényes életkor előtt
ante lictam sententiam – végleges ítélet előtt
ante octavum – nyolcadnap előtt
ante pacificationem – a békítés előtt
ante propositam levatam in contentione – az előterjesztett perfelvétel előtt, a vitában
ante Sacrosanctae Partialis celebrationem – a Szent Parciális megtartása előtt
antequam – előbb, mielőtt
antesignans – első aláíró
apellál – fellebbez, folyamodik, megszólít
apellatio – fellebbezés
apologia – védekezés, védírat, mentség
appareál – meglátszik, kiderül, megjelenik
apportál – előhoz
apprehensio – neheztelés, szerzemény
approbál – helyben hagy, jóváhagy
arceál – eltávoztat, feltartóztat
arduum – nehézség

argumentum – érv
articularis poena – törvényes büntetés
articulariter – törvény szerint
articulus – (törvény)cikk
assecurál – biztosít, szavatol
assecuratio – biztosítólevél
assessor – ülnök
assistál – segít, pártfogol
atheus – istentelen, istentagadó
attentál – megpróbál, megkísért
attestál – tanúskodik, vall, bizonyít
attestatio – bizonyíték, tanúság
attestator – bizonyító, tanúskodó, hitelesítő
auditor – hallgató, gyülekezeti tag
aut penitus tollatur visitatio, aut alia modalitas in visitatione observatur – vagy teljességgel töröljék el a vizitációt, vagy másképpen folytassák
authentica persona – hitelt érdemlő személy
authorál – felhatalmaz
authoritas – tekintély, befolyás, parancs, hatalom
avertál – elfordul, kitér
avocál – elvon, elhív, elcsábít
avocatio – háborgatás, elvonás vmitől
az quinque casusokban és a deliberatum homicidiumban – a nagyobb hatalmaskodás öt esetében és szándékos emberölésben
bene quidem – rendben van
beneficium – jövedelem
benevolentia – jóakarát
bilingvis – kétféleképpen valló
bona conscientia – jó lelkiismerettel
bona fide – jó lelkiismerettel, hitelt érdemlően, hitelesen
bonis modis – jó móddal
bonumok – javak
bonus habetur, qui malus et non probatur – büntetlen az, akinek bűnösségét nem bizonyították rá
brachionale mandatum – karhatalmat kirendelő parancs
brachium – karhatalom
brevis – rövid
brevis terminus – rövid idő, (szűk) határidő
breviter – röviden
calculál – számít
calumnia – patvarkodás, alaptalan vádlás

campus – mező, tér
cantor – negyedév, negyedévi járandóság
captivál – elfog
carnalis tentatio – testi kísértés
casu quo – abban az esetben
casus – eset, ügy
catalogus – lajstrom, névsor
causa – ügy, per
causal – okoz, okol, kivált
causans – pereskedő
cavillum – ellenkezés, kötekedés, kifogás, ürügy
cedál – enged, átenged, megy, elfut
celebrál – véghezvisz, tart, rendez
censeál – büntet, fenyít
censura – fenyíték, büntetés, ítélet, vizsga, vizsgálat
certa relatoria – hiteles jelentés
certo constál – bizonyosan megállapítható, kitűnik
circa finem Aprilis – április vége körül
circiter – körülbelül
circiter intra annos tres – körülbelül három éve
circumscribál – meghatároz, körülír
circumstantia – körülmény, helyzet, állapot
circumstantia temporis – idői körülmény (az egyház- és polgárjog szerint a jog tárgyházhoz tartoznak többek között a körülmények is, ezek egyike az idői körülmény)
cítál – (perbe) idéz
citata persona – idézett személy
citata, paterne admonita – (perbe) idézett, atyailag megintett (nő)
citatio – idézés
citatus, -a – idézett
citra casum adulterii – házasságtörésen kívül
citra ulteriorem dilationem – további perhatalasztás nélkül
clandestine conspirál – titkos összeszküvés szervez
clausula – záradék
coeál – párosul, találkozik
cogál – kényszerít
cohabitál – valakivel együtt lakik, él
cohabitatio – együttlakás
colál – művel, tisztel
collatio – adomány

collator – adományozó
collocál – állásba tesz, elhelyez
comissio – maghagyás, megbízás, rendelet, megbízólevél
commembrum – tag
commendans – parancsnok
commendatio – ajánlás
commercium – kapcsolat, érintkezés, kereskedés
commiseratio – szájalom, könyörület
committál – megbíz
commorál – lakik
communicál – úrvacsorát vesz
communio – úrvacsora, közösség
communio administratioja – úrvacsora ki-
szolgáltatása
communis inquisitio – (mindkét fél érdekében elrendelt) vallatás, köztudományvé-
tel
comparatio – megjelenés
compareál – megjelenik, előáll
comparuit in persona – személyesen megje-
lent
comperiál – bebizonyosodik
comperta rei veritate – kiderülve a dolog
igazsága
competens – illetékes
competens forum – illetékes törvényszék
competens terminus – illetékes törvényszak
complanál – megbékél, kiegyenlít, meg-
egyezik
complementum – beteljesítés, kiegészítés
complices – bűntárs, cinkos, összeesküvő
componál – rendez, alkalmaz, megegyezik
comportál – viselkedik, odavisz
compositio – egyezség, megegyezés
comprobál – bizonyít, javall
compromittál – ígér, kötelezi magát, meg-
ront
compulsoria – vallatást elrendelő parancs
compulsorium mandatum – vallatást elren-
delő parancs
computál – kiszámít, számvetést készít
concernál – (meg)illet
concessa – engedély
concionator – prédikátor
concupiál – megfogalmaz, tervez, kigondol
concludál – határoz
conclusum – határozat, következtetés
concordál – megegyezik, megbékél

condemnál – elítél, becsmérel
condemnatio – elítélés, becstelenítés
condescendál – megszűnik (a per), valamibe beleegyezik
conditio – állás, állapot, felétel
condoleál – átérz, sajnál
condonál – megbocsát, megajándékoz
conferál – ad, adományoz
confessio – (hit)vallás
confirmál – megerősít
conflictus – összecsapás, összeütközés
confluál – összegyűl
confluxus – egybegyűlés
conformi concione deprecationi praemissa – prédikációhoz alkalmazott bocsánatkérést előrebocsátva
conformis – hasonló
conformiter ad captum auditorum – a hallgatóság értelméhez alkalmazva
confugiál – menekül
congerál – összegyűjt, felhalmoz
congeries – halmozás
congregiál – összemegy, összetalálkozik
congregatio – (köz)gyűlés, gyülekezet
connubialis conjunctio – házassági egybekapcsolás
connubium – házasság
conscienciose – lelkiismeretesen
conscriptor – összeíró
consensus – egyetértés, beleegyezés
consensus – egyetértés, egyesség
consentiál – beleegyezik valamibe, egyetért, megegyezik
consequens – következő, következetes
consequenter – következetesen, következőleg
conservationis ergo – megőrzés végett
consolatio – vigasztalás
constál – hitelesnek bizonyul, nyilvánvaló, kiderül
constituál – elkészít, elrendez, kinevez, megbíz
constitutio – elkészítés, elrendezés, kinevezés, rendelet, végzés, megbízás
constitutus procurator – megbízott ügyvéd
consulál – kérdez, tanácsot kér
consuetudo – szokás(jog)
contemnál – megvet, semmibe vesz, lenéz
contemptim – megvetőleg
contemptus – megvetés, lenézés

contendál – tiltakozik, vitatkozik
contentál – megelégtet valakit, kárpótol
contentatio – megelégtetés, kiegyenlítés, megfizetés
contentus, -a – elégedett
contestál – tanúsít, megerősít
continueál – tartalmaz, magába foglal, visszatart, fenntart
continentia – mérték, tartalom
continua actio – perfolyamat
continudál – folytat
continuus – folyamatos
contra citationem – az idézés ellen
contra datam fidem et leges divinas humanasque – adott hite/esküje és az isteni és emberi törvények ellen
contra jura Regni – az ország törvényei ellen
contra jurem regni et ecclesiasticam – az ország és az egyház törvénye ellen
contra jus – törvénytelenül
contra me ut Inctum, non est Actor competens – ellenem, mint alperes ellen, nem illetékes felperes
contra usum antiquum ac etiam Sanctae Sedis praejudicium – a régi gyakorlat ellen, sőt a Szent Szék sérelmére
contractus – szerződés
contradicál – ellentmond
contradictio in adjecto – ellentmondás önmagában
contrahál – megegyezik, szerződést köt
contrarium – ellenkező
contrarium juri si etiam publicatis attestationibus – a törvénnyel és az előadott tanúbizonyságokkal ellenkező
contribuál – adózik, hozzájárul
controversia – ellentét, bizonytalanság, pereskedés
controvertál – ellenkezik, tiltakozik, perel
contumaciter – makacsul
contumacia – makacsság
contumacia ducti – makacsságtól vezettetve
contumax – megátalkodott, engedetlen, makacs
conventiculum – titkos gyülekezet
conversatio – társalgás, együttléte
convertál – áttér, fordít
convictio – elmarasztaló ítélet
convictus, -a – elmarasztalt fél

convincál – (törvényes úton) elmarasztal
convincintur in poena ft. 1 – egy forint bírságra ítélték
convocál – összehív, behív
copula carnalis – testi összekapcsolódás (nász, közösülés)
copula carnalis non fuit, nec conjugium fuit – a házasság elhálása nem történt meg, tehát nem volt házasság
copulál – esket
copulatio – összekapcsolás, nász
coram suo competente iudice – maga illetékes (törvény szerinti) bírója előtt
correctio – javítás, javulás, tartozás
corruptio – dorgálás
corrigál – megjobbít, javít
corripíál – dorgál
corruál – érvénytelenné válik
corrumpál – megveszteget, megront
crapulose – mámorosan, részegen
criminál – vádol
culpál – vádol, hibáztat
cultus – istentisztelet, templomi szolgálat, szertartás
cum conditione – feltétellel
cum executione poenae in praefato articulo expressae – az említett törvénycikkelyben foglalt büntetés végrehajtásával
cum omni apparatu – teljes készüllettel, felszereléssel
cum omnibus circumstantiis – valamennyi körülménnyel
cum periculosa febris – veszélyes lázzal
cum poena articulari – törvényes büntetéssel
cum poena calumniae – patvarkodásért járó büntetéssel
cum poena homagiali – pénzbírsággal járó büntetéssel
cum poena indebitae vexationis expensarumque et fatigii refusione – a méltatlan zaklatás büntetésével, a költségek és a fáradtság megtérítésével
cum praemissa protestatione – előrebecsított jogfenntartó nyilatkozattal
cum protestatione – tiltakozással, jogfenntartó nyilatkozattal
cum submissa sui humiliatione – alázatos engedelmességgel
cum suis adjunctis – (bírót) társaival

cum suis congruis circumstantiis – egyező körülményeivel
cum tota serie ac processibus exinde qualitercunque subsecuturis – a teljes pert és a belőle következő bármely eljárást
cum tota sua serie – a per minden tartozékával
cumulus – halmaz, rakás
cupiendo sibi reservare omnes juris facultates – minden törvényes lehetőséget magának fenntartani kívánva
cupit divortium – elválást kér
cura – gondozás, gondoskodás
cursus – körlevél, körözvény
data exmisione – megadván a kibocsátást (a bizonyítékok összegyűjtésére adható haladékot)
dato, sed non concesso – megadva, de nem megengedve
de caeteris protestatur – a továbbiakról jogfenntartó nyilatkozatot tesz
de caetero – a többiekről
de divortio – a válásról
de finali divortio – a végleges elválásról
de merito – érdemben
de nomine, cognomine – nevről, családnévéről
de omnibus – mindenekről
de praesenti – jelenleg
de recenti – újabban, most
de reditu ad maritum suum – a férjéhez való visszatérésről
debita cum submissione – illő engedelmes-séggel
debita poena – méltó büntetés
debite restituál – méltóképpen helyreállít
debitum conjugale – házastársi kötelesség
decernál – rendel, adományoz
decidál – eldönt
declarál – kinyilvánít, megismertet, tisztáz
decretalis locus – törvénycikkely
decretalis praescriptio – törvényi előírás
decretalis sententia – törvény szerinti ítélet
decretum – rendelet, végzés
defectus – hiány, hiba
defendál – védekezik, véd
deficiál – hiányt szenved, elfogy, kihal
defraudál – megcsal, becsap, megkárosít
deinde – azután

delegata persona – megbízott, kiküldött személy
delegatus – küldött
deliberál – határoz, ítélik, dönt
deliberative – rendeletileg
deliberative obtineál – rendeletileg elér
deliberatum – határozat, ítélet
delictum – törvényszegés, bűntény, hiba
demandál – rendelkezik, elrendel
demereál – kiérdemel
demerito – érdemben
demonstrál – bemutat, számot ad
denegál – (meg)tagad
denominál – kinevez, megnevez
denuo – újból, újra, viszont
dependeál – függ
deponál – letesz, levált, hivatalától megfoszt
depositio – letétel, leváltás
depositis deponendis – letévén a leteendőket
deprecál – kér, könyörög, kéréssel magától elhárítani igyekszik
deputál – küld
deserens persona – szökött személy
desertio – elszökés, elhagyás
designál – kijelöl
destitutus, -a – elhagyott
determinál – meghatároz, határoz
determinatio – végzés, határozat
detonál – mennydörög (szószékről)
devote – áhítattal, alázatosan
didactrum – tandíj
differál – halaszt, különböztet
difficultas – nehézség
dijudicál – megítél
dilapidál – elveszteget, eltékozol
dilatál – (pert) halaszt
dilatio – perhalasztás
dirigál – vmit vová irányít, vezet
dirimál – megszüntet, elválaszt
discriminál – megkülönböztet
discurál – értekezik, tárgyal
discursus – értekezés, tárgyalás
discussio – tárgyalás
discutiál – megbeszél, megvizsgál
disponál – rendelkezik, elrendez
dissentiál – megvitát, nehezményez
dissipál – eltékozol, szétszór
dissolutio – megsemmisülés, megcáfolás

divortiál – elválk
divortium – válás
doceál – bizonyít
doceat de constitutione – bizonyítson ügyvédvallása/megbízása felől
dominium – tulajdon, uradalom
dominus litigans – a pereskedő úr
dominus terrestris – földesúr
dubium – kétség
ductus – akarat, elhatározás, érvelés
duplex color – kétféle címen
durál – tart
durante vero dominorum regnicolarum Dieta – az országgyűlés ideje alatt
e coetu fidelium – a hívek közösségéből
e diametro ellenkezik – szögesen ellenkezik
e parochia sua ejiciatur ac sine testimoniis relegatur – az egyházközségből kivettetik és igazoló iratok nélkül küldetik el
ea tamen conditione – mégpedig ilyen feltétellel
ecclesiae scandalum – a gyülekezet megbotráncolása
ecclesiai constitutio – egyházi törvény, egyházalkotmány
ecclesiastica censura – egyházi fenyíték
ecclesiasticae disciplinae contemptor – egyházfegyelmet megvető, megsértő
ecclesiasticus – az egyházi (rendhez tartozó) személy
edax – falánk
editio – kiadás
educatio – nevelés
effectuál – véghezvisz
effervescál – felforr, nekitüzesedik, feldühödik
elabál – elszökik, eltér
eliminál – eltávolít
elocál – kiad, odaad, hozzáad
elucescál – kitetszik, kitünik
emanál – kiállít, ered, támad, előáll
emarítál – házasságot köt, kiházasít
emaritatio – házasságkötés
emblema – ismertetőjegy
emenda lingvae – nyelvváltság
emergál – keletkezik, támad, kiemelkedik
emoveál – kimozdít, kitesz
emptor debet esse cautus – a vevő mindig legyen elővigyázatos

enervál – elerőtlenít
enormitas – szabálytalanság, szörnyűség
erigál – felállít, elindít, elkezd
erogál – kiad
errál – téved
error – hiba, tévedés
est probrum sui ordinis – maga rendjének megbecstelenítője
et quantum in se est – amennyire tőle telik
et sic – és így
et sic his et similibus rationibus – és így ezen és hasonló okokkal
etiam de praesenti – még most is
etiam executione mediante – végrehajtás útján is
etiam in foro politico in Sede inferiori – még a világi bíróságon is, az alóbb széken
etiam post secreta nostra colloquia, post multas meas saepissimas admonitiones, post rixas, post verbera – még titkos beszélgetésünk, igen gyakori figyelmeztetések, veszekedések és verekedések után is
evictio – szavatosság
evincál – oltalmaz, véd
ex abundantia – ezen felül
ex certa scientia – biztos tudásból
ex certa scientia in gratiam quorundam et propter munusculum aliquod – tudatosan, hogy valaki kegyébe [férközzön], és bizonyos ajándékért...
ex commiseratione christiana – keresztyéni könyörületből
ex defraudatione – megcsalatásból
ex gratia – kegyelemből
ex gratia Sedis – a Szék kegyelméből
ex ignorantia – tudatlanságból
ex imprudentia – meggondolatlanságból
ex incircumspectione – körületekintés hiányából
ex infirmitate – erőtleniségből
ex injuria – jogtalanul
ex levi saltem suspicione – ingatag gyanúból
ex misericordia – könyörületességből
ex officio – hivatalból
ex oppositionibus partibus – a felek szembesítéséből

ex ore duorum vel trium testium – két vagy három tanú vallomásából
ex parte sua ad secunda vota transmissio, ex parte vero domini Actoris liga – maga részére második házasság engedélyezését, a felperesnek pedig ennek megtiltását
ex praemissis – az előrebocsátottakból
ex producendis – a bemutatandókból
ex ranchore – gyűlöletből
ex sacro ministerio – a szent papságból
ex superabundanti – ráadásul, ezen felül
ex testimoniis fide dignis – hitelt érdemlő bizonyítékokból
examen – vizsgálat, vizsga
examinál – megvizsgál, mérlegel
examine inadvertentia – vizsgálatbeli figyelmetlenségből
exceptio – kifogás, kivétel
exceptio non tenet – a kifogás nem áll meg
excepto vitrico – a mostohaapa kivételével
excessus – kihágás, kicsapongás, eltérés
exciál – elindít, előhoz, felingerel
excindál – kiszakít
excipiál – kifogást emel, kivesz
excludál – kirekeszt, kizár
excommunicál – kiközösít, úrvacsorától eltilt
excommunicatio – kiközösítés
excontentál – kielégít, kárpótol
excontentatio – kielégítés, kárpótlás
excusál – ment
excusat a tanto, non a toto – ennyiben menti magát, de nem az egészben
excusatio – mentség
executio – végrehajtás, behajtás
exemplum – példa
exequál – végrehajt, behajt
exhibeál – kiállít, előterjeszt, előad
exhibita – beadvány
eximál – kivesz, elvesz
emissio – bizonyításra való kibocsátás
emissus – bizonyításra kiküldött
emittál – (vallatásra) kibocsát
exorbitál – szabályt szeg, kihágást követ el
exorbitantia – kihágás
extorta sed spontanea – kikényszerített, de önkéntes
expediál – küld, megír, iratot kiállít
expensa – költség

experíál – tapasztal
expírál – eltelik, elmúlik
expresse – kifejezetten
exprimál – kifejez, kijelent
expurgál – vád alól kitisztázza magát, kitisztít
expurgatio – (ki)tisztítás, tisztázás
extál – létezik, van, kitetszik
exterminatus, -a – elűzött
extirpál – kiirt
extorqueál – kicsikar, rábeszéléssel elragad
extra manifestum adulterium – nyilvánvaló házasságtörésen kívül
extradál – (okmányt) kiad
extraordinaria contributio – rendkívüli adó, szolgáltatás
extraordinarie – rend kívül
extreme – rendkívül
extremum – végzetes dolog
exturbál – kiűz, háborgat, kitaszít
exvehál – előhoz, kivisz, kiállít
fabricál – kiagyal, kohol
facultál – felhatalmaz, engedélyez
facultas – felhatalmazás, engedély
fateál – megvall
fatens – valló, tanú
fautor – pártfogó
fide mediante – hitelesen
fide sua – hitével
fidefragus, -a – esküszegő
fidelitas – hűség
finale deliberatum – végleges határozat
finalis absolutio – végleges felmentés (elválás)
finalis deliberatio – végleges határozat
finalis revisio – végső felülvizsgálat
finaliter – végképp, véglegesen
finaliter deponál – véglegesen levált, megfoszt
finaliter pronuciál – végső ítéletet hirdet
finita concione – a prédikáció után
finito divortio inter partes litigantes – véglegessé válván a válás a peres felek között
foedifragus, -a – hitszegő
fraus – csalás
fraus enim et dolus nemini patrocinari debet – csalást és álnokságot ugyanis senkinek sem kell pártfogolnia
fructus – gyümölcs, termés, haszon

fulciál – bizonyít, véd
functio – hivatal, szolgálat, működés
fungál – vmilyen állásban, tisztségben működik
furiosa mania – mérges düh, örvöngés
fusiens – kimerítően, bőven
fusius in inquisitoria relatoria – a vallatásról szóló jelentésben bővebben
fusius juxta praemissa – az elmondottak szerint terjedelmesebben
futura Sede – jövődő Székre
futuram ad Sedem – következő törvényszé-
 kig
futuram ad Sedem liceat per omnes circumstantias penes inquisitionem jussomat fenntartanom – a következő törvényszé-
 kig a vallatásnál minden körülmények között szabad legyen jogomat fenntartanom
gratia – kegyelem, kegyelemlevél, bocsánat
gratias levél – kegyelemlevél
gratificál – valakinek kedvére tesz valamit
grationalis – kegyelemlevél
gratis – ingyen
gravis animadversio – kemény dorgálás, in-
 tés
gravis circumstantia – súlyosbító körülmény
hac conditione – azon feltétellel
hac tamen conditione – mégpedig ezzel a feltétellel
hac tamen protestatione – mégpedig ezzel a tiltakozással
haec etiam non brutis est lex naturalis – a természeti jog sem a durva [ember] védelmére született
haec tria denecesse sunt: tempus, locus et persona – e három szükséges: idő, hely, személy
haereál – ragaszkodik, marad, függ, fennakad
hic et nunc pro rationibus non stabunt – itt és most érvekként nem állnak meg
hinc quando in foro competenti et contradictorio juxta loca legalia citata – ide, mint illetékes helyre, törvényesen idéztetve
his conditionibus – ilyen feltételekkel
his omnibus rationibus praemissis – minden érv előre bocsátásával

his peractis – ezek végbemenvén
his potiori – annál inkább
his praemissis – ezek előrebocsátásával,
 ilyen előzményekkel
his praemissis itaque et similibus rationibus
 – e bemutatott és hasonló indokokkal te-
 hát
hoc fundamento – ilyen alapon
hoc tamen addito – hozzátéve még ezt
hoc uno excepto – ez egy kivételével
hodie – ma
hodie per totum – ma mindenről
homagium – pénzbírság, hűségeskü, vérdíj,
 fejkáltság
homicidium – gyilkosság
homina ratio – emberi ok, gondolkodás
homo conjunxit – ember kötötte egybe
ignota persona – ismeretlen személy
ignotus – ismeretlen
illegitime – törvénytelenül
illegitimus, -a – törvénytelen
immediate – azonnal, közbevetés nélkül
immemor – valamiről megfeledkező
impediál – akadályoz, gátol
impetitió – jogi kereset, támadás
impetrál – megnyer, megszerez
impingál – vét, beleelegyedek valamibe,
 erősen, nyomatókusan ajánl
implicite – benne foglaltan, zavarosan
imponál – meghagy, rábíz, elrendel
importál – bizonyít, tart
impositio – határozat, döntés, maghagyás
impraegnál – teherbe ejt
imputál – betud, tulajdonít vkinek vmit, fel-
 ró
in absentia mea – hiányomban
in abundantia – felesen
in annis antea elapsis – az előtte eltelt évek
 alatt
in anno modo currenti – folyó évben
in anno superiori – előző évben
in apertum – nyilvánosság előtt, nyilvánva-
 lóan
in bona conscientia – jó lelkiismerettel
in capillis – hajadon
in capillis, in specie virginitatis – hajadon-
 ként, szűzen (itt: szüzesség látszatában)
in casu homicidii – gyilkossági ügyben
in causa matrimonii – válóperben

Latin szavak és kifejezések jegyzéke

in causam attractus, -a (Inctus, -a) – alpe-
 res
in contemptum et vitae periculum – megve-
 tésre és az élet veszélyeztetésére
*in declaratione rerum locus, tempus et per-
 sona describuntur* – a nyilatkozatban
 meg kell jelölni a helyet, az időt és a
 személyt
in exemplum aliorum – másoknak példaként
in facie Sanctae Sedis – a Szent Szék előtt
in fermento malitiae – gonoszság kovászá-
 ban
in foro civili – világi (polgári) törvénszé-
 ken
in foro competenti et contradictorio – az il-
 letékes felelő törvénszéken
in foro etiam canonico – még egyházi tör-
 vénszéken is
*in foro hoc canonico juxta articulum
 conscientiae* – ezen egyházi bíróságon,
 a lelkiismeret törvénye szerint
in futuram inessem et usum – a jövődöbeli
 szükségre és haszonra
in futuro – a jövődöben
in genere – általában, általánosságban
in gravi necessitatis casu – súlyos szükség
 esetén
in gremium ecclesiae – az egyházközség
 kebelébe
in harum conjunctione consistit aequitas –
 ezeknek egyezségében áll a méltányos-
 ság
in hoc vel simili casu – ebben vagy hasonló
 esetben
in horis et locis suspectis – gyanús órákban
 és helyeken
in instanti – helyben, nyomban
in iudicio regressus non datur – a perfolya-
 matban visszalépés nem adatik
in iuribus utriusque fori – mindkét törvény-
 szék előtt
in jus attrahál – törvénybe idéz, perbe hív
in iustis et licitis – a törvényes és megenge-
 dett dolgokban
in litteris relatoriis – a vallatásról szóló je-
 lentésekben
in maiori octavo – nagy nyolcadrét
in negotio matrimonii – házassági ügyben
in nomine Domini – Isten nevében

in octavis et dictis terminis, exceptis festis diebus – nyolcadnapokon és a megnevezett időpontokban, az ünnepnapok kivételével
in omni iudicio misericordia et virtus conjunctae et debent – valamennyi ítéletben össze kell kapcsolódnia az irgalomnak és az erélynek
in omnibus punctis – minden pontban
in Partialis Synodo anni praesenti mensis Februarii loco solito celebrata – ez év februárjában, a szokott helyen tartott Parciális Zsinaton
in poena ejusdem indebitae actionis – ugyanazon ok nélkül való per/vádeme-lés büntetéseként
in poena homagii – pénzbírság
in presenti negotio juxta causae reique meritum et exitum lapsu temporis – idő elteltével ebben a kérdésben jelen ügy és a dolog érdeme és kimenetele szerint
in primordio causae – az ügy kezdetén
in primordio rei – a dolog kezdetén
in proclamatione et legitimatione – nyilvános perbeidőzésben és hitelesítésben
in publico loco – nyilvános helyen
in rei veritate – a dolog valóságában
in salva conscientia – jó lelkiismerettel
in scandalum reformatae ecclesiae ac etiam Sanctae Sedis – a református egyház és a Szent Szék botrányoztatására
in spacio revolutionis unius anni – egy év leforgása alatt
in specie – különösen
in sua actione et proclamatione – maga keresetében és a per kihirdetésében
in suo foro competentis – a maga illetékes törvényszékén
in suo vigore – a maga érvényében, értelmében
in tabula iudicaria – a törvényszéken
in termino suo – maga idejében
in terminum competentem differtur – az illetékes törvényszakra halasztással
in tota Transilvania – egész Erdélyben
in toto – teljességében
in vigore – érvényben
inchoál – elkezd, megkezd, indítványoz
inchoatio – elkezdés, indítványozás

incompetens terminus – illetéktelen törvényszak
incriminál – hibáztat, vádat emel
Inctus, -a – alperes
incuria – gondatlanság
incurrál – vétkezik, magát vétékbe ejti
indebita actio – illetéktelen per, kereset
independentia – függetlenség, fegyelmeztetlenség
indifferenter – közömbösen, vmitől függetlenül
indomabilis – megszelídíthetetlen
inducál – bevezet, rábíró
ineál – belemegy, kezdeményez (házassággal kapcsolatosan: megköt)
infamia – becstelenség
infamis – becstelen, gyalázatos
infidelis – hűtlen
infidelis desertrix – hűtlen elhagyó (feleség)
infidelis maliciosa desertio – hűtlen és gonosz elszökés, elhagyás
infidelitas – hűtlenség
infideliter – hűtlenül, hitetlenül
infirmitas – erőtlenség, gyengeség
infringál – áthág, megszeg
ingerál – belép, beavatkozik
ingessio – beavatkozás
inhabilis – alkalmatlan, képtelen
inhaereál – ragaszkodik valamihez
inhaerendo exceptioni Incta cupit iudicium – ragaszkodva a kifogáshoz, az alperes ítéletet kér
injuriál – sérelmez
innocens – ártatlan
innocens pars – ártatlan fél
innumeris vicibus – számtalan alkalommal, számtalanszor
inobediens – engedetlen
inquirál – vizsgál, vallat
inquisitio – vizsgálat, vallatás
inquisitor – vallató, vizsgálóbíró
inserál – belefoglal, beilleszt, bevisz
insolentia – bűncselekmény, erőszak, túlkapás
inspectio – felügyelet
instál – kér, kérelmez
instantia – törvényszék, kérés
instigál – unszol, uszít
instituál – indít, kezdeményez
instructio – előírás, utasítás

insufficiens – elégtelen
insuper – ezen felül
intental – irányoz, intéz, fenyeget
intentio – szándék
intentum – szándék, vád
inter alias conditiones oppignorationis – a zálogosítás más feltételei között
intercessio – közbenjárás, közbelépés
interea – aközben
interes – kamat
interim – közben
interponál – közbelép, közbejön
interpositio – közbenjárás, közbelépés
intimál – parancsol, rendel
intimatio – parancs, rendelet, javaslat
intitulál – címez
intolerabilis et cum praesenti vitae discrimine conjugált saevities – eltűrhetetlen és az élet veszélyeztetésével együtt járó vadság
intra bis quindenam – kétszer tizenöt nap alatt
intra dies 15 – tizenöt napon belül
intra octavum – nyolc napon belül
intra quindenam – tizenöt napon belül
intrata – kezdet, bejövétel
introducál – bevisz, beiktat
invalidál – érvénytelenít
invigilantia – vigyázatlanság
invocál – könyörög (istentszteleten előfohászt mond)
involválódik – beleelegyedik
ipsissimis hypocríta – éppenséggel képmutató
irreconciliabile odium – kibékíthetetlen gyűlölség, idegenség
irregénitus – újjá nem született
iterál – ismétél
iteratis vicibus – több ízben, ismételten
iterato – ismételten
iterum – még egyszer
judicialiter admittál – törvényesen elfogad
judicialiter amoveál – bíróilag eltávolít
judicium – ítélet, vélemény
judicium judicium est – az ítélet ítélet
jura non sunt confundenda – a törvényeket nem lehet összekavarni
jurál – esküszik
juramento – esküvéssel
juramento mediante – eskütétellel

juramentum – eskü(tétel)
jure – jog szerint, törvényesen
jure id denegante in tam manifesto adulterio – az ítélet megtagadásával ilyen nyilvánvaló házasságtörésben
jure prosequál – törvénybe idéz
jure talionis – a talio elve, viszontag
juridice – jogilag, törvényileg
juridice procedál – jogilag eljár
juris ordo – jogrend
jurisdictio – joghatóság, törvényhozási hatáskör
jus canonicum mixtum politico – mind az egyházi, mind a világi jog
jus ligatum – igazság törvényes keresetének megtiltása
justa ratio – jogos indok
justificál – igazol, tisztáz, igazzá nyilvánít
justum petit – jogosat kér
juxta articulos regni super inde editos – az ország e tárgyban kiadott törvényei szerint
juxta canonem – a kánon értelmében
juxta contenta Decreti – a Decretum (Tripartitum) szerint, értelmében
juxta deliberationem ultimam, anni 1696 die 22 Novembris extradatam – az utolsó, 1696 november 22-én kiadott határozat szerint
juxta delicti qualitatem et facti enormitatem – a bűntény/vétek milyensége és a (bűn)tett nagysága szerint
juxta demerita delictorum in exhibita specificandorum – a beadványban megnevezett bűntények érdeme szerint
juxta exhibendam relatoriam – a bemutató vallatásról szóló jelentés szerint
juxta illud axioma theologorum, conditio peccantis adaugit peccatum – a teológusok ama alaptétele szerint, hogy a bűnös társadalmi helyzete gyarapítja a bűnt
juxta jura regni – az ország törvénye szerint
juxta leges divinas et patrias – Isten és a haza törvényei szerint
juxta leges forenses et patrias – külső és hazai törvények szerint
juxta literas inquisitorias, pro hic et nunc exhiberi debendas ac etiam si necessum fuerit ad communizandum – az itt és

most bemutatandó, és ha szükséges, hozzáteendő vallatólevél szerint
juxta priora – az előbbieket szerint
juxta propositionem reverendi domini seniori – tiszteletes esperes úr vádja értelmében
juxta puncta civilis et canonici juris – a polgári és egyházi jog szerint
juxta regulam illam canonicam – ama kánoni szabály szerint
juxta scriptam levatam – a megírt perfelvétel szerint
juxta supraspecificatos articulos – a fenn megnevezett törvénycikkelyek szerint
juxta universarum juristarum regulam, tempore belli, messis et videmiarum silent leges et earum executiones – a jogászok általános törvénye szerint háború, aratás és szüret idején hallgatnak a törvények és végrehajtásuk szünetel
laedál – megháborít, megbánt, megsért
laesa pars – sértett fél
laesum ejus honorem restituat, sumptus refundat, et onus absolutiois, ft. 12 deponat – megsértett becsületét állítsa helyre, a költséget térítse meg és a felmentés díját, 12 forintot tegye le
latitál – lappang
laxál – lazít, enyhít
legitima absolutio – törvényes felmentés
legitima citatio – törvényes idézés
legitima constitutio – törvényes ügyvédvalás
legitimae aetatis – illő időben (9 hónapra) született
legitimál – törvényesít
legitime – törvényesen
legitime citatus, -a – törvényesen (perbe) idézett
legitime emanált – törvényesen kiállított
legitimus plenipotentarius – törvényes meghatalmazott
legitimus processus – törvényes eljárás
levál – pert felvesz, megkönnyít, segít, felment
levamen – könnyebbitő eszköz
levata – perfelvétel
libera exmissio – a bizonyítékgyűjtésre történő kibocsátás
liberál, libertál – felszabadít

libertas – szabadság
liceat ultra – továbbá meg van engedve
licet non sub sigillo autentico, tamen per personas ecclesiasticas bonae fidei – jóllehet nem hiteles pecsét alatt, hanem hitelt érdemlő egyházi személyek által
liga – megkötés (eltiltanak vkit attól, hogy újra megházasodjon vagy férjhez menjen)
liquidál – folyósít, felszámol, megvilágosodik, bebizonyosodik
liquidissimo – legvilágosabban, legérthetőbben
liquidum debitum – pénzbeli adósság
list moveál – pert indít
litál – eleget tesz
lite pendente – folyamatban lévő per
lite prosequál – perbe idéz, törvény által megkeres
litigál – pereskedik
litigans – pereskedő
litigatio – pereskedés
litigium – viszálykodás, per
litterale documentum – írat, oklevél
locus – ígehely, törvénycikkely
longo tempore ante nuptias – sok idővel a házasság előtt
luál – bűnhődik, lakol
lucide – világosan
luculenter – helyesebben, alaposabban
lumen – világosság, felvilágosítás
machinál – mesterkedik, eszközöl
machinator – mesterkedő
magistratus – (világi) hatóság
maliciose – gonoszul, rosszindulatúan
malignus auditor – rosszindulatú gyülekezeti tag
manifestál – megbizonyít, kinyilvánít
manifesto – nyilvánvalóan
manifestum adulterium – nyilvánvaló házasságtörés
mater ecclesia – anyaegyházközség
materia – anyag, tárgy, téma
matrimoniale debitum – házassági köteletség
matrimonium – házasság
matrix – anyakönyv, jegyzőkönyv
mature admoneál – idejében figyelmeztet
mazur – kegyvesztett
mediante executione – végrehajtás által

medio tempore – időközben
medium – eszköz, mód
mera et absoluta potentia mediante – nyers
 és teljes erőszak alkalmazásával
mercurium – higany
meritalis circumstantia – érdemleges körül-
 mény
meritalis poena – megérdemelt büntetés
meritum – jutalom, érdem
meritum rei – a dolog lényege
militál – harcol, erősködik
militia – katonaság
ministerium – papság
mitigál – enyhít
modalitas – mód
modo debito – illő módon
molestál – zaklat
momentum – jelentőség
monarcha – uralkodó
more solito – a megszokott módon
mortificál – zaklat
moveál – (el)mozdít
mox et de facto – azonnal és ténylegesen
nasutus – nagyorrú, tudálékos
nativus, -a nobilis – született nemes
nec per se, nec per procuratorem – sem
 maga, sem ügyvédje által
necessario – szükségszerűen
negligál – elmulaszt, elhanyagol
nego – tagadok
nemine excepto – senkit sem tekintve kivé-
 telnek
neo minister – új lelkipásztor
neque actio potest stare – a ügy/per sem
 állhat meg
nimis rigide ac duriter – felettebb szigorúan
 és keményen
nobilis enim non nisi legitime citatus,
convinci vel absolvi debet, et quidem in
competenti termino, loco et foro – ne-
 mes embert pedig csak törvényes idé-
 zéssel perbe hívva lehet elítélni vagy
 feloldozni, illetékes időszakban, helyen
 és törvényszéken.
nolens, mintsem volens copula – akaratlan,
 mintsem akart egybekelés (nász)
noluntas-voluntas – akarás–nem akarás
nomine consistorii – a konzisztórium nevé-
 ben

non ad discutiendum, sed solum ad infor-
madum judices – nem tárgyalásra, ha-
 nem csak a bírák tájékoztatása végett
non agitur quicquam de cursu ejusque
publicatione, sed de termino cursus –
 nem tesznek semmit a körözhívről és
 annak kihirdetéséről, hanem csak a kö-
 rözhívny terminusáról
non citatam, non proclamatum – nem idéz-
 ve, ki nem hirdetve
non comparatio – meg nem jelenés
non comparuit – nem jelent meg
non est nostrae potestatis remediari – nem
 áll hatalmunkban orvosolni
non est praesentis fori – nem e jelen tör-
 vényszékre tartozik
non extortae, imo eo fine prolatae – nem
 kikényszerített, hanem oly céllal előho-
 zott, kimondott
non in tempore competenti – nem törvé-
 nyes, jogos időben
non memor officii – megfélekezvén hivata-
 láról
non nisi manifesta scortatione comissa –
 csak nyilvánvaló paráználkodásért
non obstante eo – nem állva útjában, nem
 akadályoztatva
non obstanti priori iudicio Sanctae Sedis ac
sententia super inde lata et pronunciata
 – nem akadályoztatva a Szent Szék ko-
 rábbi döntése és kihirdetett ítélete által
 sem
non permittit – nem engedi
non tamen me consentiente – nem pedig az
 én egyetértésemmel
nostro omnium iudicio – valamennyiünk
 ítélete/véleménye szerint
notál – (fel)jegyez
notarius – jegyző
nova propositio – új előterjesztés
novizatio – perújítás
nubat cui velit – házasodjon, akivel akar
nulla mora interponente – késedelem nélkül
numerosae – számosan
ob correptionis impatientiam et levem ob
causam ministrum exploratae fidei, ac
integrae vitae – [a patrónus részéről] a
 megdorgálásnak el nem tűrése és vala-
 mely kicsiny ok miatt, a hívó és feddhe-

- tetlen életű lelkipásztort [hogyan turbálja,
 meg nem engedjük]
ob infidelitatem – hűtlenség miatt
obedientia – engedelmisség
obiter – futólag, felületesen
objecta occasione – alkalomadtán
objiciál – szemére hány, vádol, felmutat
obligál – kötelez
obligatio – kötelesség, lekötelezés
observál – megfigyel, figyelembe vesz,
 megtart
obteneál – birtokol, megtart, elér valamit
occulatus testis – szemtanú
offendál – megbánt
offerál – ajánl
officiosus – szolgálatkész
officium procuratoriae – ügyvédi hivatal
offuscál – elhomályosít, meggyaláz
omnimoda – mindenképpen
onus – díj, teher
onus non comparationis – a meg nem jele-
 nés díja
onus non comparationis, ft. 1 deponat
statim et de facto – a meg nem jelené-
 sért járó díjat (büntetést), azaz 1 forintot
 tegyen le helyben, haladéknélkül
opinio – vélemény, nézet, tan
opponál – ellenkezik
opprobrium – gyalázó szemrehányás
ordinaria portio – rendes adó
ordo est Actorea rerum, Actori etiam
incumbit proba – a felperes dolgainak
 rendje, hogy a felperesnek is bizonyítá-
 nia kell
ország directora – országos jogügyigazgató
 (főállamügyész)
pacificatio – békéltetés
pacifice – békésen
par – másolat, hasonmás
parafernum – kelengye, hozomány
pariter negat – egyaránt tagadja
pars laesa – sértett fél
pars litigans – peres fél
paterne – atyailag
patiál – tűr, elszenved
patienter tolerál – békességben eltűr
patientia – béketűrés, elszenvedés
pátrál – bünt elkövet
patratum – büntött
patrocinium – védelem, pártfogás, anyagi
 segítség
patronus – pártfogó, kegyúr
penes appellationem – fellebbezéssel
penes citationem – idézés mellett
penes exmissionem – a bizonyításra való ki-
 bocsátás szerint
penes juris processum – a perfolymat sze-
 rint
penes novum – perújítással
penes producenda et exhibenda – a bemuta-
 tandók és előterjesztendők szerint
penes propositionem praemissam – az elő-
 rebocsátott előterjesztés szerint
per consequum actio cadit – következés-
 képpen a per megszűnik
per contemptum – megvetéssel
per deliberationem Sanctae Sedis – a Szent
 Szék határozata alapján
per deliberatum – határozattal
per hoc – ezzel
per inquisitionem – vallatással
per inquisitiones legitime confectas – törvé-
 nyes vallatásokkal
per me licet – tőlem szabad
per non venit – meg nem jelent
per nos licebit – tőlünk szabad
per procuratorem – ügyvéddel
per retorsionem – megtorlással
per secundas et tertias personas – második
 és harmadik személlyel
per subsecutum conjugium – ez után követ-
 kező egybekeléssel (házassággal)
per suos plenipotentarios fratres – megha-
 talmazott testvérei által
per susurraciones – sugdolózással
per vias illicitas – meg nem engedett uta-
 kon
peragál – véghezvisz, elvégez, dönt, végre-
 hajt, eljár
percipiál – (pénzt) felvesz
periclitál – veszélyeztet, veszedelemben fo-
 rog, fenyeget
persequál – üldöz, törvénnyel megkeres
perseverál – megmarad, kitart
personalis praesentia – személyes jelenlét
personaliter – személyesen
pia mater – kegyes anya
pietas – kegyesség, kegyelmesség

piscis a capite foetet – fejétől бүдösödik a hal
placidis mediis – kellő, alkalmas eszközökkel
plena assecuratio – teljes biztosíték
plenarie – teljességgel
plenipotentia – teljhatalom, felhatalmazás
plenipotentarius – teljhatalmú megbízott, meghatalmazott
plus proposuit modo, quam petiit in exmissione sollicitando – többet felhoz, mint amire a kibocsátást kérte
poena – büntetés, bünbánat
poenál, poenizál – büntet
poenam condignam a jure statutam subire ac tolerare necessitas – szükség a törvényben megszabott méltó büntetést magára venni és elszenvetni
politici – világi
politicum forum – világi törvényszék
politicus – világi
politicus magistratus – világi karhatalom
ponderál – mérleget, számít, nyom a latban
portiozás – adózás
positis ponendis – letéve amit le kell tenni
posito tamen – hozzátéve mégis
possessor – tulajdonos, (föld)birtokos
post contractum – a szerződés értelmében
post fassionem – vallomás után, értelmében
post jam initum matrimonium – a nemrég megtörtént házasságkötés után
post longam ipsius excommunicationem – hosszú kiközösítése után
post meum reditum – visszatérésem után
post tempus copulae vel conjugii – a nász vagy egybekelés után
posteritas – utód, leszármazott
posthabeál – mellőz, elmulaszt, félretesz
postulatum – kérelem, kívánság
potentia – erő, hathatóság, hatalom, erőszak
potentarius – erőszakos, hatalmaskodó
potetiose – erőszakosan
practizál – gyakorol
praealludál – utal, céloz valamire
praecedál – megelőz
praecipital – beleveti magát valamibe, sietet, sűrges, szorít
praecipitantia – sűrgetés, beleelegyedés vmibe

praecise – egyenesen, pontosan
praedominium – felülkerekedés
praefatus Inctus – előbb nevezett alperes
praefixio termino – kijelölt, kitűzött időszakra
praegnans ratio – terhes ok
praejudicál – árt, kárt okoz
praejudiciosus – káros
praejudicium – kár, rövidség, sérelem
praematurum iudicio dominorum iudicium adhibito – hozzávéve a bírák korábban hozott döntését
praemissa pius magistratus admonitione et ea posthabita – a jóindulatú magisztrátus előrebocsátott és figyelmen kívül hagyott intésével
praemissis praemittendis, Incta excipit et dicit – előrebocsátva az előrebocsátandókat, az alperes kifogást emel és mondja
praemoneál – figyelmeztet, megint
praemonitus – előzetesen megintett
praenominált – előbb nevezett, előbb említett
praeoccupál – megelőz
praerogativa – előjog, kiváltság
praescriptio – előírás, elévülés
praesentál – bemutat
praesentium vigore – jelen (határozatok) erejével
praeses – elnök, előlülő
praestál – megad, teljesít
praetendál – kér, követel
praetensio – követelés
praeter neglectum – hanyagság mellett
praeter susurrationem quorundam – bizonyos sugdosódás szerint
praetextus – ürügy
praxis – gyakorlat, szokás
prece vel precio conductus – kéréstől vagy díjtól vezérelve
primario – elsősorban
primipilus – fő, vezér, kezdeményező
primo – először
primordio institutionis causae levata – az első perfelvétel
primum et ante omnia – először és mindelek előtt
prioribus – előbbieken

prioribus omnibus delictis computatis – minden vétek figyelembevételével
privál – megfoszt vmitől
privatim – személyesen
pro Actore – a felperes részére
pro bono commodo – a közügyért
pro communi inquisitione – közös (mindkét fél érdekében elrendelt) vallatás végett
pro delicti qualitate – a bűntett milyenségétől függően
pro discussione rei – a dolog megvitatása végett
pro documento – bizonyság (tanúvallomás) gyanánt
pro exceptione – kifogás gyanánt
pro exigentia – behajtás, követelés végett
pro futura cautela – jövődöbéli biztosítékul
pro hic et nunc – itt és most, egyelőre
pro informatione Sanctae Sedis – a Szent Szék tájékoztatása végett
pro lumine dominorum iudicum – a bírák felvilágosítására
pro majori lumine – jobb felvilágosítás végett
pro meliori – jobbra, jobban
pro nunc vel tunc fiendam decisio – a most vagy akkor leendő döntés végett
pro saniori Sanctae Sedis et ultimaria deliberatione – a Szent Szék megfontoltabb és végső határozata végett
pro sedanda ulterius conscientia – a lelkiismeret teljes megnyugtatóására
pro sede perpetua Sacri Conventus – a Szent Gyűlés állandó helyszínéül
pro suo meliori esse – a saját érdekében (szó szerint: hogy a maga számára a legjobb legyen)
pro virili – itt: férfiassága hírért ért rágalom miatt
procedál – eljár
procedens – küldött
processualis – pert illető, perbeli
proclamál – törvénybe idéz, kihirdet
proclamatio – törvénybe idézés, felszólítás, kiáltvány
proclivis – hajlamos, hajlandó
procurál – gondoskodik, ellát, képvisel
procurator – ügyvéd, képviselő
prodál – előhoz, kijelent, megnevez

producál – előhoz, bemutat
productio – bemutatás
productum – bizonyító irat, oklevél
prohibeál – megakadályoz, eltilt, visszatart
prohibitum commercium – tilalmas ügködés
promiscue – vegyesen, minden különbség nélkül
promulgál – kihirdet
pronunciál – döntést hoz, (ítéletet) kihirdet, nevez
proprie personae – közelálló személy
proponál – előterjeszt, elmond, javasol
propositio – előterjesztés
proprio ausu – maga vakmerőségéből
propter contumaciam testium – a tanúk engedetlensége, makacssága miatt
propter defensionem corporis – test védelméért
propter iis et similibus – ezek és hasonlóknak miatt
propter majus et prius malum subsequendum – a következő nagyobb és súlyosabb gonosz elkerülésére
propter majus malum evitandum – nagyobb gonosz elkerülése végett
proscindál – szidalmaz
prosequál – perbe idéz
protegál – védelmez
protestál – tiltakozik, jogfenntartó nyilatkozatot tesz
protestatio – óvás, tiltakozás
protrahál – előhoz
proventus – jövedelem, bevétel, növekedés
provideál – gondoskodik, ellát
provisio – gondviselés, gondoskodás
provocál – törvénybe idéz, ingerel, biztat
provocatio – kihívás, támadás, törvénykezés
proxime – legközelebb
prudenter et meditare – belátással és megfontoltan
publicatio – nyilvánosságra hozatal, hirdetés (a házasságkötésé), perselypénz
publice – nyilvánosan
pudendum in pudendo et obscenum in obsceno vidissent – jól látták a szégyenletet és a firtelmességet
pudicitia – szemérmesség, erkölcsösség, szűziesség

puerperium – szülés
puniál – büntet, megbosszul
purgál – tisztít, tisztáz
puris et veris relatoriis – tiszta és igaz jelentőlevelekkel
quadragesima – nagybőjt, böjtfő
quaerela – panasz
quaerulans – panaszló, kérelmező
quamvis mixtum canonicum politico – mind egyházi, mind világi
qui non utitur enim privilegio, abutitur eo – aki nem él a privilégiummal, az visszaél vele
qui prior tempore, potior jure – aki előbb (lép), az erősebb a törvényben
qui supra – a fent említett
quibus sic habitis – ezek így lévén
quietál – nyugtáz, megnyugtát
quietantia – nyugta, számadás
quo jure – mi jogon
quod Deus avertare dignetur – amit Isten eltávoztatni méltóztassék, amitől Isten őrizzen
quod inauditum est – ami hallatlan
quod licet uni, licet et alteri volenti nulla injuria – ami szabad az egyiknek, az szabad a másiknak, a szándék maga nem törvénytelen
quod majus ad – sőt, mi több
quod maximum – sőt, mi több
quod semel placuit, alias displacere nequit – ami egyszer tetszett, annak máskor is tetszenie kell
quoniam ebrietas est causa omnium malorum – mert a részegség minden gonosznak az oka
quoniam non est determinanda veritas – mivel itt az igazság nem meghatározandó
rancor – harag, neheztelés, gyűlölet
rata portio – meghatározott, kiszámított rész
ratiocinál – számot ad, elszámol
ratiocinatio – megfontolás, tervezés
ratione divortii – válás ügyében
ratione officii – hivatalból
ratione praevia – előbbi indok alapján
rationibus praemissis – az előrebocsátott indokok alapján

rationibus subjiciendis – hozzátett indokokkal
readjudicál – visszaítél
recapitulál – összefoglal, tömören megismétel
recedál – eláll valamitől, visszavonul, távozik
recepta religio – bevett vallás
recipiál – bevesz, befogad, visszavesz
recognoscál – elismer
recognosco per praesentes – jelenvalók által elismerem
recoligál – összeszed
reconciliál – kibékül, ekléziát követ
reconciliatio – ekléziakövetés
recta ratio – józan ész, helyes érv
recuperatio – visszaszerzés
recurrál – fellebbez
recusál – visszautasít
redarguál – megcáfol, meghazudtol
redeál – visszatér
redintegratio – megújítás, kipótlás, újraegységbe szerkesztés
reditum – jövedelem
reditus – visszatérő
referál – jelent, felel
reficiál – megújít, újra elkövet
refugium – menedék
refundál – megtérít, visszahelyez
refusio – megtérítés
regalis – megbízólevél
registrum – jegyzék, jegyzőkönyv
registrál – jegyzékbe vesz
regius – biztos, megbízott
regula – szabály
rehabeál – visszafogad, visszakup, visszanyer
rejiciál – visszaküld
relábal – visszatér
relatio – jelentés, indítvány, ismertetés
relatoria – jelentőlevél
relaxál – büntetést elenged, mentesít
relegál – elküld, átutal, továbbít
relicta – hátrahagyott = özvegy
religio – vallás
remedium – jogorvoslat, orvosság
remittál – visszaküld, elenged, megbocsát
remonstrál – bizonyít, előterjeszt, beszámol
renunciál – felhagy, felmond, jelent, tudósít
repetál – követel, ismét

replica – viszont felelet, válasz, ellenérv
replicál – felel, ellenében mond valaminek
reportál – jelent, visszavon
reprehensio – dorgálás, fenyítés, intés
repudiál – elutasít, visszautasít
repudiato priori, restitutisque sponsalibus – az első (házasságot) megsemmisítve és a jegyajándékokat visszaszolgáltatva
reputál – megvizsgál, megtekint, számít
requirál – kér, megkeres
requisitio – felszólítás, megkeresés
requisitum – szükség, megkívántató dolog, iratanyag
reservál – megtart, jogot fenntart
resideál – tartózkodik, lakik
residentiatlan – (állandó) lakhely nélküli
resignál – kijelöl, (vissza)ad, hivatalt letesz
resipiscentia – észhez térés, gondolatváltozás
resolutio – határozat, rendelet, döntés, nyilatkozat, magyarázat
resolvál – ajánl, kötelez, visszafizet
respectál – tekintettel van valamire
respectus – tekintet, menedék, megbecsülés
restantia – adósság, tartozás
restaurál – helyreállít
restauratio – helyreállítás
restituál – visszaad, helyreállít
restituant interim utrinque dotem – eközben mindkét rész visszaadja a jegyajándékot
restituti honore laeso – sértett becsületét helyreállítva
restitutio – visszaadás, visszaszolgáltatás
retorqueál – visszafordít, cáfol
reus – vádlott, bűnös
reverendus parochus – tiszteletes lelkipásztor
reversalis – kötelezvény, hitlevél
revideál – vizsgál, újból átnéz
revisio – felülvizsgálat, számbavétel
revocál – visszavon, visszahív
revolutio – felkelés, forradalom
ritus – szertartás
ruente enim fundamento, ruunt superedificia – leomolván az alap, leomlanak a rá építettek is
ruina – rom, romlás
ruminál – tárgyal, átgondol, megrág
saevitia – harag, indulatosság, vadság

saevities in homicidium ne vertatur, et pars innocens injuste et tyrannice oppressa, extrema tentare et violentam manum inferre ne cogatur – a vadság gyilkossággá ne fajuljon, és az igazságtalanul és zsarnokoskodva elnyomott ártatlan fél ne kényszerítessék végzetes dolgot cselekedni, és kezét erőszakra nyújtani
salarium – fizetés, díj
saltem ad ornatum et ad melius esse pertinent – akárcsak a díszítésre és a jobbításra tartoznak
salva conscientia – jó lelkiismerettel
salva existimatione ac iudicio Sanctae Sedis permanente – fenntartva a Szent Szék véleményét és ítéletét
salva juris facultatem permanente – megmaradván a jogorvoslás szabadsága
salvo tamen manente iudicio Sanctae Generalis Synodi – fenntartva a Szent Generális Zsinat határozatát
salvum sit – szabad legyen
salvum sit protestando de reliquis – szabad legyen joggfentartó nyilatkozatot tenni a többiről
sane pronuciál – megfontoltan dönt
sanete ruminál – értelmesen átgondol, megfontol
sanior revisio – alaposabb számbavétel
satis superque – elegendendőképpen, sőt még azon is túl
satisfactio – elégtétel
satius est dissitos angelice, quam conjunctos diabolice vivere – jobb elválva angyali, mintsem összekötve ördögi életet élni
scandalizál – botránkoztat
scandalizator – botránkoztató
scandalosus turbator – botránkoztató rendbontó
scandalum – botránkozás, botrány
scortatio – paráznalkodás
scortator – parázna
secedál – elmegy, elköltözik
secessio – elköltözés, elmenetel
secludál – elválaszt, elkülönít
seculare forum – világi törvényszék
secularis – világi
secundaria exmissio – második (bizonyításra való) kibocsátás

secundum canonem – kánon szerint
secundum evangelicam doctrinam ac etiam copulam carnis – az evangéliumi tanítás és a testi nász (házassági összekapcsolódás) szerint
secundum jura regni – az ország törvénye szerint
secundum testimonia fatentium – a tanúk vallomása szerint
secus – ellenkező esetben, valami ellenében, másként
secus facturas – a másként cselekvőket
sed etiam hoc egit obstinante ut secedat – de ezen felül makacsul azt tette, hogy elment
sed non in toto – de nem teljesen
sedál – csendesít, megnyugtát
semel pro semper – egyszer s mindenkorra
senior – esperes
sensus – értelem
sententia – ítélet, büntetés
sententiáz – büntet
separál – elkülönít, szétválaszt
separatio – szétválasztás, elkülönítés
sequestrál – lefoglal, zárol, elszakít
serio – komolyan
serum – késő
servatis tamen de jure servandis – mégis fenntartván azt, amit jog szerint fenn kell tartani
severa ecclesiae animadversio – szigorú egyházi figyelmeztetés, büntetés
severe praemoneál – szigorúan figyelmeztet
si infidelis sese separet, separatus esto – ha a hitetlen elválík, váljék el
si juri ita visurum seret – ha a jognak majd úgy tetszik
si juris – ha törvényes
si juris attendo haec – ha törvényes, tekintettel erre
si juris sit – ha törvényes
si licitum et fori est – ha szabad és a törvényszékre tartozik
si piscis a capite foetet, a capite saliat, si a cauda, secundum vigorem canonum et disciplinam ecclesiasticam, saliat, si a cauda – ha a hal a fejétől bűdösödik, akkor a fejét kell megsózni, ha pedig a farkától, az érvényben lévő egyházi tör-

vénkönyv és az egyházfegyelmezés alapján, a farkát kell megsózni
sibi imputet – magának tulajdonítsa
signanter – jelesül, pontosabban, megjelölve
simpliciter – egyszerűen, nyilván
sine commendatoria ablegál – ajánlólevél nélkül elküld
sine fructu – hasztalan, eredménytelenül
sine observato juris processu – a perfolymat menetének betartása nélkül
sine omni impedimento et contradictione – minden akadály és ellentmondás nélkül
sine ulla ratione – minden indok nélkül
sine ullo impedimento – minden akadály nélkül
sine, ulteriori tandem dilatione – minden további perhalsztás nélkül
sinistre allegál – rosszul, balul állít, bizonyít
sistál – előállít
societas – társaság
solemni protestatione praemissa – ünnepélyes jogfenntartó nyilatkozatot előrebocsátva
solemnis fassio – hiteles vallomás
solemnitas – ünnepség, ünnepélyesség, megnyegző, méltóság
solemniter – ünnepélyesen, szabály szerint
solemniter confirmál – ünnepélyesen megerősít
solemniter protestál – ünnepélyesen tiltakozik, jogfenntartó nyilatkozatot tesz
sollicitál – szorgalmaz, kér
sollicitus, -a – aggódó, nyugtalan, gondoskodó
sonál – hangzik, szól, hangoztat
sopiál – megszüntet, elcsendesít
spargál – terjeszt
spe lucri – haszon reményében
species – tényvázlat
specificál – említ, elkülönít, megkülönböztet
specificatio – részletezés
sponsalibus celebratis – eljegyzést tartva
sponsio – ünnepélyes ígéret, kötelezés, szerződés, eljegyzés
spontaneitas – önkéntesség
sponte – önként
stál – (meg)áll

stante Sede – a Szék ideje alatt
statim et de facto – helyben, haladéknélkül
stricte – szigorúan, szorosan
studio et sponte – tudva és önként
sub amissione honoris et officii – becsülete és hivatala elvesztésének terhe alatt
sub poena articulari – törvényes büntetés, fenyíték terhe alatt
sub poena baculorum – megvesszőzés büntetése alatt
subeál – teljesít, felvállal
subinferál – hozzátesz, beterjeszt, csatol
subjiciál – odavisz, odaküld, alávet
subjungál – hozzátesz
submissio – alázatosság
submittál – beterjeszt, megaláz
subolfaciál – előrelát
subscribál – aláír
subscriptio – aláírás
subsequál – következik, folytatódik
subsequenter – következőleg
susistál – megáll, megállapodik, fenntartja magát, él
successor – leszármazott, hivatali utód
successu temporis – idők múlásával
succumbál – pert elveszt, elbukik
succurál – segít
sufficiens – elégséges
sufficiens enumeratio – elégséges elősorolás
sufficiens ratio – elégséges indok, érv
sufficienter – elégségesen
sufficit – megelégit
suffragál – szavaz, közbenjár, oltalmaz
suffragium – szavazat, közbenjárás, oltalom
suggillál – meggyaláz, kigúnyol
suis modis – maguk módján
summus patronus – a legfőbb kegyúr
sunt contradictoria – ellentmondásosak, egymásnak ellentmondanak
suo loco et tempore – maga helyén és idejében
suo modo ac etiam tempore – maga módján és idejében is
suo nomine – maga nevével
suo tempore – maga idejében
suo tempore necessitate ita postulante – maga idejében a szükség így követelvény

super poena articulari super hujusmodi negotii edita – az ilyen ügyekre vonatkozó törvényes büntetésről
superabundans – fennmaradó
superior – felettes
supersedeál – felhagy valamivel, abbahagy valamit
supplantator – gáncsoskodó
supplicál – kér, könyörög
supplicans – kérelmező, kolduló, kéregető
supplicatio – kérés, könyörgés
supplicator – kérő, könyörgő
supportál – elbír
suppositum – csere
surculus – ág
surrogál – helyez, kinevez
suscipiál – fogad, létesít
suscitál – felkelt, feltámaszt, felgerjeszt
suspecta conversatio – gyanús társalgás
suspecte – gyanúsan
suspectis horis – gyanús órákban
suspectus, -a – gyanús
suspendál – felfüggeszt, függőben hagy, megszakít
suspensio – felfüggesztés
suspicio – gyanú
susurratio – sugdosódás
taciturnitas – hallgatás, hallgatagság
talio – hasonlóval való viszonzás, meglakolás, talio elve (fogat fogért, szemet szemért)
taliter qualiter – annyiban amennyiben, úgy ahogy
tam juxta Sacram Scripturam, quam etiam Canonem firmum est – mind a Szentírás, mind a Kánon szerint helytálló
tam theologice, quam politice – mind az egyházi, mind a világi jog alapján
tanquam excommunicata persona – mint kiközösített személy
tanquam fide infirmæ et impense efflagitanti – mint gyengébb hitűnek és erősen kérőnek
tanquam in non competenti termino – mint nem illetékes időben
tanquam probrum sui ordinis – mint a maga rendjének megbecstelenítője
tanquam rem difficilem et arduam ad judicium clarissimi episcopi et Synodi Generalis cum tota sua serie transmitti-

mur – mint bonyolult és sürgős ügyet a főtiszteletű püspök és a Generális Zsinat ítélete alá átutaljuk
tantum coram suo competente iudice – csak a maga illetékes bírója előtt
taxa – díj, bér
temere – vakmerően, gondatlanul
tempestive – idejében
tempore belli silent leges – háború idején hallgatnak a törvények
teneál – igazgat, feltartóztat
tenor – tartalom, értelem
tentál – megvizsgál, megkísért, megpróbál, kieszközöl
tentatio – kísértés
terminus – határidő
tertialitas – harmadrész
tertio se – harmadmagával
testál – hagyományoz
testimonialis – bizonyáglevél
testimonium – bizonyság(levél), bizonyíték, tanúvallomás, tanúsítás
testis – valló, tanú
timore adactus – akik félelemmel felesketek
tolerál – eltűr
tollál – eltávolít, megsemmisít
tollat malum e medio populi – irtsa ki a gonoszta a nép közül
toties quoties – annyiszor ahányszor
tractál – igazgat, kezel, bánik valakivel
tractus – egyházmegye
transferál – átutal, átvisz, átfordít
transivit ad secunda vota – második házasságra átment
transmittál – átutal, átküld
tueál – oltalmaz, fenntart
tuitio – fenntartás, oltalom
tum juxta juristas, tolluntur sponsalia renunciatione alterutrique, tum juxta canonem 74. nemo potuit cogi ad alicui nubendum, tum Agendorum de solutione sponsalium – mind a jogászok szerint a felek lemondása folytán megszűnik a jegyesség, mind a 74. kánon szerint senki sem kényszeríthető a házasságkötésre, mind az Ágendáknak a jegyesség felbontására [vonatkozó része]
tumultus – zendülés, zavargás
tunc quando – akkor amikor

turbál – megzavar, nyugtalanít, elűz
ulterius – a továbbiakban
ultimarie, die 27 proxime praeteriti mensis Maji – legutoljára az elmúlt május hónap 27. napján
ultimate – végül
unam eademque rem duplici sub colore – egy és ugyanazon dolgot két jogcímen
unanimi consensu – egyetértve, egyhangúlag
uniál – egyesül
uno animo – egy szívvel, egyötetűleg
uno ore – egyhangúlag
unus testis nullus testis – egy tanú nem tanú
urgeál – sürget
usque ad casusae decisionem – az ügy eldöntéséig
usque ad futuram Sedem – a következő Székig
usque ad Sanctam Synodum Generalem ab officio ammoveatur – a Generális Szent Zsinatig hivatalából elmozdítottatik
usuál – használ
usus – haszon, szokás
ut quae sunt occulta notificentur – a titkos dolgok kitudódnak
ut scandalum ecclesiae tollatur – hogy az eklézsia botránkozását megszüntessék
ut sibi deesse non videatur – hogy hiányzása ne tűnjön fel
ut supra – mint fent
ut supra allegati propositionibus – a fent bemutatott előterjesztésekkel
ut supra dictum est – amint arról fennebb szó volt
utrinque – mindkét oldalról
utriusque partibus litigantibus – mindkét peres félnek
utrum – kérdőív, vallatási kérdőpontok
valedicál – búcsúzik, elmegy
vel agat, vel neget – vagy állítja, vagy tagadja
vel in toto, vel in parte liquidissime, vel per circumstantias juxta tenorem literarum relatoriarum legitime confectarum in facie Sanctae Sedis – vagy teljes egészében, vagy részben a lehető legvilágosabban, vagy a hitelesen kiállított jelentőlevelekben foglalt körülmények által a Szent Szék előtt

veneno – mérég által

verbis – szóban

vergál – hajlik

verificál – igazol, ellenőriz, bizonyít

via juris – törvény útján

vicissitudines temporum – az idők váltakozása

vigéál – virágzik

vigilantibus subveniunt jura – a törvények a figyelmeseket, ébereket segítik

vigor – érvényesség, vmi értelmében

vigore divortii, adhaerendo prioribus penes exmissionem propositionibus – a válás révén ragaszkodva a korábban, a bizonyításra való kibocsátás mellett előterjesztettekhez

vigore hujus deliberati – e határozat értelmében

vigore praesentis – jelen (rendelet) értelmében

vigore praesentium [ti. litteralium] – a jelen írás értelmében

vinculum – kötelék, bánatpénz

vindicál – magának fenntart, követel

violál – megsért, meggyaláz, erőszakot követ el

violatis conditionibus, pacta violantur – a feltételek megszegésével, a szerződést sértik meg

violenter invadál – erőszakkal megtámad

vis itaque praemissis rationibus – különösen az előrebocsátott indokok erejével

visitatorium mandatum – vizitációs parancs, megbízólevél

visum est juri – a törvénynek úgy tetszik

viva duorum testimonia – két élő tanúbizonyyságot

vivam in Domino – itt: új életre születvén az Úrban

vivis testimoniis – élő tanúvallomásokkal

vocatoria – meghívólevél

volenti non sit injuria – a szándék nem törvényt sértés

voluntarius, -a – önkéntes

votum – könyörgés, kívánság, fogadalomtétel, szavazat

zelus – buzgó indulat

Névmutató

- Abats János 224
Abrudi uram 131
Ács János 75
Albisi (Albisj, Albesi) Sámuel 11, 48–49, 57–58, 64–65, 70, 93, 98, 112
Alsó Kata, Fodor Sámuelné 18–20, 21–22
Alsószálláspataki Popa Miklós 169
Ambrus András 11, 53–55, 56
Amesius, Guiliemus 23
Andrási Benedek 132, 138
Antal Ferenc 22
Antal Kata, Lengyel Gyurkáné 102
Antal Márton 22, 25
Antal Mártonné lásd Kapronczai Kata
Antalfi Ferenc 168
Antalfi János 137
Antalfi Krisztina, Bikfalvi Gáborné 179, 230–231
Antalfi Mátyás 165, 166
Antalfi Miklós, hosdátí 136–137, 142, 163–164
Apáti Imre 141
Bába Míka 17, 20
Bagaméri (Molitoris) Kata, Molnár Korodi Istvánné 77–78, 85–86, 88, 89, 92, 95
Bagotai Ferenc 170
Bágya Elek 177
Bágya Ferenc 183, 217–219
Bágyoni László 134
Bája Elek 177
Bajcsi András 34, 73, 92
Bajesdi Farkas Joseph lásd Bajesdi Popa Farkas József
Bajesdi Popa Farkas József 11, 118, 122, 131–132, 169
Bajesdi Popa János 169
Bakosnyitza Mihály 121
Balás (Balási, Baláss) Miklós 125–126, 129, 130–131, 133, 134–135, 143, 173
Balás Pribák 90
Balás Terézia, Balog Elekné 179
Balási (Balás) Éva, Hertzeg Sámuelné 187, 215–217
Balási János 182
Baláss Mihály 112
Balias Sámuel 10, 116, 161
Bálintfi István 34
Baló István 222, 223, 227, 233, 234, 235
Baló József 175, 176, 177, 180, 182, 183, 184, 186, 189, 192, 196, 199, 202, 207, 211, 212, 215, 217, 219, 222, 224, 227, 231, 233, 234, 237
Balog Ábrahám 180, 182, 183, 186, 192, 194, 196, 202, 211, 214, 223, 233
Balog Elek 179
Balog Gergely 92, 96
Balog József 175, 176
Balog Rebeka, szászvárosi 153
Balog Zsuzsánna, Lengyel Lászlóné 221
Banatzán Togyerné 232
Bánffi Farkas 170
Bánffi György 170
Bánffi János 107
Bányai 57
Bányai Ilona, Újhelyi N. Pálné 76, 80
Bányai János 133
Bányai János, ifj. 133
Bár Mária, Csuka (Tsuka) Istvánné 192
Barbátvízi Popa János 169
Barcsai Ábrahám 139, 171, 172
Barcsai András 90–92, 93–94
Barcsai Ferenc 6, 138–139
Barcsai György 21
Barcsai Mihály 143
Barcsai Sándor 196–201, 205–207, 211
Barcsai uram 50
Bárdos Anna, Nagy Lajosné 236
Bári Popa János 169
Bárokj Anna, Nagy Mártonné 82–83
Barta (Bartha) András 175, 177, 194, 217
Beder Imre 222, 233
Bekes (Bökös) István 17, 20
Bekes András 78–79
Bekes Gábor 52
Bekes György 78
Békési Ferenc 59, 65, 71, 114, 118, 121, 122, 123, 131, 132, 136, 170
Békési Judit (Éva), Gálfi Péterné 156, 157, 162, 165–166

- Békési Pap Imre 9, 10, 12, 65, 70–72, 122, 127, 128, 129, 133, 136, 138, 140, 142, 146, 147, 150–153, 156, 157, 159, 160
- Belényesi (Blényesi) József 196, 200, 201, 205
- Belényesi Erzsébet, Bereczk Sámuelné 130
- Belényesi Grausser Dávid 11, 95, 97, 101, 103, 108–109, 145
- Belényesi István 9, 15
- Belényesi Zsófia, Csolnakosi Farkasné 127–128, 144
- Benkő Mózes 182, 189, 223, 233, 234
- Bereczk András 63
- Bereczk Gáspár 63, 65
- Bereczk György 16
- Bereczk Klára 37
- Bereczk Sámuel 130
- Bereczki Ádám 180
- Beregi Ádám 203, 205, 212, 214
- Beregi Sára, Roska Lászlóné 188
- Bertalan Anna 78–79
- Bertalan István 37
- Beszerikán Lázár 176
- Bethlen István 173
- Bethlen Miklós 170
- Bethlen Sámuel 170
- Bikfalvi Gábor 177, 179, 230–231
- Bikfalvi Tamás 11, 21
- Bíró András 31, 35
- Bíró János 11, 17, 22, 96, 97
- Bíró János, ifj. 31
- Bíró Mihály 17–18, 24, 26
- Bíró Pálné 112
- Blényesi lásd Belényesi
- Bod Péter 217
- Bodola György 187
- Bodola János 200
- Boér (Bójér) Sándor 201, 219, 223, 233, 234
- Boka Ágnes (Mária), Nemes Józsefné 226, 228–230
- Boldogfalvi Éva 21, 23–24, 26
- Boldogfalvi Imre 52
- Boldogfalvi János 21, 46, 52
- Boldogfalvi Klára, Kriscsori Gáborné 46, 47, 52, 56–57
- Bolgár András 183, 186, 190, 192, 194, 202, 207, 211, 212, 222, 233
- Borbé Péter 178
- Bornemissza Borbála, Czimbalmos Pálné 36, 39–40
- Borsai Ábrahám 87, 96, 102, 106–107
- Borsos Sámuel 175, 176, 177, 180, 186, 189
- Brádi Ilona, Sebesi Görgyné 37
- Brádi László 173
- Brádi Sámuel 205, 236
- Brassai István 24
- Brassai Istvánné 24
- Brassai Péterné, Annók 56
- Buda Ádám 185, 221
- Buda Gáspár 51
- Buda János 27
- Buda Judit, Földvári Györgyné 27, 29–30, 32–33
- Buda Sándor 59–61, 62, 65–67, 69–70, 73–74, 79
- Budai András 93
- Budai János 193, 219, 223, 233
- Budi Bálint 9, 141–142, 146–147, 153–154, 165, 173
- Bugyul Ágnes 177
- Búza Zsigmond 59, 75, 101, 106
- Caposj lásd Kaposi
- Cassai lásd Kassai
- Chriscsori lásd Kriscsori
- Czengeri lásd Csengeri
- Czimbalmos Pál 36, 39–40
- Czirka János, batizházi 169
- Csáki (Csákj) István 9, 77, 78, 81, 82, 83, 85, 90, 92, 93, 98, 103
- Csáki Boglárka 13
- Csáki László 124
- Csáki Miklós 12, 107, 115, 122, 124, 148–150
- Csanádi Sámuel 181, 187, 191
- Császár István 237
- Csegöldi András 220, 237
- Csegöldi Benjámin 175, 176, 177, 213
- Csengeri (Csengeri, Csengery) Mihály 9, 10, 18, 19, 27, 30, 32, 37, 48, 53, 60, 69, 79, 86, 90
- Csengeri István 49–50, 51–52, 56
- Cserményi Máté 59
- Cserna Mária 36
- Csernátóni (Tsernátóni) Márton 116
- Csernátóni (Tsernátóni) Vajda Péter 182, 183, 186, 189, 190, 193, 194, 202, 207, 212, 214, 220–221, 223–224, 225, 234

- Csernátoni Ferenc 114, 119, 173
 Csíkos Ferenc 184
 Csíkos János 181, 195–196, 212, 231, 234
 Csinádi György 44
 Csinádi Kata, Szegedi Pálné 46, 50
 Csinádi Klára, Eliber Mihályné 40
 Csiszár (Tsiszár) Dániel 117
 Csiszár (Tsiszár) Sára, Lugosi Jánosné 117, 126–127
 Csiszár Miklós 173
 Csolnakosi Farkas, csolnakosi 127–128
 Csoma Istók 137
 Csonka (Tsonka) úr 187
 Csorba Ferenc 9, 17, 39, 40, 43, 52, 67, 77, 83, 85
 Csuka (Tsuka) Éva, hosdátí Szász Bálintné 140, 144–145
 Csuka (Tsuka) István 187, 190
 Csulai (Csula) János 44–45, 46, 51, 114, 116, 121, 128, 173
 Csulai Sára, csulai, borbátvízi Szabó Istvánné 124–125, 128, 129, 135–136, 173
 Dáné Veronka 13
 Dániel János 57
 Danika Mária 22–23
 Dávid Sára, fogarasi, dévai Sinka Andrásné 155, 156
 Deák Éva, Bakosnyitza Mihályné 121
 Debreczeni János 68
 Décsi János 237
 Décsi Rozália, Lukács Józsefné 191, 213–214
 Décsi Sára, Zágoni Józsefné 236
 Deési József 202, 226–227, 235
 Demeter József 177, 179
 Demeter Lydia, Nagy Józsefné 178
 Demeter Péter 92
 Demeter Sára, Balog Gergelyné 92, 96
 Dési István 237
 Dési Miklós 12, 166–168
 Deső János 130, 173
 Deső József 186
 Dévai Ilona, Eötvös Péterné 15, 16
 Dévai Mihály 98
 Dima 119
 Dobolyi István, aldobolyi 9, 119, 124, 125, 126, 128, 129, 142, 163, 164
 Dobolyi Tamás 126
 Dobos András 117–118
 Dobos Éva, Dregán Ádámné 202, 205, 222
 Drávai (Dráva) András 28–29, 32
 Dregán (Dregány) Ádám 202, 205, 222
 Dregán Vutza 178
 Dsotzán Luputz 147
 Elekes Borbála, Olasz Jakabné 48
 Eliber Mihály 40
 Enyedi Anna, Szakács Jánosné 51
 Enyedi Gáspár 170
 Enyedi Kata (Borbála), Váradi Ferencné 58, 61
 Enyedi Lydia 203
 Eötvös (Eötvös) Ferenc 15, 16
 Eötvös Péter 15, 16
 Farkas Ágnes 224–225
 Farkas Anna, Deső Jánosné 130
 Farkas Balázs 102
 Farkas Benedek 188
 Farkas Borbála, Bekes Istvánné 17, 20
 Farkas Borbála, Orbonás Péterné 109–110
 Farkas Borbála, Takács Péterné 102–103
 Farkas Dániel 182
 Farkas Erzsébet, lozsádi Herczeg Mihályné 141
 Farkas György 143, 144
 Farkas Ilona, Marton Andrásné 46, 47, 50
 Farkas Imre 119
 Farkas István 35–36
 Farkas János 182, 218
 Farkas János, ifj. 107–108, 110–111, 112, 115, 121, 157, 173
 Farkas Jánosné 121
 Farkas József lásd Bajesdi Popa Farkas József
 Farkas Kata 57
 Farkas Krisztina, Bágya Ferencné 183, 217–219
 Farkas Lázár 144, 173
 Farkas Mária, Deső Jánosné 173
 Farkas Zsigmond 184, 187–188, 225
 Fazakas Erzsók (1714) 142
 Fazakas Erzsók (1814) 203
 Fazakas János 142, 158–159
 Fazakas Márton 184, 188, 190–191
 Fejérvízi Popa Péter 169
 Fekete Ágnes, Farkas Lázárné 173
 Fekete András 28, 35
 Fekete Báthori Annók, Lugosi Jánosné 39
 Fekete Boldizsár 168
 Fekete Éva, lozsádi, Fazakas Jánosné 157, 158–159

- Fekete Farkas 188
 Fekete Ferenc 173
 Fekete Ilona, Herczeg Jánosné 107
 Fekete Istvánné 165
 Fekete János 83, 85, 86–87
 Fekete Mihály 107
 Felfalusi Péter 107
 Felsőszálláspataki Popa András 169
 Felsőszálláspataki Popa Czikul 169
 Felsőszálláspataki Popa János 169
 Felsőszálláspataki Popa Péter 169
 Ferencz (Ferentz) Márton 138, 173
 Ferencz (Ferentzi) Dániel 117, 138, 141, 173
 Ferencz Borbála, Fogarasi Miklósné 28, 31
 Ferencz Ilona, Fekete Andrásné 28
 Ferencz Mihály 28, 89
 Ferenczi Borbála, Zágoni Jánosné 181, 182, 183
 Fodor Dániel 34
 Fodor Rebeka, váradi, Rácz Lászlóné 45, 47
 Fodor Sámuel 18–20, 21–22
 Fodor Sára, várallyai Csizmadia Mihályné 40
 Fogarasi János 228
 Fogarasi Miklós 28, 31
 Fogarasi Sára, Polgári Andrásné 119
 Folti uram 59
 Foltj Bálint 171
 Földvári (Feöldváry, Földváry) György, tancsi 27, 29–30, 32–33
 Füstös György 63
 Galambfalvi Mihály 9, 44, 59–61, 62, 63, 67, 74, 75
 Gálfi Ilona, Farkas Jánosné 110–111
 Gálfi János 173
 Gálfi Mihály 35–36
 Gálfi Péter 156, 157, 162, 165–166
 Gargocs (Gergocs) Mihály, kereszténymási 23, 160
 Gargocs János, kereszténymási 159–164
 Géjza Benjámin 235
 Gillyén Klára 185, 187
 Gocsa Márton 22, 24–25, 28
 Gombkötő János 45
 Göcsi István 225
 Gyalmári Ágnes, Fogarasi Jánosné 228
 Gyöngyösi Ilona, Rácz Lászlóné 41, 42, 43
 Györbíró (Györgybíró) Ferenc 212, 223, 233
 Győri Pál 129, 131–132
 Gyurma Erzsébet, Nagy Sámuelné 202, 212–213
 Hajdú Borka, Bíró Andrásné 31, 35
 Harkányi Miklós 223
 Harsányi Borbála 98
 Hátszegi Popa György 169
 Herczeg Anna, Bereczk Andrásné 63
 Herczeg György (1697) 79–80
 Herczeg György (1815) 235
 Herczeg János 107
 Herczeg Márton 25, 30–31, 48, 63, 80
 Herczeg Mihály, lozsádi 141, 173
 Herczeg Sámuel 185, 187, 191, 215–217, 224–225
 Herepei István 237
 Hermányiné asszony 224
 Hernya Lydia, Kalugeritza Jánosné 178, 181
 Horti István 24
 Horvát György 126
 Horvát Ilona, Csinádi Györgyné 40, 44, 45
 Horváth Kata, Rácz Lászlóné 76–77
 Horváth Pálné 148, 150
 Hosdát Margit, Takács Mártonné 22
 Hunyadi Mátyás 215
 Huszti János 65
 Incze István lásd Liszniai Intze István
 Intzédi Pál 224
 Isák Antal 176, 189
 Isipi György 27, 95
 István Borbála, Mányul Mihályné 187
 Ivasko 115
 Jakab Bálint 57
 Jakab Albert, bögyözi 202
 Jakab Benjámin 237
 Jakab Márta 177
 Jánó József 175
 Jánosi György 9, 58–59
 Jantsó Ferenc 186, 192, 202, 211, 219, 223, 233
 Jenei (Jenej, Jeney) P. Sámuel 8, 10, 11, 29, 36, 49, 50, 56, 57, 65, 70–72, 93, 105, 109, 111–113, 114, 124, 137, 169, 171, 172, 173, 237
 Jósika Borbála, Bartsai Istvánné 139
 Jósika Gábor 139, 170
 Jósika Imre 51, 122, 126

- Jósika József 227
 Jósika Klára 11, 53–55, 56
 Kállai Borbála, Orbonás Györgyné 125, 126
 Kalugéritza János 178, 181
 Kalugéritza Mária, Götsi Istvánné 225
 Kaposi (Caposi) János 80–81, 94–95
 Kapronczai Kata, Antal Mártonné 22, 25
 Karácson Zsigmond 93
 Kassai (Cassai) István 11, 29
 Kaszap Mihály 132
 Kászoni Mária 226
 Kéméndi Boldizsár 34, 48, 52, 115
 Kéméndi Éva, Borsai Ábrahámné 87, 96, 102, 106–107
 Kéméndi Gábor 52
 Kéméndi László 102
 Kemény János 170
 Kémeri Mihály 11, 26
 Kendeffi Gábor 57
 Kendeffi Gáspár 145
 Kenderesi Mózes 58
 Kerekes György 22
 Kerekes Judit, Gocsa Mártonné 22, 24–25, 28
 Kerekes Mihály 192, 202, 223, 224, 228, 233
 Kerekes Péter 34, 40
 Keresztesi Judit 139
 Keresztesi Pál 139
 Keresztesi Sámuel 60, 170
 Keresztesi Zsuzsanna, Jósika Gáborné 139
 Keresztúri B. Péter 12, 115, 121, 130, 135, 136, 139, 143, 145, 146, 147, 148–153, 156, 157, 158, 159, 160, 162, 163, 164, 166–168, 237
 Kézdivásárhelyi Péter 143, 145
 Király Imre 176, 177, 180, 182, 183, 184, 186, 189, 192, 196, 202, 211, 212, 214, 215, 217, 219, 222, 228, 231, 233, 237
 Kis István 176, 177, 180, 182, 183, 186, 187, 189, 190, 192, 202, 211, 212, 222, 228, 231, 233
 Kis Lajos 215
 Kis Márton (1715) 144
 Kis Márton (1815) 223, 224, 233
 Kis Mihály 144
 Kismarjai György 57, 65
 Kolosvári István, püspök 159
 Kolosvári István 223, 233, 234, 236
 Kolosvári Sámuel 178
 Kolosvári Zsigmond 175, 176, 180, 182, 183, 186, 189, 192, 196, 201, 202, 203, 205, 206, 207, 211, 215, 217, 219, 223, 237
 Komáromi András 237
 Komlósi György 62–63
 Kontza István 182, 219, 220–221, 223, 224, 233, 234
 Kónya Anna, Bertalan Istvánné 37
 Korodi Molnár lásd Molnár
 Kotsis János 189
 Kováts Sámuel 223
 Kozolai (Kozolyi) Mária, Buda Zsigmondné 75
 Kőműves (Kőmíves) alias Vásárhelyi Kata, Debreczeni Jánosné 26, 68
 Kőműves (Kőmíves, Kőmöves) alias Vásárhelyi Ferenc 9, 15, 17, 25, 27, 28, 31, 35, 39, 40, 42
 Köpeczi (Köpeczj) István 11, 22, 26, 46, 53–55, 56, 61, 76, 96
 Körösi (Körösj) János 41, 44, 63
 Körtvélyesi (Körtövélyesi, Körtvélyesj, Körtvélyesi) György 12, 15, 16, 17, 18, 20, 21, 22, 23, 26, 29, 31, 34, 36, 37, 38, 42, 43, 44, 45, 47, 48–49, 51, 53, 56, 57–58, 59, 62, 64, 68, 70, 73, 74, 75, 84, 88, 90, 91, 93, 95, 97, 98, 101, 114, 133, 237
 Kracsun Bálint 127
 Krajnik Péter 59
 Krakkai Pál 42, 43
 Kriscsori (Chriscsori) Gábor 47, 52, 56–57
 Kriscsori (Chriscsori) Gáborné lásd Boldogfalvi Klára
 Kriscsori Illyés 41
 Kriscsori Rozália, Mohátsi Józsefné 222, 231–233, 234, 235
 Kun (Kunn) Zsigmond 182, 192, 194, 212
 Kükküllővári Péter 20
 Lengyel Ágnes 221
 Lengyel Gyurka 102
 Lengyel István 221
 Lengyel László 175, 176, 177, 178, 180, 182, 221
 Lengyel László, ifj. 221
 Lengyel Lászlóné 224
 Lengyel Zsuzsánna 221
 Lévai György 105

- Linka János 75
 Lisznyai Intze Ferenc 237
 Lisznyai Intze István 6, 235, 237
 Literati György, lozsádi 9, 35, 49, 77, 103, 104, 108
 Litra Dumitru 232
 Losádi György lásd Literati György
 Lőrintz Zsuzsánna 177
 Lugosi András 225
 Lugosi János (1692–1714) 39, 117, 126–127, 134
 Lugosi János (1813–1825) 188, 203, 232, 235
 Lugosi Jánosné lásd Csiszár Sára
 Lugosi József 105
 Lugosi Mária, Fazakas Mártonné 184, 188, 189, 190–191
 Lugosi Mózes 9, 116, 142
 Lukács Sára 138–139
 Lukács Sámuel 202, 227
 Lukács József 191, 202, 213–214
 Magyar Ilona, Ferencz Mihályné 89
 Magyar János 223, 233, 234
 Makkai József 180, 183, 186, 190, 192, 211, 222, 233
 Makkai László 202
 Mányul Mihály 187
 Margitai Jáchel 28
 Markocsán Péter 68
 Markocsán Lajos 236
 Markocsán Zsuzsánna, kéméndi Váradi Istvánné 140–141, 164
 Marosi Mihály 177, 180, 189, 195, 223, 233
 Marosvásárhelyi Ferenc lásd Kőműves
 Marton Ágnes, Csernátoni Péterné 221, 225
 Marton András 46, 47, 50, 143
 Márton István 50
 Martonosi Ágnes, Beregi Ádámné 203, 212, 214
 Macsesdi Popa Péter 169
 Melotai Nyilas István 16
 Miklós János 176
 Miklósfalvi András 16
 Mohátsi József 222, 227–228, 231–233, 234, 235
 Moldovai Mária, Lugosi Józsefné 105
 Molitoris Kata lásd Bagaméri Kata
 Molnár István, Korodi 77–78, 83, 85–86, 88, 89, 92, 95
 Musnai Mihály 11, 21, 23–24, 26
 Nádudvari István 77
 Nádudvari Péter 142
 Nagy alias Serémi Borbála, Csengeri Istvánné 49–50, 51–52
 Nagy Jánosné, dévai 134
 Nagy József 178
 Nagy Krisztina, Dsotzán Luputzné 134, 147
 Nagy Lajos 236
 Nagy Márton 82–83
 Nagy Miklós 9, 49, 80
 Nagy Pál 90
 Nagy Sámuel 202, 212–213
 Nagy Sámuel, dévai 124, 133–134, 173
 Nagy Sándor 235
 Nalácz András, id. 44, 46
 Nalácz Mária, id. Csula Jánosné 44–45, 51
 Nalácz (Nalátzi) György 56, 117, 122
 Nalácz (Nalátzi) István 159, 170
 Nalácz (Nalátzi) Lajos (1714) 135, 136
 Nalácz (Nalátzi) Lajos (1815) 235–236
 Nádra Anna, klopotivai, Pogány Jánosné 113
 Nádra Mózes, klopotivai 170
 Nemegyei Miklós Erzsébet, Deési Józsefné 202, 226–227, 235
 Nemes Erzsébet, Vásárhelyi Molnár Istvánné 37–38
 Nemes Ferenc 215
 Nemes József 226, 228–230
 Nemes László 116, 118, 119–121
 Nemes Tamás 195
 Németi (Némethi) Ferenc 177, 180, 182, 183, 186, 189, 190, 192, 193, 195, 196, 202, 205, 207, 211, 212, 219, 220, 222, 224, 227, 231, 233, 234, 237
 Németi Zsuzsánna, Vitéz Mihályné 196, 203–205
 Nyárádi István 133
 Nyika István, belényesi 127
 Oláh (Olá) Borbála, Füstös Györgyné 63, 68
 Oláh Anna 46
 Olasz Jakab 48
 Orbonás (Orbanás) Sára, Balás Miklósné 125–126, 129, 130–131, 134–135
 Orbonás György 125, 126, 135, 173
 Orbonás Péter 109–110
 Ortner Mátyás 202, 226, 235
 Örsi Péter 111–112, 119, 143, 158

- Ötvös alias Szombathj Éva, Sinka Andrásné 72–73, 81–82, 84–85
 Ötvös István 132
 Ötvös lásd még Eötvös
 Pap Anna, Krakкаи Pálné 42, 43, 89
 Pap Éva, Balassi Mihályné 112
 Pap Éva, Vincze Istvánné 62, 67–68, 68–69
 Pap Imre lásd Békési Pap Imre
 Pápai János 139
 Papoltzi Ágnes, Lugosi Andrásné 225
 Papoltzi Éva, Csikos Jánosné 195–196, 203, 212, 231, 234
 Párosi Popa Stefán 169
 Patai János 134
 Pataki András 137
 Pataki Éva, Szathmári Andrásné 184
 Pataki József 175, 178, 233, 234
 Pataki Sándor 178
 Pécsi Sámuel 9, 10, 21
 Pércsi Miklós 65
 Péter Mihály 127
 Piltz József 185
 Piltz Márton 212
 Pogány János 113
 Pokoly József 5
 Polgári András 9, 98, 99, 105, 106, 107, 108, 119
 Popa Daniel, marosillyei 9, 58–59, 77
 Popa Josif (din Băinești) lásd Bajesdi Popa Farkas József
 Popa Maria, Jánosi Györgyné 9, 58–59
 Puj János, ifj. 11, 53–55
 Pungrázt Ágnes, Nalázt Lajosné 235–236
 Pülkeretzi Mihály 119
 Rab Mária, Simon Mihályné 182
 Rác Demeter 147
 Rác Ferenc 115
 Rác László (1692–1697) 41, 42, 43, 45, 47, 76–77
 Rác László (1814–1815) 223, 233
 Rác Szabó 82
 Rákosi István 122, 158, 168
 Rápolti Mihály 181
 Reznek Sára, Piltz Mártonné (Józsefné) 185, 212
 Ribiczei (Ribitzei) Albert 121, 134
 Ribiczei (Ribitzei) András 195
 Ribiczei (Ribitzei) József 193
 Ribiczei (Ribitzei) Júlia, Nemes Lászlóné 116, 118, 119–121, 134
 Ribiczei (Ribitzei) Mária, Desső Józsefné 186
 Ribiczei János 42, 58
 Ribiczei Kata, Kriscsori Illyésné 41, 42–43
 Ribiczei László, ifj. 137
 Ribiczei Rebeka, Váradi Józsefné 98–101, 102, 104
 Roska László 188
 Ruzsada 168
 Sala Mihály 175, 176, 177, 178
 Salamon István 183, 186, 189, 191, 192, 196, 202, 207, 211, 212, 214, 215, 217, 219, 222, 228, 233, 237
 Sallai Mária, Ferencz (Ferentzi) Dánielné 117, 133, 138, 141, 173
 Sándor Attila 13
 Sándor János 226, 235, 236
 Sárdi György 122
 Sattzai (Satzai) János 131, 171
 Sebesi György 37
 Sebessi Miklós, borbátvízi 136
 Segesdi József 175, 177, 186, 187, 190, 192, 194, 202, 204, 223, 224
 Sepsiszentgyörgyi Nagy Erzsébet, Barcsai Andrásné 90–92, 93–94
 Serémi lásd Nagy
 Serestély László 175, 176, 177, 178, 180, 182, 186, 190, 193, 202, 222, 233
 Simándi József, petki 217
 Simon Mihály 182, 190
 Sinka András, dévai 9, 72–73, 81–82, 84–85, 88, 89–90, 151, 154, 155, 156, 160
 Sinka Anna, dévai Szűcs Péterné 160
 Sipos Gábor 13
 Sipos Ilona, Dévai Mihályné 98
 Solymosi Ferenc, dévai 124, 173
 Solymosi Nagy Mihály 119, 121–122, 123, 127, 130, 131, 135, 136–137, 139–140, 143, 237
 Somodi Sára, Bíró Jánosné 97
 Sóti János 237
 Sövényfalvi János 183, 186, 189, 192, 202, 207, 219, 223, 233
 Sövényfalvi Lengyel Zsigmond 237
 Szabó Anna, Herczeg Mártonné 25, 30–31
 Szabó Ferenc 137
 Szabó István, id. borbátvízi 124–125, 128, 129, 131, 135–136, 173, 177
 Szabó Lajos 183, 186, 190, 211, 217, 223, 227, 233

- Szabó Márton 126
 Szabó Mihály 109
 Szabó Pál 115
 Szakács András 22–23
 Szakács Éva, Ferencz Mártonné 173
 Szakács György 64
 Szakács János 51, 61
 Szakály Anna 102
 Szakálly Éva, dévai Solymosi Ferencné 124, 173
 Számfilla (Számfira), Budi Bálintné 9, 141–142, 146–147, 153–154, 165
 Szász András 175, 177, 180, 183, 186, 190, 193, 202, 207, 211, 215, 217, 219, 222, 227, 233
 Szász Bálint, hosdái 118, 140, 144–145, 173
 Szász Ilona 92–93
 Szathmári András 184
 Szathmári Zsuzsánna, Csíkos Ferencné 184
 Szacsali (Szatsali) Anna, Gargocs Jánosné 159–164
 Szacsali (Szatsali) Mária, Csulai Jánosné 114, 116, 128
 Szacsali Popa György 169
 Szegedi Mária, Lisznai Intze Istvánné 235
 Szegedi Pál 46
 Szegedi Mária, Kaposi Jánosné 80–81, 84, 89, 94–95
 Székely alias Szász István, Istók 16
 Székely család, lozsádi 104–105, 108
 Székely Erzsók, Farkas Jánosné 112
 Székely Éva, Fekete Ferencné 173
 Székely László 223, 233, 234, 234
 Székely Sámuel 223, 224
 Szentgyörgyi Dávid 108, 237
 Szentgyörgyi István 27
 Szentgyörgyi János 177, 178
 Szentgyörgyi lp. 34
 Szentgyörgyi Mihály 237
 Szentpéteri Békés Miklós 139–140, 158
 Szentpéteri Márton 11, 64–65, 70
 Szikra István 9, 10, 29
 Szilágyi János, dévai 173
 Szilágyi Márton 135
 Szina Mária, Körösi Jánosné 41
 Szombati Éva lásd Ötvös
 Szöcs (Szöts) Mária, dévai Nagy Sámuelné 45, 133–134
 Szöcs (Szücz) Sára, Kerekes Péterné 34, 40
 Szöcs Anna, Vekei Miklósné 61
 Szöcs Illyés 108
 Szöcs István 20
 Sztánfira, Váradi Istókné 102
 Szücz Péter, dévai 160
 Szücs Borbála, Belényesi Dávidné 101
 Takács (Takác) Erzsébet, Drávai (Dráva) Andrásné 28–29, 32
 Takács Márton 22
 Takács Péter 102–103
 Tállyai Pál 20
 Tamás Éva (Judit), Csanádi Sámuelné 181, 187, 191
 Taraja Rozália 186
 Tarcsai (Tarczaj, Tarcsay) Mihályné 31, 35
 Tarcsai Mihály 20
 Tarpai Mózes 170
 Tatai István 101
 Telegdi Benjámín 11, 53–55, 56, 173
 Teleki Lajos, gr. 192
 Teleki László 122
 Thót András 57
 Tiszabecsi Sámuel 98, 102, 105
 Tokai István 109, 114, 129, 136, 141
 Toma Anniska, Demeter Józsefné 179
 Toma Zsigmond 195
 Tordai (Thordai, Thordaj) János 9, 51, 66, 72, 81, 83
 Tordai Sándor András 237
 Tornya Klára, Antalfi Miklósné 137, 142, 163–164
 Tornya Miklós 186
 Tornya Rozália 189–190
 Tornyi György 108
 Tornyosi György 21
 Torotzkai Zsuzsánna, Bartsai Sándorné 196–201, 202, 205–207, 211
 Tóth Sára 16
 Török István 211
 Ts lásd Cs
 Udvarhelyi József 61
 Újhelyi N. Pál 76
 Ungur Gáspár 9, 42
 Ungur János 9, 19, 32
 Ungur Mihály 15
 Ursza Miklós 11, 157–158
 Uzoni Erzsébet, Búza Zsigmondné 106
 Uzoni Jankó Boldizsár 237
 Vajda György 127
 Vajda István 127

- Vajda Mihály 62
 Váradi András 60
 Váradi Anna, Komlósi Györgyné 62–63
 Váradi Dániel, kéméndi 48, 198, 200, 201, 206
 Váradi Ferenc 58, 60, 61, 171, 173
 Váradi Gáspár 22, 144, 170
 Váradi Istók 102
 Váradi István, kéméndi 83, 140–141, 164
 Váradi József 60, 98–101, 104
 Váradi Mária, Bíró Jánosné 17
 Váradi Mária, Buda Sándorné 59–61, 73–74
 Várallyai Dániel 16
 Várallyai Csizmadia Mihály 40
 Várallyai István, Sz. 12, 93, 95, 112–113, 114, 117, 118, 121, 122, 123, 237
 Várallyai Popa János 169
 Várhegyi József 175, 183, 186, 189–190, 192, 202, 211, 219, 222, 233
 Vas József 223, 233, 234
 Vásárhelyi Ferenc lásd Kőműves
 Vásárhelyi Károly 186, 223
 Vásárhelyi Kata, Bíró Mihályné 17–18
 Vásárhelyi Molnár István 11, 26, 37–38, 135, 139
 Vásárhelyi Péter lásd Kézdivásárhelyi
 Vekei Miklós 61
 Verbőczy István 66, 67, 75
 Veres László 186, 189, 193, 202, 211, 222, 223, 224, 233
 Verestói György 176, 177, 178, 180, 181, 182, 183, 186, 189, 190, 192, 202, 211, 219, 222, 227, 228, 233, 235
 Veszprémi István 24, 51, 79, 95, 121, 123, 137
 Viduly Kata, Szabó Mihályné 109
 Vincze Anna, Fekete Jánosné 83, 86–87
 Vincze István 62, 63, 67–68, 68–69
 Vincze Mihály 93
 Vincze Pál 173
 Vinczi István 175, 189
 Vinczi Mihály 143
 Viski György 190
 Viski Zsuzsánna, Simon Mihályné 190
 Visolyi Borbála, Tiszabecsi Sámuelné 102
 Vitályos (Vitállyos) Gábor 175, 180, 182, 183, 186, 189, 202, 205, 207, 211, 222
 Vitályos (Vitállyos) Sámuel 175, 177, 180, 182, 183, 186, 187, 189, 192, 194, 195, 196, 202, 207, 211, 212, 215, 217, 219, 220, 222, 225, 227, 228, 231, 233, 234, 236
 Vitéz István 203
 Vitéz Mihály 196, 203–205
 Zágoni János 181, 182
 Zágoni József 236
 Zágoni Sámuel 124
 Zajzoni Sámuel 182
 Zajzoni Zsuzsánna, Bartha Andrásné 184, 217
 Zeyk László 34
 Zoltán Ferenc 181, 184, 188
 Zudor András, felső 104–105, 108
 Zudor Andrásné 108
 Zudor család, alsó 104–105, 108
 Zudor Éva, Herczeg Györgyné 79–80
 Zudor Mária, Ungur Mihályné 15
 Zudor Terézia, Farkas Zsigmondné 187–188
 Zsoldos Márton 237

Helynévmutató

- Abrudbánya 18, 19, 21
Alba lásd Gyulafehérvár
Algyógy 8, 11, 21, 22, 24, 28, 40, 63, 112, 113, 115, 117, 121, 126, 134, 136, 140, 141, 142, 157–158, 159, 166, 170, 182, 192, 199, 222, 223, 233
Alpestes 8, 10, 11, 12, 16, 17, 22, 26, 31, 35, 36, 46, 50, 53, 57, 61, 76, 92, 102, 109, 127, 130, 133, 137, 147, 158, 178, 179, 192, 201, 223, 234
Alsószálláspatak 169
Alsótelek 22
Amsterdam 23
Arany 22, 137
Bácsi 171, 172, 177, 180, 192, 195, 222, 223
Bajesd 8, 130, 133, 169
Bár lásd Nagybár
Batizháza 169
Bécs 209
Bencenc 48, 131
Boldogfalva lásd Óraljaboldogfalva
Borbátvíz 131, 169, 173, 178, 192, 222
Brád 11, 137, 176, 177, 192–193, 223, 224, 232
Bretteye lásd Oláhretteye
Csehország 179
Csernakeresztúr 11, 96
Csula lásd Nagycsula
Demsus 11, 110
Déva 8, 9, 11, 15, 16, 17, 20, 24, 25, 26, 29, 32, 33, 34, 35, 38, 39, 40, 41, 43, 47, 49, 53, 58, 62, 63, 64, 67, 68, 72, 73, 74, 75–76, 77, 80, 81, 82, 84, 86, 88, 90, 93, 95, 97, 98, 99, 101, 102, 105, 106, 107, 108, 111, 114, 121, 123, 124, 133, 134, 135, 136, 139, 145, 147, 156, 160, 165, 171, 173, 175, 176, 177, 178, 180, 182, 183, 185, 186, 189, 191, 192, 194–195, 200, 201, 202, 207, 211, 212, 218, 219, 222, 223, 230, 233, 235
Égen lásd Magyarigen
Farkadin 142
Fehérvíz 169, 217, 223
Fejérvár lásd Gyulafehérvár
Felpestes 186
Felsőszálláspatak 169, 192
Felsőszilvás 161
Felvinc 194
Fogarás 45
Folt 8, 34
Galac 11, 59, 65, 73, 110
Gyógy lásd Algyógy
Gyulafehérvár 24, 26, 79, 89, 123, 170
Haró 39, 109, 115, 122, 140, 178, 180, 181, 190, 192, 195, 202, 223, 225, 234
Hátszeg 6, 7, 8, 10, 11, 12, 19, 44, 53, 56, 58, 59, 110, 113, 114, 115, 117, 118, 122, 124, 128, 129, 131–132, 136, 138, 139, 141, 144, 146, 148–150, 161, 164, 169, 170, 171, 172, 173, 190, 222
Hátzok lásd Hátszeg
Havasalföld 17, 20, 95
Hosdát 57, 59, 64, 92, 114, 122, 132, 136–137, 142, 144, 163, 165, 166, 170, 173, 177, 205, 222, 223, 230
Illye lásd Marosillye
Káránsebes 84
Kéménd 8, 15, 39, 44, 45, 51, 59, 60, 93, 98, 99, 104, 109, 115, 122, 133, 140, 143, 153, 170, 171, 192, 222, 223
Keresztúr lásd Csernakeresztúr
Kitid 222
Klopotiva 170, 222
Kolozsvár 64
Körös lásd Zaránd vm.
Körösbánya 175, 205, 222, 223
Kriscsor lásd Kristyor
Kristyor 41, 47, 192, 194, 223
Küküllőgálfalva lásd Vámosgálfalva
Küküllővár 5, 135, 138, 139, 157
Lazura, feltételezhetően elpusztult település Guraszáda mellett 59
Lesnyek 173
Lozsád 8, 11, 22, 25, 26, 30, 34, 35, 36, 37, 46, 47, 48, 49, 50, 52, 57, 58, 59, 63, 64, 65, 67, 79, 83, 85, 86, 89, 93, 103, 104, 105, 107, 108, 110, 112, 114, 125, 129, 138, 141, 143, 144, 157, 160, 162, 165,

- 171, 173, 184, 187, 192, 215, 216, 222, 223, 224–225
- Lugos 68
- Macesd 169
- Magyarbrettye 59
- Magyarcsesztve 134
- Magyarigen 129, 131
- Malomvíz 132, 136, 145
- Marosillye 8, 9, 12, 27, 41, 42, 57, 58, 124, 126, 134, 146, 166–168, 170, 193, 223
- Marosnémeti 49, 51, 52, 85, 90
- Marossolymos 6, 8, 38, 59, 111, 119, 126, 143, 148, 222
- Marosvásárhely 9, 34, 37, 82, 108, 202
- Nagybár 169
- Nagybarcsa 11, 21, 90, 93
- Nagycsula 11, 51, 132
- Nagyenyed 9, 10, 11, 21, 23, 64, 73, 109, 122, 129, 131, 135, 200, 212, 221
- Nagypestény 7, 11, 136, 180, 223
- Nagyrápoly 7, 8, 22, 24, 28, 45, 51, 61, 62, 64, 68, 105, 112, 137, 157, 166, 178, 184, 192, 196, 198, 199, 201, 205, 222, 223, 228, 231
- Nagyszeben 151, 211
- Németi lásd Marosnémeti
- Oláhbrettye 192, 223, 224
- Oncsokfalva lásd Uncsukfalva
- Orlyaboldogfalva lásd Őraljaboldogfalva
- Őraljaboldogfalva 8, 18, 145
- Páros 169
- Pestény lásd Nagypestény
- Pestes lásd Alpestes
- Rákod 8, 9, 17, 20, 22, 24, 32, 37, 57, 78, 97, 102, 103, 108, 109–110, 114, 118, 122, 125, 126, 128, 129, 130, 133, 134, 141, 143, 145, 146, 153, 157, 158, 163, 165, 170, 173, 182, 183, 184, 193, 194, 202, 212, 215, 220–221, 222, 223, 234
- Rápoly lásd Nagyrápoly
- Ribice 126, 192, 194, 195, 212, 223
- Sepsi egyházmegye 5
- Solymos lásd Marossolymos
- Szacsal 161, 169
- Szálláspataka lásd Felsőszálláspatak
- Szászváros 9, 34, 53, 58, 59, 60, 64, 75, 79, 86, 90, 112, 117, 142, 153, 158, 175
- Szeben lásd Nagyszeben
- Szebeni egyházmegye 211
- Széki egyházmegye 212
- Tamástelke 170
- Telek lásd Alsótelek
- Tompa 215
- Torda 92
- Totesd 133
- Tóti 36, 93, 141
- Törökország 153
- Tustya 114, 128, 142, 192, 222
- Uncsukfalva 18
- Vajdahunyad 6, 8, 11, 12, 16, 22, 23, 26, 31, 34, 38, 42, 44, 52, 57, 61, 70–72, 93, 101, 102, 109, 122, 127, 128, 129, 130, 131, 132–133, 133, 136, 138, 140, 142, 143, 146, 150–153, 155, 157, 160, 162, 169, 173, 183, 205, 217, 223, 226, 227, 234, 236
- Vámosgálfalva 224
- Váralja 169
- Zaránd vm. 47, 95, 118, 122, 126, 134, 137, 139, 173, 195
- Zeykfalva 175–176, 180, 189

Tartalom

A Parciális Zsinat mint a lelkeszi nemesség fóruma.....	5
A Parciális Zsinatok jegyzőkönyvei 1686–1719.....	15
Miscellanea	169
Parciális zsinatok jegyzőkönyvei 1810–1815	175
A Hunyad–Zarándi Egyházmegye espereseinek névsora	237
Tárgymutató	238
Latin szavak és kifejezések jegyzéke	261
Névmutató	284
Helynévmutató	293

35,00

